

Číslo oznamu	Obsah	Strana
	I <i>Informácie</i>	
	
	II <i>Úvodné akty</i>	
	Európsky hospodársky a sociálny výbor	
	410. plenárne zasadanie dňa 30. júna a 1. júla 2004	
2004/C 302/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov - LeaderSHIP 2015 – definovanie budúcnosti európskeho lodiarstva a opravárstva – konkurencieschopnosť cez dokonalosť — COM(2003) 717 final	1
2004/C 302/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Návrhu rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení rozhodnutie č. 2000/819/ES o viacročnom programe pre podniky a podnikanie, a hlavne pre malé a stredné podniky (MSP) (2001-2005) — COM(2003) 758 v konečnom znení 2003/0292 (COD)	8
2004/C 302/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie pre Radu a Európsky parlament, ktoré sa týka nového právneho rámca pre platby na vnútornom trhu — COM(2003) 718 final	12
2004/C 302/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k dokumentu Návrh rozhodnutia Rady o postupoch pri konzultovaní a informovaní vo veciach poistenia úverov, záruk úverov a finančných úverov (kodifikovaná verzia) — COM(2004) 159 final - 2004/0056 (CNS)	19
2004/C 302/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Návrhu na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o implementácii Medzinárodného kódexu riadenia bezpečnosti v námornej doprave v rámci Spoločenstva — COM(2003) 767 final – 2003/0291 (COD)	20

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2004/C 302/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o zvyšovaní bezpečnosti prístavov — COM(2004) 76 konečná - 2004/0031 (COD)	23
2004/C 302/07	Návrh stanoviska Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Termojadrová energia“	27
2004/C 302/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Stav vývoja výskumného programu GALILEO začiatkom roku 2004 — COM(2004) 112 final	35
2004/C 302/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o udeľovaní licencií podnikom v železničnej doprave (kodifikovaná verzia) — COM(2004) 232 fin - 2004/0074 (COD)	38
2004/C 302/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zmene a doplnení nariadenia (ES) 1228/2003 vo veci termínu aplikácie určitých predpisov pre Slovinsko“ — COM(2004) 309 fin. - 2004/0109 (COD)	39
2004/C 302/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Priemyselnej zmene a hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosť	41
2004/C 302/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru o Medzinárodnej konvencii o migrantoch	49
2004/C 302/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „2. pilier spoločnej poľnohospodárskej politiky: perspektívy úpravy politiky rozvoja vidieckych území (V nadväznosti na konferenciu v Salzburgu)“	53
2004/C 302/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Tretia správa o hospodárskej a sociálnej kohézii - Nové partnerstvo pre kohéziu – konvergencia, konkurencieschopnosť, kooperácia“ (COM(2004) 107 final)	60
2004/C 302/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru: „Zdanenie dividend fyzických osôb na vnútornom trhu“ — COM(2003) 810 final	70
2004/C 302/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a sociálnym partnerom na úrovni Spoločenstva týkajúceho sa opätovnej revízie Smernice 93/104/EC o určitých aspektoch organizácie pracovného času — COM(2003) 843 final	74
2004/C 302/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Vzťahom medzi EÚ a Tureckom so zreteľom na zasadnutie Európskej rady z decembra 2004	80
2004/C 302/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Modernizácia sociálnej ochrany pre viaceré a lepšie pracovné miesta – komplexný prístup prispievajúci k tomu, aby bola práca zaplatená (COM(2003) 842 final)	86
2004/C 302/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Budúcnosť textilného a odevného sektoru v rozšírenej Európskej únii — COM(2003) 649 konečné	90
2004/C 302/21	Stanovisko na tému „Metropoly: sociálno-ekonomické začlenenie v budúcej Európe“	101

II

(Úvodné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

410. PLENÁRNE ZASADANIE DŇA 30. JÚNA A 1. JÚLA 2004

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov - LeaderSHIP 2015 – definovanie budúcnosti európskeho lodiarstva a opravárstva – konkurencieschopnosť cez dokonalosť

COM(2003) 717 final

(2004/C 302/01)

Dňa 21. novembra 2003 sa Komisia, v súlade s článkom 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, rozhodla poradiť s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom vo veci Oznámenia Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov - LeaderSHIP 2015 – definovanie budúcnosti európskeho lodiarstva a opravárstva – konkurencieschopnosť cez dokonalosť

Sekcia pre spoločný trh, výrobu a spotrebu, zodpovedná za prípravu práce Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 9. júna 2004. Spravodajcom bol pán Van Iersel.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 410. plenárnom zasadnutí 30. júna a 1. júla 2004 (zasadnutie zo dňa 30. júna) prijal nasledovné stanovisko počtom hlasov 109 za, 3 proti a 1 hlasujúci sa zdržal hlasovania.

1. Výkonné zhrnutie

Komisia vytvorila nový politický rámec v úzkej spolupráci s európskym lodiarstvom a opravárstvom. Je prekvapením, že osoby so spoločnými záujmami sa rýchlo zapojili do zostavovania širokého balíka opatrení zameraných na zabezpečenie produkcie a konkurencieschopnosti v tomto sektore. EHSV berie na vedomie a súhlasí s použitými metódami a obsahom iniciatívy LeaderShip 2015. Všetky zúčastnené strany si uvedomujú, že národný prístup už nemá budúcnosť, a že len európsky prístup zabezpečí trvalo udržateľné riešenia. V tomto prístupe došlo k správnej voľbe súdržného balíka a dodržiavania pravidiel trhu. EHSV by rád zdôraznil, že spoľahlivosť návrhov závisí úplne od ich realizácie. Preto je ďalšie sledovanie veľmi dôležité. Musí sa zaistiť účasť, transparentnosť a dôsledná kontrola rôznych procesov. EHSV plne podporuje cieľ návrhu vytvoriť konkurencieschopné rovnaké európske podmienky. To je zase podmienka dosiahnutia rovnakých svetových podmienok.

2. Pozadie

2.1 Lodiarsky trh

2.1.1 Silný neustály rast v produkcii lodí bol zaznamenaný počas viac než dvoch desaťročí. Rýchly technologický pokrok

viedol k výraznému zníženiu nákladov na vodnú dopravu, čím predstavoval účinný stimul globálneho obchodu a vytvoril z celosvetovej námornej dopravy kľúčovú hnciu silu globalizácie.

2.1.2 Lode, z hospodárskej perspektívy, sú mobilný investičný tovar, ktorý sa nedováža, ale registruje pod vlajkou, ktorú si zvolí majiteľ lode. Produkt ako taký si nevyžaduje extenzívne marketingové úsilie alebo siete predajcov alebo údržbárov. Pochopiteľne, dopravné náklady lodí sú tiež veľmi nízke. Pri nízkych dopravných nákladoch vo všeobecnosti a žiadnych použitých antidumpingových pravidlách je lodiarsky trh veľmi vymedzovaný ponúkanými cenami.

2.1.3 V dôsledku veľmi dôležitej úlohy pri zabezpečovaní základných dopravných prostriedkov pre globálny obchod, moderného zariadenia pre potreby bezpečnosti a obrany a rozvíjajúcich sa moderných technológií s početnými sprievodnými dopadmi na iné sektory, sa lodiarstvo považuje za strategicky dôležité priemyselné odvetvie pre väčšinu industrializovaných a industrializujúcich sa krajín.

2.1.4 V Európe sa vytvorila rozmanitá sieť spoločností súvisiacich s výrobou lodí, vrátane lodeníc, výrobcov námorného zariadenia, a poskytovateľov rôznych špecializovaných služieb, ktorá poskytuje priamo viac než 350 000 pracovných miest pre vysoko kvalifikovanú pracovnú silu. Tento sektor má v EÚ obrat približne 34 miliárd EUR ⁽¹⁾.

2.1.5 Komerčné lodiárstvo v EÚ však stratilo masívny podiel na trhu v dôsledku škodlivých obchodných praktík hlavne z Južnej Kórey a čelí rôznym ťažkostiam. Od roku 2000 poklesol trhoví podiel pri nových objednávkach (v kompenzovaných tonách brutto - cgt) o dve tretiny, z 19 % v roku 2000 na 6,5 % v roku 2003 ⁽²⁾. Situácia sa zhoršila v polovici roka 2003, keď boli ceny na svojej najnižšej úrovni za 13 rokov, spolu s ďalším posilnením výmenných kurzov EUR s ohľadom na lodiarsku menu, USD, ako aj s ohľadom na meny hlavných ázijských konkurentov. Hlavne v posledných rokoch sa medzinárodný obchod dramaticky zvýšil, pričom ho poháňal mimoriadne silný rast čínskeho dopytu po energii a surovinách, ako aj dovoz a vývoz vyrobeného tovaru. Tento dopyt viedol k zaevidovaniu nových objednávok, a to v segmente ropných tankerov, veľkoobjemových nákladných lodí a lodí na prepravu kontajnerov. Európski lodári ťažili z tohto náporu dopytu a v roku 2003 dokázali takmer zdvojnásobiť príjem objednávok v porovnaní s rokom 2002. Bez ohľadu na to, ich podiel na svetovom lodiarskom trhu naďalej klesal.

2.1.6 V niektorých členských štátoch dramatický trend do polovice roka 2003 poklesol na určitú úroveň. Najnovší rozvoj však nemôže pretrvať a Európa sa musí snažiť o trvalo udržateľné riešenia pre lodiarsky priemysel v blízkej budúcnosti. Ak tomu tak nebude, Európe by mohlo hroziť vážne nebezpečenstvo straty tohto vitálneho sektoru špičkovej technológie. Skúsenosti ukazujú, že keď sa lodiarske schopnosti stratia, je nepravdepodobné, že by sa obnovili.

2.2 Pokrok v lodiarskej politike

2.2.1 Ako strategicky dôležitý sektor bolo lodiárstvo tradične priemyselným odvetvím so silnou vládnu intervenciou na celom svete. Aj v Európskom spoločenstve sa lodiarska politika od sedemdesiatych rokov dvadsiateho storočia zameriavala na podmienky pre systémy štátnej pomoci. Autorizovaný strop pre prevádzkovú pomoc sa postupne znižoval z 28 % hodnoty kontraktu v roku 1987 na 9 % v roku 1992 a nakoniec bol od roku 2000 úplne zrušený.

⁽¹⁾ Údaje zo štúdie o hospodárskom dopade námorného priemyslu v Európe objednanej Európskou komisiou u organizácie politického prieskumu Policy Research Corporation N.V. & ISL.

⁽²⁾ Zdroj: Register spoločnosti Lloyds

2.2.2 V roku 1989 sa na podnet USA začali rokovania v kontexte OECD s cieľom zaradenia novej medzinárodnej disciplíny do všetkých vládnych podpôr lodiárstva. Tieto rokovania boli úspešne uzavreté v roku 1994 a Európske spoločenstvo, Fínsko, Japonsko, Kórejská republika, Nórsko, Švédsko a Spojené štáty americké podpísali záverečný akt nazvaný Dohoda rešpektujúca normálne podmienky hospodárskej súťaže v komerčnom lodiárstve a opravárstve. Keďže však Spojené štáty americké nedodrжали svoje národné ratifikačné postupy, dohoda nikdy nenadobudla účinnosť.

2.2.3 Za absencie medzinárodnej dohody rada v roku 1998 dohodla nové lodiarske nariadenie [ES 1540/98], ktorým sa stanovila nová sada pravidiel štátnej pomoci, vrátane úplného zrušenia jednostranných základní prevádzkovej pomoci do roku 2000. Nariadenie tiež požadovalo od komisie, aby úzko monitorovala svetový lodiarsky trh a zhodnotila, či boli európske lodenice dotknuté antidumpingovými praktikami.

2.2.4 Už vo svojej prvej kontrolnej správe rade vydané v roku 1999 komisia uviedla jasné dôkazy o škodlivých praktikách hlavne z lodeníc v Južnej Kórey, ktoré ponúkali ceny pod úrovňou nákladov. Všetky kontrolné správy (do roku 2003 ich bolo celkom sedem), ktoré nasledovali, potvrdili pôvodné zistenia, pričom poskytli viac podrobnejších dôkazov.

2.2.5 Na základe takýchto presvedčivých skutočností rada opakovane vyjadrila svoje vážne obavy a iniciovala bilaterálne konzultácie s Južnou Kóreou. Po niekoľkých kolách rozhovorov bola v júni 2000 podpísaná dohoda vo forme dohodnutej zápisnice súvisiacej so svetovým lodiarskym trhom. V následných rozhovoroch sa však kórejská vláda ukázala byť neschopnou vykonať princípy stanovené v dohode.

2.2.6 Keďže bilaterálne rozhovory s Kóreou sa skončili bez výsledkov, lodiarske odvetvie podalo v októbri 2000 sťažnosť v súlade s nariadením o obchodných bariérach (TBR – [ES 3286/94]).

2.2.7 Komisia zostala koncom roka 2000 naďalej pevne v opozícii proti rozširovaniu štátnej pomoci. Komisia však súhlasila s predložením daného prípadu WTO, aby požiadala o opravné opatrenie proti nečestným kórejským praktikám, ak nebude do mája 2001 možné dosiahnuť dohodnuté riešenie s Kóreou k spokojnosti EÚ. Okrem toho Komisia súbežne navrhla defenzívny dočasný podporný mechanizmus špeciálne vytvorený na protiúder proti nečestným kórejským praktikám na obdobie potrebné na ukončenie procedúry WTO.

2.2.8 Spoločenstvo nakoniec v lete 2002 realizovalo takzvanú politiku dvojcestnú politiku, predložením požiadavky poroty WTO a rozhodnutím o dočasnom defenzívnom mechanizme (DDM – [ES 1177/02]).

2.2.9 Obnovené snahy o dosiahnutie svetových rovnakých podmienok v sektore lodiarstva sa začali v roku 2002 aj k kontexte rámca OECD, teraz bez účasti USA. Rada OECD zriadila špeciálnu rokovaciu skupinu, ktorá mala za úlohu nájsť nové a účinné riešenie existujúceho problému. Pokrok sa až doposiaľ považoval za dosť pomalý a je nutné zistiť, v akom rozsahu bude tento prístup uskutočniteľný.

3. Nový prístup

3.1 V prehľade sú chronologicky uvedené kroky smerom k iniciatíve LeaderSHIP 2015:

Február 2002: európske lodiarstvo a odvetvie opráv lodí predstavuje predbežný návrh iniciatívy pod názvom LeaderSHIP 2015 komisárovi Liikanenovi;

Máj 2002 predseda Európskej komisie Romano Prodi súhlasí s iniciatívou a komisár Liikanen je požiadaný, aby koordinoval ďalšie sledovanie;

Október 2002 priemyselné odvetvie odovzdáva komisárovi Liikanenovi automapu;

Január 2003 komisár Liikanen predsedá inauguračnému zhromaždeniu poradnej skupiny na vysokej úrovni iniciatívy LeaderSHIP 2015;

Október 2003 poradná skupina na vysokej úrovni odovzdáva svoju správu Európskej komisii;

November 2003: Európska komisia vydáva oznámenie o iniciatíve LeaderSHIP 2015;

November 2003: Rada pre hospodársku súťaž sa na iniciatívu LeaderSHIP 2015 zameriava v kontexte priemyselnej politiky;

Január 2004 nový rámec štátnej pomoci pre lodiarstvo nadobúda účinnosť, berie pritom do úvahy niektoré kľúčové otázky iniciatívy LeaderSHIP 2015 a tím realizuje prvé odporúčania poradnej skupiny na vysokej úrovni.

3.2 Automapa priemyslu

3.2.1 Hoci sa prístup Spoločenstva k sektoru lodiarstva hlavne zameriaval na hospodársku súťaž a obchodnú politiku, priemysel pocítoval, že tretí základný kameň – politika hospodárskej súťaže a hlavne zdravé zladenie oblastí všetkých troch politik – chýba. Tiež potvrdil svoju vlastnú chybu pri predkladaní svojej vlastnej zosúladenej reakcie na výzvy hospodárskej súťaže, ktorým čelí.

3.2.2 S ukončením prevádzkovej pomoci priemysel akceptoval, že dotácie neboli cestou vpred, ani protekcionizmom toho druhu, ktorý viedol k nekonkurencieschopným priemyselným odvetviam v lodiarstve národov mimo Európske spoločenstvo. Na agresívnu priemyselnú politiku v Južnej Kórey je však nutné promptne reagovať. Preto bol potrebný nový prístup.

3.2.3 Keď Výbor asociácie staviteľov lodí EÚ (CESA) predstavil na jar 2002 Európskej komisii svoj predbežný návrh iniciatívy Leadership 2015, hodnota projektu ako špecifickej reakcie sektoru na dlhodobú stratégiu EÚ, ako ju definovalo lisabonské zasadnutie rady, bola okamžite uznaná. LeaderSHIP 2015 sa v skutočnosti zameriava na kľúčové prvky lisabonskej stratégie.

3.2.4 Musí sa vypracovať celková stratégia, a to na základe prvkov existujúceho prístupu, ale s novým prvkom, ktorým je výzva komisie priemyslu, aby sa zostavil integrovaný plán. V októbri 2002, CESA predstavila LeaderSHIP 2015, automapu európskeho lodiarstva a priemyselného odvetvia opravy lodí.

3.2.5 Pre európskych lodiarov je cieľom zlepšiť vedúce postavenie v zvolených trhových segmentoch posilnením konkurencieschopnosti prostredníctvom inovačného a selektívneho výskumu a vývoja, väčšej orientácie na zákazníka, organizácie výroby a zlepšenia priemyselnej štruktúry. Podľa priemyslu medzi ciele, v ktorých by sa EÚ malo priamo angažovať, patrí propagácia moderných schém financovania a záruk, vyššie bezpečnostné a environmentálne normy vo vzťahu k novým objednávkam lodí vysokej kvality a udržanie a zlepšenie ochrany európskeho duševného vlastníctva.

3.2.6 Európsky prístup k potrebám námornej obrany naznačuje spoločnú politiku obstarávania obranných materiálov.

3.2.7 Makro trendy do roku 2015 v tomto sektore naznačujú hlavne pokrok vo vzťahu k multimodálnej doprave, vnútroštátnej riečnej a námornej doprave na krátke vzdialenosti, posilneniu inovácií a výskumu a vývoja, rozšíreniu EÚ, environmentálnym a zdravotníckym predpisom a pokroku smerom k spoločnej obrannej politike. Kvôli dopadu vládnych politik a politik EÚ vo všetkých týchto oblastiach s ohľadom na priemysel by sa mala komisia aktívne podieľať na rozvoji myšlienok vzhľadom na nastávajúce politiky.

3.2.8 Lodiarsky sektor sám prijíma veľkú zodpovednosť za upratanie svojho vlastného domu. Automapa preto obhájuje vývoj nových typov lodí a novej generácie námorných zariadení, spájajúc účinnosť, bezpečnosť, pohodlie, životné prostredie a špecializáciu.

3.2.9 Pokiaľ sa do úvahy berie štruktúra priemyslu, predpokladajú sa dva navzájom sa dopĺňajúce prístupy týkajúce sa spoločností:

- reštrukturalizácia priemyslu, pri ktorej by malo dôjsť k obmedzenému počtu veľkých spoločností;
- vytváranie sietí malých, veľmi flexibilných spoločností, aby mohli pôsobiť na menšom vedľajšom trhu.

3.3 Poradná skupina na vysokej úrovni

3.3.1 Na začiatku roka 2003 začala poradná skupina na vysokej úrovni, ktorej predsedal komisár Liikanen, diskusie o iniciatíve LeaderSHIP 2015 založenej na automape CESA. V skupine bolo sedem európskych komisárov, dvaja prominentní členovia Európskeho parlamentu, generálni riaditelia 10 hlavných lodeníc, predseda asociácie priemyslu námorných zariadení a generálny tajomník Európskej federácie kovoobrábačov.

3.3.2 Poradná skupina publikovala svoju správu LeaderSHIP 2015 v októbri 2003⁽¹⁾. Obsahuje osem kapitol, ktoré odrážajú všetky záležitosti kryté priemyselnou automapou plus poslednú kapitolu o potrebách konsolidácie európskeho lodiarstva. Celkovým záverom skupiny je, že „LeaderSHIP slúži ako dobrý príklad účinnej európskej priemyselnej politiky na úrovni sektoru“.

3.3.3 V týchto ôsmich kapitolách skupina identifikuje ciele pre sektor lodiarstva a pre EÚ ako takú. Predovšetkým navrhuje vytvorenie rovnakých podmienok vo svetovom lodiarstve prostredníctvom obchodnej politiky EÚ, presadzovania platných pravidiel WTO a vykonateľných disciplín OECD.

3.3.4 Pre ústrednú otázku výskumu a vývoja a inovácie je potrebná úzka spolupráca medzi EÚ a sektorom lodiarstva. Príslušné predpisy spoločenstva plne neberú do úvahy špecifické potreby lodiarstva a jeho technológie.

3.3.5 To isté platí aj pre vytváranie moderných schém financovania a záruk. Súčasný nástroj nie sú na svetovom trhu konkurencieschopné. Mala by sa preskúmať možnosť zriadenia záručného fondu pre celú EÚ pre financovanie pred dodávkou a po nej, ako aj intenzifikovaná spolupráca s poisťovňami poisťujúcimi exportné úvery, krytá vhodným zaistením.

⁽¹⁾ LeaderSHIP 2015. Definovanie budúcnosti európskeho lodiarstva a opravárstva, publikovaná Európskou komisiou, Brusel, 2003.

3.3.6 Ochranu námorného prostredia zjednodušuje Európska agentúra pre námornú bezpečnosť. Musí sa zriadiť spoločný odborný výbor príslušných námorných skupín osôb so spoločnými záujmami, ktorí majú technické vedomosti, s cieľom poskytovať agentúre aj komisii technické poradenstvo. Zlepšenie hodnotenia kvality, bezpečnosť a kontrola lodiarstva a lodného opravárstva by sa mali zintenzifikovať, aby sa mohlo garantovať, že vhodné kvalitatívne normy sa budú používať na celom svete.

3.3.7 Výzva priemyslu po väčšej spolupráci v obrannom sektore sa môže podľa skupiny podporovať na úrovni EÚ podporovaním priemyselnej spolupráce medzi lodenicami a dodávateľmi, prístupom na exportné trhy a konsolidáciou priemyslu. Potrebné sú spoločné prevádzkové požiadavky národných lodstiev a spoločné pravidlá pre obranné zariadenia, a to prostredníctvom plánovanej Európskej agentúry pre obranu.

3.3.8 Keďže európski lodári silne závisia od svojho vedúceho technologického postavenia, musia sa úplne preskúmať existujúce nástroje pre ochranu práv duševného vlastníctva. Vyžadujú sa databázy vedomostí a medzinárodné pravidlá, ktoré by chránili patenty, sa musia zdokonaľiť.

3.3.9 Lodiarsky sektor formálne zriadil výbor pre sektorový sociálny dialóg (prvý svojho druhu v obchode s kovmi), v ktorom sa budú analyzovať a riešiť programy pre požiadavky na nové zručnosti.

3.3.10 Na dosiahnutie požadovaných výsledkov je potrebná optimálna priemyselná štruktúra. Proces dynamického rozvoja vedie k novým vzťahom a projektovým partnerstvám medzi lodenicami a dodávateľmi, vzhľadom na to, že dnes sú dodávateľia zodpovední za 70-80 % produkcie lodeníc. Mal by sa umožniť konsolidačný proces so špeciálnymi iniciatívami, založený na koncepte „pomoci pre konsolidáciu“.

3.4 Oznámenie Komisie

3.4.1 Oznámením o iniciatíve LeaderSHIP 2015⁽²⁾ Komisia transponuje prácu poradnej skupiny na vysokej úrovni do formálnej politiky spoločenstva. Znova zdôrazňuje, že horizontálna politika musí byť doplnená špecifickými sektorovými prístupmi. Komisia zabezpečuje hodnotenie každej kapitoly a súhlasí s odporúčaniami správy LeaderSHIP 2015.

⁽²⁾ COM(2003) 717 v konečnom znení

3.4.2 V oznámení, v ktorom sa potvrdzuje strategická dimenzia lodiarstva a opráv lodí, komisia potvrdzuje v zhode so správou LeaderSHIP svoju zodpovednosť a spoločnú zodpovednosť v nasledujúcich oblastiach, ktoré sú pokryté ôsmymi kapitolami správy poradnej skupiny:

- v sektorovej dohode OECD o exportných úveroch a súvisiacich dohodách OECD spolu s propagáciou rovnakých svetových podmienok prostredníctvom WTO;
- komisia prijala pravidlá vzťahujúce sa na inovačnú pomoc a bude monitorovať účinky výskumu financovaného spoločnosťami;
- spolu s priemyslom bude komisia skúmať možnosti financovania pred dodávkou a po nej, a to v spolupráci s EIB;
- komisia plne podporuje odporúčania iniciatívy LeaderSHIP podporovať bezpečnejšie lode, ktoré sú viac ohľadupľejšie k životnému prostrediu, a politiky na využívanie príležitostí pre námornú dopravu na krátke vzdialenosti v Európe;
- v oblasti námorného lodiarstva komisia podporuje odporúčania, ktorú sú v zhode s obranným oznámením z marca 2003 o prípravách Európskej agentúry pre bezpečnosť v roku 2004, aby sa posilnila obranná a technologická báza a konkurencieschopnosť obranného priemyslu. S ohľadom na konsolidáciu medzi námornými lodenicami stojí za zmienku zviest, že súkromne vlastnené lodenice poukazujú na štrukturálne rozdiely medzi európskymi lodenicami, tvrdiac, že „súkromné vlastníctvo je základnou podmienkou úspechu akejkoľvek konsolidačnej snahy (!)“;
- komisia bude spolupracovať s priemyslom pri využívaní existujúcich nástrojov na ochranu práv duševného vlastníctva a pri zriaďovaní vhodných databáz vedomostí;
- komisia bude spolupracovať s priemyslom prostredníctvom aktívneho sociálneho dialógu o požiadavkách na nové zručnosti, výmene pracovníkov na všetkých úrovniach, špeciálnych vzdelávacích kurzoch a podpore vitálneho a trvalo udržateľného lodiarskeho priemyselného odvetvia;
- keďže je v komerčnom a námornom lodiarstve a oprave, ktoré spadajú hlavne do zodpovednosti priemyslu a členských štátov, potrebný konsolidačný proces, komisia je pripravená tento proces umožniť, rešpektujúc pravidlá hospodárskej súťaže.

3.5 Závěry rady z novembra 2003

3.5.1 Dňa 27. novembra 2003 Rada pre hospodársku súťaž prediskutovala oznámenie komisie o iniciatíve LeaderSHIP 2015 v širšom kontexte priemyselnej politiky⁽²⁾. Rada uznala dôležitosť sektorovej analýzy na zosťavenie horizontálnych politík a vyzvala členské štáty a komisiu, aby posilnili priemyselnú konkurencieschopnosť, berúc do úvahy hlavne potreby a špecifiká jednotlivých sektorov.

3.5.2 Vo vzťahu k sektorovým otázkam sa hlavne rieši lodiarstvo, letectvo a textil a odevy.

3.5.3 Názory rady sa inšpirovali potrebou plne integrovaného prístupu na zlepšenie konkurencieschopnosti. To isté platí pre iniciatívu LeaderSHIP 2015.

3.5.4 Ciele lisabonskej stratégie si vyžadujú sektorové analýzy, zlepšenie rámcových podmienok a otvorenú a transparentnú konzultáciu všetkých skupín osôb so spoločnými záujmami, vrátane sociálneho dialógu. Rada zdôrazňuje pokračujúce iniciatívy v danom ohľade.

3.5.5 Čo sa týka iniciatívy LeaderSHIP 2015, rada odporúča konkrétne snahy priemyslu a verejných orgánov súvisiace:

- s pravidlami štátnej pomoci EÚ o investovaní do inovácií
- s podporou výskumu, vývoja a inovácií
- s ochranou práv duševného vlastníctva členskými štátmi a priemyslom
- s umožnením konsolidačného procesu medzi európskymi producentmi
- s podporou prístupov vytvorených s cieľom vyvolať väčšiu spoluprácu medzi lodnými a lodiarskymi zdrojmi v Európe
- so zameraním sa na požiadavky na nové zručnosti, a to v kontexte sociálneho dialógu v sektore.

3.5.6 Rada chce byť pravidelne informovaná o výsledkoch iniciatívy LeaderSHIP a o realizácii jej odporúčaní.

(1) COM(2003) 717 v konečnom znení, strana 14, riadok 22.

(2) Závěry rady k „Príspevku priemyselnej politiky k európskej konkurencieschopnosti“ – Brusel, 24. novembra 2003 (15472/03).

4. Všeobecné poznámky

4.1 EHSV súhlasí, že Európa potrebuje životaschopné lodiarske priemyselné odvetvie, a že sa musia očakávať politiky špecifické pre daný sektor.

4.2 Stojí za zmienku, že priemysel bol úspešný v definovaní kohézného programu na obdobie do roku 2015. Tento model moderného sektorového prístupu je, čo sa týka prispôsobenia sa trhu a hospodárskej súťaže, správne založený na pravidlách EÚ.

4.3 Rovnako stojí za zmienku, že samotný priemysel a sedem komisárov vydalo spoločný plán pre budúcnosť: LeaderSHIP 2015. Tento recipročný záväzok viedol k schváleniu iniciatívy LeaderSHIP komisiou.

4.4 EHSV pozitívne hodnotí nový prístup Rady pre hospodársku súťaž, a to vo vzťahu k horizontálnej a sektorovej priemyselnej politike. Prípady iniciatívy LeaderSHIP ukazujú, ako môže takáto priemyselná politika dolaďovať požiadavky vyplývajúce zo sektorového aspektu s horizontálnymi prístupmi.

4.5 EHSV víta špecifické odporúčania rady týkajúce sa lodiarskeho sektoru a sektoru opravy lodí. Tieto zodpovedajú odporúčaniam komisie a samotného sektoru v iniciatíve LeaderSHIP 2015.

4.6 EHSV víta tieto zmeny perspektívy pre lodiarsku politiku ako ovocie novej metódy práce a nového prístupu k priemyselnej politike na úrovni sektoru. Mohli by slúžiť ako model pre podobné iniciatívy v iných sektoroch.

4.7 Konkrétnejšie, EHSV často zastáva názor, že namiesto pokračovania národných politík len zdieľané názory a princípy a spoločne odsúhlasené praktiky v EÚ vytvoria zdravú bázu trvalo udržateľného lodiarstva a opravárstva v Európe.

4.8 Rozšírenie Európskej únie prináša možnosti, pretože môže pridať hodnotné aktíva, ktoré umožnia európsku prítomnosť v segmentoch trhu, na ktoré už EÚ lodenice pred rozšírením nedodávali⁽¹⁾. Je nutné plne dodržiavať platné pravidlá spoločenstva.

4.9 Iniciatíva LeaderSHIP 2015 môže byť úspešná, len ak kroky podnikajú simultánne všetci zúčastnení partneri (priemyselní partneri, komisia a v niektorých prípadoch členské štáty) vo všetkých kapitolách, každý hráč pritom koná v oblastiach, za ktoré je zodpovedný.

⁽¹⁾ Ako napríklad veľké ropné tankery a veľkoobjemové nákladné lode, ktoré si vyžadujú nižšie technologické zručnosti, a pri ktorých mzdové náklady predstavujú porovnateľné veľké nákladové položky.

5. Závbery a odporúčania

5.1 Dôveryhodnosť navrhovanej politiky závisí od jej realizácie. ďalšie sledovanie je veľmi dôležité a musí ísť o transparentný proces, ktorý je dôsledne monitorovaný. Účasť, transparentnosť, a adekvátny monitoring musia byť zabezpečené. Okrem záverov rady je EHSV silne za ročnú správu o činnosti komisie Rade pre hospodársku súťaž.

5.2 Iniciatíva LeaderSHIP 2015 začína s cieľom vytvorenia rovnakých svetových podmienok. EHSV zdôrazňuje význam tejto politickej oblasti ako základného kameňa celej stratégie. plne podporuje súčasný prístup obchodnej politiky EÚ, ktorá chce dosiahnuť účinnú medzinárodnú dohodu, ktorá zabezpečí tvrdú disciplínu na celom svete.

5.3 EHSV zdôrazňuje, že dopad nečestnej hospodárskej súťaže z niektorých lodeníc v Ázii nepredstavuje len významnú hrozbu pre európske lodenice, ale mal by zalarmovať aj európsky priemysel námorných prístrojov. Vyhlásenia v niektorých vedúcich ázijských lodiarskych krajinách, že sa budú sústreďovať v miestnom rozsahu na svoje dodávky, je treba brať skutočne vážne.

5.4 V kontexte rovnakých podmienok sa sektorová disciplína v samotnej EÚ špecificky nespomína, hoci ešte stále existujú rôzne úrovne a metódy podpory lodiarstva členskými štátmi. Interné rovnaké podmienky a ich transparentnosť a monitorovanie sú otázkami zvláštneho záujmu. Aby sa mohla podporovať spoľahlivosť procesu a dôvera v súlade s dohodnutými pravidlami a cieľmi, EHSV zdôrazňuje dôležitosť toho, že komisia monitoruje aplikovanie pravidiel štátnej pomoci a možné nečestné praktiky.

5.5 Výskum a vývoj a inovácie sú obzvlášť dôležité, pretože Európa je ešte stále zdrojom lodiarskym nápadov pre celý svet. Ide preto o ďalší kľúčový prvok na zabezpečenie úspechu. Je preto dôležité, aby rôzne nástroje poskytli účinnú podporu a realizovali sa praktickým spôsobom. Priemysel môže byť nápomocný pri poskytovaní konkrétnych rád politikom. V každom prípade musí byť aplikácia inovačných nástrojov transparentná.

5.6 Aby sa zracionalizovali nástroje financovania lodí na národnej úrovni aj na úrovni EÚ, EHSV je toho názoru, že Európsky záručný fond, ako je navrhované v iniciatíve LeaderSHIP, by sa mal stať funkčným čo možno najskôr. Jeho realizácia by mala byť pre komisiu prioritou. Tento fond môže prispieť k vytváraniu účinných rovnakých podmienok v samotnej EÚ.

5.7 EHSV víta dohodu medzi priemyslom a komisiou o druhu environmentálnych požiadaviek a politík, ktoré sú v danom sektore potrebné. EÚ musí naďalej stáť na čele pri ochrane národného prostredia a pri tlaku na prísnu realizáciu príslušných medzinárodných pravidiel. Koordinovaný európsky prístup k Medzinárodnej námornej organizácii môže zabezpečiť uspokojivú úroveň účinnosti na podporu orgánu Medzinárodnej námornej organizácie (IMO), aby konala výhradne pri určovaní globálnych pravidiel.

5.8 V EÚ sa počas posledných rokov dosiahli významné zlepšenia v legislatíve o bezpečnej lodnej doprave. Väčšia pozornosť sa však vyžaduje s ohľadom na vhodné normy na údržbu lodí, ako navrhuje iniciatíva LeaderSHIP.

5.9 EÚ má ešte stále výrazné slabé stránky, ktoré sa týkajú uplatňovania platných pravidiel bezpečnosti a ochrany v lodnej doprave. EHSV preto silne obhajuje účinnú spoluprácu medzi európskymi pobrežnými hliadkami.

5.10 Posilnenie námornej dopravy na krátke vzdialenosti a cieľa posunu dopravného ruchu z ciest na more sú tiež dôležité environmentálne ciele. Aby sa tieto ciele dosiahli, je nutné ďalej zlepšovať modernú infraštruktúru, vrátane prístavov aj lodí. Pokiaľ sa do úvahy berie verejné financovanie tejto infraštruktúry, verejné orgány by mali zaručiť, že investície sa budú vykonávať v prospech producentov v EÚ.

5.11 Ľudský faktor je dôležitým prvkom a EHSV víta zámer intenzifikovať sektorový dialóg, v ktorom hrá svoju úlohu komisia, zamestnávateľia a odborové zväzy. Stojí za zmienku, že práve v lodiarstve bol zriadený prvý formálny Výbor pre sociálny sektorový dialóg v obchodoch s kovmi; čo je ďalším dôkazom inovačného postoja tohto sektoru.

5.12 Sociálny dialóg už prináša cenný príspevok k celej rade sociálnych tém, vrátane vzdelávania, nábora, celoživotného vzdelávania a prispôsobovania sa cyklickým vlnám. K danému dátumu boli zriadené dve pracovné skupiny, jedna má za cieľ

zlepšiť imidž priemyslu a druhá identifikovať požiadavky na nové zručnosti v lodiarskom sektore.

5.13 Sociálny dialóg by sa mal tiež zamerať na výrazné rozdiely v produktivite práce na celom svete.

5.14 EHSV súhlasí s narastajúcim prístupom v Európe v prospech špeciálnych segmentov výrobného priemyslu, ako napríklad lodiarstvo a letectvo, vo vzťahu k obranným cieľom, s interakciou medzi civilným a obranným priemyslom.

5.15 V tomto kontexte je potešujúce, že iniciatíva LeaderSHIP volá po európskych námorných projektoch a spolupráci medzi námornými lodenicami. Ohľady národnej bezpečnosti a rozdielne tradície im doposiaľ prekážali. Ale ak sa Európania nerozhodnú pre užšiu spoluprácu, náklady budú naďalej špirálovite rásť a ohrozia vedúce postavenie v oblasti inovácie a technológie.

5.16 Úspešné projekty spolupráce už existujú, ako napríklad projekty medzi Nemeckom a Holandskom o stavbe fregát a medzi Francúzskom, a Spojeným kráľovstvom, ktoré sa týkajú nákladných lodí. Nové projekty sa môžu plánovať v spolupráci s nadchádzajúcou Európskou agentúrou pre obstarávanie výzbroje. Optimálna synergia medzi lodenicami je veľmi dôležitá pre udržanie zlepšenie vedomostí a know-how. Je žiadúce požiadať agentúru o inventarizáciu dostupných kapacít, technológie a inovácie v námorných lodeniach, aby sa v nových výzvach na predkladanie ponúk vo výberovom konaní dala sledovať najlepší pomer ceny k hodnote. Berúc do úvahy, že klienti námorných lodeníc sú vládami, je nutné sa vyhnúť preliatiu dotácii medzi produkciou námorných a komerčných lodí.

5.17 Konsolidácia priemyslu sa považuje za základný kameň budúcej životaschopnosti sektoru. Naďalej je však nutné sledovať, ako sa bude tento proces realizovať, vzhľadom na komplikovaný vzťah medzi ústredným smerom podnikania a vysokým percentuálnym podielom dodávateľov.

Brusel, 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Návrhu rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení rozhodnutie č. 2000/819/ES o viacročnom programe pre podniky a podnikanie, a hlavne pre malé a stredné podniky (MSP) (2001-2005)

COM(2003) 758 v konečnom znení 2003/0292 (COD).

(2004/C 302/02)

Dňa 23. decembra 2003 sa Rada rozhodla poradiť s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, v súlade s článkom 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, vo veci Návrhu rozhodnutia Európskeho parlamentu a rady, ktorým sa mení rozhodnutie č. 2000/819/ES o viacročnom programe pre podniky a podnikanie, a hlavne pre malé a stredné podniky (MSP) (2001-2005)

Sekcia pre spoločný trh, výrobu a spotrebu, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 9. júna 2004. Spravodajcom bol pán Dimitriadis.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 410. plenárnom zasadnutí z 30. júna a 1. júla 2004 (zasadnutie zo dňa 30. júna) prijal nasledovné stanovisko počtom hlasov 140 za, 1 proti a 4 hlasujúci sa zdržali hlasovania.

1. Predslov

1.1 EÚ čelila a stále čelí, pred stanovením lisabonských cieľov aj po ňom: (1) vážnym problémom s ohľadom na konkurencieschopnosť a modernizáciu európskych spoločností, hlavne malých a stredných podnikov (MSP), (2) vážnym neefektívnosťami a nadmernej byrokrácii verejných orgánov pri podpore podnikania, (3) nedostatku koordinácie medzi orgánmi zastupujúcimi MSP, verejné orgány a komisiu pri podpore podnikania, (4) nedostatku koordinácie medzi národnými politikami na podporu MSP, (5) absenciou základnej dlhodobej stratégie pre MSP v členských štátoch, (6) vážnym problémom s ohľadom na finančnú podporu spoločností (hlavne MSP) z bankového sektoru a odvetvia rizikového kapitálu, (7) vysokým nákladom na požičiavanie peňazí v dôsledku malej veľkosti MSP a zvýšeného rizika a (8) nedostatku trvalej politiky pre SME.

1.2 EU uznáva, že pokiaľ sa týka legislatívy a pravidiel, spoločný trh bol dokončený, ale SME súčasný systém a jeho potenciálne výhody úplne neakceptovali a celkom nevyužívajú jeho potenciál.

1.3 EÚ navrhuje tvrdý boj proti medzinárodnej konkurencii, proti významnému hospodárskemu a politickému vplyvu USA⁽¹⁾, ktoré dosiahli veľmi vysokú konkurencieschopnosť a produktivitu, a proti Japonsku, krajinám juhovýchodnej Ázie⁽²⁾ a perspektívnym ekonomikám napríklad Číny, Indie a Brazílie.

(1) Oznámenie Komisie rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: „Akčný plán: európska agenda pre podnikanie“, COM(2004) 70 v konečnom znení, 11.2.2004.

(2) Pracovná štúdia štábu komisie: „Správa o európskej konkurencieschopnosti 2003“, SEC(2003) 1299, 12.11.2003.

1.4 Najvážnejším sociálnym a hospodárskym problémom, ktorému EÚ čelí, je nezamestnanosť, a preto EÚ stanovila za svoj primárny cieľ vytváranie nových pracovných miest, hlavne v MSP, ktoré predstavujú drvivú väčšinu európskych spoločností.

1.5 EÚ vynakladá obrovskú snahu na podporu výskumu a technológie, pretože vie, že vytváranie zlepšení v týchto sektoroch je jedinou cestou garantovania rozvoja a pokroku, ale navrhovaná stratégia vždy neprináša očakávané výsledky v dôsledku nedostatku flexibilných mechanizmov a regulačných rámcov, ktoré podporujú byrokráciu, znižujú efektívnosť a vytvárajú nežiaduce sklzy.

1.6 V odozve na vyššie uvedené zasadnutie rady v Amsterdame (jún 1997) a špeciálny summit o zamestnanosti (november 1997 v Luxemburgu) položili základy pre iniciatívu rastu a zamestnanosti, pričom Rada ministrov – rozhodnutiami č. 98/347/ES⁽³⁾ a 2000/819/ES⁽⁴⁾ – položila základy pre organizovanú a pokračujúcu podporu pre európske podnikanie, spolu so špecifickými programami na vytváranie väčšieho počtu pracovných miest.

2. Úvod

2.1 Ciele

Cieľom programu je podporovať vytváranie pracovných miest a zriadenie a rozvoj inovačných malých a stredných podnikov, ako je definované v odporúčaní Komisie č. 96/280/ES, zvyšovaním dostupných finančných zdrojov a tým zvýšenie investícií v MSP.

(3) Rozhodnutie Rady č. 98/347/ES o opatrenia finančnej pomoci pre inovačné a pracovné miesta vytvárajúce malé a stredné podniky (MSP) – iniciatíva rastu a zamestnanosti – OJ L 155 zo dňa 29.05.1998.

(4) Rozhodnutie Rady č. 2000/819/ES o viacročnom programe pre podniky a podnikanie, a hlavne pre malé a stredné podniky (MSP) (2001-2005)

2.1.1 Dôvodom pre podporu MSP je, že sa preukázalo, že vytvárajú pracovné miesta jednoduchšie, pretože sa dobre prispôbujú meniacim sa trhovým podmienkam, jednoducho prijímajú rozhodnutia a v spoločnosti zavádzajú nové požiadavky rýchlejšie. Okrem toho, často práve pred MSP leží väčšina problémov (v dôsledku byrokracie a nedostatku finančných zdrojov), pri podpore inovačných projektov (vzhľadom na ich neschopnosť dostať sa k financovaniu z bánk a v nových členských štátoch absencia bankového systému schopného poskytovať podobné financovanie) a zvyšovanie medzinárodnej spolupráce.

2.2 Popis – rozsah programu

Program sa skladá z troch schém: (i) schéma rizikového kapitálu (služby ETF pre rozbeh činnosti⁽¹⁾), riadená Európskym investičným fondom (EIF), (ii) schéma finančnej podpory na podporu vytvárania nadnárodných spoločných podnikov medzi MSP v EÚ (spoločný európsky podnik – SEP), riadená komisiou, a (iii) záručná schéma (možnosť poskytovania záruk pre MSP), riadená EIF.

2.2.1 Rozpočet pre daný program bol 432,56 milióna EUR, a tvorilo ho 168 miliónov EUR pre služby ETF pre rozbeh činnosti, 57 miliónov EUR pre ESP a 198,56 milióna EUR pre záručné služby pre MSP. V dôsledku vysokých požiadaviek na záručné služby pre MSP sa na ne presunulo 30,56 miliónov EUR zo SEP. Do 29. mája 2002, alebo konca obdobia pokrývajúceho záväzky rozpočtových fondov, EIF na seba plne prevzal prvotné rozpočtové rozdelenie pre služby ETF pre rozbeh činnosti a záručné služby pre MSP. Pre SEP bolo k dispozícii spolu 14,5 milióna EUR na realizáciu rôznych projektov.

2.2.2 Schéma rizikového kapitálu (služby ETF pre rozbeh činnosti) podporuje investovanie rizikového kapitálu do MSP, hlavne počas rozbehu činnosti a ich prvotných štádií rozvoja a/alebo do inovačných MSP, a to investovaním špecializovaných fondov rizikového kapitálu.

2.2.2.1 V rámci spoločného európskeho podniku (SEP) EÚ poskytuje finančné príspevky pre MSP na založenie nadnárodných spoločných podnikov v EÚ.

2.2.2.2 V rámci záručných služieb pre MSP EÚ poskytuje financovanie na krytie nákladov na záruky EIF a protizáruky na podporu zvýšenia pôžičiek pre inovačné MSP. To sa dosahuje zvyšovaním kapacity záručných schém riadených členskými štátmi a súvisí to s novými aj existujúcimi programami. Služby

pokrývajú časť strát, ktoré vznikajú na základe záruk až do vopred určenej výšky, so zvláštnym dôrazom na financovanie nehmotného majetku MSP.

3. Dopad programu

3.1 Podľa správy Komisie v rámci služieb ETF pre rozbeh činnosti z programu ťažilo k júnu 2002⁽²⁾ asi 206 MSP v hi-tech sektore (biotechnológia/prírodné vedy a informačná technológia); tiež dosiahli veľmi pozitívne výsledky v oblasti vytvárania pracovných miest. Záručné služby MSP podporovali 112 000 menších spoločností, ktoré zvýšili zamestnanosť o viac než 30 %, pričom SEP podporil najmenej návrhov (prijatých bolo len 137 návrhov).

4. Poznámky

4.1 Správa Komisie⁽³⁾ o troch schémach je založená na veľmi malej vzorke podnikov, čo znamená, že závery, ku ktorým dospela, nesú vysokú pravdepodobnosť štatistickej aj vecnej chyby.

4.2 Počas štvorročného obdobia od roku 1998 (prvý rok do roku 2002 (rok hodnotenia), zo služieb ETF pre rozbeh činnosti ťažilo približne 206 MSP. EHSV považuje toto číslo za nízke, ak ho porovnáваме s výsledkami ekvivalentných iniciatív v Spojených štátoch amerických, kde došlo k šíreniu rozbehov MSP a kde podnikanie prosperuje na podobných opatreniach podporovaných vysoko rizikovým kapitálom. Bolo založených len 31 nadnárodných spoločných podnikov a v rámci SEP sa vytvorilo 252 nových pracovných miest, čo je výsledok, ktorý nesplnil očakávania. Výsledky záručných služieb pre MSP sa považujú za dobré.

4.3 Predpovede vytvárania pracovných miest v spoločnostiach, ktoré dostávajú podporu, uvedené v správe sú založené na skorších údajoch (rok 2001 až polovica roku 2002) a nedajú sa považovať za adekvátne pre tieto tri schémy.

4.4 EHSV nemá definitívne, konkrétne a úplné údaje o vytváraní nových pracovných miest (1998-2003), kvôli čomu je mimoriadne náročné odhadnúť situáciu a prezentovať postoje a závery. Napriek tomu EHSV znova zdôrazňuje svoj mimoriadny záujem o snahy vytvárať pracovné miesta, a vyzýva Komisiu, aby z neho po úprave viacročného programu urobila najdôležitejšiu prioritu.

⁽¹⁾ ETF: Európsky technologické zariadenie, založené Európskou investičnou bankou (EIB), aby vytváralo rizikový kapitál pre MSP v hi-tech sektore poskytovaním investičného financovania prostredníctvom existujúcich fondov rizikového kapitálu.

⁽²⁾ Správa komisie Európskemu parlamentu a rade – COM(2003) 758 v konečnom znení, zo dňa 8.12.2003.

⁽³⁾ Správa komisie Európskemu parlamentu a rade – COM(2003) 758 v konečnom znení, zo dňa 8.12.2003.

4.5 Vysoko rizikové investície sú základným predpokladom pre podporu inovačných myšlienok, ktoré sa pretransformujú do podnikov, a ktorých výsledkom budú úspešné investičné projekty. Fenomenálny úspech určitých podnikov, ako je tento, nahrádza neúspech iných inovačných podnikov, ktoré trh nepozdvihol.

4.6 Schéma úplne ignoruje tradičné hospodárstvo. Neustále sa odvolávajúci na inovačné činnosti vylučuje možnosť prístupu k financovaniu pre malé a stredné podniky tradičného charakteru. Inovácia je veľmi dôležitým nástrojom pre modernizáciu hospodárstva a posilnenie konkurencie. Je ale nutné zdôrazniť, že: (a) európske podniky neustále riskujú stratu trhového podielu v dôsledku dovozov produktov tradičného sektoru z tretích krajín s nízkymi nákladmi, (b) ak sa nebude poskytovať podpora tradičným malým a stredným podnikom, existuje tu riziko, že sa vytvoria oligopol v sektore obchodu a distribúcie, a to s domino účinkom na celý produkčný proces, a na čistú stratu pracovných miest.

4.7 Obmedzenie byrokracie zakladaním miest zodpovedných za realizačné postupy, kde sa všetko vybaví na jednom mieste, a zbavenie sa nevyhnutných dokumentov používaním modernej technológie sú základnými požiadavkami pre začlenenie MSP do dotknutých programov.

5. Závery

5.1 EHSV schvaľuje zmeny rozhodnutia č. 2000/819/ES navrhované Komisiou.

5.2 Výbor súhlasí s názorom Komisie, že úplný dopad daných troch finančných nástrojov sa dá zhodnotiť až po dostatočnom časovom odstupe, ale verí, že už uplynul dostatočný čas odkedy boli zavedené na dospeť k záverom s ohľadom na vytvorenie určitých úprav, a že v súčasnej neľútostnej konkurenčnej globalizovanej ekonomike je čas veľmi dôležitý, pretože obchodné trendy a výhľady sa stále menia.

5.3 EHSV si je vedomý, že v rokoch 2001 a 2002 bolo medzinárodné podnikateľské prostredie nepriaznivé, a že v EÚ boli zdroje rizikového kapitálu znížené a časť veľkých bánk bola neochotná požičiavať peniaze MSP. V roku 2002 v Európe výrazne vzrástol dopyt po zárukách, pretože veľké banky začali vyžadovať dodatočnú zábezpeku vzhľadom na vysoké riziko a vysoké náklady spojené s riadením pôžičiek. V tejto situácii EHSV považuje tieto nástroje, hlavne záručné služby a služby pre rozbeh činnosti, stále za veľmi užitočné. Tiež navrhuje posilnenie spolupráce so špecializovanými malými bankami, ktoré pracujú hlavne s MSP a majú flexibilné komunikačné systémy.

5.4 EHSV schvaľuje projekty v rámci troch schém a uznáva, že sú potrebné. Proces, akým sa MSP dostávajú k nástrojom, však považuje za náročný, byrokratický a nepružný, pretože spoločnosti majú často vážne problémy pri získavaní informácií a s vnútornými postupmi.

5.5 EHSV považuje záručné služby pre MSP za obzvlášť užitočné volá po výraznom posilnení tohto financovania a po každej snahe vykonanej s cieľom priamo do schémy začleniť tie krajiny, na ktoré sa doposiaľ nevzťahovala (Grécko, Írsko a Luxembursko).

5.6 EHSV podporuje snahy o rozšírenie záručných služieb s ohľadom na prístup nových členských štátov, v ktorých sú tisíce MSP, ktoré nemajú prístup k bankovým pôžičkám a preto nie sú schopné účinne investovať a vytvárať pracovné miesta.

5.7 EHSV sa domnieva, že rozpočet programu by sa mal revidovať s ohľadom na potreby nových členských štátov. Momentálne dostupný rozpočet bol určený len pre 15 a nie pre 25 členských štátov, a nové členské štáty budú mať určite väčšie potreby.

5.8 EHSV vyzýva Komisiu, aby prijala nevyhnutné kroky a ďalej podporila služby EFT pre rozbeh činnosti, pretože ide o dôležitý nástroj pre vytváranie inovačných MSP a podporu vysoko rizikových spoločných podnikov, ktoré sú potrebné pre rozvoj vývoja a technológie, ako aj pre ďalšie investičné schémy MSP, ktoré nespádajú pod titul špičkovej technológie, ale sú významne podnikateľsky zaujímavé a musia mať prístup k všetkým trom typom finančných prostriedkov a nástrojov. Výbor preto navrhuje, aby:

- a) boli záruky poskytované pre všetky právne formy spoločností, bez ohľadu na typ jej činnosti,
- b) bolo financovanie dostupné prostredníctvom služieb ETF pre rozbeh činnosti pre všetky typy spoločností,
- c) sa inovačným, vysoko rizikovým iniciatívam dostala väčšia podpora,
- d) vo všetkých prípadoch by malo dôjsť k progresívnemu nárastu v rozbehovom kapitále (ETF) založenom na pracovných miestach, alebo náraste zamestnanosti a inovácie,
- e) bankový systém by sa mal zapojiť do programov šírenia informácií a podpory financovania, ako aj záručných programov,
- f) mala by sa zväziť možnosť dojednania úrokovej sadzby pre prijímajúce spoločnosti na základe ústrednej dohody medzi zariadením záručných služieb a bankami,
- g) mala by sa zväziť možnosť podpory národných iniciatív prostredníctvom záručných služieb.

5.9 EHSV považuje súkromný a verejný kapitál dostupný v EÚ na rozvoj výskumu a technológie za nedostatočný na pokrytie väčších potrieb MSP v informačnom sektore, sektore nových technológií a biotechnológie. Výbor volá po zriadení výrazne zvýšeného financovania, aby sa tieto potreby pokryli.

5.10 Ak je to potrebné, mali by sa zväziť, zhodnotiť a použiť pružné systémy rýchleho monitorovania, ktoré sa úspešne použili a fungovali v USA. Tiež by sa mal dať väčší priestor spolupráci so špecializovanými fondmi rizikového kapitálu, kdekoľvek a kedykoľvek existuje záujem o investovanie⁽¹⁾. EHSV vyzýva Komisiu, aby v danej veci prevzala iniciatívu.

5.11 EHSV si myslí, že by sa mala vyvinúť väčšia snaha za účelom informovania MSP o existencii a fungovaní záručných služieb a pri hľadaní lepších ciest prístupu k EIF a EIB a komunikácie s nimi. Vykonaný prieskum dokázal, že väčšina MSP nevie, že EÚ pre ne zriadila formálny systém podpory, preto je nevyhnutné, aby sa priamo zainteresovali obchodné organizácie (obchodné komory, obchodné združenia, organizácie malých a stredných podnikov, atď.), aby sa zlepšilo poskytovanie informácií a vytvorenie priamejšej komunikácie s MSP a jej zefektívnenie, a aby sa rýchlejšie vyriešili praktické problémy, ktoré sa objavujú pri realizácii programu.

5.12 EHSV si myslí, že čoskoro po prístupe nových členských štátov by sa malo vykonať špeciálne hodnotenie, aby sa stanovilo využívanie možností, pretože hoci sa do úvahy brali problémy, ktoré sa momentálne objavujú v prístupujúcich krajinách, je isté, že: a) momentálna situácia dokáže, že úrovne podpory sú menej priaznivé, než bolo uvedené v správe, b) budú potrebné významné úrovne podpory, ktoré sa teraz nedajú odhadnúť, a c) bude sa vyžadovať obdobie úprav, ktoré povedie k vážnym rizikám pre MSP.

5.13 EHSV súhlasí s návrhom Komisie na postupné včasné ukončenie SEP, majúc na mysli jeho súčasnú kritizovanú štruktúru. EHSV by však rád zdôraznil, že tiež pokračuje v podpore nadnárodných spoločných podnikov, pretože verí, že v EÚ existuje výrazné oneskorenie v nadnárodných projektoch a obchodných podnikoch, a že v Európe sa musia odstrániť podnikateľské hranice.

5.14 Tiež bude potrebné zväziť možnosť opakovaného zavedenia programu SEP alebo programu založeného na podobnom princípe, ak a keď sa vytvoria možnosti rozšírenia pre vytvo-

renie nadnárodných podnikov v EÚ a Európskom hospodárskom priestore (EEA). Preto by mala existovať politika podpory nadnárodných podnikov medzi MSP, aby bolo možné dosiahnuť tento dôležitý cieľ, a to bez nadmernej byrokracie, ktorá kladie nápor na program SEP a bola dôvodom jeho neúspechu.

5.15 EHSV verí, že po skúsenostiach, ktoré boli nadobudnuté pri šiestom rámcovom programe rozvoja výskumu a technológie, by sa mali pre MSP opakovane zaviesť programy s malým rozsahom, pretože takéto programy nie sú v súčasnosti časťou konceptu viacročného programu.

5.16 EHSV uznáva, že pri realizácii programov financovania na nízkej úrovni vznikajú vysoké správne náklady, a že preto vzniká tendencia výrazne ich obmedziť. Konštatuje však, že redukovanie takýchto programov odopiera prístup MSP, ktoré nie sú schopné využívať prospech z programov financovania na vysokej úrovni. Z uvedených dôvodov EHSV súhlasí s Európskym parlamentom a nalieha na Komisiu, aby bola obzvlášť opatrná s ohľadom na redukovanie alebo rušenie týchto programov, najmä pretože zjavne vyhovujú potrebám MSP. Výbor považuje za nevyhnutné, aby Komisia pri sledovaní tohto cieľa pracovala spolu s obchodnými organizáciami.

5.17 EHSV považuje Európsku chartu pre malé a stredné podniky, ktorú prijala Európska rada vo Feire (19. júna 2002) za obzvlášť dôležitú iniciatívu a v danej veci vypracoval množstvo stanovísk. Výbor by rád zopakoval potrebu realizácie ustanovení charty v praxi, a to na základe jasných zákonných pravidiel.

5.18 EHSV schvaľuje finančné ciele uvedené v prílohe č. I (popis poľa pôsobnosti) pre záručné služby pre MSP (príloha č. I, bod 4(a)(i)), ale verí, že táto príloha by sa mala ďalej rozšíriť po vážnom a vytrvalom dialógu so zástupcami organizácií MSP (napr. systémy kvality, environmentálne štúdie, štúdie kvality, technická a technologická podpora, transfer technológie).

5.19 EHSV verí, že Komisia musí prijať rozhodnejšie a účinnejšie kroky na posilnenie inovačných MSP a zredukovať stupeň byrokracie v programoch (napr. odstránenie zbytočných dokumentov, urýchlenie postupov, atď.), pretože má negatívne dôsledky a spôsobuje zbytočné sklzy.

5.20 EHSV víta všeobecnú silu programov a dúfa, že budú naďalej podporované a zlepšované.

Brusel, 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o realizácii akčného plánu rizikového kapitálu (RCAP), COM(2002) 563, 16.10.2002

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie pre Radu a Európsky parlament, ktoré sa týka nového právneho rámca pre platby na vnútornom trhu

COM(2003) 718 final

(2004/C 302/03)

Dňa 2. decembra 2003 sa Komisia rozhodla poradiť s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, v súlade s článkom 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, vo veci Oznámenia Komisie Rade a Európskemu parlamentu, ktoré sa týka nového právneho rámca pre platby na vnútornom trhu (COM(2003) 718 final)

Sekcia pre spoločný trh, výrobu a spotrebu, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru v danej veci, prijala toto stanovisko dňa 9. júna 2004. (Spravodajca: pán RAVOET).

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 410. plenárnom zasadnutí 30. júna a 1. júla (zasadnutie zo dňa 30. júna) prijal nasledovné stanovisko 140 hlasmi za, nikto nebol proti a 5 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo.

1. Obsah a rozsah návrhu

1.1 Európska komisia vydala dňa 2. decembra 2003 poradný dokument nazvaný Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu, ktoré sa týka nového právneho rámca pre platby na vnútornom trhu.

1.1.1 Európska komisia vníma medzery právneho a technického charakteru v oblasti cezhraničných drobných platieb v eurách. Podľa Európskej komisie spočíva dôvod týchto cezhraničných medzier v nedostatočnom právnom rámci na európskej úrovni. Bol prijatý celý rad právnych aktov týkajúcich sa platieb – vrátane nariadenia č. 2560/2001/ES⁽¹⁾, ktoré zavádza princíp rovnakých poplatkov pre národné a cezhraničné platby v eurách, smernice č. 97/5/ES⁽²⁾ týkajúcej sa ochrany používateľov elektronických platobných nástrojov – ale nie je zavedený žiaden jednotný právny rámec. Nevyhnutným predpokladom pre správne fungovanie vnútorného trhu pre tovary a služby je, aby bolo možné používať lacné, efektívne a bezpečné služby platobného styku. Komisia uvádza celý rad usmerňujúcich princípov, ktoré sa považujú za obzvlášť významné v kontexte platobnej legislatívy EÚ. Sú nasledovné: 1) efektívnosť ako trvalý cieľ; 2) bezpečnosť ako „conditione sine qua non“; 3) hospodárska súťaž: prístup k trhom a rovnosť šancí; 4) ochrana⁽³⁾ klienta na vysokej úrovni; 5) zákonné ustanovenia musia byť technicky neutrálne; 6) zmena platobnej legislatívy musí pridávať určitú hodnotu; 7) charakter a budúcnosť právneho nástroja (právnych nástrojov).

1.2 Poradný dokument komisie je výsledkom prípravnej práce vykonanej počas relatívne dlhého obdobia a v roku 2004 má viesť k legislatívnej iniciatíve.

1.3 Komisia sa snaží, prostredníctvom odstránenia technických a právnych bariér, dosiahnuť efektívnosť služieb platobného styku, hospodársku súťaž za rovnakých podmienok, adekvátnu ochranu spotrebiteľa, bezpečnosť platieb, ako aj právnu istotu pre všetky strany zainteresované do platobného procesu.

⁽¹⁾ Ú. v. L 344, 28.12.2001

⁽²⁾ Ú. v. L 43, 14.2.1997

⁽³⁾ Klientom sa myslia spotrebiteľia a iné osoby, napríklad drobní predajcovia a malé a stredné podniky (MSP), ktoré využívajú služby platobného styku.

1.4 Komisia uznáva snahy vykonané európskymi bankami⁽⁴⁾. Európska platobná rada bola v skutočnosti založená v júni 2002. Rozhodovala o rozsiahlom pracovnom programe pre spoločnú oblasť platenia v eurách s návrhmi významných zmien v oblasti organizovania služieb platobného styku v Európskej únii. Medzi tieto plány patrí hlavne rozhodnutie prednostne zriadiť novú infraštruktúru⁽⁵⁾ pre bezhotovostné platby v eurách s veľmi nízkymi cenami za transakciu a rýchlou dobou vykonania v dĺžke maximálne troch dní.

1.5 Podľa Komisie liberalizácia kapitálu umožnila cezhraničné prevody peňazí v rámci EÚ. Zároveň ešte stále nie je vnútorný trh, najmä pre drobné platby, tak efektívny ako na národnej úrovni. Rozdiely existujú tiež medzi národnými legislatívami a dohodami týkajúcimi sa služieb platobného styku na vnútornom trhu. Nový právny rámec by mal odstrániť, kde je to potrebné, tieto právne bariéry spoločnej platobnej oblasti, hlavne ak vytvárajú prekážku pre správne fungovanie platobných infraštruktúr a systémov v rámci celej EÚ, napríklad, pravidlá súvisiace s odvolaním platobného príkazu sa líšia v závislosti na tom, kde bol príkaz na vnútornom trhu zadáný. Univerzálnosť, používanie spoločných technických noriem a harmonizácia základných zákonných pravidiel sú veľmi dôležité.

1.6 Právna neistota je prvkom, ktorý bráni poskytovateľom a užívateľom služieb platobného styku vykonávať transakcie bez zdržanlivosti alebo vôbec. Ide napríklad o prípad priamych debetných transakcií, ktoré ešte neexistujú na úrovni EÚ (pozri prílohu 16). Je to tiež dôležité pre pravidelné, opakované platby (napr. trvalé príkazy za zahraničné noviny alebo platby komunálnym podnikom za letné sídlo v inom členskom štáte), pre ktoré nie je „domicilácia“ možná. Ak majú používatelia, napr. spotrebiteľia a MSP, využívať úplný prínos vnútorného trhu, cezhraničné služby platobného styku musia byť tak efektívne ako na národnej úrovni. Nový právny rámec by mal preto vyplniť medzery v zákonoch a posilniť dôveru a prosperitu spotrebiteľov v spoločnej platobnej oblasti na vnútornom trhu.

⁽⁴⁾ napr. Systémy Európskeho bankového združenia (EBA) EURO 1 a STEP1.

⁽⁵⁾ EBA vykonala svoje prvé transakcie dňa 28.04.2003.

1.7 Na vnútornom trhu je dôvera spotrebiteľa v transakcie platobného styku obzvlášť dôležitá, pretože ide často o cezhraničný rozmer a pretože dôvera je dôležitá pri využívaní potenciálu elektronického obchodovania na trhu EÚ. Článok 153 zmluvy preto vyžaduje vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa, čo je vodiaci princíp pre nový právny rámec. Je však nutné odhadnúť náklady na takúto ochranu, pretože ich bude nakoniec určitým spôsobom znášať klient.

1.8 Z hľadiska ochrany spotrebiteľa je nevyhnutné mať jednotné a zrozumiteľné informácie pre vykonaním transakcie platobného styku a po jej vykonaní. V súčasnej platobnej legislatíve EÚ už v tomto ohľade existuje množstvo ustanovení, ktoré sa musia revidovať. Jednou z najťažších úloh je dosiahnuť správnu rovnováhu s ohľadom na obsah a objem informácií, aby ich dokázal užívateľ služieb platobného styku pochopiť a uvedomil si svoje práva a povinnosti.

1.9 Komisia považuje za veľmi dôležité aj právne záruky ochrany spotrebiteľa v prípade neuskutočnených, chybné autorizovaných a neautorizovaných transakcií platobného styku.

1.10 Dôležitú časť oznámenia predstavuje 21 príloh, z ktorých každá prináša špecifickú právnu a/alebo technickú otázku, týkajúcu sa efektívneho fungovania vnútorného trhu v oblasti platieb.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Výbor sa pripája k cieľu iniciatívy Komisie zriadiť jednotný a obsiahly právny rámec pre spoločnú európsku platobnú oblasť. Hoci určite existujú bariéry vnútorného trhu pre platby, sú výsledkom rozdielov národných legislatívnych systémov. Platby na vnútornom trhu sa dnes zväčša riadia národnými pravidlami a/alebo dohodami. Pri 98 % všetkých európskych drobných platieb realizovaných doma⁽¹⁾ je dopyt spotrebiteľov po cezhraničných platbách v EÚ zreteľne obmedzený.

2.2 Mnoho domácich trhov pre platby v Európe je vysoko efektívnych. Preto by sa legislatíva mala obmedziť na odstraňovanie bariér cezhraničným platbám, aby sa dosiahla spoločná úroveň efektívnosti. Zlepšenie cezhraničných platobných systémov preto nesmie mať negatívny vplyv na existujúce efektívne národné platobné systémy.

2.3 Komisia musí odstrániť právne prekážky, ktoré bránia vytváraniu trhových konvencií a dohôd v rámci celej EÚ, ale nesmie spôsobiť reguláciu aspektov, ktoré môžu byť dotknuté týmito konvenciami a dohodami. Vskutku je nutné dosiahnuť správnu rovnováhu medzi autoreguláciou/koreguláciou a legislatívou EÚ.

(1) Súhrnný percentuálny podiel z rôznych zdrojov (Swift, EBA, kartové plány), ktoré zostavila Fédération Bancaire Européenne (2003).

2.4 Podľa EHSV⁽²⁾ sa bude autoregulácia aj koregulácia podporovať. Mali by byť vydané záväzné predpisy vo všetkých oblastiach, v ktorých sa autoregulácia a koregulácia prejaví ako nevhodná resp. nedostatočná alebo kde nie je správne aplikovaná.

2.5 Výbor vskutku podporuje princíp rovnakej ochrany spotrebiteľa na základe toho, že ide o prvoradý cieľ zmluvy.

2.6 Vnútorný trh pre platby musí byť medzinárodne konkurencieschopný. Ak nový legislatívny rámec EÚ povedie k nárastu nákladov súvisiacich s platbami, existuje tu skutočné riziko, že podnikanie v oblasti platobného styku bude čoraz viac realizované aktérmi mimo Európy, ktorí nie sú členmi EÚ, a že legislatíva nesplní svoje ciele.

2.7 Šeky by nemali byť, podľa mienky Výboru, vylúčené z aplikačnej pôsobnosti nového nástroja pre platobný styk, pretože niektoré členské štáty tento platobný prostriedok ešte stále bežne používajú.

2.8 Okrem toho treba autoreguláciou dosiahnuť, aby sa kreditnými alebo debetnými kartami vydanými alebo povolenými peňažným inštitútom akreditovanom v jednom členskom štáte dali vyberať peniaze z automatov v ktoromkoľvek inom členskom štáte.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Právo poskytovať služby platobného styku verejnosti (Príloha 01)

Spracovanie tejto otázky v novom právnom rámci pre platby je veľmi dôležité pre bezpečnosť finančného systému. Keďže platobný systém je základným kameňom služieb platobného styku celého hospodárstva, musí byť regulovaný vo všetkých členských štátoch. Princíp vzájomného uznávania sa nesmie použiť bez toho, že by boli najskôr stanovené minimálne harmonizované požiadavky na udeľovanie licencií na služby platobného styku. Takýto princíp by neposkytoval dostatočnú bezpečnosť pre spotrebiteľov, ani by neznamenal rovnosť šancí. Záväzný a priamo použiteľný právny nástroj (nariadenie), ktorým by sa implementovalo druhé riešenie Komisie (špeciálna licencia na služby platobného styku) by zabezpečil bezpečný právny rámec pre túto činnosť. Musí byť jasné, že ak môže poskytovateľ služieb platobného styku prijímať vklady, musí podliehať bankovej licencií (požiadavky na solventnosť, atď.). Vo všeobecnosti sa má za to, že akékoľvek nariadenie, ktoré sa v tejto oblasti vytvorí, sa bude tiež vzťahovať aj na poskytovateľov služieb platobného styku v Únii, ktorí nie sú z Európy.

(2) EHSV 500/2004, spravodajca pán Retureau.

3.2 Informačné požiadavky (Príloha 02)

Úverové inštitúcie musia dodržiavať smernicu č. 97/5/ES o cezhraničných bezhotovostných prevodoch, nariadenie č. 2560/2001/ES o cezhraničných platbách v eurách a odporúčanie č. 97/489/ES o elektronických platobných nástrojoch. Niektoré členské štáty môžu mať svoju vlastnú národnú legislatívu a existujú aj pravidlá EÚ, ktoré sa špecificky zaoberajú otázkami informácií o spotrebiteľoch, t.j. smernica č. 2002/65/ES, týkajúca sa ponúkania finančných služieb spotrebiteľovi na diaľku a smernica č. 2000/31/ES („smernica o elektronickom obchodovaní“). Tieto požiadavky, dostatočné čo do rozsahu a obsahu, banky plnia. Výbor úplne podporuje iniciatívu Komisie konsolidovať existujúce zákonné ustanovenia s cieľom vytvoriť jeden jasný právny text, ktorý bude pokrývať celú oblasť informačných požiadaviek. Informačné požiadavky musia byť tak všeobecné, aby bolo možné aplikovať ich na platobné nástroje, ktoré dnes ešte neexistujú.

3.3 Účty nerezidentov (Príloha 03)

Táto otázka zachádza ďaleko za oblasť platieb a preto by sa mala posudzovať niekde inde.

3.4 Dátumy valuty (Príloha 04)

3.4.1 Určovanie dátumov valuty nie je len otázkou platieb; dátumy valuty naozaj často nie sú špecificky prepojené na transakciu platobného styku – môže vyplývať z akejkoľvek účtovnej operácie.

3.4.2 Ako Komisia pripúšťa, určovanie dátumov valuty je v prvom rade otázkou tvorby cien (t.j. produktového manažmentu alebo vzťahu s klientmi). Čo sa týka otázky produktového manažmentu, dátumy valuty závisia od účtovania, ktoré sa používa na výpočet pohybov na účte.

3.4.3 Dátumy valuty sa môžu líšiť banka od banky, klient od klienta v tej istej banke, alebo dokonca podľa odlišných operácií toho istého klienta v tej istej banke.

3.4.4 Výbor víta myšlienku požiadaviek transparentnosti pre poskytovateľov služieb platobného styku pri používaní dátumu valuty. Malo by dôjsť k zmierneniu finančného dopadu určovania dátumu valuty na klienta. Tiež by sa malo musí uvažovať so zblížovaním systému hodnoty v Európe. Napriek tomu, národné systémy tvorby cien sa výrazne líšia medzi jednotlivými európskymi členskými štátmi, takže ich zblížovanie v EÚ musí byť považované za strednodobý cieľ.

3.4.5 V tomto konvergentnom procese by bolo hlavne potrebné, aby dátum realizácie platobnej operácie súvisel s dátumom kedy dôjde k finančnému toku, ktorý zodpovedá platobnému príkazu vykonanému u poskytovateľa služieb.

3.5 Prenosnosť čísel bankových účtov (Príloha 05)

3.5.1 Existujúce nariadenie č. 2560 sa vzťahuje na IBAN⁽¹⁾ a BIC⁽²⁾, ktoré podporovali a sponzorovali európske orgány vrátane ESCB (Európsky systém centrálnych bánk). Štandard číslovania účtov IBAN je akceptovaný a veľmi dobre funguje v celej EÚ, čo dokazuje jeho úspech. Tento systém kódovania neumožňuje prenosnosť. Napriek tomu by mali banky garantovať klientovi aspoň to, že sú schopné toto číslo účtu ponechať, keď sa presúva do inej pobočky v rámci tej istej banky.

3.6 Mobilita klienta (Príloha 06)

Všeobecným pravidlom je, že konkurenčný trh bude zabezpečovať prirodzenú hnaciu silu smerom k väčšej mobilite klientov. Banky musia čo najviac zjednodušiť premiestňovanie účtov poskytnutím všetkých potrebných informácií klientom. Výbor plne podporuje autoreguláciu zameranú na nárast mobility klientov. Okrem toho, Výbor je za transparentnosť poplatkov za zatvorenie účtu. Tieto poplatky by mali byť primerané a stanovené v závislosti od skutočných administratívnych nákladov, spojených so zatvorením účtu a prevodom účtov. Okrem toho, mali by byť klientovi oznámené skôr, než si otvorí v banke účet.

3.7 Hodnotenie bezpečnosti platobných nástrojov a komponentov (Príloha 07)

Keďže legislatívne iniciatívy by mohli vyvolať riziko, že budú zohľadnené staré technologické riešenia (bezpečnostné komponenty sú v podstate neustále upravované), štandardizácia by mala byť skôr vedená odvetvím v rámci autoregulácie, ktorá je navrhovaná Komisiou ako prvá možnosť. Podľa Výboru, aby sa predišlo zmätku, certifikácia bezpečnosti priemyselným sektorom by mala byť v súlade so spoločnými princípmi EÚ, ktoré sa stanovia.

⁽¹⁾ medzinárodné číslo bankového účtu

⁽²⁾ bankový identifikačný kód

3.8 Informácie o pôvodcovi platby (špeciálne odporúčanie FATF č. VII) (Príloha 08)

FATF je medzivládny orgán, ktorý stanovuje normy a vytvára stratégie boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu na medzinárodnej úrovni. Špeciálne odporúčanie č. VII v oblasti financovania terorizmu sa vzťahuje na elektronické platby a uvádza, že: „Krajiny musia prijať opatrenia, ktoré budú požadovať od finančných inštitúcií, vrátane odosielateľov peňazí, aby uviedli presné a zmysluplné informácie o pôvodcovi prevodu finančných prostriedkov (meno, adresa a číslo účtu) a súvisiacich správ, ktoré sa odosielajú, a informácie musia zostať spojené s prevodom alebo súvisiacou správou v celom platobnom reťazci. Krajiny musia prijať opatrenia, aby zabezpečili, že finančné inštitúcie, vrátane odosielateľov peňazí, vykonávajú rozšírené skúmanie a monitorujú podozrivé prevody finančných prostriedkov, ktoré neobsahujú úplné informácie o pôvodcovi (meno, adresa a číslo účtu)“. Výbor navrhuje, aby sa špeciálne odporúčanie č. VII vykonávalo plne harmonizovaným spôsobom vo forme nariadenia na celom vnútornom trhu, aby sa zabezpečila zhodná a rovnaká aplikácia. V tomto kontexte je rešpektovanie požiadaviek na súkromie veľmi dôležité. Krajiny Európskeho hospodárskeho priestoru by mali byť radšej tiež zahrnuté. Špecificky povedané, informácie o platiteľovi musia obsahovať meno majiteľa účtu a nie meno platiteľa, pretože sa môžu líšiť, aby mohli byť informácie o majiteľovi účtu už uložené a jednoducho dostupné poskytovateľovi služieb platobného styku.

3.9 Alternatívne riešenie sporov (ARS) (Príloha 09)

Výbor vo svojom stanovisku k Zelenej knihe komisie o „Alternatívnom riešení sporov v občianskom a obchodnom práve“⁽¹⁾ podporuje FIN-NET od jeho zriadenia komisiou. Dokazuje, že cezhraničné schémy zmierovania môžu fungovať efektívne a bez byrokracie s využívaním existujúcich mechanizmov. Efektívnosť FIN-NET-u vďačí svojmu úspechu skutočnosti, že pokryl vtedy novú oblasť ARS v oblasti cezhraničných platieb, pričom staval na existujúcich schémach bez prekračovania hraníc. V platobnej oblasti je pre klienta obzvlášť dôležitá rýchlosť procedúry.

3.10 Odvolateľnosť platobného príkazu (Príloha 10)

3.10.1 Aby sa zabezpečila právna istota pre klienta, mal by sa použiť vhodnejší prístup pre túto prílohu, aby sa prediskutovala definícia a komunikácia „bodú odvolateľnosti“ podľa použitého platobného nástroja. Výbor podporuje to, že klient by mal byť informovaný o podmienkach odvolateľnosti týkajúcich sa rôznych dotknutých platobných systémov a platobných nástrojov.

3.10.2 Tiež musí mať na mysli, že klienti platby nielen posielajú, ale aj prijímajú. Nadmerne dlhé obdobia odvolateľnosti by mali potom opačný účinok, pretože by poškodzovali klientov očakávajúcich tieto platby.

3.10.3 Ďalej je dôležité rozlišovať medzi odvolateľnosťou klientom a systémovou odvolateľnosťou. Kvôli jasnosti a právnej istote by sa uhradenie platobných príkazov, ako všeobecné pravidlo, nemalo odvolávať, keď sú zadané do systému, ako je definované v smernici o konečnosti úhrady.

3.10.4 Výbor zastáva názor, že otázka odvolateľnosti je zložitá a je potrebná ďalšia diskusia. Napriek tomu, poskytovateľ služieb platobného styku musí informovať svojho klienta o požiadavkách týkajúcich sa odvolateľnosti vo vzťahu k jednotlivjej príslušnej platbe.

3.11 Úloha poskytovateľa služieb platobného styku v prípade sporu medzi klientom/obchodníkom pri obchodovaní na diaľku (Príloha 11)

Výbor má za to, že je nutné rozlišovať medzi základnou transakciou a vykonaním platby: transakcia platobného styku ako taká je úplne neutrálna. Ani banka pôvodcu ani banka príjemcu nemá vplyv na základnú transakciu medzi pôvodcom (klientom obchodníka) a príjemcom (obchodník). Výbor potvrdzuje, že otázka, ktorú predstavuje táto príloha, je veľmi zložitá a potrebuje ďalšiu diskusiu.

3.12 Nevykonanie alebo chybné vykonanie (Príloha 12)

3.12.1 Výbor súhlasí, že poskytovateľ služieb platobného styku musí byť zodpovedný za presné vykonanie platobného príkazu a za dokladovanie, že transakcie bola presne nahraná, vykonaná a pripísaná na účet príjemcu. Je zodpovedný za časť platobného systému (v technickom slova zmysle), ktorú má od kontrolou. Zároveň je jasné, že poskytovateľ služieb platobného styku nemôže byť braný na zodpovednosť nad rámec jeho občianskej zodpovednosti, a určite nie, ak nebol nedbanlivý, alebo v prípade „vyššej moci“. Keďže tento princíp zodpovednosti za nedbanlivosť sa nepochybne používa vo všetkých členských štátoch, výbor spochybňuje potrebu regulácie EÚ. Zodpovednosť bez pochybenia je absolútnou výnimkou v občianskom práve (v zmysle kontinentálnej Európy). Ak môže poskytovateľ služieb platobného styku dokázať, že vykonal všetky nevyhnutné opatrenia na zabránenie chybného vykonania alebo nevykonania platby, nebude zodpovedný. Je povinnosťou poskytovateľa služieb dokázať, že bol prevod správne registrovaný, vykonaný a zaúčtovaný; táto povinnosť nesmie byť zmluvne obmedzená.

3.12.2 Výbor verí, že poskytovania služieb platobného styku môžu ponúknuť, že budú zodpovedné za reklamácie súvisiace so záležitosťami mimo ich kontrolu vo forme služby s pridanou hodnotou. Bolo by to prospešné pre klienta a viedlo by to k zvýšenej konkurencii.

(1) Ú. v. C 85, 8. 4. 2003.

3.13 Povinnosti a zodpovednosti zmluvných strán súvisiacich s neautorizovanými transakciami (Príloha 13)

3.13.1 S ohľadom na platby kartami, úverové inštitúcie už dodržiavajú ustanovenia odporúčania č. 97/489/CE, ktoré sa týka hlavne:

- obmedzenia peňažnej zodpovednosti držiteľa karty (pokiaľ sa dopustí vážnej chyby) na 150 euro na transakcie vykonané so stratenými alebo ukradnutými kartami pred ich zaradením na stop list; a
- náhrada debetov, ktoré boli namietané v dobrej viere (a všetkých súvisiacich bankových výdavkov spojených s predmetnými debetmi), ktoré vznikli podvodnými transakciami vykonanými na diaľku, bez fyzického použitia karty, alebo transakciami s falošnou kartou.

3.13.2 Za podvodnými transakciami tiež stojí organizovaný zločin. Prah 150 euro má potenciál na podporovanie podvodu. Preto výbor verí, že by sa mal zaviesť prah založený na riziku. Zodpovednosť držiteľa karty vo vyššie uvedenom prípade by mala byť percentuálnym podielom celkového úverového limitu jeho karty, s ktorým súhlasí vo svojej zmluve. Takýto čestný prístup by odrážal skutočné riziko a náklady, pričom by zároveň efektívnejšie odrádzal od podvodu, čím by sa znížili bežné náklady.

3.13.3 Pozitívnu cestou vpred je limitovaná aktualizácia odporúčania č. 97/489/ES v súlade s novým právnym rámcom. Výbor je toho názoru, že táto príloha by sa mala vykladať v spojení s príležitosťami na používanie elektronického podpisu vo vzťahu k smernici a elektronických podpisoch.

3.13.4 Môžeme pochybovať, či poskytovateľ služieb platobného styku môže presvedčivo dokázať – ak vôbec – či bol klient iniciátorom transakcie vykonanej technicky bezpečným elektronickým platobným nástrojom alebo nie. Najmä v prípade on-line bankových transakcií sa zdá, že poskytovatelia služieb platobného styku majú ťažkosti s poskytovaním takéhoto dôkazu, pretože tieto transakcie sa dajú vykonať na súkromných PC, ktoré sú mimo dosah kontroly poskytovateľa služieb platobného styku.

3.14 Používanie „OUR“, „BEN“ a „SHARE“⁽¹⁾ (Príloha 14)

3.14.1 Princíp prevodu celej sumy príjemcovi je pre túto prílohu ústredný. Tento princíp je teraz veľmi dobre stanovený po nariadení č. 2560/2001 pre platby, ktoré sa dajú spracovať kompletne spôsobom STP (priame spracovanie), pokiaľ sú príslušné domáce platby uhrádzané v plnej výške bez zrážky na strane príjemcu.

⁽¹⁾ „OUR“, „BEN“ a „SHARE“ sú tri možnosti účtovania poplatkov pri kreditných prevodoch.

3.14.2 Okrem toho existuje samoregulácia vo forme ICP (medzibanková konvencia o platbách)⁽²⁾, ktorá dnes obmedzuje rozsah kreditných prevodov v eurách. ICP podporuje zrušenie možnosti korešpondenčných bánk, pokiaľ sa použijú, aby zrazili poplatky z prevádzanej sumy.

3.14.3 Každý právny rámec sa musí dostať mimo technické termíny používané v rámci špecifických formátov správ a systémov (napríklad SHARE, BEN, OUR), ktoré sú vo väčšine prípadov nevhodné v domácom kontexte. Výbor je toho názoru, že žiadne ďalšie ustanovenia by sa preto nemali vytvárať, aby nahradili smernicu č. 97/5/ES. Súčasne možnosti účtovania poplatkov existujú, aby poskytli klientom voľbu, ktorá je súčasťou podmienok dohodnutých medzi klientom a bankou. Riziku nadmerného zjednodušenia a obmedzenia voľby je nutné sa vyhnúť, pretože tieto voľby účtovania poplatkov sú odozvou na potreby trhu, ktoré idú nad rámec základného nástroja (nástrojov) kreditných prevodov v rámci EÚ a sú nutné na podporu rôznych platobných typov ako aj obchodovania na diaľku. Výbor by chcel, aby odvetvie zvýšilo transparentnosť použitých volieb účtovania poplatkov.

3.14.4 Výbor povzbudzuje Komisiu, aby odstránila rozdiel medzi vopred nastavenou voľbou „OUR“ smernice, mechanizmom účtovania poplatkov, ktorý neexistuje vo väčšine členských štátov a voľbou „SHA“, ktorú uprednostňuje nariadenie.

3.15 Doba vykonania kreditných prevodov (Príloha 15)

3.15.1 Výbor pripomína, že sa európske banky v Európskej platobnej rade dohodli na vopred nastavenej dobe vykonania kreditného prevodu v dĺžke 3 pracovných dní, kedy banka poskytuje služby (po dátume prijatia) prostredníctvom samoregulácie podľa konvencie CREDEURO. V skutočnosti sú 3 dni vopred nastavenou dobou, ktorá sa dá ďalej zlepšovať jednotlivými bankami. Keďže doba vykonania je dôležitým prvkom služby, malo by byť zlepšenie služieb ponechané na konkurenčné sily.

3.15.2 Ďalšia potreba legislatívy by sa mala zväziť, až keď iniciatívy sektora zlyhajú.

⁽²⁾ Medzibanková konvencia o platbách pre základné kreditné prevody spadajúce pod nariadenie č. 2560/2001.

3.16 Priame zatažovanie účtov (Príloha 16)

3.16.1 Legislatíva, ktorá sa má schváliť a/alebo zákonné bariéry, ktoré sa majú vybudovať, bude presnejšie identifikovať Európska platobná rada (EPC) a budú oznámené komisii, keď EPC formálne schváli paneurópsku schému priameho zatažovania účtov. Právny rámec potrebný pre podporu paneurópskej schémy priameho zatažovania účtov sa bude značne líšiť v závislosti na zvolenom modeli. Preto je výbor presvedčený, že by sa mala zväziť úzka spolupráca odvetvia a tvorcu legislatívy (ES).

3.17 Odstraňovanie bariér profesionálnemu obehu hotovosti (Príloha 17)

3.17.1 Táto príloha nesúvisí s otázkou platieb a preto je mimo rozsah nového legislatívneho rámca pre platby.

3.17.2 Nemalo by dochádzať k žiadnej diskriminácii medzi reguláciou hotovostných a bezhotovostných platieb. Celý rad regulačných a technických bariér bráni rozvoju cezhraničného prevozu hotovosti v euro zóne, hlavne medzi pobočkami národných centrálnych bánk v jednej krajine a pobočkami finančných inštitúcií v inej krajine.

3.17.3 Prístup k cezhraničným službám Národnej centrálnej banky (NCB) je súčasťou prirodzeného rozvoja používania spoločnej meny v euro zóne.

3.17.4 Hospodárska súťaž v sektore prevozu hotovosti by sa mala podporovať v euro zóne, aby sa maximalizovala efektívnosť, ale výbor vyslovuje potrebu vytvorenia licencie pre cezhraničný prevoz hotovosti a dostatočné kontroly pri jej aplikácii.

3.18 Otázky ochrany údajov (Príloha 18)

Rozhodnutie komisie začleniť do nariadenia ustanovenie zodpovedajúce článku 13, písmeno d smernice č. 95/46/ES o ochrane údajov⁽¹⁾ je najlepšou príležitosťou pre harmonizáciu možností výmeny informácií na účely prevencie pred podvodmi v platobných systémoch v krátkej dobe (medzi operátormi a orgánmi a medzi operátormi vzájomne, prostredníctvom výnimky k smernici o ochrane údajov: napr. databáza podvodných obchodníkov vo vzťahu k transakciám realizovaným kartami).

(¹) Ú. v. L 281, 23. 11. 1995

3.19 Digitálne podpisy (Príloha 19)

Výbor navrhuje, že komisia by mala najskôr predložiť svoju správu o uplatňovaní smernice č. 1999/93/ES⁽²⁾ o elektronických podpisoch. Návrhy komisie nových opatrení sú vítané. Výbor by vo všeobecnosti rád zdôraznil, že digitálna certifikácia je oblasťou produktového manažmentu, kde sa aplikujú princípy technickej neutrality a hospodárskej súťaže.

3.20 Bezpečnosť sietí (Príloha 20)

Výbor víta aktivity a iniciatívy, ktoré robia z kybernetického zločinu vážnejší trestný čin, a daný pohľad na harmonizáciu v danom ohľade v celej EÚ v spolupráci s inými jurisdikciami (napr. Spojených štátov amerických). Použitie odradzujúcich sankcií pri trestaní neautorizovaného prístupu k systémom automatizovaného spracovania údajov s cieľom podvodu, zničenia alebo úpravy údajov a zmeny fungovania systému je pozitívne. Je tiež nevyhnutné sankcionovať strany, ktoré dávajú k dispozícii údaje, programy, hardvér alebo informácie špeciálne zostrojené alebo adaptované, aby umožňovali neautorizovaný prístup k systémom automatizovaného spracovania údajov s cieľom spáchať podvod. Preto je nutné rozlišovať medzi kriminalizáciou podvodných aktivít v platobných sieťach, pre ktoré by bola vítaná ďalšia harmonizácia EÚ prostredníctvom legislatívy a preventívnymi opatreniami na zabezpečenie platobných sietí, ktoré by mali byť ponechané na odvetvie, aby obsiahlo všetky technologické objavy.

3.21 Porucha platobnej siete (Príloha 21)

3.21.1 Výboru sa zdá, že otázka, na ktorú sa vzťahuje príloha 21 je čiastkovou otázkou prílohy 12 (nevykonanie alebo chybné vykonanie). Vskutku, je nutné uznať, že:

- poruchy platobnej siete nie sú obvyklým javom;
- poruchy platobnej siete môžu ovplyvniť systémy a zariadenia, ktoré nie sú pod priamou kontrolou danej úverovej inštitúcie (sietové koncové zariadenia);
- úverové inštitúcie musia plniť povinnosti pružnosti a kontinuity podnikania, ktoré sú im uložené kompetentnými regulačnými orgánmi.

3.21.2 Poskytovateľom služieb platobného styku nesmie byť uložená žiadna zodpovednosť za platby, ktoré neboli zadané do systému v čase poruchy. Poskytovateľ služieb platobného styku má obmedzenú zodpovednosť v súlade so svojou občianskou zodpovednosťou a musí dokázať, že vykonal všetky nevyhnutné opatrenia na zabránení poruchy.

(²) Ú. v. L 13, 19. 1. 2000

3.21.3 V nedávnom prípade útokov elektronickou poštou na banky v Spojenom kráľovstve formou „krádeže identity“ jeden on-line poskytovateľ považoval stiahnutie on-line služby za kľúčovú odozvu na útok. Takéto útoky sú mimo priamu kontrolu poskytovateľa, v dôsledku priameho kontaktu elektronickou poštou medzi útočníkom a klientom. Poskytovatelia služieb platobného styku by mali informovať svojich klientov, ak je to možné, pred zastavením prevádzky systému z bezpečnostných dôvodov. Výbor považuje za nevhodné penalizovať poskytovateľa za prijatie opatrení na ochranu svojich klientov takýmto spôsobom. Výbor ďalej povzbudzuje poskytovateľov služieb platobného styku, aby boli proaktívni v prevencii takýchto typov podvodu.

4. Záver

4.1 Nový legálny rámec by mal byť zhodný s európskou stratégiou spotrebiteľskej politiky, ktorá stanovuje dosiahnutie vysokej, spoločnej úrovne ochrany spotrebiteľa za kľúčový cieľ.

4.1.1 Výbor podporuje pokus Európskej komisie zvýšiť dôveru spotrebiteľa, právnu istotu a trhovú efektívnosť pri platbách na vnútornom trhu. Ďalej ide o pozitívny prístup zváženia autoregulácie a koregulácie ako novej cesty vpred v niekoľkých oblastiach uvedených v prílohe 21.

4.2 Prednosť by sa mala dávať legislatívnym opatreniam týkajúcim sa prílohám 1, 2, 8, 12, 13, 18 a 19. Hlavné prílohy týkajúce sa požiadaviek na informácie o spotrebiteľovi (2), informácií pôvodcu platby (8) a otázok ochrany údajov (18) si urýchlenie vyžadujú pozornosť.

4.3 Malo by sa počítať so zlepšenou spoluprácou medzi komisiou a bankovníctvom týkajúcou sa zriadenia európskej schémy priameho zatažovania účtov (Príloha 16), určenia toho, kto má právo poskytovať služby platobného styku (Príloha 01), ako aj oblasti bezpečnostnej certifikácie platobných nástrojov a komponentov (Príloha 07).

4.4 Čo sa týka ostatných príloh, výboru sa zdá, že autoregulácia a koregulácia by mohli byť vhodnejším spôsobom dosiahnutia cieľa komisie efektívneho vnútorného trhu pre platby. Je jasné, že ak nebudú autoregulačné opatrenia úspešné, malo by sa počítať s európskym nariadením.

4.5 V tom istom ohľade výbor navrhuje, že by sa celkový rámec mal sústrediť na zabezpečovanie transparentnosti pre klientov, a že by sa mal pokúsiť stavať čo možno najviac na existujúcich postupoch a autoregulačných pravidlách. Napríklad nie je nutné regulovať ďalej tam, kde už trh dosiahol ciele tvorcu legislatívy (napr. nie je okamžitá potreba aktualizovať smernicu o kreditných prevodoch, aby sa skrátili doby vykonania). Napriek tomu, v niektorých oblastiach je spoločný prístup tým správnym riešením.

4.6 Rozsah oznámenia je často širší než len platby a komisia musí zdôrazniť jasnejším spôsobom rozdiel medzi komerčnými službami a platobnými systémami. Akékoľvek legislatívne opatrenie súvisiace s platbami by malo vylúčiť otázky súvisiace s plnením iných záväzkov než samotných platieb.

Brusel, 30. júna 2004.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k dokumentu Návrh rozhodnutia Rady o postupoch pri konzultovaní a informovaní vo veciach poistenia úverov, záruk úverov a finančných úverov (kodifikovaná verzia)

COM(2004) 159 final - 2004/0056 (CNS)

(2004/C 302/04)

Rada sa dňa 13. mája 2004 rozhodla konzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva o tomto dokumente: Návrh rozhodnutia Rady o postupoch pri konzultovaní a informovaní vo veciach poistenia úverov, záruk úverov a finančných úverov (kodifikovaná verzia)

Sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru v súvislosti s touto vecou, prijala svoje stanovisko dňa 9. júna 2004. Spravodajcom bol pán Frank von Fürstenwerth.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 410. plenárnom zasadnutí v dňoch 30. júna a 1. júla 2004 (schôdza zo dňa 30. júna) nasledujúce stanovisko počtom hlasov 133 za, 1 proti, pričom 4 hlasujúci sa hlasovania zdržali:

1. Obsah

1.1 Súčasťou návrhu je kodifikovanie rozhodnutia Rady 73/391/EHS z 3. decembra 1973 o postupoch pri konzultovaní a informovaní vo veciach poistenia úverov, záruk úverov a finančných úverov. Od tej doby bolo toto rozhodnutie zmenené rozhodnutím Rady 76/641/EHS a aktmi o pristúpení Španielska a Portugalska ako aj aktmi o pristúpení Rakúska, Fínska a Švédska.

1.2 Tieto rozhodnutia sa týkajú výlučne vecí, súvisiacich so štátnymi zárukami na exportné úvery. Tieto rozhodnutia predovšetkým stanovujú podmienky, za ktorých musia členské štáty začať postup pri konzultovaní s ostatnými členskými štátmi a Komisiou o poskytnutí uvažovaných zahraničných úverov alebo o ručení za takéto úvery. Toto rozhodnutie nemá vplyv na trh súkromného poistenia vývozných úverov.

1.3 Návrh má nahradiť rôzne legislatívne nástroje, pokryté touto kodifikáciou.

1.4 Návrh nezmení podstatu kodifikovaných legislatívnych nástrojov. Nemá urobiť nič iné, len ich spojiť, a to len s takými formálnymi zmenami a doplnkami, ktoré sú potrebné na to, aby sa mohla uskutočniť samotná kodifikácia.

2. Vyhodnotenie

2.1 Návrh prichádza ako reakcia na záujem Komisie o kodifikovanie legislatívy, ktorá sa často menila a dopĺňala, a to v záujme jasnosti a racionálnosti.

2.2 Do dnešného dňa boli príslušné ustanovenia roztrúsené po rôznych legislatívnych nástrojoch. V dôsledku toho bolo nevyhnutné nákladné hľadanie a zdĺhavé porovnávanie mnohých rôznych nástrojov, aby sa zistilo, ktoré ustanovenia platia.

2.3 Návrh sa obmedzuje na pospájanie rôznych nástrojov do jedného nástroja, pričom v plnej miere zachováva ich podstatu. Pokiaľ ide o obsah, nie je potrebné urobiť nič.

2.4 Návrh je potrebné uvítať v tom zmysle, že podporuje transparentnosť a zrozumiteľnosť legislatívy EÚ⁽¹⁾.

2.5 Je však potrebné, aby Komisia vzala v procese kodifikácie do úvahy nasledujúce kroky:

— Odsek „keďže“ (2) rozhodnutia Rady z 3. decembra 1973 („Keďže Rada rozhodnutím z 26. januára 1965 (2) stanovila postup pri konzultovaní vo veciach poistenia úverov, záruk úverov a finančných úverov“) už v návrhu nie je, ale mal by tam ešte stále byť, aby sa zabezpečila úplnosť návrhu.

(¹) Napríklad v portugálčine bude potrebné urobiť nasledujúce zmeny a doplnky:

- V článku 4 (e) ii) and iv) sa slová „počiatočný bod úveru“ majú preložiť ako „ponto de partida do credito“ namiesto „início do crédito“. Tieto dva dátumy nie sú nevyhnutne zhodné.
- V článku 4 (e) iv) sa slová „kde sa splácanie nemá uskutočniť rovnakými splátkami v pravidelných intervaloch“ majú preložiť ako „escalonadas em prestações iguais e espaçadas de modo regular“ namiesto „escalonadas por parcelas de igual montante de modo regular“.
- Rovnako, výraz „pomocný úver“ (napríklad v článkoch 4 (f) i) a 5 (e) i)) sa majú preložiť ako „crédito de ajuda“ a nie ako „crédito de auxílio“, čo má v legislatíve EÚ o „štátnej pomoci“ úplne iný význam.
- Napokon, sa našlo niekoľko pravopisných chýb, najmenej v článku 3.2 (prvý a tretí riadok) („ntureza“ a „peirem“), v článku 10.1. (c) („desdadoravel“) a v prílohe 1 B) d) („antiantamentos“).

— Článok 20 návrhu odvoláva rozhodnutie Rady 73/391/EHS. Príloha III návrhu sa však pod hlavičkou „Odvolané rozhodnutie s jeho zmenami a doplnkami“ odvoláva na rozhodnutie Rady 76/641/EHS. Preto je v záujme konzistentnosti potrebné, aby sa v článku 20 odvolali aj zmeny a doplnky zavedené rozhodnutím 76/641/EHS.

2.6 Okrem toho je potrebné venovať zvláštnu pozornosť správne prekladu, nakoľko nepresnosti môžu viesť k právnej neistote a nesprávne uplatňovaniu legislatívy.

V Bruseli 30. júna 2004

Prededa

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Návrhu na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o implementácii Medzinárodného kódexu riadenia bezpečnosti v námornej doprave v rámci Spoločenstva

COM(2003) 767 final – 2003/0291 (COD)

(2004/C 302/05)

Dňa 13. januára 2004 sa Rada Európskej únie rozhodla prerokovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom podľa článku 80 (2) Zmluvy zakladajúcej Európske spoločenstvo Návrh na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o implementácii Medzinárodného kódexu riadenia bezpečnosti v námornej doprave v rámci Spoločenstva

Sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola zodpovedná za prácu Výboru na tejto téme, prijala svoje stanovisko dňa 10. mája 2004. Spravodajcom bol Dr Bredima Savopoulou.

Na svojom 410. plenárnom zasadnutí z 30. júna a 1. júla 2004 (schôdzi z 30. júna) prijal Európsky hospodársky a sociálny výbor nasledovné stanovisko počtom 155 hlasov za, 2 hlasmi proti, pričom 4 hlasujúci sa hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1 Medzinárodný kódex riadenia bezpečnej prevádzky lodí a zabránenia znečisťovaniu (Kódex ISM) bol prijatý Medzinárodnou námornou organizáciou (IMO) v roku 1979 ako nástroj na podporu rozvoja kultúry bezpečnosti a environmentálneho povedomia v námornej doprave. V roku 1994 sa IMO rozhodla urobiť Kódex povinným prostredníctvom schválenia novej Kapitoly IX „Riadenie pre bezpečnú prevádzku lodí“ v Medzinárodnej konvencii o ochrane života v moriach (SOLAS) 1974.

1.2 Povinné aplikovanie Kódexu sa uskutočnilo v dvoch fázach. 1. júla 1998 sa stal povinným pre spoločnosti prevádzkujúce osobné dopravné lode, ropné tankery, chemické tankery, lode na prepravu plynu a veľké nákladné lode o hrubom výtlaku 500 ton a viac, využívané na medzinárodných plavbách. 1. júla 2002 sa Kódex stal povinným pre spoločnosti prevádzkujúce iné nákladné lode o výtlaku 500 ton a viac, využívané na medzinárodných morských plavbách.

1.3 V reakcii na tragédiu trajektu Estonia sa EÚ rozhodla prijať opatrenie na skorú implementáciu Kódexu ISM pre ro-ro trajekty⁽¹⁾ využívané na medzinárodných a vnútroštátnych plavbách v rámci Spoločenstva do 1. júla 1996 podľa Nariadenia (ES) 3051/95 (8.12.1995)⁽²⁾. EHSV privítal vo svojom príslušnom stanovisku navrhované opatrenie a podporil iniciatívu Komisie.⁽³⁾

1.4 Nariadenie bolo upravené dvakrát: a) Nariadením 179/1998⁽⁴⁾ týkajúcim sa jednotného zavedenia dokumentov ISM Kódexu / certifikátov pre trajekty v prevádzke v Európe a Nariadením 1970/2002 berúcim do úvahy následné pozmeňujúce návrhy ku Kódexu ISM schváleného Medzinárodnou námornou organizáciou. Nariadenie nadobudlo platnosť 26.11.2002.

⁽¹⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 3051/95 z 8. decembra 1995 o riadení bezpečnosti roll-on/roll-off osobných trajektov (ro-ro trajektov), Úr. vestník L 320, 30.12.1995, str. 14.

⁽²⁾ Ú. v. C 236 z 11.9.1995, str. 42.

⁽³⁾ Ú. v. L 19 z 24.1.1998, str. 35.

⁽⁴⁾ Ú. v. L 302 z 6.12.2002, str. 3.

2. Návrh Komisie

2.1 Keď bolo Nariadenie (ES) č. 3051/95 prijaté, členské štáty a Európsky parlament vyhlásili, že aplikácia kódexu ISM pre ro-ro osobné trajekty bola prioritná, ale tiež aj to, že to bola prvá z radu pokračujúcich iniciatív na zlepšenie bezpečnosti na mori.

2.2 Navrhnuté Nariadenie má všeobecnejší charakter, nahradí Nariadenie (ES) č. 3051/95, a jeho hlavným cieľom je uľahčiť správne, presné a harmonizované zavedenie Kódexu vo všetkých členských štátoch a prístupujúcich krajinách. Nariadenie bude súbežne obsahovať existujúce ISM predpisy EÚ aplikovateľné na ro-ro trajekty, bez ohľadu na ich vlajku, ktoré sa pravidelne plavia z európskych a do európskych prístavov.

2.3 Nariadenie sa bude vzťahovať na akékoľvek spoločnosti prevádzkujúce jednu alebo viac z nasledovných lodí na mori:

- nákladné lode plaviace sa pod vlajkou niektorého členského štátu, využívané na medzinárodných a vnútroštátnych plavbách;
- osobné dopravné lode pod vlajkou niektorého členského štátu, využívané na medzinárodných plavbách;
- osobné dopravné lode využívané na vnútroštátnych plavbách v morských oblastiach triedy A a B, ako sú definované v článku 4 Smernice 98/18/ES, bez ohľadu na ich vlajku;
- osobné ro-ro trajekty prevádzkované do a z prístavov členských štátov Spoločenstva v pravidelnej ro-ro prevádzke, bez ohľadu na ich vlajku; a
- nákladné lode, plaviace sa z a do prístavov členských štátov Spoločenstva v pobrežnej prípojnej prevádzke, bez ohľadu na ich vlajku.

2.4 Rozsah navrhovaného Nariadenia sa zakladá na ustanoveniach Kapitoly IX Konvencie SOLAS a vzťahuje sa na všetky lode, spadajúce pod rámec SOLAS a plaviace sa pod vlajkou nejakého členského štátu, aj keď sú prevádzkované na vnútroštátnych plavbách. No jednako pre osobné dopravné lode v prevádzke na vnútroštátnych plavbách sa ustanovenia budú vzťahovať iba na osobné dopravné lode plaviace sa viac ako 5 míľ od pobrežnej čiary, ale tieto predpisy sa budú vzťahovať na všetky vlajky.

2.5 Akákoľvek spoločnosť, prevádzkujúca jednu alebo viac z vyššie uvedených lodí, bude musieť splňať Medzinárodný kódex riadenia bezpečnej prevádzky lodí a zabránenia znečisteniu (ISM Kódex), zreprodukovaný v Titulku I Prílohy. Členské štáty budú musieť splňať Hlavné smery certifikačného procesu (Ustanovenia pre správne orgány týkajúce sa zavedenia Kódexu ISM), ako je to načrtnuté v Titulku II Prílohy.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Kódex ISM je jeden z najvýznamnejších krokov vpred, ktorý IMO uskutočnila v oblasti námornej bezpečnosti, pretože poskytuje rámec, prostredníctvom ktorého môžu byť účinne zavedené Konvencie IMO. Názor EHSV, ako to už vyjadril aj vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, je taký, že Nariadenie

3051/95 slúžilo ako užitočný cieľ v pokračovaní zavádzania Kódexu ISM pre ro-ro trajekty do 2 rokov a rozširovaní svojej aplikácie na také lode využívané vo vnútroštátnych námorných plavbách.

3.2 EHSV poznamenáva, že vzhľadom na spoločnosti prevádzkujúce osobné a nákladné lode využívané na medzinárodných plavbách, cieľ navrhovaného Nariadenia už bol dosiahnutý, keďže povinnosť splňať Kódex ISM vyplýva z Konvencie SOLAS. Podobne aj pre spoločnosti prevádzkujúce ro-ro osobné lode využívané na vnútroštátnych plavbách, bol cieľ dosiahnutý implementáciou Nariadenia 3051/95.

3.3 Základné zdôvodnenie Komisie pre návrh je také, že transpozícia úplného Kódexu ISM a príslušných hlavných smerov IMO do zákonov EÚ zlepši efektívnu implementáciu kódexu ISM v rámci Spoločenstva. EHSV súhlasí so zdôvodnením a plne podporuje ten cieľ do tej miery, že návrh sa vzťahuje na lode, pre ktoré je už Kódex ISM aplikovateľný.

3.3.1 Kódex ISM vznikol z iniciatívy priemyslu ako dobrovoľný nástroj na podporu kvalitnej lodnej dopravy. Skúsenosti z povinného celosvetového zavedenia Kódexu ISM od prvej fázy v roku 1998 podľa očakávania odhalili silné stránky i nedostatky Kódexu. Všeobecne sa priznalo, že v námornej komunite (vlajkové štáty, klasifikačné spoločnosti a lodné dopravné spoločnosti) existuje potreba lepšieho pochopenia cieľov Kódexu pre zlepšené spojenia medzi tými, ktorí vydávajú ISM certifikáty a jednotnými štandardmi školenia pre audítov ISM Kódexu. Základným kameňom dobrého riadenia bezpečnosti je oddanosť zhora. V bezpečnosti námornej dopravy je to oddanosť a motivácia jednotlivcov na všetkých úrovniach, ktoré určujú konečný výsledok. Bez pochopenia námorného klustra by sa Kódex ISM mohol stať papierovým cvičením, čo by o ňom radi tvrdili skeptici.

3.3.2 Zhodnotenie rizík sa dnes široko využíva ako cieľ a spoľahlivý nástroj pre zváženie zlepšení bezpečnosti. Na základe tohto prístupu a berúc do úvahy demonštrovanú potrebu, bola povinná aplikácia Kódexu ISM v EÚ pre trajekty pravidelne premávajúce z a do európskych prístavov plne oprávnená a schválená. Z tých istých dôvodov je aplikácia Hlavných smerov na všetky ostatné lode využívané na vnútroštátnych plavbách doteraz ponechaná, a celkom oprávnené, na zváženie orgánov národnej správy na základe princípu subsidiarity. EHSV si nie je vedomý nijakej národnej legislatívy, ktorá by rozširovala povinné zavedenie Kódexu ISM na iné lode využívané na vnútroštátne plavby.

3.3.3 Kódex ISM, navrhnutý pre lode využívané na medzinárodné plavby a teda mimo ľahkého dosahu správnych orgánov a spoločností, kladie významné záväzky na spoločnosti a ich lode, vyžaduje splnenie medzinárodných konvencií a podporuje dodržiavanie priemyselných noriem. Okrem toho bezpečnostný režim nákladných lodí využívaných výlučne na vnútroštátne plavby je riadený národnými legislatívami a ako samozrejmy dôsledok toho také lode možno musia splňať režim aplikovateľný na nákladné lode využívané na medzinárodných plavbách.

3.3.4 EHSV, ako okrem iného aj poručník záujmov malých a stredných podnikov v Európe, sa stará o povinnú aplikáciu Kódexu ISM na malé a stredné lodné dopravné spoločnosti využívajúce výlučne na vnútroštátne plavby. Na základe vyššie uvedených kritérií by malo navrhnuté nariadenie vziať do úvahy byrokratické formality a náklady na dodržiavanie týkajúce sa jeho aplikácie na lode takých spoločností. Z toho vyplýva, že sa budú vyžadovať flexibilita aplikácie tohto nariadenia a (alebo) odchýliek od tohto nariadenia.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Článok 3 – Aplikácia

4.1.1 EHSV si myslí, že odchýlky od nariadenia môžu byť potrebné z praktických dôvodov v prípadoch malých nákladných lodí a osobných dopravných lodí využívaných na vnútroštátne plavby a najmä vtedy, keď sú také lode prevádzkované samotným majiteľom lode, alebo pod jeho priamym dohľadom.

4.2 Článok 4 – Požiadavky riadenia bezpečnosti

4.2.1 Samozrejme, že vyššie uvedené lode budú možno musieť spĺňať režim aplikovateľný na lode, využívané na medzinárodných plavbách. EHSV si myslí, že Nariadenie by malo jasne stanoviť základné požiadavky Kódexu ISM, ktorý môže byť relevantný pre také lode.

4.3 Článok 5 – Certifikácia

4.3.1 EHSV schvaľuje povinnú aplikáciu certifikačného procesu, ktorý je hlavným platným oprávnením pre navrhované Nariadenie.

4.3.2 Vzhľadom na odseky 2 a 6 by sa malo poznamenať, že Dokumenty o dodržiavaní a Certifikáty riadenia bezpečnosti môže tiež vydať správny orgán na žiadosť vlajkovej Správy.

4.3.3 EHSV zastáva názor, že čl. 5 odsekov 4 a 9 potrebuje objasnenie a zosúladenie s ustanoveniami Kódexu ISM, pretože tieto odseky uvádzajú nepotrebné reštrikcie a vedú k nejasnostiam.

4.4 Článok 7 – Ochranné postupy

4.4.1 Ochranný postup nezahŕňa, tak ako by mal, členský štát alebo vlajkový štát, ktorý vydal Dokument o dodržiavaní, a ktorý možno bude potrebovať pozastaviť platnosť alebo stiahnuť Dokument.

4.5 Článok 9 – Hlásenie

4.5.1 Článok odkazuje na formulár hlásenia, ktorý má zriadiť Komisia, avšak nestanovuje, čo sa má hlásiť. Malo by sa objasniť, či sa predpokladá hlásenie dodržiavania Nariadenia členskými štátmi a špecifickejšie certifikačných postupov, alebo hlásenie dodržiavania spoločností a ich lodí, ako môže byť dosvedčené vlajkovou a prístavnou štátnou kontrolou.

4.6 Článok 13 - Začiatok platnosti

4.6.1 V súlade s pripomienkami pod článkami 3 a 4 si EHSV myslí, že pre začatie plnenia nariadenia pre nákladné lode a osobné dopravné lode využívané na vnútroštátnych plavbách je vhodné jednoročné prechodné obdobie.

5. Závery

5.1 EHSV podporuje transponovanie úplného Kódexu ISM a príslušných IMO hlavných smerov do zákonov EÚ prostredníctvom nového navrhovaného Nariadenia, ktoré nahrádza Nariadenie 3051/95. Avšak v skutočnosti pridaná hodnota rozšírenia rozsahu navrhovaného Nariadenia by mohla byť obmedzená, pretože lode využívané na medzinárodných plavbách a ro-ro osobné lode využívané na vnútroštátnych plavbách, už dodržiajú Kódex ISM.

5.2 EHSV poznamenáva, že skúsenosti so zavádzaním ISM od prvej fázy v roku 1998 odhalili silné stránky aj nedostatky Kódexu. Všetky strany námorného klustra, zaangažované v zavedení Kódexu ISM, by mali plne pochopiť ciele Kódexu, ináč by z toho bolo iba cvičenie na papieri. Potreba je ešte zrejmejšia, čo sa týka spoločností a lodí doteraz vylúčených z režimu Kódexu ISM.

5.3 Je potrebné zrevidovať iniciatívu na rozšírenie aplikácie Kódexu ISM na všetky lode, využívané na vnútroštátnych plavbách, kvôli tomu, aby sa stal Kódex flexibilnejším. Neúmerne a neprimerane sa môže stať, že nové kategórie lodí budú musieť dodržiavať režim aplikovateľný pre lode využívané na medzinárodných plavbách, pravdepodobne s neúmernými nákladmi na dodržiavanie, najmä v prípadoch lodí, prevádzkovaných majiteľom lode alebo pod jeho priamym dohľadom. Certifikačný postup navrhnutého Nariadenia musí byť upravený tak, aby neukladal nepotrebné obmedzenia pre malé a stredné podniky zaangažované vo vnútroštátnych plavbách. Z toho vyplýva, že môžu byť potrebné odchýlky alebo alternatívne stanovenia základných požiadaviek Kódexu ISM relevantné pre tie lode.

Brusel, 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o zvyšovaní bezpečnosti prístavov

COM(2004) 76 konečná - 2004/0031 (COD)

(2004/C 302/06)

Dňa 24. februára 2004 sa Rada Európskej únie rozhodla požiadať o konzultáciu Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV), v súlade s článkom 80(2) Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, vo veci Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o zvyšovaní bezpečnosti prístavov

Sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola zodpovedná za spracovanie materiálov v danej veci, prijala toto stanovisko dňa 10. mája 2004. Spravodajcom bol Dr. Bredima Savopoulou.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 410. plenárnom zasadnutí z 30. júna a 1. júla 2004 (zasadnutie zo dňa 30. júna) prijal nasledovné stanovisko 154 hlasmi za, pričom 4 hlasujúci sa hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1 Komisia sa svojím oznámením ⁽¹⁾ o zvyšovaní bezpečnosti námornej dopravy a svojím návrhom ⁽²⁾ nariadenia o zvyšovaní bezpečnosti lodí a prístavných objektov zamerala na otázky bezpečnosti rozhrania lodí/prístav a prostredníctvom legislatívneho procesu navrhla špecifické kroky. Navrhované nariadenie sa však zastavilo na časti prístavu, ktorá predstavuje rozhranie lodí/prístav, t.j. terminál.

1.2 EHSV svojím stanoviskom ⁽³⁾ uvítal navrhované kroky a podporil zámer Komisie ako druhý krok k presadzovaniu vykonávania dodatkových opatrení Spoločenstva, ktoré by mali zabezpečiť prístav a jeho rozhranie so zázemím.

1.3 Druhý, a zložitejší, krok iniciatívy Komisie potvrdzuje potrebu komplexnej politiky bezpečnosti prístavov so zreteľom na zraniteľnosť širších prístavných oblastí, ktoré predstavujú základné spojenie s celkovým dopravným reťazcom a tokom cestujúcich.

2. Návrh Komisie

2.1 Návrh dopĺňa bezpečnostné opatrenia zavedené Nariadením o zvyšovaní bezpečnosti lodí a prístavných objektov zabezpečením, že v dôsledku toho bude celý prístav chránený bezpečnostným režimom. Smernica zabezpečí náležité úrovne bezpečnosti pre prístavy Spoločenstva a zabezpečí harmonizované vykonávanie bezpečnostných opatrení pokrývajúcich všetky prístavné oblasti.

2.2 Komisia tvrdí, že očakávané spoločné opatrenia Medzinárodnej námornej organizácie (IMO) a Medzinárodnej organizácie práce (ILO) vo forme dobrovoľného kódexu praxe pre bezpečnosť prístavov, ktorý sa práve vytvára, nezabezpečia včasné zriadenie požadovaného bezpečnostného režimu. Preto je nutné proaktívne konanie EÚ, najlepšie vo forme smernice, ktorou by sa zaviedla požadovaná flexibilita.

2.3 Navrhovaná smernica umožní zachovanie existujúcich režimov bezpečnosti prístavov, ktoré vyhovujú jej princípom a rámcovým požiadavkám. Konkrétnejšie, smernica si vyžaduje povinnosť vykonávať hodnotenia bezpečnosti, definovať úrovne bezpečnosti, vytvárať a schvaľovať bezpečnostné plány, určovať zodpovedné bezpečnostné orgány, určovať bezpečnostných pracovníkov, zriaďovať bezpečnostné výbory a podporovať vykonávanie opatrení.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Udalosti a kroky od teroristických útokov 11. septembra potvrdili predpovede, že vojna proti terorizmu bude trvať veľmi dlho. Tragické udalosti v Madride dňa 11. marca 2004 priniesli do popredia citlivosť celého dopravného systému voči teroristickým útokom a dokázali, že absolútna bezpečnosť sa nedá nikdy dosiahnuť. Vo svojom prieskumnom stanovisku k dopravnej bezpečnosti ⁽⁴⁾ a svojom následnom stanovisku ⁽⁵⁾ týkajúcom sa bezpečnosti námornej dopravy EHSV tvrdí, že EÚ by mala prevziať medzinárodné vedenie v oblasti vytvárania širšieho rámca bezpečnosti, ktorý sa zameria na príčiny terorizmu a nebude sa len snažiť o jeho prevenciu alebo odstraňovanie jeho následkov.

3.2 Námornej bezpečnosti, ktorá je globálnym problémom, sa dostalo adekvátnej globálnej pozornosti a pozornosti EÚ. Bezpečnosť železnice sa však zdá byť viac zameraná na iniciatívy na národnej úrovni, zatiaľ čo terorizmu v cestnej a vnútroštátnej vodnej doprave sa doposiaľ dostalo relatívne málo pozornosti. EHSV zdôrazňuje, že pokiaľ ostatné druhy dopravy nebudú niesť svoj podiel zodpovednosti, „najsilabšie ohnisko“ sa stane cieľom teroristov s cieľom infiltrovať sa do systému. Je nerealistické očakávať, že prístavy budú vyplňať bezpečnostné medzery ostatných druhov dopravy a nespravodlivé uvalovať na ne finančné bremeno.

⁽¹⁾ COM(2003) 229 fin – 2003/0089 (COD).

⁽²⁾ COM(2003) 229 fin – 2003/0089 (COD).

⁽³⁾ Ú. v. C 32 zo dňa 5.2.2004, s. 21.

⁽⁴⁾ Ú. v. C 61 zo dňa 14.3.2003, s. 174

⁽⁵⁾ Ú. v. C 32 zo dňa 5.2.2004, s. 21

3.3 EHSV opakuje, že opatrenia zamerané na boj proti terorizmu by mali byť doplnené opatreniami zameranými na boj proti tradičným bezpečnostným problémom (organizovaný zločin, pirátsvo, podvod, pašovanie a ilegálna imigrácia). Takéto bezpečnostné problémy existujú v širších prístavných oblastiach a malo by sa na ne zamerať ako na naliehavé problémy, ako si to vyžaduje EHSV. V tejto spojitosti EHSV ľutuje, že niektoré členské štáty EÚ ešte stále nie sú zmluvnými stranami konvencie o potlačaní nezákonných konaní (SUA) a jej protokolu a zdôrazňuje nevyhnutnosť a naliehavosť urýchlenej ratifikácie, ktorá by posilnila právne prostriedky boja proti terorizmu.

3.4 EHSV⁽¹⁾ podporovaný krokmi EÚ na zabezpečenie recipročnej dohody o spolupráci s USA stanovujúcej rovnaké zaobchádzanie pre všetky náklady (kontajnery) pochádzajúce z EÚ a na prevod/integrovanie bilaterálnych dohôd do multilaterálnej dohody pod záštitou Svetovej colnej organizácie (WCO). Mali by sa presadzovať podobné recipročné dohody s ostatnými regiónmi/krajinami podporované systémom výmeny informácií. Ak je to potrebné, dohody by mali zabezpečovať technickú spoluprácu a finančnú pomoc rozvíjajúcim sa krajinám, aby zdokonalili svoju infraštruktúru bezpečnosti prístavov.

3.5 Rámec navrhovaných opatrení je podobný rámcu stanovenému pre prístavné objekty (terminály). Jej výrazne novým prvkom je rozšírenie geografického rozsahu na pokrytie celých prístavných oblastí, ktorý budú definovať členské štáty v súlade s podobnou činnosťou vykonávanou USA. EHSV verí, že pre daný účel by bola najvhodnejšia cesta rozširovania rozsahu nariadenia (ES) 725/2004⁽²⁾. Bez ohľadu na to EHSV potvrdzuje obmedzujúce podmienky pre včasné rozšírenie úplného bezpečnostného režimu vyššie uvedeného nariadenia na pokrytie širších prístavných oblastí a potrebu dovoliť členským štátom, prostredníctvom smernice, požadovanú flexibilitu na vykonávanie vhodných opatrení so zreteľom na výraznú rôznorodosť prístavov Spoločenstva a rôzne činnosti v nich vykonávané. Flexibilita nesmie viesť k veľkým rozdielom v opatreniach v prístavoch EÚ, ktoré by mohli viesť ku klasifikácii zahraničných prístavov ako „bezpečné“ a zaradenie „nebezpečných“ prístavov na čiernu listinu s ohľadom na odhalenie ilegálnych imigrantov a teroristov, čo by mohlo viesť k deformácii trhu a ohroziť tok medzinárodného obchodu.

3.6 EHSV opakuje svoje stanovisko⁽³⁾, že s príchodom rozšírenia EÚ si Stredozemné more vyžaduje zosilnenú úlohu. Jeho blízkosť k oblastiam, kde by mohli vzniknúť potenciálne bezpečnostné problémy, zdôrazňuje potrebu stredomorskej dimenzie v námornej dopravnej bezpečnosti. EHSV uvítal⁽⁴⁾ vytvorenie euro-stredomorskej dopravnej siete a začlenenie námornej bezpečnosti medzi jeho ciele. Súhlasil, že je nevyhnutné, aby stredomorskí partneri posilnili bezpečnostné opatrenia a aby sa Euro-stredomorský ústav pre bezpečnosť a ochranu považoval za prvý krok smerom k tomuto cieľu.

3.7 V jej súčasnej podobe sa smernica zameriava na administratívne aspekty. Smernica nedefinuje harmonizované postupy pre aplikovanie podrobností súvisiacich s prílohami. Namiesto toho predstavuje možnosť pre budúce úpravy. EHSV si uvedomuje naliehavosť zvýšenia bezpečnosti mimo rozhranie loď/prístav, ale zdôrazňuje, že by bolo múdrejšie zhodnotiť pokrok dosiahnutý doposiaľ na medzinárodnej úrovni v danom ohľade, a hlavne v IMO, ILO a Svetovej colnej organizácii (WCO) a zabezpečiť promptné a jasné usmernenie pre realizáciu tohto cieľa.

3.8 EHSV konštatuje, že smernica nevytvára nové povinnosti v oblastiach už pokrytých nariadením (ES) 725/2004⁽⁵⁾, alebo skutočne v rozšírených prístavných oblastiach. Využíva však príležitosť na opakovanie základného princípu, že opatrenia bezpečnosti prístavov musia byť v rovnováhe v súvislosti s cieľmi, ktoré sledujú, ich nákladmi a dopadom na dopravný ruch a obchodné toky. Preto je nevyhnutné dôkladne zvážiť ich potrebu a posúdiť, či sú reálne a prakticky uskutočniteľné. Opatrenia musia rešpektovať základné práva a dodržiavať princípy, ktoré uznáva hlavne Charta základných práv Európskej únie, aby sa nepotláčali osobné ľudské práva občanov, ani ústavný poriadok, čo by poslúžilo účelom teroristov. Preto je nutná opatrnosť, aby sa predišlo:

- odklonu dopravného ruchu v prospech niektorých prístavov (kvôli sprísneným bezpečnostným opatreniam) v neprospech iných prístavov. Takýmto opatreniami môžu byť zasiahnuté hlavne malé prístavy. Bezpečnostné opatrenia sa nesmú stať otázkou súťaže medzi prístavmi;
- uvaleniu disproporčnej byrokracie alebo nákladov;
- akejkolvek nerovnováhe medzi bezpečnosťou plavidiel a bezpečnosťou prístavov, ktorá by mohla viesť k núteniu plavidiel a ich operátorov k povinnosti zabezpečovať dodatočnú prístavnú bezpečnosť, aby sa nerovnováha vykompenzovala. Prístavy nesmú byť príliš zaťažované nákladmi na dodržiavanie predpisov v prospech iných druhov dopravy;
- disproporčnej technickej infraštruktúre, ktorá by mohla propagovať určité komerčné záujmy.

3.9 Náklady na dodržiavanie dodatočných opatrení na zabezpečenie geografickej oblasti významne širšieho prístavu, konkrétne obmedzenia prístupu, kontrolu nákladu a batožiny a identifikáciu osôb, sa pre väčšinu prístavov znásobia, pretože rozšírenie uplatňovania bezpečnostných opatrení si vyžiada ďalšie úpravy týkajúce sa infraštruktúry, zariadenia, pracovných síl a školenia. EHSV, odvolávajúc sa na svoje skoršie stanoviská k financovaniu nákladov na bezpečnosť, opakuje svoju výzvu Komisii, aby vytvorila schému EÚ pre financovanie vykonávania týchto opatrení. EHSV obzvlášť vyhlásil, že „hoci časť nákladov na dodržiavanie predpisov sa preniesie na odberateľov,

(1) Ú. v. C 61 zo dňa 14.3.2003, Ú. v. C 32 zo dňa 5.2.2004, s. 21.

(2) Ú. v. L 129 zo dňa 29.4.2004, s. 6

(3) Ú. v. C 32 z 5.2.2004, s. 21

(4) Ú. v. C 32 zo dňa 5.2.2004, s. 21 a COM(2003) 376 fin.

(5) Ú. v. L 129 zo dňa 29.4.2004, s. 6

v záujme spravodlivosti by vlády EÚ mali tiež znášať časť niektorých nákladov, pretože terorizmus je reakciou na politiku vlád“. Okrem toho, EHSV opakuje svoju výzvu, aby Komisia vypracovala štúdiu celkového dopadu o finančných dôsledkoch prísnených opatrení námornej bezpečnosti a pripája sa k EP a jeho podobnej žiadosti.

3.9.1 Námorné prístavy sú rozhodujúcim národným majetkom. Opatrenia zamerané na zabezpečenie celej prístavnej oblasti sa logicky označujú ako opatrenia všeobecného verejného záujmu. Verejné financovanie takýchto opatrení by preto nemalo podliehať pravidlám štátnej pomoci Zmluvy o EÚ. Vzhľadom na skutočnosť, že členské štáty však majú možnosť voľby udeliť verejnú podporu takýmto opatreniam alebo nie, na úrovni EÚ sa musí vytvoriť harmonizovaný prístup, aby sa predišlo zdeformovaniu hospodárskej súťaže. Tento prístup, ktorý tiež berie do úvahy financovanie opatrení na bezpečnosť prístavných objektov, musí byť založený na nasledovných princípoch:

- náklady na opatrenia bezpečnosti prístavov prijaté v dôsledku smernice o bezpečnosti prístavov sú vo všeobecnom verejnom záujme a musia byť kryté prostredníctvom národného verejného financovania alebo financovania EÚ;
- náklady na opatrenia bezpečnosti prístavných objektov prijaté v dôsledku regulácie lodí a prístavných objektov sa musia financovať nasledovne:
 - a) všetky náklady vynaložené určeným orgánom (hodnotenie, schvaľovanie hodnotenia, schvaľovanie plánu, audit a vyhlásenie zhody) musia byť kryté prostredníctvom národného verejného financovania alebo financovania EÚ;
 - b) opakujúce sa režijné náklady na kontrolu a audit bezpečnostných plánov prístavných objektov musia byť kryté prostredníctvom národného verejného financovania alebo financovania EÚ;
 - c) všetky ostatné náklady na bezpečnosť súvisiace s prístavnými objektmi musia byť kryté používateľmi týchto objektov na transparentnej báze.

3.9.2 Odhady nákladov na bezpečnosť prístavov sa odvodzujú extrémne ťažko. Na základe metódy porovnávania nákladov na bezpečnosť prístavov v EÚ sa však očakáva, že budú vyššie než v USA z geografických dôvodov v dôsledku väčšieho počtu prístavov EÚ. Očakáva sa, že vzhľadom na porovnanie budú náklady na dodržiavanie predpisov u veľkých prístavov ⁽¹⁾ a malých prístavov obrovské.

⁽¹⁾ Snímače kontajnerov v prístave Rotterdam stoja EUR 14 mil.: Ú. v. C 32 zo dňa 5.2.2004.

3.10 Ak nebudeme reagovať na novú realitu hrozby terorizmu rýchlo, môže to viesť k nákladným niekoľkomiliónovým zastaveniam prevádzky. Preto sa ohrozenie bezpečnosti môže stať necolnou bariérou obchodu.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Prístavy sú všeobecne veľmi dobre definované vzhľadom na geografické pokrytie a správu a v rámci nich vedľa seba existujú rôzne činnosti. Normálne hranice prístavov kopírujú prístavné objekty a nie naopak, ako naznačuje článok 2.4, alebo vskutku definícia „prístavu“ alebo „námorného prístavu“ v článku 3. Zdá sa, že definícia naznačuje, že prístavná oblasť je menšia než plocha „prístavných objektov“, ktorá okrem toho zahŕňa kotviská, prístaviská a prístupy od mora. Preto sa v článku 2.4 vyžaduje objasnenie pojmu „dávanie prednosti“.

4.2 V prvom kroku musí byť plán bezpečnosti prístavu, ktorý je smerným územným plánom, v súlade s rozhodnutiami, ktoré už boli prijaté počas procesu vykonávania kódexu ISPS a nariadenia (ES) 725/2004 ⁽²⁾, týkajúceho sa kritérií pre prístavné objekty. Musí zahŕňať integrované plány bezpečnosti pre prístavné objekty vo vnútri hraníc prístavu. Nakoniec podriadené prístavné objekty musia fungovať ako časti prístavu a ich plány bezpečnosti musia byť časťou celkového plánu bezpečnosti prístavu, upraveného kde je to potrebné, aby bol harmonizovaný a koordinovaný s jeho všeobecnými cieľmi a následne musí orgán bezpečnosti prístavov mať maximálne oprávnenia a zodpovednosť.

4.3 Poradná úloha výborov pre bezpečnosť prístavov, s ktorými sa počíta, posilní účinnú realizáciu plánu bezpečnosti prístavu. EHSV predpokladá, že výbory budú zriadené orgánmi pre bezpečnosť prístavov aj na účel identifikácie prvkov plánu bezpečnosti prístavov. EHSV podporuje účasť zástupcov námorníkov a pracovníkov v prístave vo výbore pre bezpečnosť prístavu s cieľom dosiahnutia praktických riešení.

4.4 Náklad a cestujúci nesmú byť vystavení dvojnásobnej kontrole pri vstupe do prístavnej oblasti a nakoniec pri vstupe do oblasti prístavného objektu. Okrem toho sa vyžaduje praktický prístup týkajúci sa mobility posádky, návštevníkov lode a jej dodávateľov.

4.5 Kontroly dodržiavania opatrení bezpečnosti prístavu v jednom členskom štáte bezpečnostnými pracovníkmi iného členského štátu by sa mali vykonávať na základe zmocnenia Európskej komisie (článok 17.2 a 14.3).

⁽²⁾ Ú. v. L 129 zo dňa 29.4.2004, s. 6

5. Závěry

5.1 Tragické udalosti v Madride dňa 11. marca 2004 potvrdili obavy, že celý dopravný systém je citlivý na teroristické útoky a mienku, že absolútna bezpečnosť sa nedá nikdy dosiahnuť.

5.2 EHSV zdôrazňuje, že pokiaľ všetky druhy dopravy nebudú niesť svoj podiel zodpovednosti, „najsľabšie ohnivko“ sa stane cieľom teroristov s cieľom infiltrovať ňu do systému. Je nerealistické očakávať, že prístavy budú vyplňať bezpečnostné priepasti ostatných druhov dopravy a nespravodlivé uvalovať na ne finančné bremeno.

5.3 EHSV pevne verí, že policajná stratégia nie je bezpečnou stratégiou v nebezpečnom svete. Preto sa musí EÚ dostať na čelo na medzinárodnej úrovni pri vytváraní širšieho rámca pre bezpečnosť, ktorý sa zameria na príčiny terorizmu a nebude sa snažiť len o odstraňovanie jeho dôsledkov.

5.4 EHSV plne podporuje navrhovanú smernicu pre vykonávanie bezpečnostných opatrení v širších prístavných oblastiach. Flexibilita udelená členským štátom podľa navrhovanej smernice nesmie viesť k označovaniu zahraničných prístavov ako „bezpečné“ a zaraďovanie „nebezpečných“ prístavov na čiernu listinu, pretože by to mohlo viesť k deformácii trhu a ohroziť hladký tok medzinárodného obchodu.

5.5 EHSV opakuje, že opatrenia zamerané na boj proti terorizmu by mali byť doplnené opatreniami zameranými na boj proti tradičným bezpečnostným problémom (organizovaný zločin, pirátstvo, podvod, pašovanie a ilegálna imigrácia).

5.6 Námorné prístavy sú rozhodujúcim národným majetkom. Opatrenia zamerané na zabezpečenie celej prístavnej oblasti sa logicky označujú ako opatrenia všeobecného verejného záujmu. Verejné financovanie takýchto opatrení by preto nemalo podliehať pravidlám štátnej pomoci zmluvy o EÚ. Harmonizovaný prístup členských štátov pri poskytovaní verejnej podpory sa musia vytvoriť na úrovni EÚ, aby sa predišlo deformácii hospodárskej súťaže. EESC opakuje svoju výzvu Komisii, aby vytvorila schému EÚ pre financovanie, kde to bude potrebné, realizácie opatrení. Preto EHSV verí, že hospodárske dimenzie bezpečnosti prístavov sú hlavnou záležitosťou pre medzinárodný obchod a EÚ sa na ne musí zamerať ako na naliehavý problém.

5.7 Opatrenia bezpečnosti musia rešpektovať základné práva a dodržiavať princípy, ktoré uznáva Charta základných práv Európskej únie, aby sa nepotláčali osobné ľudské práva občanov, ani ústavný poriadok.

5.8 EHSV zdôrazňuje naliehavú potrebu dať stredomorskú dimenziu politike bezpečnosti prístavov, ktorá sa s rozširovaním EÚ stáva veľmi dôležitou.

Brusel, 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Návrh stanoviska Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Termojadrová energia“

(2004/C 302/07)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 29. januára 2004 podľa článku 29 odseku 2 Vnútorneho poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastného podnetu k nasledovnej téme: „Termojadrová energia“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru, informačnú spoločnosť poverená spracovaním materiálov v tejto veci prijala svoje stanovisko 10. júna 2004. Spravodajcom bol pán Wolf.

Výbor na svojom 410. plenárnom zasadnutí 30. júna a 1. júla 2004 (schôdza z 30. júna) schválil nasledujúce stanovisko počtom hlasov 141, pričom 9 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo:

Predložené stanovisko dopĺňa predchádzajúce energetické a výskumno-politické stanoviská Výboru. Zaoberá sa vývojom reaktorov na využitie termojadrovej energie a jej očakávanými výhodnými bezpečnostnými aspektmi a aspektmi životného prostredia. Toto sa uskutočňuje na pozadí globálnej otázky energie. K tomu potrebné R&D-úlohy sa v krátkosti načrtnú a zhodnotia. Stanovisko sa týka aj európskej pozície na súčasných rokovaniach o mieste ITER.

1.3 Výbor vo viacerých stanoviskách zistil, že dosiahnutiu týchto cieľov však stoja v ceste závažné prekážky, a tiež sa už viackrát zaoberal z toho vyplývajúcim problémom energie, jeho rozdielnymi aspektmi a možnými spôsobmi riešenia⁽¹⁾. Je potrebné zdôrazniť stanoviská Výboru k Zelenej knihe Komisie „K európskej stratégii pre bezpečnosť pri zásobovaní energiou“⁽²⁾ ako aj k „Potrebe skúmania s ohľadom na bezpečné a trvalo udržateľné zásobovanie energiou“⁽³⁾.

Obsah:

1. Otázka energie
2. Štiepenie atómového jadra a jadrová syntéza (fúzia)
3. Doterajší vývoj
4. Ďalšia cesta k termojadrovej elektrárni
5. Otázka miesta ITER
6. Zhrnutie a odporúčania

1.4 Už tam Výbor zdôraznil, že príprava a využívanie energie je spojené so zafažovaním životného prostredia, rizikom, vyčerpávaním zdrojov ako aj problematickými zahraničnopolitickými závislosťami a nepostihnuteľnosťou, a to že najdôležitejšie opatrenie na zníženie rizika zásobovania a iných rizík spočíva v čo možno najmnohostrannejšom a najvyváženejšom využívaní všetkých druhov a foriem energie, vrátane všetkého úsilia na úsporu a racionálne zaobchádzanie s energiou. Tam sa nachádza aj krátky popis⁽⁴⁾ výhod a nevýhod jednotlivých spôsobov, ktoré tu však v priestorových dôvodoch nedujeme opakovať.

1. Otázka energie

1.1 Využitelná energia⁽¹⁾ je základom dnešného spôsobu života a kultúry. Až jej dostatočná použiteľnosť viedla k súčasnej životnej úrovni: priemerná dĺžka života, zásobovanie potravinami, všeobecný blahobyt a osobná sloboda dosiahli u veľkých a usilujúcich sa priemyselných národov predtým nepoznanú úroveň. Bez dostatočného zásobovania energiou by boli tieto úspechy ohrozené.

1.2 Potreba zásobovania využiteľnou energiou, ktoré by bolo bezpečné, cenovo výhodné, nezaťažujúce životné prostredie a trvalo udržateľné, stojí v centre uznesení Rady v Lisabone, Göteborgu a Barcelony. Podľa toho sleduje Európska Únia v energetickej politike tri úzko prepojené a rovnako dôležité ciele, a to ochranu a zlepšenie (1) konkurencieschopnosti, (2) bezpečnosti zásobovania a (3) životného prostredia, všetky spoločne v zmysle trvalo udržateľného rozvoja.

⁽¹⁾ Energia sa nespotrebuje, ale len premieňa a pritom využíva. Toto sa uskutočňuje vhodnými procesmi premeny ako napr. spaľovaním uhlia, premena veternej energie na prúd alebo štiepenie jadra atómu (zachovanie energie; $E = mc^2$). Hovorí sa pritom aj o „zásobovaní energiou“, „získavaní energie“ alebo „spotrebe energie“.

1.5 Žiadna z možností a techník, ktoré by mohli prispieť k súčasnému zásobovaniu energiou, nie je technicky dokonalá, celkom nezávislá od rušivých vplyvov na životné prostredie, vyhovujúca všetkým potrebám a vo svojom potenciáli dostatočne dlhodobou prehľadná. Preto sa európska energetická politika, ktorá je predvídajúca a vedomá si svojej zodpovednosti nesmie spoliehať ani na to, že dostatočné zásobovanie energiou v zmysle vyššie spomínaných cieľov možno zaručiť pomocou samotného využívania len malého počtu nositeľov energie. Toto platí aj vzhľadom na potrebu úspory energie a racionálneho využívania energie.

⁽²⁾ Podporovanie obnoviteľných nositeľov energie: akčné možnosti a nástroje financovania, návrh smernice Európskeho parlamentu a rady o podporovaní väzby sila - teplo na základe potreby využiteľného tepla na vnútornom trhu s energiou, plán návrhu smernice (Euratom) Rady na stanovenie základných povinností a všeobecných princípov v oblasti bezpečnosti zariadenia jadrovej techniky a plán návrhu smernice (Euratom) Rady o likvidácii vypálených palivových článkov a rádioaktívneho odpadu, význam jadrovej energie na výrobu elektrickej energie.

⁽³⁾ Zelená kniha „K európskej stratégii pre bezpečnosť pri zásobovaní energiou“.

⁽⁴⁾ Potreba výskumu s ohľadom na bezpečné a trvalo udržateľné zásobovanie energiou.

⁽⁵⁾ Potreba výskumu s ohľadom na bezpečné a trvalo udržateľné zásobovanie energiou, body 2.1.3 a nasledujúce.

1.6 Dlhodobou použiteľné, pritom ochraňujúce životné prostredie a ekonomicky kompatibilné zásobovanie energiou nie je zabezpečené ani v Európe ani celosvetovo⁽¹⁾. Kľúč k možným riešeniam možno objaviť len pomocou ďalšieho intenzívneho výskumu a rozvoja. Výskum energie⁽²⁾ je strategickým prvkom a nevyhnutným predpokladom každej dlhodobo úspešnej energetickej politiky. Výbor k tomu v citovanom stanovisku odporučil konzistentný Európsky program pre výskum energie, z ktorého sú už síce podstatné časti obsiahnuté v šiestom R&D-rámcovom programe príp. vo výskumnom a vzdelávacom programe EURATOM, zatiaľ by sa však výrazne mali zvýšiť pridelené náklady na R&D (výskum a vývoj).

1.7 Výbor okrem toho poukázal na to, že skúmanie problému energie by sa malo orientovať globálnejšie a malo by pokrývať podstatne väčšie obdobie, pretože zmeny v energetickej hospodárstve sa uskutočňujú len pomaly, a pretože emisia plynov ovplyvňujúcich klímu nepredstavuje regionálny, ale celosvetový problém, musíme teda očakávať ďalšie vyhrotenie problémovej situácie v druhej polovici tohto storočia.

1.8 Nielen obmedzenia na strane zdrojov, ale aj problematiku emisií skleníkových plynov dodatočne zhoršuje prognóza, že sa svetová spotreba energie, podmienená prírastkom obyvateľstva a zvýšenou potrebou menej rozvinutých krajín, do roku 2060 pravdepodobne zdvojnásobí alebo až strojnásobí. Stratégia a perspektívy rozvoja musia byť preto vyvážené s týmto cieľovým horizontom.

1.9 Aj vo svojom nedávnom stanovisku k trvalo udržateľnému využívaniu prirodzených zdrojov Výbor opätovne poukázal na to, že stratégia trvalej udržateľnosti musí pokrývať výrazne dlhšie obdobie.

1.10 Ale ako už Výbor konštatoval, horeuvedené tvrdenia sú však v pocitoch občanov a vo verejnej diskusii nedostatočne zohľadňované. Medzi podceňovaním a preceňovaním rizík a šancí však existuje široké pásmo názorov. Ich spektrum siaha od názoru, že neexistuje žiadny problém s energiou, dodnes všetko ešte stále ide dobre a v prípade potreby sa zakaždým objaví nové náleziská (pretože sa už mnohé desaťročia predpovedalo napr. odumieranie lesa alebo tvrdilo, že zásoby ropy a plynu vystačia len na 40 rokov), až po presvedčenie, že celkovú celosvetovú spotrebu energie možno ľahko uspokojiť pomocou obnoviteľných nositeľov energie, keby sa len na to boli zamerali všetky výskumné prostriedky a spoločnosť by sa tomu zodpovedajúco prispôsobila.

(1) Znamením celkovej problematiky boli doterajšie ako aj súčasné ropné krízy (napr. 1973 a 1979), odstránenie napätia medzi hospodárstvom a ekológiou, ktoré sa vyznačovalo spormi o pridelení emisných certifikátov.

(2) Citát, bod 7.4: „Výbor preto odporúča, aby Komisia vypracovala stratégiu pre integrovaný európsky výskum energie, z ktorého sa odvodí rozsiahly budúci Európsky program pre výskum energie.“

1.11 Aj v dôsledku toho ešte neexistuje žiadna dostatočne jednotná globálna energetická politika a v samotných členských štátoch Únie sa vyskytujú výrazné rozdiely v postoji k problému energie.

2. Jadrová energia – štiepenie atómového jadra a jadrová syntéza (fúzia)

2.1 Nielen štiepenie atómového jadra veľmi ťažkých jadier atómu, ale aj jadrová syntéza (fúzia) veľmi ľahkých jadier atómu sú procesy, pri ktorých – meraných na potrebnom množstve – dochádza k uvoľňovaniu množstva energie, ktorá množstvom energie uvoľnenej pri chemických procesoch presahuje približne o faktor rovnajúci sa jednému miliónu.

2.2 Najskôr došlo k objaveniu (okolo roku 1928), že jadrová syntéza, kedysi nevysvetliteľná, je zdrojom energie slnka a väčšiny hviezd. Tým je energia syntézy jadier okrem slnečného žiarenia taktiež pre náš život – mimo iného pre rast rastlín, vznik fosílnych nositeľov energie ako aj pre získavanie obnoviteľných foriem energie – rozhodujúcim zdrojom energie.

2.3 Hneď po objavení štiepenia atómového jadra (1938) a uznaní jeho potenciálu ako obrovského pozemského zdroja energie aj na mierové účely, vznikol nádejný a dynamický rozvoj na jeho využívanie.

2.4 V jeho priebehu sa ukázalo, že štiepením atómového jadra sa človek obdivuhodne rýchlo dostal k cieľu, naproti tomu sa však nádej na prakticky neohraničený pozemský zdroj energie z jadrovej syntézy nakoniec ešte nemohla uskutočniť.

2.5 Konkrétne využívanie obidvoch foriem jadrovej energie zodpovedá cieľu, (i) vyrábať elektrinu bez emisií skleníkových plynov, a pritom (ii) šetriť spotrebu uhľovodíkov (ropy a zemného plynu), ktoré sú ako pohonné látky dôležité pre dopravný sektor, pri ich spaľovaní v porovnaní s uhlím vzniká menej CO₂, a preto ich treba vziať do úvahy príp. rovno využiť⁽³⁾ aj na výrobu elektriny.

2.6 Spôsoby funkcie, prevádzkové podmienky, aspekty týkajúce sa životného prostredia a bezpečnosti, dosahu zdrojov a dostupnosti atď. sa pri procesoch štiepenia atómového jadra a jadrovej syntézy podstatne odlišujú; vo všetkých týchto kategóriách by totiž mala jadrová syntéza výhody v závislosti od konceptu. (conceptual advantages) (viď bod 2.11 a nasledujúce).

2.7 Štiepenie atómového jadra. Štiepenie atómového jadra sa už desaťročia využíva na získavanie energie. Elektrárne na štiepenie atómových jadier už významne prispeli k zabráneniu emisií skleníkových plynov (CO₂) a k zmierneniu závislosti, ktoré sú spojené so spotrebou/dovozom ropy alebo plynu. Najmä preto sa opäť začalo diskutovať o jadrovej energii aj v súvislosti zníženia CO₂-emisií a o plánovaných nástrojoch (podnetoch/penáloch) pre toto zníženie. Výbor ho najprv v krátkosti prerokoval vlastným zaujatím stanoviska⁽⁴⁾.

(3) Týmto spôsobom sa dá očakávať, že skôr dôjde k hrozivému nedostatku pohonných hmôt

(4) Význam jadrovej energie pre výrobu elektrického prúdu.

2.8 Ako horľaviny pri štiepení atómového jadra slúžia izotopy ⁽¹⁾ najmä ťažkých prvkov periodickej sústavy, a to tória, uránu a plutónia. Neutróny uvoľnené pri štiepení atómového jadra indukujú v jadrách atómov týchto látok procesy štiepenia, a tak môže prebehnúť reťazová reakcia spojená so získavaním energie, ktorej rozsah je potrebné regulovať. Pritom vznikajú rádioaktívne – sčasti veľmi dlho žijúce – štiepne produkty a aktinoidy, ktoré sa po tisícročia musia vyhýbať biosfére. To vyvoláva obavy a núti jednu skupinu občanov úplne odmietnuť využívanie jadrovej energie. Zároveň pritom vznikajú nové štiepatelné látky ako plutónium (z ²³⁸uránu), ktoré podliehajú kontrole ako potenciálny materiál na výrobu jadrových zbraní.

2.9 Reaktory na štiepenie atómových jadier pracujú na princípe atómového reaktora. Pritom je zásoba jadrového paliva z niekoľkých rokov uzavretá (v elektrárni o veľkosti 100 ton) v objeme reakcie a regulačnými procesmi sa povoluje vždy potrebný počet štiepných reakcií, aby sa uvoľnil želaný výkon. Napriek rozvinutým regulačným technikám pre tieto priebehy a pre poskytovanie bezpečnosti čistá kvantita nahromadenej energie ešte viac zväčšuje tieto obavy. Okrem toho vzniká značné zostatkové teplo, čo je dôvodom prečo väčšina druhov reaktorov po vypnutí reaktora musí byť ešte dlhší čas intenzívne chladená, aby sa zabránilo prehriatiu obalu.

2.10 Berúc ohľad na takéto obavy, Výbor už vo svojom krátkom príslušnom stanovisku ⁽²⁾ poukázal na to, že v oblasti techniky štiepenia jadier sa zatiaľ vyvíja štvrtá generácia jadrových elektrární. Pri týchto sa ešte viac optimalizuje vysoký štandard súčasných zariadení so zreteľom na pasívnu bezpečnosť.

2.11 Jadrová syntéza. Jadrová syntéza, meraná v potrebnom množstve, je najúčinnejším potenciálne využiteľným procesom energie na Zemi. Termojadrové reaktory sú prístroje na kontrolovanú výrobu termojadrových procesov a na využívanie pritom uvoľnenej energie a síce ako nepretržité ⁽³⁾ pracujúce elektrárne, hlavne v oblasti základného zaťaženia. Ako horľaviny budú slúžiť ťažké izotopy vodíka (pozri nižšie). Hélium, neškodný vzácny plyn ⁽⁴⁾ s užitočným využitím, je „popolom“ termojadrového reaktora.

2.12 Avšak pri termojadrovej reakcii – ktorá prebieha len vtedy, ak reakční partneri do seba veľmi veľkou rýchlosťou ⁽⁵⁾ narazia – sa dodatočne uvoľňujú neutróny, ktoré v nastennom materiále reaktora vyrábajú rádioaktivitu (a mechanické vlastnosti ktorých sa môžu meniť). Cieľom zodpovedajúceho

R&D-programu je preto vyvíjať materiály, ktorých rádiotoxicita už po sto rokoch do nanajviš ďalších sto rokov klesne na rozsah rádiotoxicity ⁽⁶⁾ uhoľného popolčeka a tým by o.i. vytvorila možnosť opätovného použitia veľkej časti týchto materiálov. Problém konečného uskladňovania by sa tým podstatne zmiernil.

2.13 Vedecko-technické predpoklady na získavanie termojadrovej energie sú mimoriadne náročné. V podstate sa pritom jedná o zložitú úlohu, plyn vzniknutý z izotopov vodíka (teda zo zmesi deutéria-trícia) je potrebné zohriať až na teplotu presahujúcu 100 milión stupňov (pritom sa zmení na plazmu ⁽⁷⁾), narážajúce jadrá tým nadobudnú dostatočne vysokú rýchlosť, aby umožnili požadované procesy syntézy jadier. Okrem toho sa musí podariť udržať túto plazmu dostatočne dlho pohromade, ako aj pritom vzniknutú termojadrovú energiu zrušiť a poskytnúť pre využitie.

2.14 Tieto procesy prebiehajú v spaľovacej komore termojadrového reaktora, pričom zásoba energie v palive, ktoré sa tam nepretržite vháňa (v elektrárni o množstve niekoľkých gramov) bez dodatočného potrebného prívodu paliva vždy vystačí len na niekoľko minút dodávaného výkonu, takže nie sú možné žiadne neželané výkonové odchýlky. Okrem toho: práve skutočnosť, že každá chyba vedie k chladeniu a k zániku „termonukleárneho“ spaľovacieho procesu ⁽⁸⁾, je ďalšou inherentnou bezpečnostnou prednosťou.

2.15 Tieto inherentné bezpečnostné aspekty, možnosť výrazne znížiť dlhodobu pretrvávajúci rádiotoxický odpad – pričom sa štiepne produkty ako aj dlhodobu pretrvávajúce a obzvlášť nebezpečné komponenty (aktinoidy) pri fúzii vôbec nevyskytujú – a takmer neobmedzené zásoby zdrojov by urobili využívanie termojadrovej energie veľmi atraktívnou a smerodajnou súčasťou budúceho trvalo udržateľného zásobovania energiou a týmto spôsobom by prispeli k riešeniu súčasných problémov.

2.16 Podľa toho už Výbor v doterajších stanoviskách poukázal na to, že R&D-úlohy stanovené na využívanie jadrovej energie sú veľmi dôležitým prvkom budúcej energetickej politiky, predstavujú príkladný úspech európskej integrácie, a preto by sa mali výrazne podporovať v európskych R&D-rámcových programoch príp. výskumných a vzdelávacích programoch EURATOM.

⁽¹⁾ Atómy toho istého prvku, ale iného množstva (rozdielny počet neutrónov v jadre atómu).

⁽²⁾ Význam jadrovej energie pre výrobu elektrického prúdu.

⁽³⁾ Príčinom sa popripade musí krátkodobo prerušiť len termojadrový proces a to približne v hodinovom intervale.

⁽⁴⁾ Hélium má extrémne stabilné jadro a je chemicky inertné (odtiaľ názov „inertný plyn“).

⁽⁵⁾ Normálne 1 000 km/sek.

⁽⁶⁾ Radiotoxicita je miera škodlivosti rádionuklidu preniknutého do ľudského tela na základe dôsledkov jeho žiarenia.

⁽⁷⁾ Pri týchto teplotách sa plyn úplne ionizuje (tzn. elektricky negatívne nabité elektróny sa už viac nespájajú v obale atómu, ale sa pohybujú voľne ako elektricky pozitívne nabité jadrá) a predstavuje elektricky vodivé médium, ktoré okrem iného môže byť uzatvorené magnetickými poľami. Tento stav nazývame „plazma“.

⁽⁸⁾ Výsvetlenie „termonukleárneho“ procesu spaľovania: pozri bod 3.9.

3. Doterajší vývoj

3.1 Prvé úvahy o mierovom využívaní termojadrovej energie začali pred necelými 50 rokmi. Zatiaľ čo vtedy technika na využívanie termojadrových procesov na výrobu zbraní (vodíková bomba) už bola v niektorých štátoch použiteľná, krok k mierovému využívaniu jadrovej energie povedal: „I venture to predict that a method will be found for liberating fusion energy in a controlled manner within the next two decades.“⁽¹⁾ Na druhej strane R.F. Post v roku 1956 v prvom prehľadnom článku⁽²⁾ vydanom Spojenými štátmi na tému Termojadrová syntéza napísal: „However, the technical problems to be solved seem great indeed. When made aware of these, some physicists would not hesitate to pronounce the problem impossible of solution.“

3.2 Dva dodnes používané citáty z tohto obdobia to veľmi dobre objasňujú a charakterizujú už predtým známe napätie medzi vysokými očakávaniami a najťažšími fyzikálnymi a technickými problémami. Na jednej strane H.J. Bhabha vo svojom otváracom príhovore prvej Ženevskej konferencie v roku 1955 k mierovému využívaniu jadrovej energie povedal: „I venture to predict that a method will be found for liberating fusion energy in a controlled manner within the next two decades.“⁽¹⁾ Na druhej strane R.F. Post v roku 1956 v prvom prehľadnom článku⁽²⁾ vydanom Spojenými štátmi na tému Termojadrová syntéza napísal: „However, the technical problems to be solved seem great indeed. When made aware of these, some physicists would not hesitate to pronounce the problem impossible of solution.“

3.3 Spätne možno konštatovať, že medzi rôznorodými, v tom čase vzniknutými myšlienkami možnej realizácie sa už nachádzali aj spomínané koncepty pre takzvané magnetické uzavretie, ktoré sa medzitým ukázali ako veľmi slubné spôsoby, ktoré spĺňajú požadované podmienky. Získať poznatok, že ďalší vedecko-technický vývoj a optimalizáciu sprevádzali prekážky a neúspechy, však vyžadovalo oveľa viac námahy. Pritom ide o TOKAMAK (rusky, skráteno: toroidné magnetické komory) a o STELARÁTOR. Oba spôsoby sú varianty spoločného základného konceptu, uzatvorené za požadovaných podmienok vhodne štruktúrovanými prstencovitými magnetickými poliami, teda plazmou.

3.4 Priekopnícku úlohu pritom zohrával projekt Európskeho spoločenstva JET (Joint European Torus), ktorého technický návrh bol predložený až okolo dvadsať rokov neskôr. Pomocou projektu JET mohli byť v priebehu jeho experimentálnej fázy nielen po prvýkrát skutočne vyrobené požadované teploty plazmy, ale aj, v 90-ych rokoch, – využitím termojadrových procesov deutéria s trícium – kontrolovaným spôsobom (okolo 20 megajoulov na priebeh experimentu) uvoľnené pozoruhodné množstvá termojadrovej energie. Tým sa už z plazmy podarilo krátkodobo uvoľniť takmer taký výkon získaný termojadrovými procesmi, ako sa jej na vykurovacie účely dodáva.

3.5 Tento úspech bol umožnený sústredením všetkých síl do – v rámci programu EURATOM uskutočneného – výskumného programu termojadrovej syntézy Európskeho spoločenstva. V jeho systéme sa stretli rôzne laboratória členských štátov, ktoré

patria k programu EURATOM – s ich platnými pokusnými zariadeniami a prácu deliacimi príspevkami, ako aj svojou účasťou na projekte JET – pri spoločnej identite. Tu sa už teda európsky výskumný priestor skoro uskutočnil a prejavil vo svojej výkonnosti.

3.6 Tým sa teda úspešne dosiahla prvá, rozhodujúca etapa celosvetového termojadrového výskumu a objasnil fyzikálny princíp výroby a magnetického uzatvorenia termojadrových plaziem.

3.7 Charakteristickým znakom tohto pokroku bola zároveň príkladná globálna kooperácia, ktorá bola okrem iného koordinovaná aj organizáciami ako IAEA (Internationale Atom Energie Agentur) a IEA (Internationale Energie Agentur). Smerodajný bol predovšetkým prínos európskeho výskumu. V priebehu cielavedomého zdokonaľovania obzvlášť voči USA v súčasnosti zaujíma medzinárodne uznávané vedúce postavenie.

3.8 Vychádzajúc z už 17 rokov existujúcej iniciatívy prezidentov Gorbačova a Reagana, neskôr aj Mitteranda, vznikol plán, ITER⁽³⁾, vyvinúť prvý skúšobný reaktor s pozitívnou výkonomovou bilanciou plazmy (tzn. z plazmy sa pomocou termojadrových procesov uvoľní výrazne väčší výkon ako sa do nej privedie) ako celosvetový projekt Spoločenstva, pravdepodobne ho aj spolu vybudovať a prevádzkovať. ITER má v elektrárensky relevantnom meradle ukázať, že z jadrovej syntézy je technicky aj vedecky možné spaľovaním plazmy uvoľniť potrebnú energiu.

3.9 Pod pojmom „spaľovanie“ (nazývané aj „termonukleárne spaľovanie“) sa pritom rozumie každý stav, pri ktorom energia uvoľnená pri termojadrových procesoch (presnejšie: prenesená energia zo vzniknutých jadier hélia) podstatne prispieva k požadovanému zachovaniu extrémne vysokej teploty plazmy. Doterajšie experimentálne nálezy ukázali, že toto sa dá dosiahnuť len so sústavou prístrojov dostatočnej veľkosti – tzn. takmer podobnej elektrárni. Toto viedlo k dimenzovaniu projektu ITER.

3.10 Program sa tým nachádza v prechodnej fáze medzi výskumom a vývojom, pričom úplné oddelenie týchto dvoch pojmov nie je možné. Na dosiahnutie cieľov projektu ITER, je totiž na jednej strane potrebné nakoniec preskúmať spomínané fyzikálne otázky, ktoré sú dostupné len na základe dlhší čas horiacej termojadrovej plazmy. Na druhej strane sú nevyhnutné také technické stavebné prvky (ako napr. veľmi veľké supravodivé magnety, plazme vyhovujúca spaľovacia komora⁽⁴⁾, agregáty na ohrievanie plazmy atď.), ktoré budú neskôr s podobnými špecifikáciami a stavebnou veľkosťou potrebné pre fungujúci atómový reaktor. Toto je teda prvý fyzikálny krok k elektrárenskej technike.

⁽¹⁾ „Dovoľujem si povedať, že počas ďalších dvoch desaťročí sa nájde metóda na kontrolovanú liberalizáciu termojadrovej energie.“

⁽²⁾ Rev. Mod. Phys. 28, 338 (1956).

⁽³⁾ „Technické problémy sa zdajú byť vskutku mimoriadne veľké. Ak si ich fyzici uvedomia, neváhali by niektorí z nich považovať tento problém za neriešiteľný.“

⁽⁴⁾ „Interakcia plazma-stena“ (angl.: plasma-wall interaction)

3.11 Výsledky celosvetových plánovacích prác projektu ITER sú k dispozícii v podobe vysvetľujúcich údajov a rozsiahlych stavebných podkladov ako aj v tvare prototypov a testovaných modelových komponentov. Kladú dôraz na skúsenosti a extrapoláciu všetkých doterajších experimentov, uvedených projektom JET ako vlajkovou loďou nielen európskeho, ale dokonca aj celosvetového programu termojadrovej energie.

3.12 Lineárne rozmery projektu ITER (priemerne veľký priemer prstencov plazmy 12 metrov, objem spalovacej komory asi 1000 cbm) tým budú približne dvojnásobne väčšie než rozmery projektu JET. Pomocou projektu ITER by sa malo vyrobiť – pri desaťnásobnom výkonovom zosilnení⁽¹⁾ – okolo 500 MW termojadrového výkonu počas doby horenia trvajúcej zatiaľ vždy najmenej 8 minút (pri redukovanom výkonovom zosilnení počas doby horenia, ktorej dĺžka je v podstate neobmedzená).

3.13 Stavebné náklady projektu ITER sa odhadujú na približne 5 mld. EUR⁽²⁾.

3.13.1 Pri výstavbe ITER by sa hlavná časť týchto nákladov mala týkať tých firiem, ktoré obdržia príplatok na zhotovenie a namontovanie rôznych stavebných častí pokusného zariadenia. Podstatná časť Európy, zúčastnená na výstavbe ITER by mala preto európskemu priemyslu priniesť posilnenie inovačnej sily a všeobecný technický know-how, a tým slúžiť cieľom stratégie Lisabonu.

3.13.2 Už v minulosti priemyslu prospeli⁽³⁾ viacnásobné spin-offs termojadrového programu. Možno očakávať, že pri výstavbe ITER sa tento dôležitý vedľajší úžitok prejaví vo veľmi veľkom množstve.

3.13.3 Počas výstavby ITER by nevyhnutné výdavky Európy (tzn. výdavky Spoločenstva a členských štátov) pre celkový termojadrový program predstavovali menej ako 0,2 % nákladov konečnej energetickej spotreby v Európe.

3.14 S nedávno začatým ITER-partnerstvom medzi EÚ, Japonskom, Ruskom a USA, z ktorého v priebehu ďalšieho premenlivého vývoja⁽⁴⁾ zhruba pred piatimi rokmi vystúpilo USA, ale potom v r. 2003 znova pristúpili a pripojili sa k nim aj Čína a Kórea, sa mohli rozdeliť nielen náklady na plánované práce na pleciah všetkých veľkých partnerov medzinárodného výskumu energie, ale sa aj zabezpečilo, že všetky celosvetovo použiteľné výsledky sa dostanú do plánovania.

3.15 Zároveň sa tak zdôraznil význam zámeru ako globálny projekt na riešenie globálneho problému.

(1) Tzn. v termojadrovej plazme sa vyrobí desaťnásobne viac (termojadrového) výkonu než sa privedie zvonku pomocou zvláštnych agregátov akými sú vysokovýkonné neutrálne vyžarujúce-injektory alebo vysokofrekvenčné vysieláče.

(2) Podľa COM (2003) 215 fin: náklady na ITER počas jeho fázy konštrukcie sa odhadujú na 4 570 miliónov € (peňažná hodnota v r. 2000).

(3) Pozri napr. „Spin-off benefits from Fusion R&D“ EUR 20229-Fusion energy-Moving forward ISBN 92-894-4721-4 ako aj brožúru „Making a Difference“ Culham Science Centre, Abingdon, Oxfordshire OX14 3DB, U.K.

(4) Detailného predstavenia spletitej a premenlivej politickej histórie projektu sa z priestorových dôvodov musíme vzdať.

3.16 Aj spoločné vybudovanie a prevádzkovanie ITER by pre partnerské krajiny znamenali podstatný nárast vedomostí a technických schopností (viď kapitolu 5) a to nielen vzhľadom na tento nový systém energie, ale aj pre všeobecnú inováciu špičkových technológií

3.17 Vo vývoji techniky by sa však predstavilo nówum, keby sa len jediný raz na celom svete zostrojil stroj s cieľom stanoveným pre ITER, keby sa človek pri tomto kroku zriekol vývoja príp. vyskúšania konkurujúcich rovnako rozvinutých variant – ako to bolo v prípade napr. pri vývoji leteckej dopravy, kozmických letov alebo štiepných reaktorov.

3.18 Toto z úsporných dôvodov vzniknuté zrieknutie by musel preto sprevádzať obzvlášť presvedčivý sprievodný program, v ktorom by sa nachádzal aj priestor pre inovatívne myšlienky a koncepcné varianty⁽⁵⁾ pre riziko spojené s vývojom, ktoré by však v zníženej miere – a následne s malými nákladmi – boli preskúmané.

4. Ďalšia cesta k termojadrovej elektrárni

4.1 Očakávané, nahromadené výsledky ITER majú asi 20 rokov po začatí výstavby uvádzať základné údaje na objasnenie a výstavbu prvej elektriny vyrábajúcej termojadrovej demonštračnej elektrárne DEMO. Výstavba DEMO by sa takto mohla začať asi do 20 až 25 rokov.

4.2 Zo súčasného pohľadu by sa mal zostaviť koncept termojadrových elektrární, ktoré sa budú vyznačovať nasledujúcimi vlastnosťami:

— Príprava elektrickej energie v oblasti základného zaťaženia a dnešných elektrární vo veľkosti bloku. Tým aj možnosť výroby vodíka.

— Hodinová spotreba paliva⁽⁶⁾ napr. 1 GW-bloku (elektrický výkon): pribl. 13 g ťažkého vodíka(deutérium) > ako súčasť približne 420kg prirodzenej vody, ako aj 21 g supertažkého vodíka (trícium), > vytvorený rozkladom z pribl. 39 g ⁶Li ako súčasť pribl. 700 g prirodzeného lítia.

— Zásoby paliva rozšírené globálne a siahajúce až za historické obdobie⁽⁷⁾.

(5) Tu je obzvlášť potrebné spomenúť stelarátor.

(6) Na porovnanie: elektrárň na hnedé uhlie potrebuje potom okolo 1000 t hnedého uhlia.

(7) Lítium možno získať z určitých hornín, zo solanky solných jazier, z geotermických a minerálnych prameňov, z vody odčerpanej z naftových polí a z morskej vody. So zásobami, ktoré v súčasnosti poznáme, by sa dal pokryť desaťnásobok celkovej súčasnej svetovej spotreby energie na mnoho tisíc rokov.

- Hodinová produkcia popolčeka jedného takého bloku: pribl. 50 g hélia (¹).
- Vnútorý obeh (²) rádioaktívneho (12,5 roka trvajúci čas premeny) trícia, ktoré sa v obale (Blanket) spalovacej komory získava rozkladom lítia.
- Prostredníctvom neutrónov vytvorená rádioaktivita látok spalovacej komory, ktorých rádiotoxicita klesla podľa výberu materiálu po sto až do niekoľko sto rokov do oblasti rádiotoxicity uhoľného popolčeka.
- Žiadne riziko nekontrolovateľnej výkonovej odchýlky. Horľavina sa – podobne ako v plynovom horáku – vstrekuje zvonku a po vypnutí vystačí len na niekoľko minút horenia.
- Žiadne nehody, pri ktorých by sa uvoľnilo tolko rádioaktivity (prach, trícium, atď.), že by bolo potrebné vykonať opatrenie evakuácie mimo územia prevádzky.
- Z dôvodu ich inherentných bezpečnostných vlastností (angl. intrinsic safety characteristics) a malého obsahu ľahko uvoľniteľných rádiotoxických látok aj relatívne obmedzené škodlivé následky pri teroristických útokoch
- Stavebná veľkosť (priestorová veľkosť) zodpovedajúca súčasným elektrárniam.
- Štruktúra nákladov podobná predtým menovaným jadrovým elektrárniam: náklady v podstate vyplývajú z investičných nákladov na výstavbu prevádzky, zatiaľ čo náklady zásobovania prakticky nezohrávajú žiadnu úlohu pri horľavinách.

4.3 Na vývoj DEMO je potrebné pokračovať a posilniť, okrem centrálnych otázok teda otázok týkajúcich sa energetickej účinnosti ako aj otázok procesov stanovujúcich dobu spalovania, ktoré už ITER preskúma a objasní a okrem práve použiteľných príp. ešte sa ďalej vyvíjajúcich náročných metód na tento cieľ, ešte aj iný dôležitý technický vývoj.

4.4 Tieto sa týkajú predovšetkým vnútorného palivového cyklu (rozpadu a spracovania trícia), výkonového zrušenia väzby, stálosti materiálov pri zaťažení plazmou a bombardovaní neutrónmi (interakcia plazma – stena/múr, angl. plasma-wall-interaction), opravárskej techniky, zdokonalenia diaľkového riadenia ako aj techniky na predĺženie doby spalovania až na úplne plynulý proces spalovania. Ďalšou veľmi dôležitou úlohou je aj vývoj vhodnejších málo aktivujúcich – alebo len krátkodobo aktivovaných – štruktúrnych materiálov, ktorý na základe jeho dlhodobého skúšania a overovania musí byť lepšie prepracovaný.

4.5 Prirodzene, mýlili by sme sa, keby sme sa domnievali, že s DEMO sa R&D-úlohy končia. Dejiny techniky ukazujú, že intenzívny výskum a vývoj sa často začína dokonca až vtedy, keď už prvý prototyp existuje.

(¹) Na porovnanie: elektráreň na hnedé uhlie rovnakého výkonu emituje potom okolo 1000 t CO₂.

(²) S výnimkou prvej úpravy, ktorá sa dá získať napr. zo štiepných reaktorov moderujúcich ťažkú vodu (Kanada).

4.5.1 Dejiny techniky tiež ukazujú, že prvé prototypy novej technológie často boli ešte nedokonalé surové prístroje v porovnaní s neskôr elegantnými strojmi, ktoré z nich postupne vznikli.

4.5.2 K súčasnemu zdokonaleniu dieselových motorov došlo až takmer po 100 rokoch od ich vynájdenia. Aj termojadrové elektrárne sa zdokonaľujú, optimalizujú a okrem toho sa musia prispôbovať existujúcim požiadavkám.

5. Otázka miesta ITER

5.1 V súčasnosti existuje na najvyššej politickej úrovni spor týkajúci sa miesta výstavby ITER, a to medzi Cadarache (³) pre Európu a Rokkasho-Mura (⁴) pre Japonsko, z výsledku ktorého závisí nielen finančná účasť rôznych partnerov, ale aj vytvorenie potrebného sprievodného programu.

5.2 Pred opätovným vstupom USA a pripojením Číny a Kórey do ITER-partnerstva v skutočnosti takmer neexistovali pochybnosti, že miesto výstavby ITER by pripadlo na Európu, aj pretože by sa tým najlepšie zaručilo, že ITER – tak ako JET – bude úspešný.

5.3 Teraz tým však vznikla nová situácia, pretože v súčasnosti sa USA a Kórea zasaďuje za miesto výstavby v Rokkasho-Mura v Japonsku, a to napriek jasným a všeobecne akceptovaným technickým výhodám miesta Cadarache. Miesto výstavby teda závisí od príslušného rozhodnutia, čím by Európa mohla stratiť svoje vedúce postavenie a zriecť sa zisku z doterajších investícií a úsilia, so všetkými následkami, ktoré sa týkajú výskumu a priemyslu.

5.4 Výbor príslušne k tomu uznáva, víta a podporuje uznesenie Európskej rady z 25./26. marca 2004, v ktorom potvrdzuje, že európsky návrh projektu ITER jednomyselne podporuje, a v ktorom vyzýva Komisiu, aby príslušné rokovania urýchlila s cieľom, aby sa výstavba projektu na navrhovanom mieste v Európe mohla začať tak rýchlo ako je to len možné.

6. Zhrnutie a odporúčania Výboru

6.1 Výbor zdieľa názor Komisie, že mierové využívanie termojadrovej energie skrýva potenciál týkajúci sa veľmi významného prínosu na dlhodobé riešenie zásobovania energiou v zmysle trvalej udržateľnosti, znášateľnosti životným prostredím a konkurenčnej schopnosti.

(³) Pri Aix-en-Provence, severovýchodne od Marseille, Francúzsko.

(⁴) Na severe Japonska.

6.1.1 Dôvodom sú potenciálne výhody tejto technológie budúcnosti, a to:

- Palivové zdroje deutérium a lítium sú - z časového historického hľadiska - dostupné v neobmedzenej miere.
- Nevznikajú žiadne plyny spôsobujúce klimatické zmeny ani štiepne produkty alebo aktinoidy.
- Inherentné bezpečnostné vlastnosti (angl. intrinsic safety characteristics) zabráňujú nekontrolovaným výkyvom vo výkone (¹).
- Rádioaktivita materiálov spalovacej komory môže po sto až do niekoľko sto rokov klesnúť na rádiotoxicitu uhoľného popolčeka; tým sa v rozhodujúcej miere zmierni problém konečného uskladnenia.
- Kvôli hore uvedeným vlastnostiam ako i malému obsahu ľahko uvoľniteľných rádiotoxických látok by boli aj pri teroristických útokoch relatívne obmedzené škodlivé následky

6.1.2 V tomto zmysle potenciál termojadrovej energie dopĺňa predovšetkým to z obnoviteľných nositeľov energie, čo je prirodzene v porovnaní s veternou a solárnou energiou výhodnejšie, nie časovo závislé od poveternostných podmienok a ročného príp. denného chodu. Toto platí aj so zreteľom na vzťah medzi centrálnymi a decentralnými systémami, ktorý je prispôbený požiadavkám.

6.1.3 Výbor sa už preto vo viacerých stanoviskách (²) vyjadril za jasnú a zosilnenú podporu programu R&D na využívanie termojadrovej energie.

6.2 Výbor s uspokojením konštatuje, že – pomocou európskeho termojadrového programu a jeho spoločného experimentu JET – sa úspešne podarilo dosiahnuť prvú, rozhodujúcu etapu celosvetového termojadrového výskumu, a to objasniť fyzikálny princíp uvoľnenia energie pomocou jadrovej syntézy. Tým sa vytvoril základ skúšobného reaktora ITER, v ktorom sa po prvýkrát bude vyrábať a skúmať horiaca termojadrová plazma, ktorá emituje oveľa viac energie ako sa jej musí dodať.

6.3 V súlade s tým dlhoročná práca na R&D a pre ňu potrebné investície doteraz v celosvetovej spolupráci viedli k tomu, plánovacie práce a politické opatrenia týkajúce sa výstavby a prevádzky skúšobného reaktora ITER – ktorého dimenzie už dostávajú podobu elektrárne – priviesť ku konečnému rozhodnutiu.

6.4 Výbor zdôrazňuje epochálny a významný prínos európskeho termojadrového programu, bez ktorého by v súčasnosti ešte projekt ITER neexistoval.

6.5 Výsledky projektu ITER by mali zo svojej strany uvádzať základné údaje pre objasnenie a výstavbu prvej elektriny vyrábajúcej termojadrovej demonštračnej elektrárne DEMO. Výstavba DEMO by sa takto mohla začať asi do 20 až 25 rokov.

6.6 Výbor podporuje Komisiu v jej snahách, strategicky pripraviť Európu na to, aby aj vo fáze komerčného využívania mohla zaujímať silnú pozíciu a v súlade s tým už v súčasnosti výraznejšie orientovať časti termojadrového výskumného programu projektu ITER na DEMO.

6.7 Pre vývoj elektrárne DEMO sú potrebné odpovede na základné otázky, ktoré má preskúmať a objasniť práve ITER, ale aj ďalší pokrok, týkajúci sa ostatných dôležitých úloh: patrí sem napríklad optimalizácia magnetickej konfigurácie, vývoj materiálu (napr. zlepšenia pri plazme indukovanej erózii, škody na neutrónoch, doba rozpadu indukovanej rádioaktivity), palivový cyklus, výkonové väzby, pohon plazmového prúdu a usmerňovanie jeho vnútorného rozvodu, stupeň účinnosti ako aj komponent - spoľahlivosť.

6.7.1 Výbor poukazuje na to, že ďalšie pokroky tohto druhu sa dajú dosiahnuť len pomocou rozsiahle zhotoveného európskeho sprievodného programu R&D, ktorý členské štáty zaviazajú a bude vyžadovať systém fyzikálnych a predovšetkým aj technických experimentov a veľkokapacitných prístrojov, ktoré musia byť k dispozícii na podporu a dokončenie ITER.

6.8 Výbor považuje za mimoriadne dôležité zachovať súčasný rozmach a výzvam takéhoto vedecko-technicky náročného a pre dlhodobé zásobovanie energiou mimoriadne dôležitého cieľa čeliť s dôrazom, zanietením a potrebným nasadením. Toto je tiež dôležitá povinnosť na splnenie stratégií z Lisabonu a Göteborgu.

6.8.1 K tomu patrí, pridelenie prostriedkov na celkový výskum energie, tu však predovšetkým na termojadrový program, v budúcom siedmom R&D-rámcovom programe plus programe EURATOM, ktoré sú potrebné pre ďalší úspech a tým došlo k ich výraznému zvýšeniu ako aj vyčerpanie ostatných možností financovania projektu ITER.

6.8.2 K tomu patrí, postarať sa o dostatočne osobnú základňu expertov na fyziku a techniku, tým bude k dispozícii dostatok expertov z Európy na prevádzku ITER a vývoj DEMO. Výbor tu odkazuje aj na svoje krátke stanovisko (³) k tejto špeciálnej téme.

6.8.3 K tomu patrí, že vysoké školy a výskumné centrá ostanú prepojené v systéme: na jednej strane, aby bolo možné poskytovať budúcim vedcom a inžinierom potrebné odborné vzdelanie, na druhej strane aby sa mohli zúčastniť na terajšej expertíze a vykonávaní stanovených úloh, nakoniec však aj, aby fungovali ako spojovací článok v občianskej spoločnosti.

(¹) resp. uvoľňovanie energie/čas

(²) „...zosilnená podpora voľby jadrovej syntézy“.

(³) Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu – výskumník v európskom výskumnom programe: povolanie, rôzne možnosti kariéry.

6.8.4 K tomu nakoniec patrí ako veľmi dôležitá úloha, včas získať a postarať sa o rastúce potrebné zaniechanie európskeho priemyslu v tejto oblasti rozmanitého vedecko-technického špičkového vývoja. Zatiaľ čo európsky priemysel v doterajšom termojadrovom programe prevzal najmä úlohu vývojového pracovníka a dodávateľa vysokošpecializovaných a nanajvýš náročných jednotlivých komponentov, – pričom tiež platí, postarať sa a zachovať si tieto vzácne skúsenosti – mal by v priebehu použiteľnosti termojadrových reaktorov postupne dorásť a zohrávať úlohu, v ktorej by väčšmi za seba zodpovedal i spolurozhodoval.

6.8.5 Plánované, pre priemysel pritekajúce, dôležité investičné prostriedky na výstavbu projektu ITER a na vývoj DEMO spôsobia nielen posilnenie hospodárstva, ale aj – čo je ešte dôležitejšie – nárast kompetencie a inovácie na najnáročnejšom technickom „novoobjavenom území“. Toto je už zrejme z mnohonásobných Spin-offs doterajšieho termojadrového programu.

6.9 Medzinárodne stojí Európa pred viacnásobnou výzvou: na jednej strane, platí, že si musí udržať svoju vedúcu úlohu v termojadrovom výskume, nielen v porovnaní s vysokovýkonným výskumom USA, ale aj voči narastajúcej sile troch ázijských⁽¹⁾ partnerov ITER. Na druhej strane však platí, čo najlepšie si zachovať a rozvíjať doterajšiu nevídanú medzinárodnú spoluprácu.

6.10 V súlade s tým Výbor podporuje úmysel Komisie prijať túto výzvu. Vyzýva Radu, Parlament a členské štáty, aby sa pripojili a nedali si vziať popredné postavenie Európy na tomto pre budúcnosť dôležitom území. Tu však existujú problémy.

6.11 Pred opätovným vstupom USA a pripojením Číny a Kórey do ITER-partnerstva v skutočnosti takmer neexistovali pochybnosti, že miesto výstavby ITER by pripadlo na Európu, aj pretože by sa tým najlepšie zaručilo, že ITER – tak ako JET – bude úspešný.

6.12 Teraz tým však vznikla nová situácia, pretože v súčasnosti sa USA a Kórea zasadzuje za miesto výstavby v Rokkasho-Mura v Japonsku, a to napriek jasným a všeobecne akceptovaným technickým výhodám miesta Cadarache. Miesto výstavby teda závisí od príslušného rozhodnutia, čím by Európa mohla stratiť svoje vedúce postavenie a zriecť sa zisku z doterajších investícií a úsilia, so všetkými následkami, ktoré sa týkajú výskumu a priemyslu.

6.13 Výbor príslušne k tomu uznáva, víta a podporuje uznesenie Európskej rady z 25./26. marca 2004, v ktorom potvrdzuje, že európsky návrh projektu ITER jednomyselne podporuje, a v ktorom vyzýva Komisiu, aby príslušné rokovania urýchlila s cieľom, aby sa výstavba projektu na navrhovanom mieste v Európe mohla začať tak rýchlo ako je to len možné.

6.14 Výbor v súlade s tým a ešte viac vyzýva Radu, Parlament a Komisiu, aby sa chopila iniciatívy, skutočne vyčerpala všetky možnosti a ak bude treba vyvinula nové štrukturálne koncepty, aby sa projekt ITER vzhľadom na jeho strategickú kľúčovú úlohu, vyvinúť dôležitý trvalo udržateľný zdroj energie v každom prípade vybudoval v Európe.

Brusel, 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Čína, Japonsko a (Južná-) Kórea.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Stav vývoja výskumného programu GALILEO začiatkom roku 2004

COM(2004) 112 final

(2004/C 302/08)

Dňa 5. mája 2004 sa Európska komisia v súlade s článkom 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, rozhodla obrátiť na Európsky hospodársky a sociálny výbor ohľadom „Oznámenia Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Stav vývoja výskumného programu GALILEO začiatkom roku 2004“

Špecializovaná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, poverená spracovaním materiálov výboru v danej oblasti, prijala svoje stanovisko dňa 10. júna 2004 (spravodajca: M. BUFFETAUT).

Európsky hospodársky a sociálny výbor, na svojom 410. plenárnom zasadnutí 30. júna a 1. júla 2004 (schôdza zo dňa 30. júna), prijal nasledujúce stanovisko počtom 161 hlasov za a 3 hlasujúci sa hlasovania zdržali.

1. Preambula

1.1 Program GALILEO predstavuje veľkú výzvu pre Európsku úniu, jej nezávislosť, jej vedecko-technické kapacity, jej ekonomiku a v prvom rade jej vesmírny sektor a sektor telekomunikácií. Vývoj vesmírneho sektoru v posledných rokoch spočíval hlavne v komerčných aktivitách, spojených s družicovými telekomunikáciami. Ťažkosti, ktoré značne postihli telekomunikačný priemysel vážne ovplyvnili vesmírny sektor, nedostatočne podporovaný z inštitučného a politického hľadiska, najmä v porovnaní s našimi hlavnými konkurentmi.

1.2 Program GALILEO, oneskorený z dôvodu diskusií ohľadom „spravodlivého rozdelenia zisku“ z programu medzi členské štáty Európskej vesmírnej agentúry, ako aj z dôvodu vonkajších tlakov na Európu, konečne vstúpil do etapy skutočného spustenia na základe dohody z 26. mája 2003 v rade ESA (Európskej agentúry pre vesmír) o jednotlivých finančných príspevkoch svojich členov.

1.3 Program GALILEO sa v porovnaní s GPS významne odlišuje tým, že sa jedná o civilný program. Tento veľký infraštruktúrny projekt má strategický a rozhodujúci význam pre Európu a jej nezávislosť, ako to už zdôraznil EHSV, Európsky parlament a Rada. Dokonale zapadá do lisabonskej stratégie. Význam programu takého rozsahu pre pokrok pri budovaní Európy si zasluhuje, aby bol značne zdôraznený.

1.4 Systém GALILEO bude poskytovať nasledujúcich päť služieb:

- verejne prístupná služba (porovnateľná so základnou službou, ktorú poskytuje GPS);
- služba pre bezpečnosť života (safety of life), ktorá je určená hlavne pre leteckú, železničnú a námornú dopravu;
- komerčná služba, ktorá je presnejšia ako verejne prístupná služba a je určená pre komerčné využitie;

— pátracia a záchranná služba;

— vládna služba, vyhradená pre verejnú moc - činnosť polície, colnej správy a civilnej ochrany. Pre tieto aktivity budú používané veľmi presné kryptované signály a tiež budú môcť byť využívané na vojenské účely. Aby sa zabránilo akémukoľvek neoprávnenému zásahu budú vydané potrebné opatrenia.

1.5 Vzhľadom na to, že sa jedná o civilný systém, slúžiť bude hlavne pre bežný život, najmä v oblasti dopravy. Bude teda musieť byť schopný zaistiť kontinuitu a bezpečnosť služby a na rozdiel od GPS, v prípade poruchy môže byť využité jeho povinné ručenie.

1.6 Nakoniec, GALILEO bude mať presnosť o niečo vyššiu ako GPS a hlavne pokryje celú planétu. Okrem toho je schopný v reálnom čase overovať integritu signálu, ktorý je podstatný pre určité aplikácie a osobitne pre civilné letectvo.

1.7 Cieľom tohoto oznámenia je najmä zhrnúť vývoj programu GALILEO, naplánovať budúce perspektívy, identifikovať niekoľko pretrvávajúcich nevyjasnených bodov v projekte, ktorý by mal mobilizovať 3,2 miliardy eur v troch etapách:

- etapa vývoja a potvrdenia od roku 2002 do roku 2005;
- etapa rozvinutia od roku 2006 do roku 2007;
- etapa komerčnej prevádzky, ktorá začne v roku 2008.

2. Štruktúra oznámenia a obsah dokumentu

Jedná sa o tri témy:

- stav postupu vývojovej etapy;
- rozvoj medzinárodnej spolupráce;
- prechod k etapám rozvinutia a prevádzky.

2.1 Etapa vývoja.

2.1.1 Spoločný podnik.

Dohoda z mája 2003 v rade ESA umožnila odblokovať situáciu a spoločný podnik GALILEO je v plnej prevádzke od minulého leta. Jeho riaditeľ bol vymenovaný, jeho organizačná štruktúra schválená, jeho rozpočet na roky 2003/2004 prijatý. EGNOS (European Geostationary Navigation Overlay Service) by mal byť pod jeho kontrolou. Otvoreným problémom zostáva jeho daňový a sociálny štatút, ktorý sa prejednáva s belgickou vládou a ktorého význam nie je zanedbateľný (5 miliónov €/ročne). Ide o získanie režimu rovnakej povahy akým je režim členov ESA alebo Komisie pre 32 pracovníkov spoločného podniku. Belgické orgány neoponujú, ale chcú sa uistiť o sociálnom zabezpečení spolupracovníkov tohoto spoločného podniku. Problém je teda skôr administratívnej ako vecnej povahy.

2.1.2 Technické štúdie a výskumné práce.

Týkajú sa:

- posledných prác etapy definície;
- základnej infraštruktúry;
- EGNOS-u, ktorý bude čoskoro v prevádzke;
- Európskej rádionavigácie.

2.1.3 Svetová konferencia rádiokomunikácií, ktorá sa konala v júni 2003.

2.1.3.1 Význam konferencie pre Európske spoločenstvo bol veľmi veľký. Išlo o dva ciele:

- získať potvrdenie frekvenčného spektra priradeného v roku 2000;
- dbať, aby v rámci tohto frekvenčného spektra rozdelenie nebolo nepriaznivé pre európsky systém a aby prístup do tohto spektra bol spravodlivý a vychádzal z princípu interoperability.

2.1.3.2 Diskusie prebiehali v situácii poznačenej historickým monopolom amerického systému GPS, ale nakoniec Európske spoločenstvo dosiahlo výsledky, ktoré očakávalo z hľadiska využitia frekvenčného spektra, ako aj z hľadiska požiadavky na nestrannú multilaterálnu koordináciu.

2.1.4 Integrácia nových členských štátov a kandidátskych krajín.

Na priemyselnej úrovni boli vypracované iniciatívy, aby sa podľa prania, ktoré vyjadrila Komisia, tieto krajiny plne zúčastnili programu GALILEO.

2.2 Rozvoj medzinárodnej spolupráce.

2.2.1 Ako to Rada viackrát zdôraznila, podstatným faktorom pre získanie maximálneho benefitu z programu GALILEO je medzinárodná spolupráca. Napokon, podnety tretích krajín sú čoraz početnejšie. V tomto ohľade Komisia aplikuje súčasne bilaterálny prístup a regionálny prístup.

2.2.2 Prvá dohoda bola podpísaná 30. októbra 2003 v Číne, jednanie začali s Indiou a Izraelom. Podobné kroky prebiehajú s Južnou Kóreou, Brazíliou, Japonskom, Kanadou, Austráliou, Mexikom a Chile.

2.2.3 Čo sa týka regionálnej spolupráce, dialóg začína so stredomorským regiónom, Latinskou Amerikou a Afrikou.

2.2.4 Nakoniec, jednanie začali aj so štátmi, ktoré už disponujú družicovým navigačným systémom, t.j. s Ruskom a Spojenými štátmi. Sú osobitne dôležité, lebo ich cieľom je zabezpečiť technickú kompatibilitu a interoperabilitu ich systému so systémom GALILEO. Treba pripomenúť, že Spojené štáty spočiatku spochybňovali opodstatnenosť samotného programu GALILEO. V každom prípade musí mechanizmus spolupráce, ktorý sa v súčasnosti prejednáva spočívať v rovnakých právach a povinnostiach každého partnera voči inému, najmä z hľadiska uplatnenia prípadného práva veta.

2.3 Prechod k etapám rozvinutia a prevádzky.

Toto je podstatný bod. Etapa vývoja systému začne v roku 2006 a prevádzka v roku 2008.

2.3.1 Koncesovanie systému.

2.3.1.1 Koncesovanie systému riadi spoločný podnik. Procedúra bola spustená v októbri 2003. Zaregistrované boli štyri žiadosti, ktoré spĺňali potrebné náležitosti. Pochádzali od konzorcií, zložených z hlavných partnerov, ku ktorým sa pridali pridružené spoločnosti. Všetci kandidáti brali do úvahy, že budúci európsky systém by mohol generovať významné komerčné príjmy a teda sa domnievali, že môžu financovať nezanedbateľnú časť príspevkov do vlastných fondov.

2.3.1.2 Tento prvok je o to významnejší, že si Rada želá, aby vklady príspevkov do komunitárnych fondov neprekročili tretinu financovania etapy vývoja. Nakoniec boli do druhého kola výberového konania vybraté tri konzorciá (Alcatel/Alenia/Vinci, EADS/Thalès/Inmarsat, Eutelsat).

2.3.1.3 Bolo identifikovaných šesť druhov zdrojov:

- predaj služieb, ktoré poskytuje GALILEO;
- licencie a práva duševného vlastníctva;
- komunitárne financovanie,
- pôžičky od Európskej investičnej banky;
- účasť niektorých tretích krajín;
- prípadne povinné poplatky od prijímačov družicových rádionavigačných signálov.

2.3.2 Upravenie systému (predpismi).

2.3.2.1 Komisia doručila Rade a Európskemu parlamentu návrh nariadenia o štruktúrach riadenia európskeho programu pre družicovú rádionavigáciu. Bolo navrhnuté na jednej strane vytvoriť Dozorný orgán a na druhej strane centrum pre bezpečnosť a zaistenie, ktoré by bolo priamo podriadené Generálnemu tajomníkovi/Vysokému predstaviteľovi pre spoločnú zahraničnú politiku a bezpečnosť. Napokon, dozorný orgán by mal byť skutočne vytvorený a mal by získať kompetencie v oblasti bezpečnosti. Centrum pre bezpečnosť a zaistenie vytvorené nebude a v prípade krízy bude v reálnom čase vydávať rozhodnutia samotná Rada.

2.3.2.2 Ďalšia dôležitá otázka v oblasti úprav ohľadom systému sa týka prípadných rizík na súkromie. Je treba pripomenúť, že systém GALILEO nepredstavuje sám o sebe žiadne riziko na súkromie, pretože neprijíma žiadne informácie od svojich používateľov (nieť spojenia smerom od užívateľa k systému). Naproti tomu informácia, ktorú získa používateľ môže byť prenesená iným systémom – napríklad mobilnými telefónmi (GSM) – a umožňuje lokalizáciu. Zodpovednosť za reguláciu takehoto používania informácií, ktoré poskytuje GALILEO v žiadnom prípade nepripadá európskym štruktúram pre riadenie programu, ale národným orgánom. Ich pozornosť by mala byť upriamená na opatrenia, ktoré majú vziať pre upravenie používania systému GALILEO a už v súčasnosti používaného systému GPS.

3. Všeobecné komentáre

3.1 Výbor oceňuje voluntaristický postoj, o ktorom svedčí dokument Komisie. Jedná sa o projekt, ktorého extrémnu dôležitosť a veľkú zložitosť poznáme. V tomto duchu, vyznačujúc sa vôľou dosiahnuť úspech, musí byť niektorým otázkam venovaná zvýšená pozornosť:

- integrácia bezpečnostných podmienok do koncepcie systému a jeho riadenia;
- uzavretie jednaní so Spojenými štátmi pre dosiahnutie dohody, založenej na symetrických záväzkoch a cieľenej interoperabilite;
- hľadanie dostatočného súkromného financovania a záruka na dlhodobé úvery od EIB;
- udržanie nákladov na realizáciu programu v rámci plánovaného rozpočtu.

3.2 Úspech tohto veľkého projektu závisí od jasne potvrdenej a silne udržiavanej politickej a finančnej vôle Rady. Pristúpením k projektu GALILEO vyjadřila ctížiadostivosť, ktorú má pre Európsku úniu a pre jej vesmírnu politiku.

4. Záver

4.1 Zdá sa, že Komisia vyjadřuje určité znepokojenia alebo neistoty ohľadom financovania. Táto otázka je podstatná, ak bolo financovanie spochybnené, lebo by mohol byť spochybnený celý program. EHSV môže len opätovne potvrdiť veľký strategický význam projektu GALILEO pre Európsku úniu a budúcnosť jej vesmírneho sektoru ako aj pre pokrok v budovaní Európy. EHSV tento bod už jasne zdôraznil, pričom vysvetlil podrobný prípad, vo svojich stanoviskách k Zelenej knihe a Bielej knihe ohľadne európskej vesmírnej politiky⁽¹⁾. Zdieľa spokojnosť Komisie ohľadom skutočných krokov, vykonaných pre jeho spustenie a želá si, aby prejavovaný optimizmus nebol tlmený ťažkosťami, ktoré by sa mohli objaviť na poslednú chvíľu.

Brusel, 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Bielej knihe „Vesmír: nová európska hranica rozširujúcej sa Únie“ – akčný plán realizácie Európskej vesmírnej politiky (COM(2003) 673 final) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Zelenej knihe o Európskej vesmírnej politike (COM(2003) 17 final – OJ C 220 zo 16.9.2003)

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o udeľovaní licencií podnikom v železničnej doprave (kodifikovaná verzia)

COM(2004) 232 fin - 2004/0074 (COD)

(2004/C 302/09)

Rada dňa 27. apríla 2004, rozhodla, v súlade s ustanoveniami článku 71 Zmluvy, ktorou sa zakladá Európske spoločenstvo požiadať o konzultáciu Európsky hospodársky a sociálny výbor vo veci „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o udeľovaní licencií podnikom v železničnej doprave“ (kodifikovaná verzia)

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená spracovaním materiálov k danej problematike, prijala svoje stanovisko dňa 10. júna 2004 Spravodajcom bol pán Chagas.

Európsky hospodársky a sociálny výbor, dňa 30. júna a 1. júla 2004, na svojom 410. plenárnom zasadnutí (schôdzi z 30. júna) prijal nasledujúce stanovisko počtom 160 hlasov za a 10 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo.

1. Cieľom predostretého návrhu je pristúpiť ku kodifikácii Smernice Rady 95/18/ES z 19. júna 1995 o udeľovaní licencií podnikom v železničnej doprave ⁽¹⁾.

2. V kontexte občianskej Európy má zjednodušenie a vyjasnenie práva Spoločenstva prvoradé postavenie. Európsky parlament, Rada a Komisia preto zdôraznili potrebu kodifikovať právne akty, ktoré boli často menené a dopĺňané, a 20. de-

cembra 1994 uzavreli medziinštitucionálnu dohodu o možnosti zrýchleného konania. Kodifikáciou nesmie dôjsť k žiadnym podstatným zmenám v obsahu a náplni kodifikovaných právnych aktov.

3. Návrh Komisie sa nesie presne v tomto duchu, a preto EHSV nemá k nemu žiadne námietky a pripomienky.

Brusel, 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Ú. v L 143 z 27. 6. 1995, str. 70 – Stanovisko EHSV: Ú. v. C 393 z 31. 12. 1994, str. 56.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zmene a doplnení nariadenia (ES) 1228/2003 vo veci termínu aplikácie určitých predpisov pre Slovinsko“

COM(2004) 309 fin. - 2004/0109 (COD)

(2004/C 302/10)

Rada dňa 11. mája 2004, rozhodla, v súlade s ustanoveniami článku 95 Zmluvy, ktorou sa zakladá Európske spoločenstvo požiadať o konzultáciu Európsky hospodársky a sociálny výbor vo veci „Návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zmene a doplnení nariadenia (ES) 1228/2003 vo veci termínu aplikácie určitých predpisov pre Slovinsko“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená spracovaním materiálov k danej problematike, prijala svoje stanovisko dňa 10. júna 2004 Spravodajcom bol pán Simons.

Európsky hospodársky a sociálny výbor, dňa 30. júna a 1. júla 2004, na svojom 410. plenárnom zasadnutí (schôdzi z 30. júna) prijal nasledujúce stanovisko počtom 158 hlasov za, 2 proti a 7 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo.

1. Úvod

1.1 Predmetom nariadenia (ES) 1228/2003 Európskeho parlamentu a Rady o podmienkach pre prístup k sieti pri cezhraničnom obchodovaní s elektrických prúdom je vytvorenie ozajstného jednotného trhu s elektrickou energiou prostredníctvom zintenzívnenia cezhraničného obchodu s elektrickou energiou. Pre stanovenie taríf pre cezhraničný prenos a pridelovanie použiteľných voľných kapacít treba zaviesť férové, náklady zohľadňujúce, prehľadné a bezprostredne platiace pravidlá, ktoré by brali ohľad na porovnanie medzi výkonnými prevádzkovateľmi siete zo štruktúrne porovnateľných oblastí a ktoré by dopĺňali ustanovenia Smernice 96/92/ES tak, aby bol zabezpečený efektívny prístup k prenosovým sieťam pri cezhraničných transakciách.

2. Obsah návrhu Komisie

2.1 Slovinská republika sa obrátila na Komisiu so žiadosťou o zmenu tohto nariadenia, ktorá by Slovinsku umožnila do 1. júla 2007 naďalej prevádzkovať svoj systém manažmentu preťaženia siete ohľadom spojovacích elektrických vedení s Rakúskom a Talianskom. Momentálne na základe tohto systému Slovinsko prideluje polovicu celkovej použiteľnej kapacity príslušných spojovacích vedení. Podľa dohody medzi príslušnými prevádzkovateľmi prenosovej siete zvyšných 50 % celkovej kapacity prideluje rovným dielom taliansky, resp. rakúsky prevádzkovateľ. Podľa súčasného slovinského systému sa použiteľná kapacita v prípade, že celkový dopyt prekračuje voľnú kapacitu (preťaženie siete), prideluje záujemcom o ňu proporcionálne. Kapacita sa prideluje bezplatne. Takýto systém nemožno považovať za nediskriminačný a trhový v zmysle Nariadenia o elektrickej energii. Táto výnimka sa zdôvodňuje tým, že sa ešte neukončil proces reštrukturalizácie slovinského priemyslu, resp. že ešte prebieha prispôsobovanie slovinskej produkcie el. energie na nové trhové podmienky (veľké investičné náklady do opatrení na ochranu životného prostredia).

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Návrh Komisie EU sa zakladá na článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, ktorý je súčasťou kapitoly o zblížovaní právnych predpisov. Avšak fakty – nariadenie 1228/2003 vyšlo po ukončení rokovaní o pristúpení a podpise zmluvy o pristúpení, takže sa Slovinsko nemohlo podieľať na procese jeho prijatia – odôvodňujú v každom ohľade prístup založený na príslušnej zmluve o pristúpení a aktu o pristúpení.

3.2 Tento akt obsahuje ustanovenia o aplikovaní rozhodnutí prijatých inštitúciami, najmä ak sa nový členský štát nemohol podieľať na rokovaní ohľadom rozhodnutia, ktoré bolo prijaté medzi dňom, ku ktorému boli zmluva alebo akt podpísané, a skutočným pristúpením krajiny dňa 1. mája 2004. To je prípad Slovinska.

3.3 V duchu týchto ustanovení treba zároveň s návrhom Komisie zvážiť žiadosť slovinskej vlády o odloženie aplikovania čl. 6 ods. 1 Nariadenia a priamo súvisiacich ustanovení v prílohe do 1. júla 2007.

3.4 V súlade s úslovím „pacta sunt servanda“ možno zvážiť zamietnutie iba vtedy, ak by prijatie návrhu malo za následok nenapraviteľnú škodu pre Úniu ako celok.

3.5 Komisia však vo svojom návrhu uvádza, že praktický dopad prechodného obdobia na fungovanie jednotného trhu s elektrinou bude veľmi malý. EHSV môže s týmto názorom súhlasiť. Rovnako sa dá len ťažko tvrdiť, že počas požadovaného prechodného obdobia dokáže Slovinsko zrealizovať svoj potenciál stať sa nie nevýznamným regionálnym centrom v rámci jednotného trhu.

3.6 Aj oprávnený argument, že Nariadenie 1228/2003 bolo vydané, aby sa konečne vytvoril skutočný medzinárodný trh s elektrickou energiou, ⁽¹⁾ a že žiadosť Slovinska by toto porušila, nie je dostatočne závažný na zamietnutie žiadosti, vzhľadom na dobu trvania, rozsahu a geografickej oblasti.

3.7 Ani samo osebe správne tvrdenie, že zdravá konkurencia medzi európskymi výrobcami hliníka a ocele je základným prvkom jednotného trhu, tu nezaväzňuje.

3.8 Na druhej strane zabezpečenie bezpečného a spoľahlivého systému elektrickej energie v Slovinsku a umožnenie investícií do opatrení na ochranu životného prostredia počas prechodného obdobia sú dôvodmi pre prijatie návrhu Komisie.

3.9 EHSV je o to väčšmi naklonený odporučiť prijatie návrhu, keďže sa vo svojom stanovisku zo 17. októbra 2001 ⁽²⁾ k Nariadeniu 1228/2003 vyslovil o dôsledkoch pre vtedajšie kandidátske krajiny takto: „... v sektoroch elektrickej energie a zemného plynu v kandidátskych krajinách... pretrvávajú nekonkurencieschopné infraštruktúry a metódy riadenia. Bezprostredným dôsledkom toho by mohli byť značné straty pracovných miest v spoločnostiach v týchto odvetviach, čo by zase spôsobilo neúnosné sociálne napätie v kandidátskych krajinách, najmä v krajinách, ktoré doteraz nemajú rovnaký typ systému sociálneho zabezpečenia, aký je v členských štátoch. Európska únia sa musí s týmito krajinami podeliť o skúsenosti získané v procese liberalizácie, ktorý v súčasnom období v Európe prebieha, a poskytnúť financovanie, aby im pomohla zmodernizovať ich podniky. Otvorenie týchto nových trhov nestačí; je potrebné taktiež reštrukturalizovať ich odvetvia energetiky, aby spoločnosti v kandidátskych krajinách mohli konkurovať za rovnakých podmienok.“

Brusel, 30. júna 2004

4. Zhrnutie a záver

4.1 V návrhu Komisie predložené argumenty, ktorými sa požaduje, aby článok 6 odsek 1 a s ním súvisiace ustanovenia Nariadenia č. 1228/2003 ohľadom konania pri preťažení sietí vstúpili do platnosti až 1. júla 2007, nie sú oprávnené, ak sa zohľadňujú výlučne z hľadiska záujmov zdravej konkurencie jednotného trhu.

4.2 Avšak po zvážení faktov vzhľadom na dobu, kedy bolo nariadenie vypracované a kedy boli podpísané rokovania o pristúpení, sa EHSV nazdáva, že tieto argumenty sú odôvodnené. Povolenie požadovaného krátko prechodného obdobia nebude mať pre Úniu ako celok za následok nenahraditeľné škody – naopak: sú tým zaručené bezpečnosť a spoľahlivosť ako aj investície na ochranu životného prostredia do slovinského systému – a vo svojom stanovisku k nariadeniu 1228/2003 ⁽³⁾ k otázke konkurencie z vtedajších kandidátskych krajín EHSV odporučil, aby EÚ podala pomocnú ruku. EHSV sa nazdáva, že je úplne zrejmé, že sa Slovinsko nemohlo zúčastniť na rokovaniach o nariadení 1228/2003 alebo jeho schválení.

4.3 Bez ohľadu na vysvetlenie a základ návrhu Komisie, ktorý by sa mal v súlade s vyššie uvedenými stanoviskami doplniť alebo pozmeniť, odporúča EHSV prijať návrh na odloženie účinnosti nariadenia 1228/03 do 1. júla 2007.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

R. BRIESCH

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o podmienkach pre prístup k sieti pri cezhraničnom obchodovaní s elektrickou energiou“, Ú. v. C 36 z 8.2.2002, str.10

⁽²⁾ Viď Stanovisko EHSV k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o podmienkach pre prístup k sieti pri cezhraničnom obchodovaní s elektrickou energiou“, Ú. v. C 36 z 8.2.2002, str. 10.

⁽³⁾ Bod 6.6 stanoviska EHSV, Ú. v. C 36 z 8 .2. 2002, str. 10.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Priemyselnej zmene a hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti

(2004/C 302/11)

Dňa 29. januára 2004 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol vypracovať stanovisko, a to podľa pravidiel 29(2) Vnútorneho poriadku, k Priemyselnej zmene a hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti

Poradná komisia pre priemyselnú zmenu, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 7. júna 2004. Spravodajcom bol pán Leirião a druhým spravodajcom bol pán Cué.

Na svojom 410. plenárnom zasadnutí z 30. júna a 1. júla 2004 (stretnutie zo dňa 30. júna), Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal nasledovné stanovisko počtom hlasov 155 za a 13 hlasujúcich sa zdržalo hlasovania.

Zhrnutie

Cieľom tohto stanoviska je skontrolovať, či sú nástroje pre podporu hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti adekvátne, alebo či sú alebo nie sú rámcové podmienky výhodné pre firmy, umožňujú realizáciu priemyselnej zmeny spôsobom, ktorý je kompatibilný s požiadavkami firiem na konkurencieschopnosť.

V sekcii závery a odporúčania je vytýčených sedemnást bodov; to poukazuje na potrebu zlepšenia, pokiaľ ide o politiky, nástroje, kritériá pre zisťovanie, či sú regióny oprávnené získať financovanie, realizáciu správnych praktík a vyhľadávanie synergií medzi politikami a nástrojmi, ako aj všeobecnú koordináciu pri realizácii štrukturálnych stratégií EÚ, ako napríklad lisabonská stratégia, štrukturálne reformy a trvalo udržateľný rozvoj.

Úvahy presahujúce vyššie uvedené, sú založené na nasledovných myšlienkach; tieto sú uvedené v poradí postupnosti a uvádzajú hlavné témy, ktoré sa objavujú v tomto stanovisku:

- regionálny rozvoj ako faktor globalizácie, prostredníctvom vytvárania regionálnych zoskupení, ako efektívny spôsob pritiažnutia firiem do danej oblasti a povzbudenie ich, aby zostali;
- podniková sociálna zodpovednosť a realizácia „správnych praktík“ ako súčasť prístupu zahŕňajúceho preventívne a iné opatrenia na predvídanie a riadenie zmeny;
- rokovania a sociálny dialóg vo firmách, aby sa zabezpečilo, že reštrukturalizácia sa uskutočňuje sociálne zodpovedným spôsobom, s riadením firmou a prijatím pozitívneho postoja pracovníkmi k hľadaniu riešení, ktoré spoločnosť, pracovníci a obec vidia ako úspešné, čím sa dosahuje rovnováha medzi sociálnymi a hospodárskymi aspektmi;
- konanie v partnerstve medzi podnikateľmi, sociálnymi partnermi, občianskou spoločnosťou (univerzitami, výskumnými a inovačnými strediskami, združeniami, atď.) a miestnymi orgánmi, aby sa vytvorili tie správne podmienky pre podporu produktivity a zlepšenie rastového potenciálu regiónov; a

- návrh na vytvorenie stavu „najviac zvýhodneného regiónu“ u tých regiónov, ktoré majú vysoké úrovne sociálnej súdržnosti a súdržnosti zamestnanosti a náhle stratili zručnosti, pretože sa firma presťahovala, bez toho, že by mali akékoľvek alternatívne hospodárske činnosti na udržanie miestnych úrovní zamestnanosti. Tieto regióny by mali dostať finančnú podporu, a to so špecifickým cieľom regenerovať miestne hospodárske usporiadanie.

Úvod

Vo svojom stanovisku z vlastnej iniciatívy nazvanom Priemyselná zmena: súčasná situácia a výhľady - celkový prístup⁽¹⁾ EESC vyjadril svoj názor, že budúca práca CCIC by mala mať za cieľ propagovať „rámec a podmienky umožňujúce uskutočnenie priemyselnej zmeny spôsobom, ktorý je kompatibilný s potrebou konkurencieschopnosti firiem a hospodárskou, sociálnou a územnou súdržnosťou“, a tým určiť bázu pre prácu tejto komisie a načrtnúť typ príspevku, ktorý by mala vložiť a druh témy, ktorej by sa mala venovať vo svojich stanoviskách. Na rozhodnutie zostaviť toto stanovisko z vlastnej iniciatívy k Priemyselnej zmene a hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti by sa malo nazeráť na tomto pozadí.

1. Definície

1.1 Aby sa na toto stanovisko z vlastnej iniciatívy nazeralo v správnom kontexte, a aby sa správne interpretovalo, „priemyselná zmena“ bola definovaná ako „normálny a nepretržitý proces priemyselného sektora, ktorý proaktívne reaguje na dynamické posuvy v jeho podnikateľskom prostredí, aby zostal konkurencieschopný a vytvoril príležitosti na rast“⁽²⁾. „Reštrukturalizácia“ sa vzťahuje na „konkrétnu formu priemyselnej zmeny a pravidelne je [naň nazerané ako na] ad hoc proces (často vynúteného) prispôsobenia sa podmienkam podnikateľského prostredia, aby sa znovu získala konkurencieschopnosť, vedúci k nespojitosti podnikateľských aktivít“⁽³⁾. Myšlienka „predvídaní“ zmeny predstavuje kľúč k správne riadeniu takejto zmeny, pretože to znamená, že problémom sa dá v procese reštrukturalizácie vyhnúť. Predvídanie zmeny si vyžaduje študovanie a prognózovanie budúcich podmienok hospodárskej súťaže a požiadaviek trhu, čím sa umožní plánovanie nevyhnutných úprav v dobrom čase, a tak sa zminimalizujú sociálne problémy a problémy produktivity firmy.

⁽¹⁾ Ú. v. C 10 zo dňa 14.1.2004, s. 105 a ďalšie

⁽²⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy k „Dopady obchodnej politiky na priemyselnú zmenu, so zvláštnym odvolaním sa na oceľarsky sektor“ (CESE 668/2004).

⁽³⁾ Tamtiež

1.2 Globalizácia sa dá definovať ako snahy o nadviazanie a umožnenie obchodných vzťahov medzi krajinami, za účelom ktorých sa obchodné bariéry medzi krajinami odstraňujú, dovozné dane redukujú alebo rušia, medzinárodné zoskupenia, ako napríklad EÚ Mercosur konsolidujú a vlády v každej krajine ponúkajú stimuly na prilákanie zahraničných firiem, aby zriadili prevádzky na ich území. Globalizácia tiež môže volať po zriadení spoločných, základných pravidiel a ich rešpektovaní na celom svete.

1.3 Politika hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti má za cieľ obmedziť súčasné hospodárske a sociálne rozdiely medzi členskými štátmi a medzi regiónmi, urýchliť rast a podporiť trvalo udržateľnejší rozvoj, pomáhajúc menej zvýhodneným regiónom prispôbiť sa výzvam hospodárstva založeného na vedomostiach, a tým napomáhajúc všetkým regiónom dosiahnuť ciele lisabonskej stratégie.

Špecifickejšie vzaté, táto politika sa musí zamerať na infraštruktúru, podnikanie, príjem na hlavu, prístup k zamestnanosti a sociálnej bezpečnosti, kroky proti sociálnemu vylúčeniu, prístup k novým informačným technológiám, vzdelávanie a celoživotné vzdelávanie, lepšiu správu a silnejšiu úlohu hospodárskych a sociálnych operátorov.

1.4 Jedna dobrá definícia „zoskupenia“, ako ju uvádza Michael Porter (profesor na Harvardskej obchodnej škole) vo svojej knihe „Konkurenčná výhoda národov“, je „geograficky si blízka skupina vzájomne prepojených spoločností a pridružených inštitúcií (univerzít, verejných agentúr alebo obchodných združení) v konkrétnej oblasti, spojená hospodárskou súťažou a spoluprácou (1)“.

2. Dopad globalizácie a nevyhnutnosť priemyselnej zmeny

2.1 V celej európskej spoločnosti sa akceptuje skutočnosť, že priemyselná zmena je nevyhnutná ako výsledok globalizácie a trvalých zmien v svetovej ekonomike; tieto nesú charakteristickú pečať rýchleho, ďalekosiahleho rozvoja na trhoch a v správaní, rastúcej zložitosti a významnej angažovanosti sa spotrebiteľov v oblasti navrhovania a výroby tovaru, výrobkov a dodávok služieb.

2.2 Globalizácia je hnacou silou na pozadí celosvetového trhu práce a hospodárskej súťaže v oblasti produktivity. Nadnárodné spoločnosti presmerovávajú investície do krajín s nízkymi mzdovými nákladmi, priamym prístupom na trh a technickými zručnosťami

2.3 Zvýšená konkurencia, starnúca populácia a nové požiadavky a štandardy spotrebiteľov sa spájajú, aby vytvorili prostredie, v ktorom sú a naďalej budú, hlavné trenice a problémy.

(1) Volný preklad, pozn. preklad.

2.4 Európska únia musí čeliť týmto treniciam a problémom s odhodlaním využiť opatrenia, ktoré predvídajú deindustrializáciu v Európe, t.j. urobiť kroky na zabránenie súčasného výskytu nasledujúcich troch problémov:

- sťahovanie firiem (?);
- pokles v zamestnanosti a výrobe; a
- zhoršovanie obchodnej bilancie.

Tieto tri veci sa doposiaľ ešte naraz nevyskytujú, ale je jasné, že dochádza k skutočnému zhoršovaniu zamestnanosti a stavu obchodnej bilancie..

2.5 EÚ bude schopná stupňovať úspešnú odozvu na tieto výzvy, len ak sa priemyselná politika prepracuje takým spôsobom, že sa stane proaktívnejšou a zabezpečí úplnú, systematickú transparentnosť týkajúcu sa konkrétnych, kumulatívnych účinkov rozhodnutia ovplyvňujúceho náklady a štruktúry efektívnosti európskeho priemyslu – pokiaľ ide o horizontálne aspekty a špecifické priemyselné sektory, ako napríklad oceľarsky a textilný priemysel, majúci pritom na mysli dopad rozšírenia.

3. Regionálny rozvoj ako faktor regulujúci globalizáciu: zoskupenia

3.1 Je paradoxom našich čias, že v ére, keď vedecký a technický pokrok je taký, že je možné utíšiť hlad každého, pretrvávajú nerovnosti a zároveň ešte stále hrozí vážne nebezpečenstvo, že „nová globálna ekonomika“ môže tieto asymetrie ešte zhoršiť, pretože je zakorenená v deregulovanej hospodárskej súťaži.

Na tomto pozadí sa na regionálny rozvoj má nazeráť ako na vitálny nástroj regulácie samotnej globalizácie, pričom sa venuje viac pozornosti potrebám ľudí, bez ohľadu na to, kde sa nachádzajú, a že sa im umožňuje jednoduchší prístup k tovarom, službám a príležitostiam.

3.2 Rozvoj sa musí dostať k ľuďom, nech sú kdekoľvek; nedá sa bezstarostne predpokladať, že mobilita dostupná niektorým na zlepšenie osobného rozvoja je dostupná každému, nehľadiac na čokoľvek iné, pretože tí, čo sú v najväčšej núdzi, sú tiež tými, ktorí sú najmenej schopní sa presúvať.

Regióny musia vytýčiť svoje ambície týkajúce sa priemyselnej zmeny a reštrukturalizácie, presne určiť investície, ktoré sa musia realizovať a definovať potrebnú spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom, a hlavne infraštruktúru pre vzdelávanie a odborné vzdelávanie.

3.3 EESC považuje vytvorenie regionálnych „zoskupení“ za najefektívnejší spôsob prilákania firiem a ich podporenia, aby zostali; ide o kľúčový komponent regionálnej konkurencieschopnosti a zároveň hnaciu silu hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, ako aj prostriedok na zabránenie negatívnym hospodárskym, sociálnym a územným dôsledkom, ktoré by mohli byť vyvolané priemyselnou zmenou a reštrukturalizáciou.

(2) V septembri 2004 EHSV prijme stanovisko z vlastnej iniciatívy k „Rozsahu a účinkom sťahovania spoločností“ (CCMI/014).

Nasledovné faktory pravdepodobne zabezpečia, že systém „zoskupení“ uľahčí firmám rozhodnutie zostať v danej oblasti a udržať zručnosti v regióne:

- silnejšia a lepšia spolupráca medzi firmami;
- príležitosti na zlepšenie technických zručností spojených s prítomnosťou výskumných a vývojových ústavov spojených s procesom vytvárania „zoskupení“ (napr. „zoskupenia“ automobilového priemyslu);
- vytváranie sietí odberateľov, subdodávateľov a dodávateľov, ktorí sa starajú o vytvorenie a rozvoj užších prepojení medzi socio-ekonomickými operátormi, hlavne medzi regiónmi;
- angažovanie sa firiem vo vytváraní nadnárodných sietí poskytujúcich prístup k novým trhom; a
- rozvoj skúseností pracovníkov s mobilitou v rámci „zoskupení“.

3.4 Keďže firmy v súčasnej hospodárskej klíme súťažia na globálnej báze, sú priťahované k „zoskupeniam“ súvisiacim s ich oblasťou podnikania, a môžu získavať konkurenčné výhody z toho, že tak činia. Tieto výhody sú zakorenené vo všeobecných faktoroch, ako napríklad: kvalifikácie a zručnosti pracujúceho obyvateľstva, kvalita riadenia, územná infraštruktúra, úroveň miestnej a regionálnej inovácie a rozvoja a vo všeobecnosti kvalita života v regióne (ktorá by si mohla vyžadovať napríklad intervenciu verejnosti na vyčistenie opustených priemyselných oblastí). Regionálne „zoskupenia“ môžu byť kľúčovými faktormi pri podporovaní hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti a poskytnúť dôvod pre firmy na presťahovanie sa do rozvíjajúcich sa regiónov, pokiaľ EÚ a národné vlády realizujú finančné programy na zabezpečenie podpory pre zakladanie technologických firiem, podporujú rozvoj, inováciu a odborné vzdelávanie a starajú sa o partnerstvo medzi firmami, univerzitami, miestnymi orgánmi, sociálnymi partnermi a občianskou spoločnosťou.

3.5 Metropolitné oblasti, ako strediská kultúry a rôznych činností, kde verejní a súkromní operátori pracujú spolu, aby našli riešenia pre zmenu a moderný pokrok, majú kľúčovú úlohu, ktorú hrajú pri úspešnom vytváraní „zoskupení“, pretože tieto oblasti „sú v prednej línii technologickej zmeny, ovplyvňujúcej dopravu, výstavbu a verejné práce, informačné a komunikačné technológie, riadenie infraštruktúry, atď. Táto technologická zmena je tiež základom reštrukturalizácie priemyslu a premiestnenia činností pracovnej sily a služieb s vysokou pridanou hodnotou. Hospodárska špecializácia má tiež priestorový prejav: ‚zoskupenia‘ alebo skupiny podnikov pracujúcich ako súčasť siete s výskumnými a inovačnými strediskami a univerzitami“⁽¹⁾).

Hlavná výzva pre metropolitné oblasti tiež súvisí s problémami sociálnej súdržnosti, ako napríklad vylúčenie a chudoba, ktorých riešenie si jasne vyžaduje harmonický, vyrovnaný a trvalo udržateľný rozvoj hlavných metropolitných oblastí v Európe, vrátane prepojení so susednými oblasťami. Napriek tomu, nedostatok súvislých údajov sťažuje nachádzanie vhodných riešení.

(1) Stanovisko EHSV k „Európskym metropolitným oblastiam: socio-ekonomické dôsledky pre budúcnosť Európy“ (CESE 968/2004)

4. Účinky priemyselnej zmeny a reštrukturalizácie

Proces priemyselnej zmeny a reštrukturalizácie má za následok nepríjemné dôsledky rôznych stupňov v rôznych aspektoch, ako aj výzvy na úrovni sektoru a regiónu.

4.1 Sociálne aspekty

Všetci ekonomickí operátori potvrdzujú, že reštrukturalizácia a konsolidácia sú podmienkou pre prežitie podnikov a zlepšenie ich konkurencieschopnosti.

Reštrukturalizácia je sociálnym problémom, ak v dotknutom regióne neexistujú žiadne vhodné dostupné alternatívy zamestnanosti, ani možnosti mobility.

Okrem toho, firmy by mali konať skutočne sociálne zodpovedným spôsobom, angažujúc orgány zastupujúce pracovníkov a tiež miestne a regionálne orgány na začiatku ich prístúpeniu k reštrukturalizácii.

Priemyselná konkurencieschopnosť sa musí dosiahnuť prostredníctvom sociálneho dialógu.

4.2 Výzvy, ktorým podniky čelia

Hlavnou výzvou, ktorej podniky čelia, je nájsť správnu reakciu na zmenu, berúc do úvahy potrebu zlepšovania konkurencieschopnosti v zložitom prostredí a hlavne sociálnej a inštitucionálnej situácii.

Dopad na uzatváranie subdodávateľských zmlúv s malými a strednými podnikmi (MSP) priemyselnej zmeny uvedený do pohybu veľkými spoločnosťami sa nedá ignorovať. Mala by existovať kooperačná sieť umožňujúca MSP vykonať potrebné úpravy.

4.3 Dopad na prístupujúce krajiny, hlavne dopad na zamestnanosť

Musia sa vytvoriť špecifické politiky podpory rozvoja a zamestnanosti, aby sa zabezpečilo, že riadenie zmien a reštrukturalizácia priemyslu v krajinách rozšírenia sa budú považovať za hlavnú príležitosť, ktorej je treba sa chopiť kvôli riadeniu hospodárskeho rastu, zlepšovaniu kvality života a ochrane životného prostredia.

Priame zahraničné investície (PZI) prichádzajú hlavne z krajín EÚ (viac než 60 % v roku 1998) a sú smerované hlavne do Českej republiky, Maďarska a Poľska. Tieto tri krajiny sú zodpovedné za približne 75 % vnútorných investícií v krajinách rozšírenia na konci roka 2001. Prípád Košíc (Slovenská republika) je jedným príkladom úspechu v oceľiarskom sektore, kde PZI umožnili modernizáciu miestnych závodov bez akýchkoľvek strát pracovných miest, a to prostredníctvom dohôd medzi miestnymi orgánmi, mobility pracovnej sily, stimulov, inovácie a hospodárskej súťaže. Dopad nadnárodných stratégií na zamestnanosť závisí od typu dotknutých investícií.

DOPAD NA ZAMESTNANOSŤ: TRI MOŽNÉ SCENÁRE

Nadnárodná stratégia	Dopad na zamestnanosť	
	Krajina pôvodu PZI	Krajina príjmu PZI
(1) Rozšírenie siete: veľmi miestne a nie veľmi exportovateľné produkty alebo služby – energia – doprava – banky – obchod – potravinárstvo – cestovný ruch	Nízke alebo neexistujúce v krátkodobom horizonte. V strednodobom až dlhodobom horizonte: reorganizácia funkcií obslužných oddelení.	Menej alebo viac značné, v závislosti na zábere existujúcich aktivít (s nárastom produktivity alebo bez neho) alebo vytvorenie z ničoho.
(2) Rozšírenie horizontálnej kapacity: reexportovateľné produkty alebo služby – automobily – chemikálie – železo a oceľ	Okamžitý nepriamy dopad (nie sú vytvorené žiadne kapacity) a možné náhradné účinky v strednodobom horizonte, porovnaj: Seat/Škoda	Hlavná reštrukturalizácia v prípade reštartovania predchádzajúcich činností. Vytváranie pracovných miest, ak ide o podniky vybudované „na zelenej lúke“.
(3) Prestáhanie za účelom zníženia nákladov: vysoko reexportovateľné produkty alebo služby – textil - zlievárenstvo – automobilové súčiastky - elektronika veľkých rozmerov – počítačové služby s nízkou alebo stredne vysokou pridanou hodnotou	Hlavný krátkodobý alebo strednodobý dopad (dĺžka náhrady sa mení s časom v súlade s činnosťami)	Hlavná reštrukturalizácia v prípade reštartovania predchádzajúcich činností. Vytváranie pracovných miest, ak ide o podniky vybudované „na zelenej lúke“. Riziká v strednodobom až dlhodobom horizonte: presídlenie.

(Zdroj: štúdie analyzované skupinou Alpha)

- (1) a (2): Tieto dva scenáre pokrývajú stratégiu horizontálneho investovania prijatú nadnárodnými spoločnosťami. V prvom scenári sa nadnárodné spoločnosti snažia hlavne o prestávanie sa na nové trhy a rozšírenie svojej servisnej siete, ako napríklad bankové služby a dopravné a energetické siete. V druhom sa nadnárodné spoločnosti pokúšajú rozširovať svoje výrobné kapacity pre služby alebo produkty, ktoré sú jednoducho exportovateľné.
- (3): Tento scenár pokrýva stratégiu vertikálnej delokalizácie, ktorá má väčší dopad na zamestnanosť.

Tento scenár sa týka firiem, ktorých aktivity sú v podstate náročné na prácu (napríklad textil a automobilová elektronika).

4.4 Regionálne a miestne účinky

4.4.1 V prípade priemyselnej reštrukturalizácie alebo prestávanie sa firmy niekam inam, sa musia posúdiť aktíva infraštruktúry, zariadenia a ľudských zdrojov a musia sa prijať opatrenia na prilákanie nových podnikov do danej oblasti. V niektorých prípadoch je veľmi dôležité vyčistiť pôdu a podložie, keď firma odchádza z regiónu, aby sa dala oblasť využiť inak.

Investori, ktorí prijímajú verejné financovanie, musia niesť miestne väčšiu zodpovednosť a tak sa musia monitorovať.

Dohody o spolupráci medzi všetkými stranami sú nevyhnutné, aby vdýchli nový život regiónom, ktoré vážne zasiahla priemyselná zmena.

4.5 Dopad na ľudské zdroje

Všetky strany musia byť oddané svojmu prístupu k zabezpečeniu toho, že menej kvalifikovaní pracovníci budú mať prístup k vzdelávaniu. Je to jedna podmienka pre zabezpečenie toho, že miestne podniky zostanú životaschopné.

Pri riadení zručností pracovníkov by mali firmy zväziť uzatvorenie zmlúv a prijatie spoločných prístupov so zamestnancami vo vzťahu k požiadavkám na vzdelávanie, zručnosti a kvalifikácie.

4.6 Dopad na európsky sociálny model

Pre trvalú udržateľnosť európskeho sociálneho modelu je podstatné dosiahnuť vysokú úroveň hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.

Reštrukturalizácia priemyslu v rámci európskeho sociálneho modelu bude úspešná, ak každý, kto sa v nej angažuje, má z nej prínos.

4.7 Aspekty interakcie medzi sektormi priemyslu a služieb

4.7.1 Od sedemdesiatych rokov dvadsiateho storočia bol hospodársky rast poznačený tým, že sektor služieb začal prevládať nad výrobným sektorom priemyslu. Napriek tomu je veľmi dôležité, aby existovala určitá nezávislosť a interakcia medzi danými dvoma sektormi, aby sa zvýšila produktivita, podporila inovácia a zlepšila kvalita produktov a služieb.

Pokiaľ sa do úvahy berie reštrukturalizácia priemyslu a priemyselná zmena, táto interakcia je veľmi dôležitá, pretože firmy poskytujúce služby (ako napríklad výskum a vývoj) pre priemyselné firmy vo všeobecnosti tieto priemyselné firmy nasledujú, ak sa presťahujú.

5. Podniková sociálna zodpovednosť a hospodárska a sociálna súdržnosť

5.1 Stanovisko EESC k priemyselnej zmene: súčasná situácia a výhľady – celkový prístup⁽¹⁾ uvádza, že Európa potrebuje aplikovať nový vzor zameraný na „priemyselnú zmenu s ľudskou tvárou“, ktorý sa zakladá na konkurencieschopnosti, trvalo udržateľnom rozvoji a sociálnej a územnej súdržnosti. „Ciele lisabonskej stratégie“ poskytujú pozadie k danému tvrdeniu; s daným cieľom EÚ špeciálne apelovala na zmysel firiem pre sociálnu zodpovednosť, majúť na mysli požiadavky profesionálneho vzdelávania a najlepšie praktiky pre život vo všeobecnosti, organizáciu práce, sociálne začlenenie a trvalo udržateľný rozvoj.

5.2 Vo všeobecnosti sa uznáva, že podniková sociálna zodpovednosť, založená na etickom prístupe, sa dá aplikovať v dvoch kľúčových sférach:

- pracovné podmienky a zamestnanosť; a
- životné podmienky v oblasti, kde predmetný podnik vykonáva svoju činnosť, t.j. angažovanie sa podniku v podpore miestneho hospodárstva a podpore prijateľných environmentálnych praktík v miestnej komunite.

Od firiem sa vo všeobecnosti žiada, aby angažovali sociálnych partnerov, miestne orgány, spotrebiteľov a dodávateľov, a to na vlastnú zodpovednosť.

5.3 Toto cvičenie sa v podnikovej sociálnej zodpovednosti (vo vzťahu k vyššie uvedeným aspektom) môže byť hodnotné ako nástroj pomoci pri dosahovaní hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, ak sa v riadení zmeny a reštrukturalizácie prijme proaktívny prístup; prinesie to prospech všetkým zainteresovaným stranám.

6. „Správne praktiky“ v reštrukturalizácii, s ohľadom na sociálnu a miestnu zodpovednosť

6.1 Európsky sociálny fond je povzbudzujúcou a podpornou „správnu praktikou“, čo sa týka spôsobov riadenia priemyselnej zmeny. Európske monitorovacie centrum pre zmenu (EMCC) pri Dublinskej európskej nadácii pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok pravidelne odráža takúto správnu prax vo svojich hnutiach na podporu miestnej a regionálnej podnikovej sociálnej zodpovednosti. Okrem toho, prvá fáza konzultácie, ktorú začala komisia nazvaná „Predví-

danie a riadenie zmeny: dynamický prístup k sociálnym aspektom podnikovej reštrukturalizácie“ tiež umožnila v danej spojitosti presne vytýčiť celé rady správnych praktík.

Vo všeobecnosti takáto správna praktika zahŕňa:

- potrebu predvídať environmentálne problémy spôsobené možnou reštrukturalizáciou a zaoberať sa nimi počas daného procesu;
- potrebu študovať priamy a nepriamy dopad na predmetný región;
- činnosť a mobilizáciu operátorov v danej oblasti (firmy, odborové zväzy, regionálne a miestne verejné orgány, združenia a sociálna spoločnosť, atď.);
- podporu kolektívneho vyjednávania a žiadosť o „sociálny dialóg“ medzi firmami, zástupcami pracovníkov a miestnymi a regionálnymi orgánmi – tieto sú veľmi dôležité pri hľadaní riešení a alternatív k strategickým rozhodnutiam firiem presídliť sa;
- sociálne podporné opatrenia sprevádzajúce zmenu (rekvalifikácia, vzdelávanie, podpora zručností medzi pracovníkmi, usmernenie v kariére a kroky k obnove báz zamestnanosti, rozvoj priemyselného usporiadania; zakladanie podnikov pracovníkmi, atď.);
- záväzky firiem podnikat' s pracovníkmi, ktorí odišli kvôli outsourcingu aktivít, a ktorí teraz poskytujú služby ako subdodávateľia;
- objavenie sa inovačných riešení rozvíjaním podnikateľského ducha; a
- včasné informácie pre celú sieť subdodávateľských MSP, verejných služieb a orgánov a podnikateľských združení pre miestne plány reštrukturalizácie nadnárodných spoločností; čo sa ťažšie realizuje, ak sa to týka nadnárodných firiem, ktoré majú rozhodovacie centrum umiestnené mimo región, krajinu alebo dokonca Európu.

6.2 Rokovanie a sociálny dialóg sú veľmi dôležitými, ak sa má reštrukturalizácia uskutočniť sociálne zodpovedným spôsobom, preto je veľmi dôležité, aby aj firmy, aj odborové zväzy boli pozitívne vo svojom prístupe k hľadaniu úspešných vzorcov reštrukturalizácie, ktoré sú dobré pre firmy, pracovníkov a miestne komunity. Komisia presadila tieto správne praktiky v smerniciach č. 98/59/ES, 2001/23/ES, 94/45/ES a 2002/12/ES, ktoré stanovili určité usmernenia a požiadavky. Spomeňme iniciatívu na úrovni Európy z roku 2002 obhajujúcu „sociálne zodpovednú“ reštrukturalizáciu, na základe ktorej boli v júni 2003 vydané celé rady usmernení. Musí sa preskúmať každá alternatíva k prepúšťaniu pracovníkov.

⁽¹⁾ Ú. v. C 10 zo dňa 14.1.2004, s. 105 a ďalšie

6.3 V tejto oblasti existuje veľa pozitívnych príkladov dobrých praktík európskych firiem, ktoré si osvojili sociálne zodpovedné praktiky ako súčasť stratégií priemyselnej zmeny a reštrukturalizácie. Jedným takýmto príkladom, medzi inými, je oceľarska skupina Arcelor, výsledok zlúčenia spoločností Arbed, Aceralia a Usinor; táto sa rozhodla – na pozadí nadmernej štruktúrálnej kapacity vo výrobe oceľových plechov a s úmyslom zlepšenia synergii – progresívne zatvoriť oceľiareň v Liège a znížiť produkciu v Brémach a Eisenhüttenstadte. Vo svetle strát pracovných miest by tieto opatrenia niesli so sebou následky, skupina Arcelor sa zaviazala pomôcť všetkým dotknutým rehabilitovať všetky postihnuté oblasti a prispieť k reindustrializácii miestneho hospodárskeho usporiadania, za pomoci všetkých zainteresovaných strán.

Na druhej strane je možné vidieť príklad toho, čo sa stane, keď sa takéto správne praktiky neprijmú, v procese reštrukturalizácie v automobilovom priemysle v Mezzogiorno (Taliansko), kde predmetná spoločnosť plánovala presunúť časť svojich subdodávateľských podnikov do zahraničia bez toho, aby uvažovala o akýchkoľvek adekvátnych podporných opatreniach alebo riešení takto vytvorených problémov, alebo aby ich organizovala.

6.4 Priemyselná zmena potrebná pre firmy na to, aby zostali konkurencieschopné, by mala byť podporená orgánmi; to by malo zahŕňať financovanie vzdelávania a školenia pracovnej sily, a na tomto pozadí by sa mali prijať kroky na podporu nových technológií. Okrem toho je nutné dopracovať sa k zvýšenej sociálnej zodpovednosti, sociálnym prínosom vytvárania väčšieho počtu pracovných miest a lepších pracovných miest a trvalej udržateľnosti životného prostredia regiónov, kde sa tieto podniky nachádzajú.

7. Priemyselná zmena a hospodárska, sociálna a územná súdržnosť ako nástroj trvalo udržateľného rozvoja

7.1 Cieľ trvalo udržateľného rozvoja je pre EÚ ústredným. Hlavné transeurópske projekty, ako napríklad dopravné siete a iné infraštruktúry v potrúbnej sieti na úrovni EÚ nie sú dostatočné na presadzovanie trvalo udržateľného rozvoja alebo na začatie rozvoja vo všeobecnosti v najmenej zvýhodnených regiónoch. Pretrvávajúce rozdiely medzi krajinami a regiónmi vo výrobe a prístupe k zamestnanosti sú zakorenené v nedostatkoch v kľúčových oblastiach hospodárskej súťaže, konkrétne ľudského a fyzického kapitálu, environmentálnych aspektov, inovačnej kapacity a regionálneho riadenia.

7.2 Príležitosti vytvorené priemyselnou zmenou – v dôsledku jej dopadu na hospodárske usporiadanie, sociálne a vedecké otázky a občiansku spoločnosť a angažovanie sa miestnych orgánov, prostredníctvom kombinovaného využívania nástrojov a politík sociálnej súdržnosti a štruktúrálnej politiky spoločnosti – môžu výrazne napomáhať procesu trvalo udržateľného, vyrovnaného rozvoja. Zmena si v skutočnosti vyžaduje určité úpravy, výskum, inováciu a nové postoje, a to na strane

podnikateľov a sociálnych partnerov aj občianskej spoločnosti, ktoré konajú v partnerstve. Tu je cieľom pomôcť regiónom udržať a zlepšiť ich hospodárske a sociálne štruktúry vyváženým spôsobom.

8. Návrhy na reformu, vytýčené v tretej správe o hospodárskej a sociálnej súdržnosti

8.1 Komisia navrhuje novú osnovu politiky hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti EÚ vybudovanú na troch prioritách:

Zbližovanie

Cieľom je podporovať rast a vytváranie pracovných miest v členských štátoch a menej rozvinutých regiónoch.

Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť: predvídanie a podpora zmeny

Túto prioritu EESC uvítal vo vzťahu k téme tohto stanoviska, pretože prepája priemyselnú zmenu s politikou súdržnosti, prostredníctvom národných a regionálnych programov, ktoré sú špecificky zamerané na určité súvisiace účinky, prevenciu, predvídanie a upravovanie hospodárskeho vývoja. Všetko toto sa spája s politickými prioritami európskej stratégie zamestnanosti a podpory kvality pracovnej sily a produktivity, spolu so sociálnym začlenením.

Európska regionálna spolupráca

Tu je cieľom podporiť hladkú, vyváženú harmonizáciu v celej Európskej únii prostredníctvom opatrení, ktoré podporujú cezhraničnú a nadnárodnú spoluprácu.

9. Komentár k návrhom tretej správy o súdržnosti k priemyselnej zmene a reštrukturalizácii

9.1 EESC víta skutočnosť, že Tretia správa o hospodárskej a sociálnej súdržnosti, publikovaná dňa 17. februára, sa špecificky a objektívne s vervou pustila do predmetu priemyselnej a hospodárskej zmeny vo všeobecnosti.

9.2 Obzvlášť plne schvaľuje princípy, ktoré sú základom stratégií Tretej správy o súdržnosti a spojitostou medzi Lisabonskou stratégiou a budúcou regionálnou politikou s ohľadom na programy zamerané na poznatky a národnými a regionálnymi programami so zámerom poháňať ekonomický vývoj viac znevýhodnených regiónov. Napriek tomu považuje tieto opatrenia za neadekvátne a rád by uviedol celý rad otázok týkajúcich sa nasledovných bodov:

— nedostatok kvantifikovaných cieľov pre implementáciu opatrení súdržnosti, alebo na úrovni členského štátu, alebo na regionálnej úrovni, naznačujúci zníženie požiadaviek na dosiahnutie týchto cieľov od začiatku;

- absencia záruk, že počas nadchádzajúceho programu na roky 2007-2013 bude väčšia súdržnosť medzi regiónmi a nielen medzi členskými štátmi, ako tomu bolo v predchádzajúcich programoch na roky 1994-1999 a 2000-2006; ak sa to nezmení, bude to naznačovať slabú realizáciu politiky a neúspech EÚ realizovať jej politiku hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, aby sa pomohlo menej rozvinutým regiónom;
- nedostatok špecifického procesu monitorovania, aby sa zabezpečilo, že potrebné finančné zdroje sú vyčlenené pre rozvoj menej rozvinutých regiónov, majú na mysli, že ako tomu bolo v minulosti, viac zvýhodnené regióny môžu mať väčší prospech ako menej zvýhodnené regióny, pretože majú lepšiu výrobnú infraštruktúru a poskytovanie služieb;
- absencia návrhov stimulov na podporu podnikov, aby uplatňovali politiku sociálnej zodpovednosti s pozitívnym dopadom na hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť;
- nedostatok účinných metód pre koordináciu výsledku politiky súdržnosti, ktorý so sebou nesie sankcie pre členské štáty, ktoré nedosiahli ciele politiky súdržnosti;
- skutočnosť, že priemyselná zmena sa neuznávala ako faktor, ktorý môže vytvoriť a stimulovať regionálne nevyváženosti v dôsledku možnosti, že podniky by sa mohli presťahovať, čo by spôsobilo obrovské zhoršenia stavu na rôznych úrovniach; vskutku, dotknuté regióny riskujú, že ich kohézna pozícia, ktorá mohla byť silná, môže byť nepriaznivo ovplyvnená, čo ohrozuje ich strednodobú a dlhodobú schopnosť obnovy; správa nepodáva žiadne špecifické návrhy, ako by sa malo zabrániť výskytu uvedeného.

10. Závbery a odporúčania

10.1 EESC má za to, že návrhy reformy politiky súdržnosti prezentované komisiou sú neadekvátne, a že príležitosť na riadenie zmeny nebola plne využitá; takáto zmena je nielen nevyhnutná, ale je tiež veľmi dôležitým prvkom pre zabezpečenie dynamického hospodárstva a pákou pre dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja. Všetko toto je v dôsledku toho, že bolo vykonaných málo krokov na dosiahnutie maximálneho prínosu z danej situácie a skombinovanie príležitostí vytvorených lisabonskou stratégiou, jej pozitívneho prístupu k zmene, konkurencii a súdržnosti, agende sociálnej politiky – ktorej kľúčový cieľ je presne vytýčiť a predvídať riadenie zmeny – a európske stratégie zamestnanosti, hlavne jej zamerania sa na prispôsobivosť.

10.2 EESC cíti, že je nevyhnutné dosiahnuť rovnováhu medzi hospodárskymi a sociálnymi aspektmi a riadiť priemyselnú zmenu s dvojnásobným cieľom a) zabezpečiť a podporiť obsiahle sociálne ciele (vzdelávanie, zamestnanosť, príležitosti a sociálna ochrana) a b) zabezpečiť prežitie podnikov prostredníctvom špecifických politík podpory, ktoré garantujú reštrukturalizáciu a konsolidáciu ako podmienku ich prežitia a zvýšenej konkurencieschopnosti, prostredníctvom integrovaných, doplnkových akcií týkajúcich sa hlavných operátorov, t.j. štát (na národnej, regionálnej a miestnej úrovni) a predmetné podniky.

10.3 EESC považuje za veľmi dôležité pre úspech politiky hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, aby existovala lepšia koordinácia pri realizácii súčasných rozvojových politík EÚ, ktoré sa týkajú: existujúcich smerníc, ktoré riadia účasť pracovníkov vo firmách; sociálneho dialógu dotýkajúceho sa všetkých priemyselných sektorov; pravidelných konzultácií Poradnej komisie EESC pre priemyselnú zmenu (CCIC); Európskeho monitorovacieho centra pre zmenu (EMCC); rozmiestenia štrukturálneho fondu; politiky hospodárskej súťaže; a krokov na podporu realizácie podnikovej sociálnej zodpovednosti. Pre tento cieľ je veľmi dôležité, aby všetky dotknuté strany demonštrovali kompromis a plné nasadenie.

10.4 EESC považuje za nevyhnutné vypracovať celú radu princípov pre situácie, kde je reštrukturalizácia potrebná; tieto princípy by mali zabezpečiť základ a pozadie pre správnu prax, zahŕňajúcu požiadavku, aby bola konkurencieschopnosť firiem podporená a iné požiadavky súvisiace s konsolidáciou hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.

10.5 EESC cíti, že pokračujúci úpadok konkurencieschopnosti Európy v porovnaní s konkurencieschopnosťou USA je v dôsledku skutočnosti, že neexistuje žiadna povinnosť pre členské štáty, aby plnili termíny pre realizáciu základných stratégií a nástrojov EÚ, ako napríklad lisabonská stratégia, štrukturálne reformy a trvalo udržateľný rozvoj.

Ak bude tento trend pokračovať, EÚ bude riskovať, že sklzne z druhého miesta na tretie, pokiaľ ide o svetovú moc (Japonsko, Čína a India čakajú na svoju príležitosť); tomuto je nutné zabrániť. EESC preto prichádza k záveru, že komisia musí zaviesť prísnejšie požiadavky a hrať aktívnejšiu úlohu v koordinovaní a monitorovaní účinnej realizácie vyššie spomenutých stratégií. Kľúčové koordinačné opatrenie by mohlo mať viesť k menovaniu komisára zodpovedného za monitorovanie priemyselnej zmeny a presídlenia; tak by sa umožnilo lepšie prepojenie medzi priemyselnou politikou a ochranou životného prostredia.

V tomto stanovisku z vlastnej iniciatívy EESC odporúča nasledovné:

- a) Je nevyhnutné vrátiť sa k strategickej vízii súdržnosti so zreteľom na súčasné výzvy, ktorým EÚ čelí, a to vytvorením nového, silnejšieho konceptu súdržnosti, ktorý nie je obmedzený len na finančné aspekty štrukturálnych a kohéznych fondov, ale ktorý má na mysli nasledovný trojnásobný cieľ:
 - posilnenie európskej hospodárskej súdržnosti;
 - podporiť v Európe „duch spoločenstva“; a
 - posilniť solidaritu medzi krajinami a regiónmi EÚ.
- b) Absolútne kritérium HDP na hlavu na určovanie oprávnenosti by sa malo nahradiť, vzhľadom na to, že ide o zdroj nespravodlivosti, pokiaľ ide o realizáciu štrukturálnych politík. Ako je dobre známe, relatívne bohatstvo sa neodráža len v chladných štatistikách ako HDP na hlavu. Úrovně zručnosti pracovníkov, nedostatky infraštruktúry, vzdialenosť od centra diania európskeho hospodárstva a demografická štruktúra – toto všetko sú faktory relevantné pre vhodnosť regiónu.

- c) Mala by sa skoncipovať nová matica kritérií pre posudzovanie regiónov, aby sa vytvorila mapa požiadaviek európskej súdržnosti.
- d) Pokiaľ ide o územnú súdržnosť, spôsob, akým sa riadi územie spoločenstva by sa mal prepracovať, aby sa umožnilo uskutočnenie harmonického, vyváženého a trvalo udržateľného rozvoja s viacerými centrami. Takéto územné plánovanie by malo mať na mysli medziregionálnu fyzickú a hospodársku súdržnosť, ktorá zapája miestne, regionálne, národné a európske orgány do budovania modelu európskeho územného rozvoja pre nové hospodárske stratégie (investičné, výskumno-vývojové stratégie a sociálne stratégie (zamestnanosti).
- e) Pre formulovanie štrukturálnych politík pre hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť sa musí prijať rýchlejší prístup ako spôsob predvídania hospodárskej zmeny vo všeobecnosti a hlavne priemyselnej zmeny. Momentálny strop finančných zdrojov (1.2 %) – ktorý sa možno vo finančných prognózach v rokoch 2007 – 2013 zníži - je príliš nízky na pokrytie potrieb a obmedzuje rozsah činnosti, čo bráni rýchlejšiemu dosiahnutiu cieľov súdržnosti.
- f) Je dôležité zamerať sa na ľudské zdroje, smerovaním zdrojov na odborné kurzy v školách a vysokých školách a odborné vzdelávanie ako také, ale prijatím pružného prístupu, ktorý sa dá prispôsobiť na rôzne problémy, ktorým čelia členské štáty a regióny.
- g) Zvláštna pomoc sa musí poskytovať regiónom, kde priemyselné výrobné štruktúry podstupujú dramatickú reštrukturalizáciu, a to presným určením tých sektorov a regiónov, kde existuje vysoké riziko straty konkurencieschopnosti; musia sa vytvoriť špecifické návrhy na podporu, berúc do úvahy konkrétne črty každého sektora. Zvláštna pozornosť sa musí venovať dopadu reštrukturalizácie priemyslu na nové členské štáty.
- h) V tejto spojitosti sa musí určiť „princíp najviac zvýhodneného regiónu“, pomocou ktorého bude možné zabezpečiť špecifickú finančnú podporu zameranú na starostlivosť o regionálnu prestavbu. Sociálny dialóg tu hrá kľúčovú úlohu, rovnako aj občiansky dialóg, týkajúci sa všetkých miestnych protagonistov (firmy, univerzity, výskumné strediská, miestne orgány, združenia, odborové zväzy, atď.) Takto by bolo možné vdýchnuť nový život hospodárskemu usporiadaniu regiónov vytvorením nových alternatív pre hospodársku činnosť.
- i) Je potrebné povzbudiť rozvoj regionálnych „zoskupení“ podporením expanzie sektorov informačných a komunikačných technológií, kreatívnych priemyselných odvetví, a priemyselných odvetví so silnou technologickou základňou, aby posilnili regionálny potenciál a zručnosti, podporujúc schopnosť regiónu prilákať firmy a povzbudiť ich, aby zostali. To by mohlo pomôcť zabezpečiť, že priemyselná zmena a reštrukturalizácia vytvorí silnejšiu regionálnu konkurencieschopnosť, väčšiu hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť a väčšiu zamestnanosť.
- Je veľmi dôležité, aby sa vykonali regionálne štúdie a prijali kroky spolu s národnými a regionálnymi vládami pri plánovaní, ako plne využiť potenciál regiónu pri budovaní „zoskupenia“.
- j) Do úvahy je pri formulovaní politík pre priemyselnú modernizáciu regiónov nutné vziať pozitívne predchádzajúce skúsenosti so sektorovými programami, ako napríklad Rechar, Resider a Retext, aby sa plne využil ich potenciál rozvoja.
- k) Komisia musí naďalej modernizovať a revitalizovať priemyselnú politiku s ohľadom na jej pravidlá v novom svetovom kontexte. Tu EESC víta súčasný návrh vrátiť sa k priemyselnej politike, ktorá bola prezentovaná dňa 20. apríla 2004⁽¹⁾. Je obzvlášť dôležité zabezpečiť, aby priemyselná politika bola koordinovaná s ostatnými politikami spoločenstva, hlavne environmentálnou politikou.
- l) Európa musí prísne dodržiavať a uplatňovať pravidlá Medzinárodnej organizácie práce (ILO); ak sa nich nič neurobí pre zastavenie „sociálneho a daňového dumpingu“ v ostatných oblastiach, ktoré dostatočne nevyužívajú pravidlá trhu, môže dôjsť k hospodárskej kríze kvôli nedostatku konkurencieschopnosti na strane európskych firiem.
- m) Európa musí pôsobiť na svetovom javisku dávajúc najavo úrovne technických, technologických a ľudských zručností, ale aby tak mohla urobiť, musí sa vrátiť k svojej politike podpory výskumu, a hlavne ľudského kapitálu. Z približne 14 000 európskych výskumníkov, ktorí odišli študovať do USA sa len asi 3 000 chce vrátiť do Európy. Ide o najvážnejšiu situáciu, ktorá si vyžaduje okamžité opatrenia. Jedným krokom správnym smerom je iniciatíva „Regióny za vedomosťou“ (KnowREG), na základe ktorej sa rozhodlo dňa 27. apríla 2004, že sa zriadi 14 pilotných projektov podporujúcich vedomostnú ekonomiku na miestnej a regionálnej úrovni.
- n) Európska rada musí vytvoriť jasné spojivo medzi konkurencieschopnosťou a vedomostnými plánmi na jednej strane a budúcou regionálnou politikou na strane druhej.

Brusel, 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Oznámenie Komisie: „Podpora štrukturálnej zmeny: priemyselná politika pre rozšírenú Európu“ (COM(2004) 274)

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru o Medzinárodnej konvencii o migrantoch

(2004/C 302/12)

29. januára 2004 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol v súlade s článkom 29(2) jeho Vnútorného poriadku vypracovať stanovisko na tému Medzinárodná konvenca o migrantoch

Sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, ktorá bola zodpovedná za vypracovanie prác Výboru na túto tému, prijala svoje stanovisko dňa 14. júna 2004. Spravodajca bol pán Pariza Castaños.

Na svojom 410. plenárnom zasadnutí 30. júna a 1. júla 2004 (schôdza z 30. júna), Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal nasledujúce stanovisko počtom hlasov 162 za, 3 proti a 11 sa hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1 Medzinárodná konvenca o migrantoch bola prijatá na valnom zhromaždení Organizácie spojených národov v uznesení č. 45/158 z 18. decembra 1990. Po jej ratifikovaní prvými 20 štátmi vošla do platnosti 1. júla 2003. Do dnešného dňa ju ratifikovalo celkovo 25 štátov⁽¹⁾. Táto konvenca je plne uplatniteľná medzinárodná zmluva, ktorú musia dodržiavať všetky signatárske krajiny.

1.2 Cieľom tejto konvencie je ochraňovať ľudské práva a dôstojnosť ľudí na celom svete, ktorí emigrujú prostredníctvom príslušnej legislatívy a správnych národných postupov z ekonomických dôvodov alebo z dôvodov súvisiacich so zamestnanosťou. Spoločným základom pre takúto medzinárodnú legislatívu k migračnej politike by malo byť presadzovanie demokracie a ľudských práv. Konvenca zaručuje rovnováhu medzi odlišnými situáciami v krajinách pôvodu ako aj v hostiteľských krajinách.

1.3 Táto konvenca je jednou zo siedmich medzinárodných zmlúv OSN týkajúcich sa ľudských práv. Uznáva, že určité základné ľudské práva, tak ako sú definované vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, musia byť zaručené na medzinárodnej úrovni pre všetkých migrujúcich pracovníkov a ich rodiny. Tiež súhrnným spôsobom kodifikuje práva migrujúcich pracovníkov a ich rodín na základe princípu o rovnakom zaobchádzaní. Takisto vytyčuje práva, ktoré musia byť udelené imigrantom, nachádzajúcim sa v legálnej ako aj nelegálnej situácii, stanovuje minimálnu úroveň ochrany v oblasti občianskych, ekonomických, politických, sociálnych a zamestnaneckých práv a uznáva, že migrujúci pracovníci musia mať základné práva, ktoré sú zaručené v medzinárodných predpisoch.

1.4 Táto konvenca ďalej rozpracúva predchádzajúce konvencie Medzinárodnej organizácie práce (ILO)⁽²⁾ tým, že rozširuje ich právny rámec na celosvetovú imigráciu, presadzuje rovnaké zaobchádzanie s imigrantmi a usiluje sa predchá-

zdať zneužívaniu nelegálnych imigrantov. Na migračný proces sa pozerá ako na celok z hľadiska vzdelávania, výberu, odchodu, tranzitu a pobytu v krajine zamestnania až po návrat a opätovné usadenie sa v krajine pôvodu.

1.5 Jednotlivé štáty sú zodpovedné za regulovanie migračných prúdov. EHSV súhlasí s názorom generálneho tajomníka OSN a zasadzuje sa o lepšiu bilaterálnu, regionálnu a medzinárodnú spoluprácu medzi krajinami pôvodu a hostiteľskými krajinami. Táto konvenca nepresadzuje ani nereguluje migračné prúdy; jej cieľom je skôr zaručiť všeobecné uznanie základných ľudských práv a posilnenie ich ochrany v celosvetovom meradle.

1.6 Táto konvenca zohľadňuje potenciálne administratívne situácie migrantov rôznymi spôsobmi: pre všetkých jednotlivcov zaručuje ochranu ich základných ľudských práv a pre legálnych imigrantov uplatňuje rozsiahlejšie práva.

1.7 Prostredníctvom tejto konvencie medzinárodná komunita a OSN potvrdili ich túžbu po vylepšení spolupráce medzi jednotlivými štátmi za účelom predchádzania ilegálnemu obchodovaniu s imigrantmi, v snahe skutočne zamedziť tajnému zamestnávaniu nelegálnych imigrantov a usilujúc sa o rozšírenie ochrany základných ľudských práv imigrantov na celý svet.⁽³⁾

2. Práva imigrantov

2.1 Táto konvenca má za cieľ zaručiť rovnaké zaobchádzanie a rovnaké právne podmienky pre imigrovaných pracovníkov ako pre domáчих pracovníkov. Toto znamená:

— predchádzanie neľudským životným a pracovným podmienkam, fyzickému a sexuálnemu zneužívaniu a degradujúcemu zaobchádzaniu vrátane otroctva (články 10, 11, 25, 54);

⁽¹⁾ Azerbajdžan, Belize, Bolívia, Bosna a Hercegovina, Burkina Faso, Egypt, Ekvádor, Filipíny, Ghana, Guatemala, Guinea, Kirgistan, Kolumbia, Mali, Mexiko, Maroko, Salvádor, Senegal, Seychely, Srí Lanka, Tadžikistan, Východný Timor, Uganda, Uruguaj, Zelený mys.

⁽²⁾ Konvenca č. 97 z roku 1949 and Konvenca č. 143 z roku 1975.

⁽³⁾ Podľa Medzinárodnej organizácie pre migráciu žije v súčasnosti 175 miliónov ľudí v krajine inej ako je ich krajina narodenia alebo krajina, ktorej sú štátnymi príslušníkmi.

- zaručovanie práv na slobodu myslenia, prejavu a náboženského vyznania pre imigrantov (články 12, 13);
- uznávanie práv imigrantov na súkromie a osobnú bezpečnosť (články 14, 15, 16);
- zabezpečenie prístupu k účinnému právnomu poradenstvu prostredníctvom spravodlivých právnych konaní, ktoré zaručujú rovnosť pred právom, právo na nediskrimináciu a počas ktorých sú pri imigrovaných pracovníkoch použité primerané právne postupy a zabezpečené tlmočnicke služby (články 18, 19, 20);
- zabezpečenie prístupu imigrantov k informáciám týkajúcich sa ich práv (články 33, 37);
- zabezpečenie rovnakého prístupu ku vzdelaniu a sociálnym službám pre všetkých imigrantov (články 27, 28, 30, 43 to 45, 54);
- uznanie práv imigrantov na členstvo a angažovanosť v odborových zväzoch (články 26, 40).

2.2 Konvencia takisto stanovuje, že imigranti musia mať právo na udržiavanie kontaktov s krajinou ich pôvodu. Toto znamená:

- zaručenie, že imigranti by mali byť schopní vrátiť sa do ich krajiny pôvodu, ak si to želajú, umožňovanie príležitostných návštev a udržiavania kultúrnych pút (články 8, 31, 38);
- zaručenie práva na politickú účasť imigrantov v ich krajine pôvodu (články 41, 42);
- zaručovanie práva imigrantov na prevody príjmov do krajiny ich pôvodu (články 32, 46, 48).

2.3 Konvencia je založená na základnom princípe zaistovania minimálnej ochrany pre všetkých imigrantov. Zohľadňuje dve možné situácie, v ktorých sa imigrovaní pracovníci môžu nachádzať (legálnu a nelegálnu), stanovujú viaceré rozsiahlejšie práva pre legálnych imigrantov a uznávajú niektoré základné práva pre nelegálnych imigrantov.

2.4 Konvencia navrhuje iniciatívy na vykorenenie ilegálnej imigrácie, hlavne prostredníctvom eliminácie zavádzajúcich informácií, ktorými sa ľudia lákajú na nelegálnu imigráciu a prostredníctvom uvalenia sankcií na pašerákov a zamestnávateľov imigrantov bez dokladov.

2.5 Konvencia zakladá Výbor na ochranu práv všetkých migrujúcich pracovníkov a ich rodinných príslušníkov, pozostávajúci z desiatich expertov, ktorí majú byť menovaní do funkcie jednotlivými štátmi a ktorí budú dozeráť na uplatňovanie konvencie.

3. Západné krajiny ešte stále konvenciu neratifikovali

3.1 Medzinárodná imigrácia je dôsledok veľkých ekonomických a sociálnych nerovností medzi bohatými krajinami severu a rozvojovými krajinami. Táto nerovnosť sa prehľbuje v stále sa viac globalizujúcom dnešnom svete. Predsa však väčšina krajín, ktoré už ratifikovali túto konvenciu sú krajiny imigrantov. Členské štáty Európskej únie, Spojené štáty americké, Kanada, Austrália, Japonsko a iné krajiny západného sveta, ktoré prijímajú obrovské množstvo imigrantov⁽¹⁾, doteraz túto konvenciu neratifikovali ani nepodpísali⁽²⁾.

3.2 Európska únia, ktorá by rada zaviedla medzinárodné pravidlá v rôznych oblastiach (v rámci WTO pre medzinárodný obchod, v oblasti životného prostredia prostredníctvom Protokolu z Kyoto atď.) musí takisto zabezpečiť zaručenie základných práv imigrantov prostredníctvom takýchto medzinárodných noriem.

4. Imigračná politika v rámci Európskej únie

4.1 Európska únia je oblasť, v ktorej sú ľudské práva dodržiavané a chránené a väčšina medzinárodných právnych nástrojov OSN je tu uplatňovaná. Európska únia má taktiež svoje vlastné nástroje v tejto oblasti, ako napríklad Európsku konvenciu o ľudských právach a Chartu základných práv.

4.2 Európska únia takisto vypracovala sériu právnych nástrojov na boj proti diskriminácii⁽³⁾. Napriek tomu viacerí experti vrátane Európskeho monitorovacieho centra pre rasizmus a xenofóbiu zaznamenali diskrimináciu migrantov v oblasti ich pracovných podmienok.

⁽¹⁾ 55 % imigrantov z celého sveta žije v Severnej Amerike a v západnej Európe.

⁽²⁾ Signatárske štáty sú štáty, ktoré oznámili svoj zámer pripojiť sa ku Konvencii v budúcnosti, ako napríklad Čile, Bangladéš, Turecko, Komorské ostrovy, Guinea - Bissau, Paraguaj, Sv. Tomáš a Princov ostrov, Sierra Leone a Togo.

⁽³⁾ Smernica 2000/43 and Smernica 2000/78.

4.3 Od zasadnutia Európskej rady v Tampere je Európska únia v štádiu navrhovania spoločnej legislatívy regulujúcej azyl a imigráciu. Zasadnutie v Tampere položilo dobrý základ umožňujúci Únii harmonizovať imigračnú a azylovú legislatívu a zlepšiť spoluprácu s tretími krajinami za účelom lepšieho regulovania migračných prúdov. Okrem toho bola v Tampere dosiahnutá dohoda ohľadom potreby zaručenia spravodlivého zaobchádzania pre všetkých jednotlivcov a vytvorenia postupov, ktoré by presadzovali integráciu a predchádzali by diskriminácii.

4.4 Komisia vypracovala mnohé legislatívne návrhy, ktoré však narazili na značný odpor v Rade. (1) Po štyroch rokoch sú výsledky slabé: legislatíva, ktorá sa schválila je neuspokojúca a do značnej miery sa odklonila od cieľov z Tampere, návrh Komisie, stanoviska Parlamentu a názoru EHSV. Systém, ktorý sa v súčasnosti používa v Rade na schvaľovanie dohôd umožňuje zablokovanie návrhov. Tento fakt, s prihliadnutím na postoje niektorých vlád, veľmi sťažuje dosiahnutie konsenzu.

4.5 Európsky hospodársky a sociálny výbor vyzval Radu prostredníctvom série stanovísk na to, aby konala s väčšou zodpovednosťou a aby zaujala konštruktívnejší prístup založený na zvýšenej spolupráci. Pre Európsku úniu je čoraz dôležitejšie mať adekvátnu spoločnú legislatívu, ktorá by jej umožňovala regulovanie imigrácie legálnym a transparentným spôsobom.

4.6 EHSV vypracoval viacero stanovísk (2), v ktorých vyzval Európsku úniu na prijatie politiky, ktorá zabezpečí regulovanie ekonomickej imigrácie prostredníctvom tých správnych kanálov, čím by sa predchádzalo ilegálnej imigrácii a zastavilo sa nelegálne obchodovanie s ľuďmi.

4.7 Vzhľadom na horeuvedené fakty je schválenie Nariadenia o podmienkach pre vstup, pobyt a prístup k zamestnaniu imigrantov, ktoré je založené na návrhu Komisie (3) a zohľadňuje stanovisko EHSV (4), naliehavou záležitosťou.

4.8 Solúnska Európska rada uvítala oznámenie Komisie o imigrácii, integrácii a zamestnanosti (5), v ktorom predpovedá, že sťahovanie za prácou do Európskej únie sa značne zvýši počas nadchádzajúcich rokov a že preto bude potrebná príslušná legislatíva, ktorá by umožnila regulovanie imigrácie v právnom rámci. Komisia konštatuje, že integračná politika zameraná na migrujúcu populáciu a usilujúca sa o eliminovanie všetkých foriem zneužívania a diskriminácie bude potrebná takisto.

(1) Už od roku 1994 Komisia vo svojej „Bielej knihe európskej sociálnej politiky“ (COM(1994) 333 final) odporučila, aby členské štáty ratifikovali konvenciu.

(2) Pozri nasledovné stanoviská EHSV: Zlúčenie rodiny, Ú.v. C 204 z 18.7.2000 a Ú.v. C 241 zo 7.10.2002; Oznámenie Komisie o imigračnej politike Spoločenstva, Ú.v. C 260 zo 17.9.2001; Status trvalých rezidentov, Ú.v. C 36 z 8.2.2002; Podmienky vstupu a pobytu za účelom plateného zamestnania, Ú.v. C 80 z 3.4.2002; Spoločná politika boja proti ilegálnej imigrácii, Ú.v. C 149 z 21.6.2002; Podmienky vstupu a pobytu za účelom štúdia, odborného školenia alebo dobrovoľníckej služby, Ú.v. C 133 zo 6.6.2003; a Prístup k občianstvu Európskej únie, Ú.v. C 208 z 3.9.2003.

(3) Pozri Ú.v. C 332 z 27.11.2001.

(4) Stanovisko EHSV v Ú.v. C 80 z 3.4.2002 (spravodajca pán Pariza Castaños).

(5) Oznámenie Komisie COM(2003) 336 def. a stanovisko EHSV v Ú.v. C 80 z 30.03.2004 (spravodajca pán Pariza Castaños).

4.9 Niektoré národné imigračné zákony sa úplne nezhodujú s aplikovateľnými medzinárodnými konvenciami o ľudských právach a niektoré Európske smernice (napr. O zlučovaní rodín) sú dokonca podľa rôznych MVO a Európskeho parlamentu v rozpore so základnými ľudskými právami. EHSV sa domnieva, že existujúce medzinárodné konvencie o ľudských právach tak ako Charta základných práv EÚ by mali byť základom pre celú štruktúru európskej legislatívy v oblasti imigrácie.

5. Globálne hodnoty Európskej únie

5.1 Spojené štáty americké v poslednom čase začali rozvíjať unilaterálny prístup k riadeniu medzinárodných záležitostí. Celý systém OSN je vystavený vážnym problémom v dôsledku tejto situácie. Z tohto dôvodu je tento jediný v súčasnosti existujúci systém, v rámci ktorého sa dajú hľadať multilaterálne riešenia medzinárodných konfliktov založené na spolupráci, v ohrození.

5.2 Európska únia, aj keď s ťažkosťami, vypracúva svoju vlastnú zahraničnú politiku, v ktorej bude OSN hrať dôležitú úlohu. Budúca Ústavná zmluva skonsoliduje tento mandát vonkajšej politiky ako jednu z úloh Spoločenstva.

5.3 Vonkajšie vzťahy Európskej únie sú založené na multilateralizme a aktívnom kompromise v rámci OSN. V nedávno jednom zo svojich nedávno uverejnených dokumentov (6) Európska komisia prehlásila: „Výzva, pred ktorou momentálne stojí OSN je jasná: globálne vládnutie (global governance) bude naďalej slabé, ak multilaterálne inštitúcie nebudú schopné zaručiť efektívnu implementáciu ich rozhodnutí a noriem – či už vo sfére 'vysokej politiky' medzinárodného mieru a bezpečnosti alebo v praktickej implementácii záväzkov dosiahnutých na posledných konferenciách OSN v sociálnej, ekonomickej a environmentálnej oblasti. EÚ má v tomto smere významnú zodpovednosť. Na jednej strane si určila multilateralizmus ako stály princíp jej vonkajších vzťahov a na strane druhej by mohol a mal slúžiť ako model pre ostatných v plnení – dokonca aj v presahovaní jej medzinárodných záväzkov.“

5.4 Globalizácia so sebou prináša nové príležitosti a nové problémy pre globálne vládnutie. (7) V súčasnosti migrácia predstavuje vážne problémy pre samotných migrantov ako aj pre krajiny ich pôvodu a hostiteľské krajiny. Výzva, pred ktorou stojíme, je transformácia týchto problémov na príležitosti pre všetkých – pre migrantov, pre krajiny pôvodu a pre hostiteľské krajiny. Multilateralizmus a medzinárodná spolupráca sú cestou k dobrému globálnemu vládnutiu, k systému pravidiel a inštitúcií založených medzinárodnou komunitou a ktoré by boli všeobecne uznávané.

(6) COM(526) 2003, „Európska Únia a Organizácia spojených národov: Alternatíva multilateralizmu“.

(7) Vyrovnaní sa s globalizáciou

5.5 Ako povedal Kofi Annan, generálny tajomník OSN, v Európskom parlamente 29. januára 2004, medzinárodná spolupráca je najlepší spôsob regulovania vzrastajúcej medzinárodnej migrácie najbližších rokov. „Len cez spoluprácu – bilaterálnu, regionálnu a celosvetovú – môžeme budovať partnerstvá medzi vysielateľskými a prijímacími krajinami, ktoré by hájili záujmy oboch strán; skúmať inovácie, ktoré by z migrácie spravili hybnú silu rozvoja; účinne bojovať proti pašerákovi a obchodníkom a dohodnúť sa na spoločných štandardoch pre zaobchádzanie s imigrantmi a regulovanie migrácie.“

5.6 Európa je priestor slobody, demokracie a rešpektovania ľudských práv všetkých ľudí. Aby sa tieto hodnoty mohli v budúcnosti posilniť, všetky členské štáty EÚ musia ratifikovať medzinárodné konvencie, ktoré ochraňujú tieto základné ľudské práva a právne predpisy vyplývajúce z týchto konvencií musia byť začlenené do legislatívy Spoločenstva ako aj do legislatívy jednotlivých členských štátov.

5.7 Článok 7 návrhu Ústavy pre Európu obhajuje prístupenie Európskej únie k Európskej konvencii na ochranu ľudských práv a základných slobôd. EHSV túto snahu podporuje. EHSV takisto podporuje zahrnutie Charty základných práv Únie do Ústavy, ktoré vytvorí spoločný základ pre všetkých ľudí vo vnútri Európskej únie.

5.8 Tieto hodnoty sa musia stať neoddeliteľnou súčasťou medzinárodných vzťahov Únie. Európa musí presadzovať vytvorenie súdneho orgánu, ktorý by slúžil na celosvetovú

ochranu základných práv všetkých ľudí, bez ohľadu na ich pôvod a miesto trvalého pobytu, na základe medzinárodných konvencií vypracovaných OSN.

6. Návrh EHSV

6.1 V súlade so stanoviskami, ktoré Výbor vypracoval v súvislosti s Európskou imigračnou politikou a podporujúc stanovisko Európskeho parlamentu, Európsky hospodársky a sociálny výbor by rád povzbudil členské štáty Európskej únie, aby ratifikovali Medzinárodnú konvenciu o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a ich rodinných príslušníkov, ktorá bola schválená na Valnom zhromaždení OSN v uznesení č. 45/158 z 18. decembra 1990, a ktorá nadobudla platnosť 1. júla 2003.

6.2 EHSV vyzýva predsedu Komisie a súčasné predsedníctvo Rady, aby podnikli potrebné politické iniciatívy na zaručenie toho, že členské štáty ratifikujú túto konvenciu v období nasledujúcich 24 mesiacov a že EÚ taktiež ratifikuje konvenciu, keď ju v Ústavnej zmluve splnomocní na podpisovanie medzinárodných zmlúv. Na uľahčenie tejto ratifikácie by mala Komisia vypracovať štúdiu analyzujúcu legislatívu Spoločenstva a jednotlivých členských štátov v súvislosti s touto konvenciou. Okrem toho, sa sociálni partneri a ostatné organizácie občianskej spoločnosti spoja s EHSV a Komisiou, aby podporili ratifikáciu.

Brusel, 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „2. pilier spoločnej poľnohospodárskej politiky: perspektívy úpravy politiky rozvoja vidieckych území (V nadväznosti na konferenciu v Salzburgu)“

(2004/C 302/13)

Dňa 29. januára 2004 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor, v súlade s článkom 29, odsek 2 svojho vnútorného poriadku, rozhodol vypracovať stanovisko z vlastného podnetu na tému: „2. pilier spoločnej poľnohospodárskej politiky: perspektívy úpravy politiky rozvoja vidieckych území (V nadväznosti na konferenciu v Salzburgu)“.

Špecializovaná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie bola poverená spracovaním materiálov Výboru v danej oblasti.

Listom p. Silva Rodrigueza z 3. mája 2004, adresovanom EHSV, GS pre poľnohospodárstvo Európskej komisie oznámila, že by chcela čo možno najskôr poznať stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na túto tému. Vzhľadom na jej naliehavosť, počas 410. plenárneho zasadnutia, ktoré sa konalo 30. júna a 1. júla 2004 (schôdza z 30. júna), Európsky hospodársky a sociálny výbor určil pána Gilberta BROS-a za hlavného spravodajcu a prijal toto stanovisko počtom 127 hlasov za a 9 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo.

1. Úvod

1.1 V novembri 2003 zorganizovala Komisia v Salzburgu konferenciu o budúcnosti komunitárnej politiky rozvoja vidieka v perspektíve rozširovania Európskej únie. Táto konferencia umožnila, podobne ako konferencia v Corcu v prospech „živého vidieckeho prostredia“⁽¹⁾, nasledovné:

- zjednotiť hlavných aktérov pracujúcich na vypracovaní a implementácii politiky rozvoja vidieka;
- vyhlásiť návrh hlavných politických orientácií pre aktérov rozvoja vidieka;
- upresniť línie pôsobenia „vidieckeho fondu“ pred prejednaním rozpočtu a finančných perspektív na obdobie rokov 2007-2013.

Preto Výbor navrhuje, aby sa úvahy o úpravách politiky rozvoja vidieckych území na obdobie rokov 2007-2013 opierali o závery tejto konferencie.

1.2 Konštatujúc, že rozširovanie Európskej únie prináša so sebou väčšiu diverzitu vidieckych území, ale najmä prednostné postavenie sociálnej otázky a zamestnanosti v nových členských krajinách, Výbor sa domnieva, že je dôležité zamerať sa na súlad a spojenie medzi regionálnou politikou a druhým pilierom SPP (Spoločnej poľnohospodárskej politiky).

1.3 Komisia publikovala dva dokumenty prezentujúce finančné perspektívy pre budúce programované obdobie⁽²⁾ a 3. správu o Kohézii⁽³⁾. Z týchto dokumentov vyplýva, že regionálna politika plne zahŕňa lisabonskú stratégiu v prospech konkurencieschopnej a riadenej ekonomiky. Budúca politika v oblasti rozvoja vidieka sa nachádza v rubrike nazvanej „Trvalo

udržateľné riadenie a ochrana prírodných zdrojov“, ktorá sa odvoláva na stratégiu trvalo udržateľného rozvoja. Táto rubrika obsahuje tiež prvý pilier PAC a komunitárne programy pre ochranu životného prostredia.

1.4 Závery Európskeho summitu v Göteborgu, ktorý sa konal 15. a 16. júna 2001⁽⁴⁾, umožnili prijatie európskej stratégie podporujúcej trvalo udržateľný rozvoj, v ktorej je upresnené, že Spoločná poľnohospodárska politika „... by sa mala snažiť prispievať k trvalo udržateľnému rozvoju podporujúc viac zdravé výrobky s vysokou kvalitou, trvalo udržateľné ekologické výrobné metódy...“⁽⁵⁾.

1.5 Závery zasadnutia Rady na tému „Poľnohospodárstvo a rybolov“ v Luxemburgu v júni 2003 potvrdzujú posilnenie druhého piliera SPP za účelom „... podporovania životného prostredia, kvality a blaha zvierat a pomoci poľnohospodárom, aby boli dodržiavané európske výrobné normy, ktoré vstúpia do platnosti v roku 2005⁽⁶⁾“. Preto musí toto stanovisko z vlastného podnetu analyzovať a prehĺbiť úvahy o 3 akčných líniiach, vybraných v Salzburgu, a to: konkurencieschopné poľnohospodárstvo, ochrana životného prostredia a prispievanie k hospodárskej a sociálnej kohézii na vidieckych územiach.

1.6 Aktéri rozvoja vidieka v záverečnom vyhlásení zo Salzburgu tiež zdôraznili, že významné zjednodušenie komunitárnej politiky v oblasti rozvoja vidieka bolo potrebné a súčasne aj naliehavé. Toto zjednodušenie musí dať tiež viac zodpovednosti programovým partnerom pre definovanie a zavádzanie celkových stratégií.

⁽¹⁾ Európska konferencia o rozvoji vidieka, Cork (Írsko), od 7. do 9. novembra 1996. na:

http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/rur/cork_fr.htm.

⁽²⁾ COM(2004)101.

⁽³⁾ COM(2004)107.

⁽⁴⁾ Európska rada z Göteborgu, 15. - 16. júna 2001, na:

http://europa.eu.int/comm/gothenburg_council/sustainable_fr.htm.

⁽⁵⁾ Závery z predsedníctva, Európska rada z Göteborgu, 15. a 16. júna 2001, bod 31. dokument č.: 2001/01.

⁽⁶⁾ 2516. zasadnutie Rady pre POĽNOHOSPODÁRSTVO A RYBOLOV - Luxemburg, 11., 12., 17., 18., 19., 25. a 26. júna 2003; 10272/03 (Presse 164), strana 7, bod 3.

1.7 Výbor teda v rámci tohoto stanoviska vypracovaného z vlastného podnetu navrhuje preskúmať súlad medzi budúcou regionálnou politikou a budúcou politikou rozvoja vidieka za účelom limitovania „sivých zón“, prehĺbiť návrh všetkých troch línií, tvoriacich politiku rozvoja vidieka a zamerať sa na jednotlivé prvky administratívneho zjednodušenia.

A KOMPLEMENTARITA MEDZI POLITIKOU REGIONÁLNEHO ROZVOJA A POLITIKOU ROZVOJA VIDIEKA

2. Regionálna politika: od princípu hospodárskej a sociálnej kohézie k princípu teritoriálnej solidarity

2.1 Priebeh Jednotného európskeho aktu v roku 1986 urýchlilo proces integrácie ekonomík členských štátov. Avšak rozmanitosť úrovni rozvoja regiónov územia Európskej únie a zavedenie konkurenčného prostredia medzi nimi vytvorili základ skutočnej kohéznej politiky, ktorá musí priniesť protihodnotu k podmienkam jednotného trhu pre krajiny južnej Európy a menej rozvinuté regióny. Následne, Maastrichtská zmluva o Európskej únii, ktorá vstúpila do platnosti v roku 1993, inštituovala politiku hospodárskej a sociálnej kohézie.

2.2 Súčasne s tým rozvoj obchodných vzťahov Únie a postupné otváranie vnútorného trhu posilnili vytvorenie konkurenčného prostredia medzi európskymi regiónmi, pričom nie všetky disponujú rovnakými výhodami. V priebehu 90-tych rokov sa štrukturálna politika teda zameriavala na nasledujúce hlavné oblasti:

- zníženie vývojových rozdielov podporou pri vytváraní pracovných miest v znevýhodnených zónach;
- kompenzácia nevýhod regiónov, ktoré nedisponujú rovnakými výhodami a prístup na svetový trh;
- podpora faktorov vytvárajúcich bohatstvo v znevýhodnených zónach.

2.3 Cieľom reformy, o ktorej sa rozhodlo v roku 1999 (Agenda 2000), s využívaním prvkov existujúcej štrukturálnej politiky, bolo:

- zvýšiť finančné prevody z „najlepšie dotovaných“ regiónov na regióny so zameškaným rastom (zníženie počtu cieľov a 75 % fondov venovaných cieľu 1),
- rozvíjať ekonomické väzby medzi regiónmi (Interreg III),

- podporovať integráciu regiónov so zameškaným vývojom na jednotnom trhu vďaka kohéznym fondom.

2.4 Deklarácia ministrov členských štátov Európskej únie poverených územným plánovaním (Postupim, 10. – 11. mája 1999 ⁽¹⁾) a závery zasadnutia Európskej rady v Göteborgu (jún 2001) k definovaniu európskej stratégie v prospech trvalého rozvoja, zdôrazňujú potrebu teritoriálnej kohézie pre vyrovnaný a trvalý rozvoj teritórií Európskej únie. Tento vývoj kulminoval keď Konvencia navrhla v článku 3 návrhu Európskej ústavy začleniť teritoriálnu kohéziu do cieľov Únie ⁽²⁾.

2.5 Navyše, nariadenie č. 1260/99 ⁽³⁾ ohľadom všeobecných ustanovení štrukturálnych fondov uznáva, že rozvoj lokálneho potenciálu vidieckych zón zostáva prioritným cieľom rozvoja a štrukturálneho prispôsobenia regiónov so zameškaným vývojom.

2.6 Z hľadiska vývoja princípov, ktoré riadia štrukturálnu politiku, t.j. podporu trvalého rastu a vývoja, Výbor vyzýva Komisiu a Radu v rámci teritoriálnej kohézie vyjasniť, že rozvoj vidieckych území musí zostať jeden z prioritných cieľov regionálnej politiky. Takto musí problematika vytvárania pracovných miest, priebežného vzdelávania a prístup k novým informačným technológiám na vidieku plne nájsť svoje miesto v tejto politike.

3. Politika rozvoja vidieka: od „zelenej Európy“ ku kompromisu z Luxemburgu

3.1 Zmeny, ku ktorým došlo v poľnohospodárstve v priebehu uplynulých päťdesiat rokov sú podstatné. V tomto čase modelovali vývoj komunitárnej politiky poľnohospodárskych štruktúr. Od roku 1962 do roku 1972 sa komunitárna intervencia obmedzovala na koordináciu opatrení pre riadenie práve otvorených trhov. V rozmedzí rokov 1972 až 1985 sa objavili dve veľké kategórie doplnujúcich akcií: na jednej strane išlo o horizontálne akcie, aplikovateľné vo všetkých členských štátoch (odborné vzdelávanie, predčasný dôchodok ...), na druhej strane sa jednalo o regionálne aktivity s cieľom znížiť prirodzené štrukturálne nevýhody a podporovať celé poľnohospodárstvo.

⁽¹⁾ Postupim, máj 1999; http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/som_fr.htm.

⁽²⁾ Článok 3: Ciele Únie: „3. Únia [...] bude podporovať hospodársku, sociálnu a teritoriálnu kohéziu a solidaritu medzi členskými štátmi.“ http://europa.eu.int/futurum/constitution/part1/title1/index_fr.htm#Article3.

⁽³⁾ Nariadenie (CE) č. 1260/1999 Rady z 21. júna 1999 ohľadom všeobecných ustanovení k štrukturálnym fondom; Ú. v. č. L 161 z 26/06/1999 s. 0001 – 0042.

3.2 V rokoch 1985 až 1999 hľadanie rovnováhy medzi potrebným zlepšením konkurencieschopnosti európskeho poľnohospodárstva a prispôbovaním výrobného potenciálu potrebám trhu, ochranou životného prostredia a rozvojom znevýhodnených regiónov spôsobuje, že poľnohospodárske štruktúry sa stávajú poľnohospodárskou stránkou novej stratégie regionálnej politiky. Takto štrukturálna politika navyiac k horizontálnym akciám zavádza akcie pre udržanie vidieckeho priestoru, ochranu životného prostredia, rozvoj infraštruktúry pre turizmus a poľnohospodárske aktivity na vidieku.

3.3 Na základe konferencie v Corku „Agenda 2000“ umožnila zavedenie integrovanej politiky rozvoja vidieka prostredníctvom dvoch právnych nástrojov (EAGGF Záruka a EAGGF Usmernenie) (EAGGF - Európsky poľnohospodársky záručný a usmerňovací fond). Tieto majú tendenciu k lepšiemu súladu medzi politikou rozvoja vidieka (2. pilier SPP - Spoločnej poľnohospodárskej politiky) a politiky trhov (1. pilier SPP) podporujúc najmä diverzifikáciu ekonomiky na vidieku.

3.4 Navyiac bol zavedený voliteľný mechanizmus modulácie priamej pomoci. Umožňuje zvýšiť finančné prostriedky pre opatrenia v agro-environmentálnej oblasti, v oblasti predčasného dôchodku, zalesňovania alebo opatrenia určené pre znevýhodnené zóny prostredníctvom kompenzačnej podpory za zníženie stanovených cien, prijaté v spoločných organizáciách pre obchodovanie s poľnohospodárskymi produktmi.

3.5 Nariadenie č.1257/99⁽¹⁾ týkajúce sa podpory rozvoja vidieka prostredníctvom EAGGF vychádza z nasledujúcich úvah:

- opatrenia pre rozvoj vidieka musia sprevádzať a dopĺňať politiku trhov;
- všetky tri sprievodné opatrenia, ktoré zaviedla reforma SPP v roku 1992 musia dopĺňať režim v prospech znevýhodnených zón (prirodzené podmienky) a zón podrobených environmentálnym požiadavkám;
- ďalšie opatrenia pre rozvoj vidieka sa môžu zahrnúť do programu integrovaného vývoja v prospech cieľových regiónov č. 1 a č. 2.

3.6 Sériu 22 opatrení, ktoré môžu členské štáty zahrnúť do svojho programovania v oblasti rozvoja vidieka sa v programe 2000-2006⁽²⁾ rozdeľuje nasledujúcim spôsobom: 39,2 % pre zlepšenie konkurencieschopnosti a prispôbenie poľnohospodárstva, 35 % pre znevýhodnené zóny a agro-environmentálne opatrenia a 25,8 % pre prispôbenie a rozvoj vidieckych zón.

3.7 Reforma SPP, prijatá v júni 2003, podporila jednu z úloh politiky rozvoja vidieka a to sprevádzanie prispôbenia

poľnohospodárstva na požiadavky spoločnosti. Rozsah opatrení bol rozšírený o publicitu kvalite produktov, zlepšenie výrobných štandardov (životné prostredie, blaho zvierat), zavedenie „Natury 2000“ a posilnenie opatrení v prospech usádzania sa mladých poľnohospodárov.

3.8 Navyše, mechanizmus modulácie je v súčasnosti na európskej úrovni povinný. Mal by zodpovedať finančnému transferu približne 1,2 miliardy eur, za celý rok, z politiky trhov pre politiku rozvoja vidieka.

3.9 Z hľadiska tohto vývoja Výbor zdôrazňuje, že druhý pilier SPP musí sledovať ako prvý cieľ sprevádzanie poľnohospodárstva pri jeho prispôbovaní sa, aby zodpovedalo štrukturálnemu vývoju podľa očakávaní občanov.

3.10 Oznámenie komisie o finančných perspektívach na obdobie rokov 2007-2013 prezentuje stabilný a skromný rozpočet, udržiavajúci úroveň vlastných zdrojov Európskej únie vo výške 1,24 % DHP. Výbor podporuje návrh Komisie a zdôrazňuje, že zníženie komunitárnych zdrojov by bol zlý signál v čase skutočného uskutočňovania rozširovania Európskej únie.

3.11. Toto konštatovanie je platné tiež pre politiku rozvoja vidieka. V skutočnosti jediným „dodatočným“ zdrojom pre túto politiku by bola aplikácia modulácie. Toto by umožnilo finančný prevod medzi prvým a druhým pilierom SPP. Preto Výbor naliehavo požaduje od Rady a Európskeho parlamentu, aby dbal na priradovanie adekvátnych finančných prostriedkov na túto politiku, pretože inak nebude mať opodstatnenie.

3.12 Nakoniec, budúcu politiku rozvoja vidieka bude implementovať nová Komisia, ktorá by mala mať 25 komisárov. Spravovanie oboch pilierov SPP rozličnými komisármi by predstavovalo reálne riziko straty súladu medzi oboma týmito politikami. Výbor chce zdôrazniť svoj nesúhlas s akoukoľvek vôľou zaviesť odlišné generálne sekcie a nomináciu rôznych komisárov pre otázky poľnohospodárstva a rozvoja vidieka.

4. Úloha multifunkčnosti poľnohospodárstva v politike rozvoja vidieka

4.1 Výbor už v predchádzajúcich stanoviskách⁽³⁾ pripomenul, že poľnohospodárske trhy sú nestabilné svojou povahou a ceny sa v nich značne menia. Preto sú mechanizmy regulácie ponuky a dopytu nutnou podmienkou preto, aby poľnohospodárske prevádzky spĺňali podmienky trvalo udržateľnej poľnohospodárskej produkcie. Výbor zdôrazňuje, že udržanie politiky v prospech regulácie trhov s poľnohospodárskymi výrobkami prispieva tiež k úspechu politiky rozvoja vidieckych území.

⁽¹⁾ Nariadenie (ES) č 1257/1999 Rady zo 17. mája 1999 ohľadom podpory rozvoja vidieka Európskym záručným a usmerňovacím poľnohospodárskym fondom (EAGGF) a upravujúce a rušiacie niektoré nariadenia; Ú. v. č. L 160 z 26/06/1999 str. 0080 – 0102.

⁽²⁾ Fact Sheet „rozvoj vidieka v Európskej únii“, - strana 9, Úrad pre publikácie Európskej únie 2003.

⁽³⁾ „Politika, ktorej cieľom je konsolidovať európsky poľnohospodársky model“, CES 953/99, Ú. v. č. C 368 z 20. 12. 1999, s. 76-86
„Budúcnosť SPP“, CES 362/2002, Ú. v. č. C 125 z 27.5.2002, s. 87-99

4.2 Okrem toho, zrušenie spojenia medzi samotnou výrobou a verejnou podporou poľnohospodárstva bolo zavedené počas poslednej reformy SPP 26. júna 2003. Tento vývoj posilňuje potrebu perspektívy hospodárskeho vývoja poľnohospodárskych činností pre lepšie zohľadnenie nových požiadaviek akými je biodiverzita, údržba špecifických zón alebo vytváranie pracovných miest v tomto sektore. Výbor teda chce pripomenúť, že poľnohospodárska výrobná činnosť prispieva v prvom rade k vytváraniu životaschopného vidieka, pretože umožňuje rozvíjať priame spojenie medzi ľudskou činnosťou a miestnym územím.

4.2.1. Regionálne výrobné systémy, prostriedky pre valorizáciu poľnohospodárskej výroby, najmä rozvojom chránených názvov (PDOs) a geografickými výrobnými indikáciami (PGIs), ako aj priamy predaj sú niektoré aspekty multifunkčného poľnohospodárstva v prospech rozvoja vidieka.

4.3 Poľnohospodárstvo bude predstavovať v Únii s 25 členskými štátmi viac ako 13 miliónov priamych pracovných miest a viac ako 5 miliónov nepriamych pracovných miest v sektore pred vstupom a za výstupom z poľnohospodárskeho sektoru (výroby). Tieto pracovné miesta sú svojou povahou silne „regionalizované“. Vývoj intrakomunitárnych výmen k čoraz prevládajúcemu podielu spracovaných agropotravinárskych produktov posilňuje spojenie medzi poľnohospodárskym sektorom a agropotravinárskym sektorom. Udržanie a rozdelenie poľnohospodárskej činnosti na vidieckych územiach sa teda stáva prioritou, pretože inak by bolo obmedzujúcim faktorom pre integráciu vidieckych zón do regionálnej ekonomiky.

4.4 Poľnohospodárska činnosť sa rozšíri na 45 % európskeho územia, t.j. 190 miliónov hektárov (EÚ s 27 členmi). V roku 2001 bolo viac ako 10 % rozlohy využívanej poľnohospodárskej pôdy (SAU) predmetom agro-environmentálnych opatrení. 15 % zón zaradených pod smernicu „ochrana habitatu a vtáctva“ predstavuje poľnohospodárska pôda a 38 % poľnohospodárskej pôdy v EÚ s 15 členmi bolo označenej ako „zóna citlivá na nitráty“. Tieto opatrenia zodpovedajú lokálnym cieľom v oblasti udržania životného prostredia a (alebo) hospodárskej úpravy teritória. Z toho je zrejmé, že poľnohospodárska činnosť bude v správe teritórií stále zaberáť prvoradé miesto.

4.5 Výbor musí pripomenúť, že multifunkčné aspekty poľnohospodárskej produkcie prispievajú z viacerých hľadísk k vitálnemu vidieku. Komisia a Rada to musia pripomenúť v preambule v najnovších usmerneniach politiky rozvoja vidieka.

4.6 Podporujúc závery konferencie o diverzifikácii vidieckeho hospodárstva, ktorá sa konala v Salzburgu, Výbor zdôrazňuje, že by sa bolo treba vyhnúť chybám „novej urbanizácie

vidieku“, to znamená aplikovať rozvojové aktivity pre mestské zóny na vidiecku. Z tohoto titulu Výbor v súčasnosti vypracováva stanovisko z vlastného podnetu k prímestskému poľnohospodárstvu⁽¹⁾. Preto by sa mala línia „diverzifikácia vidieckeho hospodárstva“ v rámci politiky rozvoja vidieka sústrediť na niekoľko tém úzko súvisiacich s poľnohospodárstvom, najmä na služby pre poľnohospodársku populáciu, zlepšujúc ich životné podmienky, rozvoj agroturistiky a podporu viacerých druhov aktivít vychádzajúcich z poľnohospodárskej činnosti.

5. Špecifiká a limity politiky rozvoja vidieka

5.1 Závery tretej správy o kohézii ukazujú, že pretrvávajúce disparity medzi regiónmi v oblasti trvalo udržateľnej produkcie, produktivity a tvorby pracovných miest vyplývajú zo štrukturálnych nedostatkov, týkajúcich sa hlavných faktorov konkurencieschopnosti. Výbor zdôrazňuje, že politika rozvoja vidieka sa musí tiež inšpirovať z týchto princípov, aby sa stala súčasťou štrukturálneho rozvoja vidieckych teritórií.

5.2 Rozširovanie Európskej únie posilňuje oblasť hospodárskeho rozvoja vidieckych teritórií vzhľadom na silnú prítomnosť „skrytej nezamestnanosti“ v nových členských štátoch. Toto ešte viac komplikuje rozlíšenie medzi regionálnou politikou a politikou rozvoja vidieka. Výbor navrhuje, aby boli témy spoločné pre regionálnu politiku a rozvoj vidieka upresnené v rámci nového nariadenia k štrukturálnym fondom a aby počet opatrení, ktoré môžu byť financované jednou z týchto politik bol limitovaný za účelom zlepšenia zrozumiteľnosti každej z nich.

5.3 Keď poľnohospodárstvo nemôže byť garantom rozvoja vidieckych teritórií, ukazuje sa, že tento sektor činnosti zostáva nevyhnutný pre celkový úspech politiky rozvoja vidieka. Spojenie priamych a nepriamych pracovných miest s územím, rozsah udržiavaného územia spôsobujú, že sprevádzanie poľnohospodárstva pri jeho prispôbovaní sa na vývoj očakávaní občanov zostáva prioritou. Navyše, prvý ako aj druhý pilier SPP prispievajú k cieľom rozvoja vidieka udržiavajúc alebo posilňujúc poľnohospodárske činnosti.

5.4 Rozšírenie Európskej únie predstavuje tiež významnú výzvu pre budúcnosť SPP. Výbor zdôrazňuje, že výmena skúseností a transfer dobrých praktík by mali tiež získať osobitné miesto v podmienkach zavádzania druhého piliera SPP v budúcom období.

⁽¹⁾ „Prímestské poľnohospodárstvo“, Návrh stanoviska CES 1324/2003 (prijaté na plenárnom zasadnutí v septembri 2004)

5.5 Výbor chce zdôrazniť, že regióny s nízkou hustotou obyvateľstva akými sú ostrovy, arktické priestory a hornaté zóny, sú z dôvodu stálych prirodzených nevýhod vždy závislé od cieľného vytvorenia jednotného trhu. Regionálna politika ako aj politika rozvoja vidieka musia zobrať do úvahy tento aspekt v svojich spôsoboch implementácie, najmä navrhnutím vyššej miery spolufinancovania, ktorá umožní aby sa dané podmienky zobrali do úvahy. Okrem toho, Výbor v súčasnosti vypracováva stanovisko z vlastného podnetu⁽¹⁾, ktoré sa osobitne zaoberá spôsobmi umožňujúcimi lepšiu integráciu zón s prírodnými nevýhodami do regionálnej ekonomiky.

5.6 Nakoniec, Výbor zdôrazňuje, že politika rozvoja vidieka a regionálna politika nie sú jediné akčné prostriedky verejnej moci v prospech harmonického rozvoja území Európskej únie. Výbor pripomína, že adekvátna teritoriálna stabilizácia verejných služieb pre obyvateľstvo prispieva tiež k cieľu teritoriálnej kohézie.

B. PREHLBIŤ NÁVRHNUTÉ ZLEPŠENIA OPATRENÍ

6. Opatrenia, vzaté v rámci kompromisu z Luxemburgu z 26. júna 2003

6.1 Reforma SPP, ku ktorej došlo v júni 2003, zdôraznila posilnené spojenie medzi druhým pilierom SPP, venovaným rozvoju vidieku a prispôbeniu prvého piliera. Takto bol zavedený súhrn nových sprievodných opatrení prvého piliera SPP, pričom sa ich počet zmenil z 22 na 26.

6.1.1 V prospech kvality potravín boli zavedené dve nové opatrenia (dobrovoľná participácia v národnom programe uznávaných ukazovateľov kvality a reklamné a informačné akcie o týchto produktoch u spotrebiteľov). Obe ďalšie nové opatrenia sa snažia o prispôbovanie výrobných technológií európskym štandardom v oblasti životného prostredia, blaha zvierat, zdravia rastlín a zvierat.

6.1.2 Viacero existujúcich opatrení bolo prispôbených (zohľadnenie otázok blaha zvierat v rámci agro-environmentálnych opatrení, posilnenie verejnej podpory pre usadzovanie sa mladých poľnohospodárov, implementácia smernice „Habitat a vtáctvo“ a financovanie lesných investícií v rámci lesov spravovaných podľa environmentálnych a sociálnych kritérií).

⁽¹⁾ „Ako zaručiť lepšiu integráciu regiónov poznačenými permanentnými prirodzenými a štrukturálnymi nevýhodami“, Predbežné stanovisko R/CESE 631/2004 (prijatie na plenárnom zasadnutí v septembri 2004)

6.2 Čo sa týka nových členských štátov, na obdobie rokov 2004-2006 bol prijatý program rozvoja vidieka. Tento bude, navyše k štyrom novým sprievodným opatreniam, financovať pomoc združeniam poľnohospodárov, podporu polo-sebastačných fariem, technickú pomoc a doplnok k priamej pomoci 1. piliera SPP.

7. Nové možnosti pre 3 línie zvolené v Salzburgu

7.1 Keď sa dokončuje jednotný trh a vnútorný trh postupne otvára poľnohospodárskym ekonomikám, využívajúcim porovnateľné prirodzené výhody alebo menej náročné environmentálne normy, je dôležité, aby európsky poľnohospodársky model zlepšoval svoju konkurencieschopnosť

7.2 Výbor teda navrhuje, aby línia „pomoc investíciám v poľnohospodárskych prevádzkach“, v rámci politiky rozvoja vidieka, bola stále podporovaná. Investície, ktoré umožňujú poľnohospodárskym prevádzkam zohľadňovať environmentálne požiadavky, ako aj zlepšenie blaha zvierat a pracovné podmienky, by mali byť podporené aj preto, lebo podporujú poľnohospodársku činnosť na určitom území.

7.3 Výbor zdôrazňuje, že treba anticipovať zavedenie opatrenia „Poľnohospodárskej rady“ umožňujúce podporu pre prispôbenie sa na nové výrobné štandardy. Skutočne zavedené bude môcť byť v členských štátoch len od roku 2006, pričom podmienenosť sa bude aplikovať od roku 2005.

7.4 Oslabenie nástrojov pre reguláciu trhov s poľnohospodárskymi produktmi, klimatické zmeny a opatrenia spojené so sanitárnymi krízami už niekoľko rokov zväzňujú význam ovládania obratu poľnohospodárskych prevádzok. V rámci reformy SPP, ku ktorej došlo v roku 2003, Komisia v jednej správe stanovila preskúmať možnosť, či by percento modulácie mohlo byť použité na národnej úrovni pre špecifické opatrenia, určené pre zvládanie rizík, kríz a prírodných katastrof. Výbor pripomína, že Komisia musí prístupnú túto správu do konca roka 2004 a mala by sa tiež začať zaoberať národnými, ako aj komunitárnymi možnosťami rozvoja systémov poľnohospodárskeho poistenia. V prípade potreby žiada, aby bol príspevok druhého piliera SPP analyzovaný ako sprievodný nástroj.

7.5 Budúca politika rozvoja vidieka by mala potvrdiť ako druhú líniu ochranu životného prostredia a správu územia, využívajúc ako základný nástroj agro-environmentálne opatrenia a kompenzáciu prirodzených nevýhod na základe spoločných kritérií pre zabezpečenie udržania teritoriálnej rovnováhy.

7.6 Reforma SPP zaviedla princíp podmienenosti priamej pomoci poľnohospodárstvu pri rešpektovaní komunitárnej legislatívy (19 smerníc a nariadení), ktorý sa týka životného prostredia, zdravia obyvateľstva, zdravia zvierat a rastlín a blaha zvierat. Výbor zdôrazňuje, že tento nový aspekt prvého piliera SPP nesmie byť zamieňaný s agro-environmentálnymi opatreniami (AEM). AEM nie sú stanovené predpismi, ale podporujú dobrovoľné a participatívne aktivity poľnohospodárov s cieľom zaviesť metódy poľnohospodárskej výroby, vytvorené pre ochranu životného prostredia a ochranu prírodného prostredia.

7.7 Výbor zdôrazňuje, že administratívne ustanovenia zavedenia AEM by mali byť zjednodušené. Takto by mali ciele týchto opatrení spadať pod subsidiaritu. Kladie si tiež otázku o potrebe viac rozšíriť pôsobnosť týchto opatrení na ďalšiu environmentálnu problematiku, vzhľadom na rozpočtovú stabilitu. Jednako však musí byť osobitný dôraz daný AEM, ktoré by dali prednosť diverzite poľnohospodárskych výrobných systémov s cieľom zachovania rovnováhy agrosystémov.

7.7.1 V zmysle deklarácie Európskeho summitu z Göteborgu by mali byť agro-environmentálne opatrenia povinné v každom národnom programe.

7.7.2 Výbor zdôrazňuje, že financovanie „Naturity 2000“ by sa nemalo robiť na úkor existujúcich opatrení. Preto si praje, aby Komisia identifikovala nové financovania pre kompenzáciu nákladov spojených s aplikáciou Smernice „Habitat a vtáctvo“.

7.8 Tretia línia budúcej politiky rozvoja vidieka by mala byť centrovaná na diverzifikáciu vidieckeho hospodárstva v spojení s poľnohospodárskymi aktivitami, za účelom podpory udržania populácie vo vidieckom prostredí.

7.9 Komisia v svojej tretej správe o kohézii zdôrazňuje, že tri typy aktivít, a to turizmus, remeselníctvo a kultúrne dedičstvo vidieka, by mali spadať do spoločného poľa regionálnej politiky a politiky rozvoja vidieka. Výbor trvá na tom, aby bola táto rovnováha zachovaná. Zdá sa, že vidiecka infraštruktúra by už nemala byť financovaná štrukturálnymi fondmi. Výbor zamietá akýkoľvek transfer financovania tohto druhu investícií z regionálnej politiky na politiku rozvoja vidieka.

7.10 Navyše, Výbor navrhuje, aby vzhľadom na vývoj regionálnej politiky aktivity pre renováciu alebo valorizáciu vidieckeho kultúrneho dedičstva neboli súčasťou projektu „agroturistiky“, ktorý už nespadá do politiky rozvoja vidieka.

7.11 Napokon, Výbor navrhuje, aby sa línia „vidiecke hospodárstvo“ zaoberala určitým počtom oddelení, ktoré umožnia zlepšenie kvality života poľnohospodárov (napríklad oddelenia pre výmenu poľnohospodárov).

C. ZLEPŠENIE PODMIENOK PRE RIADENIE POLITIKY ROZVOJA VIDIEKA

8 Prvá oblasť, v ktorej sa musia zlepšiť podmienky riadenia je kontinuita programovania plánov rozvoja vidieka. Výbor teda podporuje Komisiu v jej úsilí pri vypracovávaní novej politiky rozvoja vidieka, aby sa maximálne obmedzili „latentné obdobia“ medzi dvomi obdobiami programovania.

8.1 Ťažkosti, ku ktorým prišlo v niektorých členských štátoch v oblasti administratívneho zavádzania politiky rozvoja vidieka ukazujú, že použitie viacerých finančných nástrojov pri rôznych pravidlách môže ísť proti lepšiemu pochopeniu verejnej správy. Takto by pokrok, ktorý predstavovalo zoskupenie akcií v prospech rozvoja vidieka v tom istom nariadení, mohol byť prijímateľmi pomoci vnímaný ako dodatočný zdroj administratívnych komplikácií.

8.2 Zjednodušenie plánovania znamená, že už bude len jeden fond, ktorý riadi akcie spadajúce do politiky rozvoja vidieka. Výbor však zdôrazňuje, že spôsob riadenia tohto jednotného fondu musí byť v súlade so spôsobom aplikovaným na štrukturálne fondy.

8.3 Vytváranie štruktúry budúcej politiky rozvoja vidieka v troch líniách (konkurencieschopnosť poľnohospodárstva, správa územia a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva) by sa malo objaviť vo vypracovaní budúceho nariadenia k rozvoju vidieka. Toto by mohlo upresniť princípy podpory, ciele všetkých troch línií a uviesť zoznam druhov možných akcií (pomoc pri investovaní, bonifikovaná pôžička, viacročná verejná podpora pri garantovaní určitých špecifikácií, technická pomoc, finančné inžinierstvo ...). Spôsoby implementácie každého z vybraných opatrení by mali závisieť od národnej subsidiarity. Výbor sa domnieva, že riadenie jedného rozhodnutia členským štátom na základe strategického dokumentu by malo výhodu vo vytvorení pevného komunitárneho rámca na obdobie programovania.

8.4 Súčasná procedúra pre prijímanie úprav opatrení vo výbere STAR (Výbor pre riadenie poľnohospodárskych štruktúr a rozvoja vidieka) nie je dostatočne pružná, lebo hodnotiacia procedúra ex-ante zostáva príliš dlhá. Výbor navrhuje, aby sa nová procedúra, ktorú treba zaviesť, inšpirovala procedúrou schvaľovania štátnej pomoci. To znamená, že keď je plán rozvoja vidieka prijatý na začiatku programovania, úpravy opatrení by mohli byť zaslané na preskúmanie legálnosti Komisii (hodnotenie ex-post).

8.5 Potvrdenie operačných programov by malo závisieť od národnej alebo ultra-národnej subsidiarity v závislosti od organizácie členských štátov. Komisia by teda bola poverená dbať na to, aby zavádzané aktivity akýmkoľvek spôsobom nenarúšali konkurenciu, overovať zákonnosť podporných opatrení a uistiť sa o súlade so štrukturálnymi fondmi. Výbor tiež zdôrazňuje, že Komisia, využívajúc svoje získané skúsenosti, by mohla sprevádzať aktivity v oblasti transferu skúseností v prípade technickej pomoci, najmä pre nové členské štáty.

8.6 Výbor si želá, aby sa počet etáp pre potvrdenie programov zmenšil, delimitujúc zodpovednosť každej rozhodovacej úrovni: Komisia, členské štáty a územné samosprávy.

8.7 Výber jednotného fondu pre akcie spadajúce do politiky rozvoja vidieka smeruje tiež k zjednodušeniu finančnej správy. Tento nový fond by mal mať základné charakteristiky štrukturálnych fondov, t.j.:

- vychádzanie z predbežného a ročného harmonogramu,
- vykonávanie viacročného programovania,
- využívanie pružnejších platobných podmienok ako EAGGF - Záruka (záväzkové kredity – platobné kredity).

8.8 Otázka kontrol závisí tiež aj od zjednodušenia administratívneho riadenia politiky rozvoja vidieka. Výbor podporuje pokyny Komisie, prezentované v rámci 3. správy o kohézii, najmä ohľadom proporcionality úloh v oblasti kontroly. Pod určitou hranicou by si členský štát mohol vybrať aplikáciu svojho národného systému kontroly dotyčných programov. Výbor zdôrazňuje, že tieto pokyny by sa mali aplikovať na riadenie politiky rozvoja vidieka za predpokladu, že zaisťujú rovnakú účinnosť kontrol a teda správne využívanie komunitárnych fondov.

8.9 Rezerva v štrukturálnych fondoch vytvorená v rámci „Agendy 2000“ je považovaná za frustračné opatrenie,

keď administratívna implementácia programov nie je realizovaná podľa plánu. Navyše, jeho priradenie v závislosti od jediného kritéria spočívajúceho v spotrebe pridelených finančných prostriedkov, by mohlo mať negatívny vplyv, podnecujúc k rýchlemu programovaniu a k striktnému sledovaniu vykonávania týchto operácií, čo nie je v súlade s riadením viacročného programu rozvoja vidieka. Preto Výbor zdôrazňuje, že princíp rezervy vo výkonnosti by sa nemal aplikovať na budúcu politiku rozvoja vidieka.

8.10 Otázka partnerstva zodpovedá tiež logike zjednodušovania pri zavádzaní programov. Podľa vzoru toho, čo sa deje v rámci regionálnej politiky si Výbor praje, aby sa každý členský štát snažil zorganizovať spoluprácu medzi jednotlivými úrovňami administratívy, ale tiež so sociálnymi partnermi a predstaviteľmi organizovanej občianskej spoločnosti, od etapy koncepcie po etapu implementácie a sledovania programov.

8.11 Po spustení iniciatívy Komisie s názvom „Leader“ v roku 1989, práve ústredné miesto vyhľadávania nových možností rozvoja vo vidieckych oblastiach prispelo k jej úspechu. Navyše, súčasná etapa programovania zvýraznila násobiaci efekt výmeny skúseností uľahčením partnerstva medzi zoskupeniami pre lokálne aktivity v jednotlivých krajinách. Výbor zdôrazňuje, že iniciatíva „Leader“ by mala naďalej sprevádzať miestne iniciatívy, ktoré skúmajú nové možnosti rozvoja vidieckych zón, najmä prostredníctvom línie, identifikovanej v politike rozvoja vidieka: ako anticipovať potreby v oblasti priebežného vzdelávania na určitom území, vyhľadávanie nových odbytov pre poľnohospodárske výrobky, rozvoj synergie medzi hospodárskymi aktérmi na rovnakom území. Toto sú práve témy, ktoré môžu priniesť nové objasnenia pre budúcnosť politiky rozvoja vidieka. Výbor teda podporuje pokračovanie iniciatívy „Leader“ v rámci rozvojovej politiky z hľadiska vyhľadávania inováčných riešení pre rozvoj vidieckych oblastí.

Brusel, 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Tretia správa o hospodárskej a sociálnej kohézii - Nové partnerstvo pre kohéziu – konvergencia, konkurencieschopnosť, kooperácia“

(COM(2004) 107 final)

(2004/C 302/14)

Dňa 8. decembra 2003 a Európska komisia rozhodla pre konzultáciu s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom podľa článku 262 Zmluvy zakladajúcej Európske spoločenstvo k Tretej správe o hospodárskej a sociálnej kohézii - Nové partnerstvo pre kohéziu – konvergencia, konkurencieschopnosť, kooperácia

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru k tejto téme, prijala svoje stanovisko dňa 8. júna 2004. Spravodajcom bol pán Barros Vale.

Na svojom 410. plenárnom zasadnutí 30. júna a 1. júla 2004 (schôdza zo dňa 30. júna 2004) prijal Európsky hospodársky a sociálny výbor nasledovné stanovisko počtom 118 hlasov za, 0 hlasov proti a 5 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo.

1. Úvod

1.1 Tretia správa o ekonomickej a sociálnej kohézii, nazvaná „Nové partnerstvo pre kohéziu – konvergencia, konkurencieschopnosť, kooperácia“ predstavuje bilanciu jednotnej politiky v Európskej únii (EÚ) a najmä pokroku, dosiahnutého v ekonomickej, sociálnej a regionálnej oblasti, ako i perspektívy do budúcnosti.

1.2 V podstate má dokument štyri časti a obsah správy (na prvých stranách správy), ako i návrh reformy kohéznej politiky (uvedený v závere):

- Prvá časť – Kohézia, konkurencieschopnosť, zamestnanosť a rozvoj – Situácia a smery;
- Druhá časť – Odozva kohéznych politík členských štátov;
- Tretia časť – Odozva politík spoločenstva: konkurencieschopnosť, zamestnanosť a kohézia;
- Štvrtá časť – Odozva a pridaná hodnota štrukturálnej politiky.

1.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor veľmi pozitívne prijíma výsledky, získané za posledné roky v tejto politike, ktorá je jednou zo základných politík Európskej únie. Domnieva sa, že návrhy, obsiahnuté v správe, zodpovedajú cieľom EHSV, ktoré postupne v dokumentoch prijímal.

1.3.1 Mimočodom, EHSV je rád, že Komisia nepokračovala v niektorých tézach, ktoré presadzovali renacionalizáciu kohéznej politiky.

1.4 Ak berieme do úvahy ucelenosť a odlišnosť prvkov, obsiahnutých v správe spôsobom, ktorý umožňuje lepší pohľad na problematiku, o ktorej sa v tomto návrhu hovorí, rozhodlo sa, že sa bude sledovať štruktúra správy Komisie a ukončí sa vyhodnotením dosiahnutého pokroku a smerov do budúcnosti.

2. Prvá časť – Kohézia, konkurencieschopnosť, zamestnanosť a rozvoj – Situácia a smery

2.1 Na základe rôznych štatistických výsledkov, sa správa dotýka súčasného stavu kohézie v Európe, v ekonomickej, sociálnej a teritoriálnej rovnováhe, najmä s ohľadom na pozitívny účinok na konvergenciu.

2.2 Dokument podrobne analyzuje pokrok „kohéznych štátov“ v oblasti reálnej konvergenencie, na základe informácií z roku 2001, aj keď sa niektoré údaje vzťahujú na rok 2002; a načrtáva niektoré perspektívy. Analýza sa dotýka rovnako kohézie v rozšírenej Európe.

2.3 V tejto časti správy figurujú hlavne: rozvoj výroby a zamestnanosti v krajinách, ktorých sa týka kohézia, v posledných rokoch vo vzťahu k ostatným štátom EÚ a vývoj v odlišných podmienkach medzi 15 regiónmi Európy za posledné desaťročie so zvláštnym dôrazom na regióny cieľa 1. Správa hodnotí aj súčasný ekonomický rozvoj v nových členských štátoch. V hodnotení sú analyzované rôzne dosiahnuté výsledky v týchto krajinách a skutočnosť, akým spôsobom sa krajiny približujú k úrovni priemerného príjmu v EÚ. Už dávno je potrebné, aby došlo k jeho zvýšeniu.

2.4 Starnutie európskej populácie, faktory, determinujúce konkurencieschopnosť, rozvoj a zamestnanosť, hlavne modernizácia a kompetencia, ako i ochrana životného prostredia na úrovni cieľov z Göteborgu, to sú aspekty, ktoré sú mottom tejto časti správy.

2.5 Všeobecné pripomienky

2.5.1 Za týchto posledných desať rokov, najmä v druhej polovici deväťdesiatych rokov, dosiahla národná a regionálna jednota významný pokrok, zmiernili sa rozdiely medzi krajinami ako i regiónmi EÚ. Avšak kohézia medzi členskými štátmi bola významnejšia ako tá medzi regiónmi.

2.5.2 Napriek pozitívnemu vplyvu štrukturálnych fondov a napriek dosiahnutému pokroku, pretrvávajú ešte veľmi veľké rozdiely v oblasti prosperity/hospodárskych výsledkov, ktoré odrážajú štrukturálne nedostatky niektorých krajín/regiónov.

2.5.3 Niektoré problémy pretrvávajú aj na úrovni konkurencieschopnosti znevýhodnených regiónov. Niektoré európske regióny sú príliš izolované, chýba im kvalifikovaná pracovná sila a nemajú prostriedky na prístup k informatike.

2.5.4 V oblasti sociálnej kohézie zamestnanosti sa dosiahol najnižší pokrok:

2.5.4.1 Dlhodobá nezamestnanosť zostáva vysoká;

2.5.4.2 Nepatrný nárast zamestnanosti v 15-člennej Európskej únii v roku 2001, a zníženie pracovných miest v posledných rokoch v kandidátskych krajinách, prispel k stále väčšiemu nárastu rozdielov medzi regiónmi;

2.5.4.3 Prirodený nárast populácie sa znížil vo väčšine európskych regiónov a existujú predpovede, že sa ešte zníži v nasledujúcich rokoch (demografické výhľady uvádzajú zníženie v rôznych členských štátoch a prístupujúcich krajinách, iba s niektorými výnimkami);

2.5.4.4 Najdôležitejším faktorom zamestnanosti: počet osôb v aktívnom veku sa znižuje oveľa rýchlejšie ako celkovej populácie. Výhľady do roku 2025 uvádzajú, že osoby nad päťdesiat rokov budú tvoriť 35 % aktívneho obyvateľstva v 15-člennej EÚ, oproti 26 % v roku 2000. To bude sprevádzať neustály nárast časti populácie nad 65 rokov;

2.5.4.5 Čísla uvádzajú rovnako zvýšenie počtu závislých starých osôb. V EÚ s 15-timi členmi, predstavujú v súčasnosti osoby nad 65 rokov a viac, asi 25 % populácie aktívneho obyvateľstva; z iného pohľadu, pripadajú na jedného dôchodcu štyri osoby vo veku od 15 do 65 rokov. V roku 2025, sa toto percento zvýši na 36 %, čo je menej ako tri osoby v aktívnom veku na jedného dôchodcu. V kandidátskych krajinách, tento pomer predstavuje minimálne od 20 % maximálne do 30 %.

2.5.4.6 Cieľom správy je aj upútať pozornosť na skutočnosť, že údaje neuvádzajú, koľko osôb v aktívnom veku, ktorí by mali znášať náklady na ľudí vo veku od 65 rokov a viac, bude zamestnaných (v roku 2002, bolo 64 % populácie v aktívnom veku v 15-člennej únii zamestnaných, v kandidátskych krajinách to bolo 56 % s veľkými rozdielmi medzi krajinami a regiónmi).

2.5.5 Správa upozorňuje na skutočnosť, že rozdiely medzi krajinami a regiónmi Európskej únie, tak v pomere príjmu ako i zamestnanosti, sa ešte zväčšujú s prístupom nových členských štátov v máji 2004. Tieto krajiny dosiahli zvýšené miery nárastu, ale ich HDP na obyvateľa a v mnohých prípadoch aj

počet pracovných miest je omnoho nižší ako priemer v pätnástich krajinách.

2.5.6 Z hľadiska stúpajúcej vzájomnej závislosti, ktorá existuje v oblasti obchodu a investícií, hospodársky rozvoj v nových členských štátoch by mohol prispieť k zvýšenej miere nárastu pre celok Európskej únie. Tieto výhody majú najmä Nemecko a Francúzsko.

2.5.7 V rozšírenej Európskej únii, bude možné rozdeliť krajiny do troch skupín podľa HDP na obyvateľa:

— prvá skupina, dvanástich z pätnástich súčasných členských štátov, bude mať HDP na obyvateľa výrazne vyšší ako priemer EÚ (o 10 % a viac);

— druhá skupina siedmich krajín, sa skladá z troch súčasných členských štátov, Španielska, Portugalska, Grécka, a Cypru, Slovinska, Malty a Českej republiky, HDP na obyvateľa je od 73 % do 92 % priemeru 25-člennej Európskej únie;

— v tretej skupine je osem krajín (vrátane Bulharska a Rumunska), HDP na obyvateľa bude nižší ako 60 % priemeru Spoločenstva.

2.5.8 V časti správy, ktorá sa zaoberá územnou celistvosťou, sa uznáva, že kooperácia medzi regiónmi v cezhraničných, medzinárodných a interregionálnych rozmeroch, veľmi prispela k podpore vyváženého rozvoja územia Spoločenstva.

2.5.9 Faktory, ktoré determinujú rozvoj a konkurencieschopnosť sa vzťahujú na stále pretrvávanie regionálnych rozdielov:

— na úrovni ľudských zdrojov majú menej prosperujúce regióny vyšší počet predčasne ukončenej školskej dochádzky, počet osôb, ktoré sa ďalej vzdelávajú je omnoho nižší v zjednotených krajinách s výnimkou Írska, a v mnohých prípadoch, je ešte nižší v kandidátskych krajinách;

— správa uvádza rôzne ukazovatele, ktoré ukazujú veľké rozdiely medzi 15-timi krajinami EÚ v inovačných aktivitách. Náklady na výskum a rozvoj potvrdzujú zaostávanie krajín cieľa 1 (v podnikovom sektore, náklady na výskum a rozvoj vo vzťahu k HDP, nezodpovedajú európskemu priemeru, a sú na nižšej úrovni ako jeho 1/5).

2.5.9.1 V kandidátskych krajinách sú náklady na výskum a rozvoj vo vzťahu k HDP nižšie ako v druhej časti 15-člennej EÚ, ale sotva nižšie ako v regiónoch cieľa 1.

2.5.9.2 Tak ako je to v krajinách pätnástky EÚ, na úrovni prístupujúcich krajín sa rovnako konštatuje relatívna koncentrácia výdavkov na výskum a rozvoj v najviac prosperujúcich regiónoch.

2.5.9.3 Regionálne nerovnosti pretrvávajú tiež v prístupe k informačným a spravodajským službám.

2.5.10 Správa rovnako referuje o potrebe určiť podmienky na dosiahnutie trvalo udržateľného regionálneho rozvoja, ako i na pokračovanie v stratégii podpory zamestnanosti. Zdôrazňuje potrebu zabezpečiť na národnej úrovni vhodné makroekonomické stabilné prostredie, ktoré povedie k rozvoju ako i právny a daňový systém, ktorý podporuje podniky. Na regionálnej úrovni správa vyzdvihuje potrebu disponovať infraštruktúrou a kvalifikovanou pracovnou silou, najmä v regiónoch cieľa 1 a v kandidátskych krajinách, kde pretrvávajú veľké rozdiely v týchto dvoch oblastiach; do popredia uvádza potrebu, aby regióny zlúčili podmienky, priamo spojené s nedotknuteľnými faktormi konkurencieschopnosti, ako sú inovácia, výskum a rozvoj a využitie IT, aby sa dosiahli ciele Lisabonskej stratégie.

2.5.11 Správa rovnako spomína existenciu základných rozdielov medzi členskými štátmi a medzi regiómi v oblasti ochrany životného prostredia, z pohľadu realizácie cieľov z Göteborgu.

2.6 Krajiny, ktorých sa týka kohézia, („kohézne krajiny“)

2.6.1 Detailná analýza o konvergencii podľa HDP na obyvateľa, zamestnanosti a produktivite v krajinách, ktorých sa týka kohézia, umožňuje konštatovať, že tieto krajiny pokračujú v snahe dostať sa zo zaostalosti a v období 1994-2001 zaznamenali veľký rozvoj oproti priemeru EÚ. Príklad Írska sa používa na konkrétnu účinnú demonstráciu pozitívneho prínosu Štrukturálnych fondov, pokiaľ sú kombinované s národnou politikou, ktorá vedie k rozmachu.

2.6.2 Správa poukazuje na výrazné zníženie ekonomického rozvoja EÚ od poslednej správy, zníženie, ktoré neodvratne vplýva na kohéziu, nie iba preto, že spôsobilo nárast nezamestnanosti, ale tiež preto, že spôsobilo nepriaznivú klímu na sledovanie zníženia rozdielov v príjme a zamestnanosti medzi regiómi.

2.6.3 Zníženie ekonomického rozvoja v EÚ sa dotklo skoro všetkých členských štátov. Zdá sa, že medzi krajinami, ktorých sa týka kohézia, sa to dotklo najviac Portugalska. Správa evokuje tiež možnosť, že v Portugalsku mohlo dôjsť k inverzii konvergenčných dráh smerom k európskemu priemeru, ak sa zoberú do úvahy údaje z roku 2001 a ak sa predpovede na rok 2004 potvrdia.

2.6.4 Správa uvádza, že do roku 2001 sa podporovalo zmiernenie rozdielov príjmu (HDP na obyvateľa) medzi menej prosperujúcimi regiómi EÚ (hlavné ciele kohéznej politiky) a ostatných regiónoch. Naopak nie je možné povedať, čo sa stalo od roku 2001, pretože nedisponujeme najnovšími údajmi z regiónov).

2.7 Kandidátske krajiny

2.7.1 Zisťuje sa prehĺbenie rozdielov v oblasti HDP na obyvateľa medzi regiómi kandidátskych krajín. V Českej republike a na Slovensku, 20 % populácie, ktorá žije v najviac prosperujúcich regiónoch má dvojnásobný príjem na obyvateľa ako 20 % populácie, ktorá žije v najchudobnejších regiónoch.

2.7.2 V správe sa vysvetľuje, že na to, aby sa priblížila úroveň príjmu týchto krajín úrovni priemerného príjmu v EÚ, musia mať dlhodobu zvýšenú mieru hospodárskeho rastu. Rovnako sa upresňuje, že rozvoj v týchto krajinách prospeje celému spoločenstvu znížením nezamestnanosti a povedie k zvýšeniu sociálnej súdržnosti.

2.7.3 Od roku 2001, sa zistilo spomalenie ekonomického nárastu v kandidátskych krajinách, ktoré sa čiastočne pripisuje zníženému nárastu v EÚ, a menšiemu objemu jeho exportných trhov, čo spôsobilo pokles v zamestnanosti.

2.7.4 V roku 2002, sa v desiatich kandidátskych krajinách dosiahla miera zamestnanosti 56 %, čo je omnoho nižšia úroveň ako priemer v EÚ s 15-timi členmi, kde sa pohybuje okolo 64 %. Vo všetkých kandidátskych krajinách, s výnimkou Cypru, je miera zamestnanosti nižšia ako stanovujú ciele Lisabonskej stratégie pre Európu (67 % v roku 2005 a 70 % v roku 2010).

2.8 Rozšírenie

2.8.1 Rozšírenie spôsobí prehĺbenie rozdielov medzi členskými štátmi, ktoré najviac a najmenej prosperujú. Aj keď nové členské štáty zaznamenali v poslednej dobe rýchlejší rozvoj ako 15 krajín EÚ, rozpätie v HDP na obyvateľa zostáva také, ako bolo uvedené. V roku 2002, iba Malta, Česká republika, Cyprus a Slovinsko mali HDP na obyvateľa zreteľne vyšší ako à 60 % priemer v 15 –člennej EÚ. Poľsko, Estónsko a Litva sa pohybovalo na úroveň miera okolo 40 %, v Lotyšsku bola 35 % a okolo 25 % bola v Bulharsku a Rumunsku.

2.8.2 Rozšírenie bude mať omnoho výraznejší účinok v rozdieloch medzi regiómi ako medzi krajinami. Podľa posledných odhadov (2001), okolo 73 miliónov osôb, čo je 19 % populácie 15 – člennej EÚ, má nižší príjem na obyvateľa ako 75 % priemeru spoločenstva. Rozšírenie zväčší objem počtu osôb, ktoré žijú v regiónoch s HDP nižším ako 75 % priemeru 25 člennej EÚ na obyvateľa. Týchto osôb bude okolo 123 miliónov v dvadsaťpäťčlennej EÚ a ak sa tam zaradi Bulharsko a Rumunsko, ich celkový počet dosiahne 153,5 miliónov, čo je dvakrát viac ako dnes.

2.8.3 V správe sa konštatuje, že vzhľadom na štatistický efekt rozšírenia, ktorý zníži priemerný HDP na obyvateľa, ak zostane nezmenené kritérium na stanovenie štatútu regiónu s cieľom 1, niektoré regióny stratia ich možnosť voľby, ktorú znovu nastoluje tento cieľ, aj keď sa ich príjem nezvýši (pred a po rozšírení). Viaceré regióny v Nemecku, Španielsku, Grécku, Taliansku a Portugalsku budú napríklad v takejto situácii.

3. Druhá časť – Odozva politík členských štátov na zjednotenie

3.1 Druhá časť správy poskytuje analýzu, ako prispeli národné politiky, dopĺňujúce zjednotenú politiku Európskej únie, kde obe strany očakávali, že prispedia nielen k dosiahnutiu vyrovnaných príjmov a kvality života v regiónoch, ale aj k viac vyváženému územnému rozvoju každej krajiny, a celej Únie.

3.1.1 Komisia upresňuje obmedzenia, ktoré si vynútili zníženie verejných nákladov na zlepšenie kvality programov. V každom prípade nie je možné získať informáciu, do akej miery prispeli tieto k účinnosti politiky regionálnej súdržnosti.

3.1.2 Údaje o verejných nákladoch v rôznych členských štátoch, aj keď sú nekompletné, jasne uvádzajú, že podstatná časť verejných nákladov v členských štátoch EÚ, najmä v oblasti sociálnej ochrany, sú spojené s európskym sociálnym modelom a že premyslene alebo nepremyslene, prispeli pozitívnym spôsobom k zníženiu rozdielov v príjmoch a kvalite života.

3.1.3 Pokiaľ sa týka úprav v zložení verejných nákladov, správa zdôrazňuje skutočnosť, že napriek starnutiu populácie a zvýšenému počtu dôchodcov, sa v EÚ prejavila v období od roku 1995 do roku 2002 tendencia znížiť, v percentách HDP, výdavky na sociálne dávky s výnimkou niektorých krajín ako Nemecko, Grécko, Portugalsko a najmenej Taliansko.

3.1.4 V paragrafe o politike regionálneho rozvoja v členských štátoch, sa správa zmieňuje o tom, že prístup k regionálnemu rozvoju diferencuje jeden štát od druhého vplyvom inštitucionálnych faktorov (hlavne stupeň decentralizácie politiky hospodárskeho rozvoja) ako i rôznych pohľadov na činitele, ktoré determinujú hospodársky rozvoj.

3.1.5 Ak zoberieme do úvahy ich prínos pri vytváraní pracovných miest a skutočnosť, že ide o mechanizmus prenosu technológií a kompetencií, predstavujú politiky namierené na pritiahnutie priamych zahraničných investícií dôležitý prvok stratégie regionálneho rozvoja, preto má významná časť regionálnej podpory za cieľ zvýšiť atraktivitu regiónov pre zahraničných investorov.

3.1.6 Aj keď nekompletné, údaje vádzajú, že prílev investícií sa uskutočňuje disproportionalne v regiónoch, ktoré sú ekonomicky dynamickejšie, a to vo vnútri krajín ako i v celej Európskej únii.

3.1.7 Takto sú vlády krajín, ktorých sa týka kohézia, ako i kandidátskych krajín konfrontované v zvláštnej dileme, ktorou je na jednej strane potreba pritiahnúť investície do menej rozvinutých regiónov, a na druhej strane skutočnosť, že tieto investície prirodzene prichádzajú do najdynamickejších regiónov.

4. Tretia časť – Odozva politík spoločenstva: konkurencieschopnosť, zamestnanie a kohézia

4.1 Druhá správa o kohézii prezentovala prínos politik spoločenstva pre zjednotenie. Tretia časť správy na prerokovanie predstavuje základné zmeny, ku ktorým došlo od roku 2001, prostredníctvom cieľov z Lisabonu a Göteborgu.

4.1.1 Výsledky rôznych iniciatív, ohlásených v rámci Lisabonskej stratégie svedčia o dosiahnutom pokroku najmä na úrovni využívania nových technológií (školy dostali počítače napojené na Internet, rozvoj verejných „on line“ služieb vo všetkých kandidátskych krajinách, niektoré z nich dosiahli v niektorých oblastiach lepšie výsledky ako niektoré súčasné členské štáty EÚ).

4.1.2 Aj keď existujú rozdiely medzi členskými štátmi, možno konštatovať pozitívne účinky, ktoré mala európska stratégia zamestnanosti na pracovnom trhu (zníženie priemernej miery nezamestnanosti v EÚ a zvýšenie miery účasti pracovnej sily v aktívnej populácii).

4.1.3 V rámci prieskumu ostatných politik spoločenstva, ktoré majú za cieľ posilniť ekonomickú a sociálnu kohéziu, najmä politiky dopravy, telekomunikačnej politiky, energetickej politiky, politiky poľnohospodárstva a rybolovu a politiky životného prostredia, dáva správa do popredia rozvoj transeurópskych sietí a komunikácií, ktoré umožnili dosiahnuť väčšiu prístupnosť najmä od roku 1991. Prevláda nádej, že tieto výsledky sa budú dosahovať aj v nasledujúcich rokoch, najmä v kandidátskych krajinách.

4.1.4 Vzhľadom na to, že trvalo udržateľný rozvoj je prioritou energetickej politiky v nadväznosti na protokol z Kyota, správa zdôrazňuje rozvoj nových zdrojov energie, ktorý umožní periférnym regiónom obmieňať ich energetické zdroje a zvýšiť ich kvalitu života. Investície na ochranu životného prostredia môžu tiež prispieť pozitívnym spôsobom na tvorbu pracovných miest.

4.1.5 Správa konštatuje, že štátne podpory a politika zjednotenia sa dopĺňajú a uznáva, že tieto podpory musia byť prísne kontrolované, aby sa dosiahli ciele Lisabonskej stratégie a ciele z Göteborgu, dôvod, pre ktorý boli členské štáty vyzvané, aby preorientovali tieto podpory do horizontálnych oblastí.

4.2 Nakoniec, bezpečné prostredie, kde je v podstate rešpektované právo, predstavuje základnú podmienku na trvalo udržateľný hospodársky rozvoj.

5. Štvrtá časť – Odozva a pridaná hodnota štrukturálnej politiky

5.1 Táto časť správy poskytuje prehľad výsledkov účinných intervencií v kohéznej politike obdobia 1994-1999. Uvádza aj predbežné výsledky, zavedené v niektorých programoch v plánovanom období 2000-2006. Analyzujú sa rôzne aspekty kohéznej politiky: dosiahnutý výsledok štrukturálnych politík v podpore rozvoja najmenej uprednostňovaných regiónov, účinok týchto politík mimo regiónov cieľa 1, zvláštna úloha EŠF v oblasti investícií do výchovy, zamestnanosti a vzdelávania, úloha štrukturálnych politík v podpore kooperácie a nakoniec predstupová podpora v nových členských štátoch.

5.2 Z dosiahnutých výsledkov, uvedme do popredia nasledovné:

5.2.1 V rokoch 1989 a 1993 ako i 1994 a 1999, skoro všetky cieľové krajiny skupiny 1, zaznamenali výrazné zvýšenie verejných investícií.

5.2.2 Štrukturálne fondy podporovali rozvoj transeurópskych dopravných sietí, čo zvýšilo atraktivnosť regiónov a rozvoj hospodárskej aktivity.

5.2.3 Uznalo sa, že investície do infraštruktúry a zariadení nie sú dostatočné na rozvoj ekonomiky, založenej na kompetencii, a preto sa v priebehu posledného desaťročia zamerali štrukturálne politiky aj na nárast objemu výskumu a rozvoja, najmä v regiónoch cieľa 1.

5.2.4 Štrukturálne finančné podpory rovnako prispeli pozitívne k ochrane životného prostredia.

5.2.5 Najnovšie empirické štúdie analyzovali reálnu konvergenciu medzi regiónmi. Poukázali na existenciu kladnej korelácie medzi výškou štrukturálnych podpôr a nárastom HDP v reálnych rozmeroch.

5.2.6 Na základe makro-ekonomických simulácií štrukturálnych politík v období od roku 1994 a 1999 sa odhaduje, že v Grécku presiahol reálny HDP v roku 1999 o 2,2 %, a že toto číslo dosiahlo 1,4 % v Španielsku, 2,8 % v Írsku a 4,7 % v Portugalsku. Tieto rozdiely odrážajú rôznu stupeň otvorenosti ekonomík, ktorá je najvyššia v dvoch posledných krajinách.

5.2.7 Štrukturálne podpory sprevádzalo aj významné zvýšenie investícií – ktoré sa odhaduje na viac ako o 24 % v Portugalsku a o 18 % v Grécku v 1999 – najmä do infraštruktúry a ľudských zdrojov.

5.2.8 Skúsenosť ukazuje, že v niektorých prípadoch štrukturálna podpora uprednostnila národnú konvergenciu (Írsko), zatiaľ čo v iných prípadoch, mala tendenciu postaviť sa proti účinkom polarizácie hospodárskej činnosti (Španielsko). Avšak, miera, v akej sa takéto rozhodovanie uskutočňuje v regionálnej a národnej konvergencii, závisí najmä od priestorového prerozdelenia hospodárskej činnosti a zaľudnenia v krajinách, ktorých sa to týka.

5.2.9 Štrukturálne fondy prispeli k hospodárskej integrácii v dôsledku prílivu tovaru a investícií. Obchodné výmeny krajín, ktorých sa týka kohézia, predstavujú v Európskej únii viac ako dvojnásobok v priebehu posledného desaťročia. Časť tohto nárastu predstavuje sumy, ktoré iné krajiny získali zo štrukturálnych fondov, určených relatívne znevýhodneným regiónom. Odhaduje sa, že v období 2002 až 2006, sa približne jedna štvrtina (24,1 %) týchto výdavkov vráti do Únie, hlavne formou zvýšenia exportu hlavne strojov a zariadení do krajín, ktorých sa týka kohézia. Toto percento sa oveľa viac zvýši v Grécku (42,3 % štrukturálnej podpory) a v Portugalsku (35,2 %).

5.2.10 Štrukturálne fondy rovnako prispeli /okrem regiónov cieľovej skupiny 1/, k hospodárskemu rozvoju iných regiónov EÚ, ktoré majú štrukturálne problémy (oblasti priemyselného úpadku, vidieckej oblasti). Správa uvádza výsledky najnovších štúdií o hlavných účinkoch, ktoré sa v tejto oblasti zaznamenali v období rokov 1994-1999. Finančné podpory spoločenstva prispeli k reštrukturalizácii tradičných priemyslov, diverzifikácii hospodárskej činnosti a vytvoreniu pracovných miest v oblastiach, ktoré podporu využili v tomto období.

5.2.11 Podrobné štúdie ukazujú, že náklady na výskum a rozvoj, na inovácie a prechod na nové technológie boli veľmi účinné najmä preto, lebo vytvorili nové pracovné miesta a zachovali už existujúce pracovné miesta. Avšak v niektorých prípadoch, objem inovácií v týchto oblastiach neprekračuje objem najmenej rozvinutých regiónov EÚ. Protirečí to dotáciami, ktoré dostali na infraštruktúru, najmä na dopravné a telekomunikačné systémy a ľudské zdroje. Základné úsilie sa dosiahlo rovnako aj v oblasti prebudovania starých priemyselných oblastí a zlepšenia životného prostredia najmä v mestských zónach.

5.2.12 V oblasti podpôr poľnohospodárstvu, vidieckemu rozvoju a rybolovu, správa uvádza rovnako výsledky opatrení, ktoré boli prijaté v rámci cieľa 5a a 5b v období 1994-1999.

5.2.13 Podstatná časť finančnej podpory Európskych sociálnych fondov (ESF) poslúžila, okrem regiónov cieľovej skupiny 1/, na podporu iných regiónov EÚ. V období 1994-1999, mali finančné podpory ESF pre regióny skupiny 3 a 4 pozitívny dopad na nezamestnanosť, najmä na dlhodobú nezamestnanosť, ako aj na etnické menšiny a rovnoprávnosť možností medzi ženami a mužmi.

5.2.14 Viacero iniciatív spoločenstva, ktoré mali za cieľ kooperáciu a siete doplnilo nie zanedbateľným spôsobom politikou zjednotenia. INTERREG II prispel v podpore sietí medzi krajinami, k výmene skúseností medzi regiónmi a odovzdávaniu vedomostí, aj keď výsledky, ktoré sa dosiahli v oblasti zmierňovania izolácie, boli slabšie, totižto niektoré regióny výrazne rozšírili pozemné komunikácie ako i prístavné zariadenia (týka sa to najmä Grécka, Nemecka a Fínska), zatiaľ čo v niektorých hraničných oblastiach, ako napríklad medzi Portugalskom a Španielskom, boli výsledky viac obmedzené.

5.2.15 Správa zdôrazňuje rovnako prínos spoločenstva URBAN na rozvoj mestských zón a zlepšenie kvality života.

5.2.16 Rozšírenie predstavuje výzvu navyše v oblasti politiky súdržnosti. Je známe, že finančná podpora zo štrukturálnych fondov bude životne dôležitá pre nové členské štáty na to, aby posilnili konkurencieschopnosť a priblížili sa k úrovni HDP na európskeho obyvateľa, o to viac, že sa od týchto krajín vyžaduje minimálna príprava pre administratívne kapacity a riadenia konkurzov, do ktorých sa prihlásia. Predvstupové finančné podpory predstavujú z istého hľadiska pre krajiny, ktoré ich využijú, skúsenosť, v ktorej sa naučia efektívne využívať finančné podpory skôr, než dostanú omnoho väčšie úvery. V každom prípade, po roku 2006 bude musieť byť posilnená administratívna spôsobilosť a schopnosť decentralizovať zavádzanie programov.

6. Úvahy Európskeho a sociálneho výboru

6.1 Výsledky, ktoré sa uvádzajú v správe ukazujú, že kohézna politika má kladné, zreteľné účinky.

6.2 EHSV chce poukázať na obavu z toho, že realizáciu cieľov politiky súdržnosti je možné viac badať medzi členskými štátmi ako medzi regiónmi. Napriek pozitívnemu vývoju, pretrvávajú rozdiely medzi regiónmi v hospodárskom a sociálnom rozvoji. EHSV rovnako zdôrazňuje, že rozšírenie

ešte prehĺbuje tieto rozdiely, čo predstavuje pre politiku súdržnosti veľké úlohy.

6.3 EHSV je toho názoru, že rozšírenie prinesie veľký rozmach vnútorného trhu spoločenstva, ktorý ponúkne nové možnosti, s rôznymi cieľmi v rôznych krajinách EÚ. Vzhľadom na vzájomnú narastajúcu závislosť v obchode a investíciách, hospodársky rozvoj v nových členských štátoch môže spôsobiť hospodársky nárast celej EÚ (štrukturálne fondy prispeli k zvýšeniu hospodárskej integrácie, o čom svedčí aj príliv investícií a zvýšený objem transakcií).

6.4 EHSV takisto konštatuje, že regióny, ktoré boli určené na získanie finančnej podpory neboli jedinými, ktoré využili štrukturálne fondy. Podstatná časť podpôr, ktoré boli smerované do málo rozvinutých regiónov, sa vrátili do najviac rozvinutých regiónov Európskej únie formou ich exportov. Odhaduje sa, že v období 2000 až 2006, dosiahne tento účinok návratu jednu štvrtinu, okolo (24,1 %) štrukturálnych podpôr v rámci cieľovej skupiny 1. Dlhodobý, rozvoj dosiahnutý v týchto regiónoch otvorí nové trhy aj pre regióny a krajiny, ktoré sú čistými prispievateľmi, vytvoriac tak priaznivé podmienky pre ich vlastné hospodárstva.

6.5 Údaje, ktoré sú k dispozícii, uvádzajú, že príliv investícií sa lokalizuje disproporcionálne v regiónoch a krajinách EÚ, ktoré sú najdynamickejšie, čo vyvoláva vážnu dilemu pre vlády „kohéznych“ a kandidátskych krajín.

6.6 Koordinácia politík rôznych odvetví Spoločenstva je pre súdržnosť pozitívna, najmä v oblasti politiky poľnohospodárstva a rybolovu, dopravnej politiky a politiky výskumu a rozvoja a politiky výchovy a odborného vzdelávania.

6.7 Finančné podpory Spoločenstva sú rovnako dôležité aj pre iné krajiny ako tie, ktoré sa nachádzajú v cieľovej skupine I, ak berieme do úvahy zníženie hospodárskych a sociálnych rozdielov.

6.8 Oslabenie hospodárskeho nárastu malo vo všeobecnosti nepriaznivý dopad na zamestnanosť. Miera zamestnanosti v 15-člennej EÚ neprekračuje ambiciózne ciele, ktoré stanovila Európska rada v Lisabone; priemerná hodnota skrýva hlboké rozdiely medzi rôznymi krajinami Únie.

6.9 Demografické tendencie, najmä starnutie pracovnej sily, budú mať vážny dôsledok na perspektívy pracovného trhu v EÚ; jasne ukazujú potrebu zvýšiť vzdelávanie / výuku počas celého života.

6.10 Demografické výhľady stavajú do popredia potrebu, aby sa dosiahla vyššia úroveň zamestnanosti v budúcich rokoch, tak, aby nespôsobilá zvýšené sociálne tlaky, čo by malo prebiehať spolu s rastom produktivity.

6.11 Zdá sa, že je potrebné zamerať európsku ekonomiku na aktivity, založené na kompetencii, inovácii a nových informačných a spravodajských technológiách, aby sa európske hospodárstvo stalo viac konkurencieschopné a zvýšilo zamestnanosť a životnú úroveň. Vcelku ide o to, aby sa konkretizovali ciele Lisabonskej stratégie.

7. Priority zjednotenej politiky

7.1 EHSV súhlasí s novou štruktúrou kohéznej politiky EÚ na obdobie po roku 2006, založenej na určitom počte priorít (I - konvergencia; II - pracovná a regionálna konkurencieschopnosť; III - európska územná kooperácia) a ich konkrétnu realizáciu zameriava na Lisabonskú a Göteborgskú stratégiu na národnej a regionálnej úrovni.

7.2 Podľa názoru EHSV, údaje, ktoré sa uvádzajú v tejto správe jasne poukazujú na potrebu zdvojnásobiť úsilie v oblasti súdržnosti v rozšírenej únii, preto súhlasí s tým, aby sa cieľ konvergencie sústredil v prvom rade na regióny, ktoré majú HDP na obyvateľa nižší ako 75 percentný priemer spoločstva. Je rád, že sa osobitná starostlivosť venuje tým krajinám, na ktoré sa zameriava „štatistika“, ktorým by sa mala udeliť vyššia finančná podpora, ako bolo rozhodnuté v roku 1999, v rámci „finančnej podpory prechodného charakteru“.

7.3 EHSV pozitívne prijíma návrh vyčleniť Kohézny fond na ciele konvergencie a domnieva sa, že tento by mal fungovať naďalej podľa národnej logiky (Členské štáty, ktorých HND je nižšie ako 90 % priemeru spoločstva) a tak, aby jeho zavádzanie nebolo limitované regionálnymi kritériami.

7.4 EHSV podporuje názor, že má zmysel venovať sa kohéznej politike mimo členských štátov a menej rozvinutých regiónov (treba totižto podporovať konkurencieschopnosť a znížiť rozdiely medzi regiónmi, ako i viesť európsku stratégiu zamestnanosti). Je toho názoru, že sa treba sústrediť na tému určitého počtu priorít v oblasti konkurencieschopnosti (ekonomika založená na kompetencii, prístupnosti, životnom prostredí a služieb všeobecného dopytu).

7.5 Takisto súhlasí so skutočnosťou, že druhou prioritou by mal byť zvláštny prístup k regiónom, ktoré boli vybrané do cieľovej skupiny 1 a ktoré nerešpektujú kritéria voliteľnosti v rámci hlavnej úlohy konvergencie, ktoré využijú jednu väčšiu finančnú podporu počas prechodného obdobia („dočasná podpora“).

7.6 Finančná podpora na cezhraničnú, transnacionálnu a interregionálnu spoluprácu bola dôležitá v európskej územnej integrácii čo je dôvod, kvôli ktorému EHSV podporuje návrh Komisie vytvoriť nový cieľ, ktorý bude ťažiť zo skúseností, získaných v iniciatíve INTERREG. Tento cieľ by sa zameriaval na územnú kooperáciu, dodržiavajúc cezhraničné, interregionálne ako i medzinárodné rozmery, ako i na možnosť, aby členské štáty mohli zaradiť prímorské oblasti do cezhraničných oblastí. Okrem toho, regióny, ktoré majú spoločnú hranicu s novými členskými štátmi sa novej situácii musia prispôbiť. Mal by sa pre ne vytvoriť špeciálny program. EHSV potvrdzuje svoj súhlas s tým, aby sa zreteľne zvýšili finančné prostriedky, vynaložené na cieľ Európskej teritoriálnej spolupráce vo vzťahu k fondom, ktoré na to boli vyčlenené v programe INTERREG.

7.7 Výbor priaznivo prijíma úmysel Komisie navrhnuť nový právny nástroj „cezhraničné regionálne správne celky“, ktorý má ulahčiť kooperáciu medzi členskými štátmi a miestnymi úradmi a posilniť vzťahy na vonkajších hraniciach, to znamená s novými susedmi.

7.8 Súhlasí s Komisiou, aby do súboru programov bola zaradená otázka, ktorá sa zameriava na územné špecifiká a nezaobíde sa, že musia zohľadňovať potrebu potláčať rôzne druhy sociálnej diskriminácie.

7.9 Kladne prijíma skutočnosť, že sa prisudzujú dôležitosť mestským oblastiam: súhlasí, aby sa do programov integrovala činnosť v tejto oblasti, kladol výnimočný dôraz na riešenie problémov miest a uznala sa im úloha motora v regionálnom rozvoji. Tak ako Komisia, EHSV priznáva, že spolupráca medzi mestami je dôležitá ako kľúčový prvok teritoriálnej kooperácie.

7.10 EHSV sa domnieva, že je obzvlášť dôležité zaručiť, aby sa nové používané nástroje vo vidieckych oblastiach integrovali do politiky poľnohospodárstva v spoločstve, a udržiaval súčasný stupeň koncentrácie finančnej podpory v najmenej rozvinutých regiónoch a krajinách, v rámci programov konvergencie. Upozorňuje na potrebu neobmedziť podporu spomenutých vidieckych oblastí len na poľnohospodárske projekty, ale aj iné, ktoré by umožnili rozvoj vidieckeho prostredia.

8. Systém riadenia

8.1 EHSV podporuje zníženie finančných podporných programov kohéznej politiky na tri nástroje (FEDER, FSE a Kohézne fondy) a v princípe aj zníženie počtu cieľov, ktoré sa viažu na finančné podporné programy, čo povedie k zjednodušeniu a účinnosti plánovania.

8.2 Výbor súhlasí s posilnením kooperácie medzi členskými štátmi, miestnymi úradmi a hospodárskymi a sociálnymi partnermi.

8.3 Súhlasí s tým, že je dôležité pravidelné vyhodnocovať účinky regionálnych politík na teritoriálnej úrovni. Toto vyhodnotenie by malo na doporučenie Komisie obsahovať aj vyhodnotenie dopadu na rozvoj obchodovania.

8.4 EHSV považuje za dôležité, že Komisia bude vo svojich budúcich správach uvádzať do popredia rovnosť príležitostí pre ženy a mužov a bude vyhodnocovať prínos jednotnej politiky v tejto oblasti.

8.5 Čo sa týka systému riadenia, EHSV súhlasí s tým, aby sa dodržiavali štyri princípy (plánovanie, partenariát, koncentrácia a doplňovanie) a aby bolo zavedené zjednodušenie, ktoré sa zakladá na dosiahnutej decentralizácii. Domnieva sa však, že tento rast decentralizácie nesmie obnoviť otázku potreby, aby Komisia ďalej sledovala predbežné realizovanie programov, aby sa zabezpečila nadväznosť regionálnej politiky v únii a zabránilo sa odchýlkam, ktoré by znehodnotili sledované ciele. Kontrola ktorú bude vykonávať Komisia, musí byť prísna nie iba v oblasti správneho využitia fondov, aby sa zamedzilo akejkoľvek odchýlke, ale zároveň aj preto, aby sa dalo preveriť, či finančné projekty spĺňajú účel, na aký boli poskytnuté.

9. Partnerstvo pri realizácii štrukturálnych fondov

9.1 EHSV opätovne pripomína svoje stanovisko k téme „Partnerstvo pri realizácii štrukturálnych fondov“⁽¹⁾, z ktorého vyzdvihuje nasledujúce body:

9.2 Je prvoradé zaoberať sa úvahami o kontrolných výboch podľa článku 35 nariadenia o štrukturálnych fondoch. Nové dôležité úlohy, ktorými boli tieto orgány, alebo orgány, ktoré by ich zastupovali, poverené si nevyhnutne vyžadujú prehodnotenie mechanizmov účasti sociálnych partnerov.

9.3 Predovšetkým je potrebné, aby účasť partnerov v kontrolných orgánoch bola povinná a hodnotená tými, ktorí majú hlasovacie právo, čo by umožnilo, aby ich postavenie pri riešení otázok v tejto inštitúcii bolo jasné.

9.4 Komisia by mala objednať vypracovanie aktualizovanej štúdie rôznych modelov účasti, ktoré sa využívali na národnej a regionálnej úrovni, čo by umožnilo vyhodnotiť a rozšíriť sériu menej známych, ale pre budúcnosť veľmi zaujímavých praktík.

⁽¹⁾ Odsek 9 vychádza zo stanoviska EHSV ECO /106 „Partenariát pri realizácii štrukturálnych fondov“ (Ú. v. C 10 z 14.01.2004, str. 21.)

9.5 EHSV sa domnieva, že je nevyhnuté zaručiť nezávislosť inštitúcie, ktorá vyhodnocuje program kompetentných národných úradov a že tu budú môcť zohrávať aj väčšiu úlohu inštitúcie, ekonomickí a sociálni partneri vďaka skúsenostiam, ktoré získali z praktických výsledkov rôznych intervencií.

9.6 Výber partnerov a transparentnosť ich funkcií a kompetencií má podľa EHSV prvoradý význam.

9.7 Prípadná nezlučiteľnosť skutočností, že sa partneri efektívne zúčastňujú na plnení rôznych etáp programov a tej, že zároveň podporujú projekty, vytvára potrebu zaviesť pravidlá výberu partnerov, aby sa do partenariátu nezapojili tie inštitúcie, ktoré patria štátu a ktorých nezávislosť by bola ohraničená z funkčného aj štrukturálneho dôvodu.

9.8 Okrem hlavných činiteľov, ktoré tradične predstavujú ekonomickí a sociálni partneri (pracovné odbory, priemyselné združenia, poľnohospodári, umelci a obchodníci, tretí sektor, družstvá apod.), je dôležité posilniť aj začlenenie „nezávislých inštitúcií“, ako sú Obchodné komory, univerzity a organizácie na podporu sociálneho ubytovania, a ďalších do politických štruktúr spoločnosti.

9.9 Zloženie partnerstva a prípadne neúčinnosť procesu z dôvodu nezlučiteľnosti s transparentnosťou a rozhodovacou nezávislosťou (napríklad účasť tých istých osôb, ktoré sú často beneficiarom programov v etapách plánovania/ plnenia / vyhodnocovania,), môže byť škodlivé.

9.10 Zdalo by sa, že dochádza často k nezlučiteľnosti medzi skutočnosťou môcť rozhodovať a byť beneficiarom štrukturálnych fondov naraz, čo vedie rovnako ku konfliktu záujmov.

9.11 EHSV sa domnieva, že ekonomickí a sociálni partneri budú musieť mať dostatok finančných prostriedkov a vzdelanie na to, aby mohli uspokojivo plniť funkciu, ktorá im bola zverená. Táto prax je zriedkavá, tak povediac v súčasnosti neexistujúca.

9.12 V niektorých prípadoch je nízka účasť partnerov spôsobená nedostatkom odborného personálu ani dostatočných kompetencií pre účasť na fórach Spoločenstva, na ktorých by sa mohli a museli zúčastňovať.

9.13 EHSV sa domnieva, že členské štáty musia venovať výnimočnú pozornosť všetkým byrokratickým postupom a čo možno najviac limitovať ich ťažkopádnosť. Je to často celý rad prehnávaných a disproporcionálnych administratív, ktoré ohrozujú princíp partnerstva a vytvárajú bariéry, tým že uprednostňujú často neproduktívne postupy.

9.14 EHSV sa domnieva, že je veľkou výhodou využívať inštitúciu, ktorá zabezpečí minimálnu zapojenie a bude sa riadiť nariadením spoločenstva, pričom členské štáty majú na starosti určiť legislatívnu cestou alebo prostredníctvom nariadení na národnej úrovni stupeň zapojenia, ktorý si želajú. Pravidlá, ktoré treba stanoviť, umožnia lepšiu informovanosť ako i efektívnejšie, stále a trvalé formy účasti ekonomických a sociálnych partnerov.

9.15 Úloha ekonomických a sociálnych partnerov, obsah návrhov a postupy účasti sa od seba nevyhnutne líšia vo fázach prípravy, financovania, monitorovania a vyhodnocovania štrukturálnych zásahov Spoločenstva. Preto je potrebné vyjasniť, čo sa očakáva od partnerov, aké opatrenia musia podniknúť, aby programy mali čo najväčší úspech, na aké úrovne zasahuje činnosť partnerov, a v ktorých politických a technických orgánoch by mali byť (partneri) zastúpení.

9.16 Partnerstvo hrá dôležitú úlohu v dvoch fázach štrukturálnych zásahov:

— v „politickej“ fáze plánovania fondov a zásadných rozhodnutí tak na úrovni Spoločenstva, ako aj na úrovni členských štátov;

— vo fáze monitorovania a vyhodnocovania zásahov.

10. Príspevky EHSV v diskusii o integrácii nového partnerstva v oblasti zkohézie - konvergencia, konkurencieschopnosť a kooperácia

10.1 Priority politiky súdržnosti

10.1.1 Výbor pozitívne hodnotí úmysel Komisie vytvoriť v rámci súdržnosti zvláštny mechanizmus s cieľom kompenzovať všetky nedostatky ultraperiférnych regiónov, ako i tých, kde pretrvávajú trvalé štrukturálne nedostatky.

10.1.2 EHSV doporučuje, aby sa v stratégii finančných podpôr rôznym regiónom analyzovalo opatrenie, v ktorom sa presne uvádzajú údaje v číslach o ekonomickom a sociálnom pokroku, ktoré nie sú výsledkom externých štatistík, ktoré často nezodpovedajú hospodárskym a sociálnym realitám týchto regiónov, tak ako je to v prípade zavedenia systémov off-shore, skreslenie použitých ukazovateľov.

10.2 Komplementárnosť odvetvových politik spoločenstva

10.2.1 EHSV upozorňuje na komplementárnosť politik rôznych odvetví spoločenstva za účelom kohézie, najmä

v oblasti výskumu a rozvoja, informačných a dopravných spoločností. Je rád, sa súvislosť medzi politikami súdržnosti a konkurencieschopnosti stala základným prvkom v rôznych politikách Spoločenstva.

10.2.2 Možno konštatovať, že viac ako 50 % fondov určených na výskum a rozvoj bolo v limitovanom počte určených pre regióny EÚ. EHSV sa prikláňa k názoru, že komplementárnosť politik rôznych odvetví je proti tejto veľkej koncentrácii a prispieje posilneniu opatrení na presun technológie medzi regiónmi.

10.3 Rozpočet

10.3.1 V nadväznosti na snahy, ktoré si členské štáty v EÚ stanovili vo vzťahu k cieľom na rozšírenie a k Lisabonskej stratégii, nie je veľmi rozumné myslieť si, že môže výška finančných zdrojov zostať na tej istej úrovni. EHSV opakovane žiadal vo svojich stanoviskách, ktoré vydal v posledných rokoch, aby sa strop rozpočtu Spoločenstva zvýšil. Limit, ktorý presadila Komisia v rámci finančných výhľadov na obdobie 2007-2013 je 1,24 %. EHSV odhaduje že 0,41 % finančných zdrojov, vyhradených na kohéznu politiku (0,46 % pred transfermi na rozvoj vidieka a rybolovu) zodpovedá maximálnemu stropu finančných zdrojov, čo je nedostatočné - na realizáciu navrhnutých ambiciózných cieľov..

10.3.1.1 Podľa tohto scenáru a v nadväznosti na zvýšenú potrebu finančných prostriedkov na dosiahnutie zmiernenia regionálnych rozdielov, vyplývajúcich z rozšírenia, to budú hlavne regióny, ktoré v súčasnosti využívajú kohéznu politiku, ktoré budú znášať náklady za rozšírenie, vďaka zníženým podporám spoločenstva, ktoré im budú pridelené.

10.3.1.2 Podľa názoru EHSV, sa táto situácia nedá obhájiť ani z hospodárskeho, ani z politického hľadiska, pretože je v protiklade s každým spravodlivým princípom prerozdelenia nákladov na rozšírenie Európy.

10.3.1.3 EHSV nerozumie tomu, ako by bolo možné dosiahnuť na jednej strane zlučiteľnosť politického cieľa rozšírenia a prehĺbenia Únie, ktorá je jednomyselne prijatá, a na druhej strane zníženia úsilia, ktoré tento súhlas od členských štátov vyžaduje. Je v protiklade so zjednodušeným pohľadom na európsku integráciu, ktorá sa ospravedľňuje konjunkturálnymi ťažkosťami a nedostatkom výhľadov do budúcnosti zo strany najdôležitejších aktérov tohto procesu.

11 Iné odporúčania

11.1 EHSV sa domnieva, že najdôležitejšie je, aby hospodárske, sociálne a územné kritériá, na základe ktorých sa rozdeľujú finančné zdroje, určené na finančnú podporu „regionálnej konkurencieschopnosti a zamestnanosti“ medzi členské štáty, boli stanovené čo najobjektívnejšie a najprísnejšie, berúc do úvahy najmä sociálne, a nie iba ekonomické ukazovatele.

11.2 EHSV je toho názoru, že v rámci zavádzania fondov, je treba stále viac pristupovať k novým formám zapojenia inštitúcií, hospodárskych a sociálnych partnerov, ktorá vyústi do účasti v orgánoch plánovania, riadenia a kontroly/ kontrolných a hodnotiacich orgánoch.

11.3 Konkretizácia mechanizmov pri celkových subvenciách je z tohto hľadiska cestou, ktorú treba posilniť. Treba členským štátom vnútiť požiadavku, aby tieto modely, alebo prinajmenej aspoň ich časť v rámci podpory spoločenstva prijali vzhľadom na výhody, ktoré z nich pre členské štáty môžu vyplývať (odstránenie byrokratických prekážok, rýchlosť a absencia úsilia v rozpočtových otázkach) ako i v nadväznosti na zovšeobecnené reštrikcie v oblasti verejných financií.

11.4 Okrem iného, treba podporovať partneriáty verejného / súkromného sektoru, tak, aby bolo možné prekonať súčasné obmedzenia na úrovni verejných financií a zabezpečenie ich financovania z dlhodobého hľadiska.

11.5 EHSV sa domnieva, že je potrebné posilniť pravidlá delokalizácie podnikov; treba tiež stanoviť exemplárne pokuty a navrátenie získaných fondov, ak sa dokázalo, že zníženie investície nemalo pôvod v strate životaschopnosti výrobných

jednotky, ale príčinou bola iba delokalizácia, ktorá viedla podnik k zvýšeniu podpory, ktorú dostal.

11.6 Výbor si myslí, že je rovnako dôležité, aby v rámci finančnej podpory pre podniky bol známy ich priemerný hospodársky výsledok, a ich úloha v sociálno-ekonomickom pláne, najmä čo sa týka ich schopnosti vytvárať pracovné miesta a bohatstvo a ich všeobecne známa angažovanosť v rozvoji regiónu, kde sídli.

11.7 Nakoniec snaha pokračovať v politike hospodárskej, sociálnej a územnej kohézie v Európe určite predstavuje najväčšiu výzvu, ktorej bude EÚ stáť zoči-voči. Kohézna politika, ktorá je základným pilierom integrácie medzi národmi a krajinami Európskej únie. EHSV sa dovoľáva u členských štátov únie, aby viedli túto reformu správnym smerom vzhľadom na najnovšie neúspechy v procese integrácie Únie, aby občania znova začali veriť európskej integrácii.

11.8 Podľa názoru EHSV, je rozhodujúce, aby členské štáty udržiavali a posilňovali vlastné politické úsilie o súdržnosť, nezávisle od tých, ktoré vyvíjajú politiky Únie.

11.9 Nová štruktúra a priority jednotnej politiky Únie sú podmienené rozšírením, ako i limitovaním disponibilných zdrojov, a nie potláčaním regionálnych a sociálnych rozdielov. Tak sa stalo, že niektoré členské štáty, ktoré doteraz veľmi profitovali z európskej politiky zjednotenia prestanú byť progresívne kandidátmi na získanie podstatnej časti disponibilných nástrojov. Samozrejme, tým sa nechce povedať, že dosiahli želanú úroveň rozvoja a kohézie, preto je opodstatnené, aby venovali výnimočnú pozornosť národným rozpočtovým politikám.

Brusel 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru: „Zdanenie dividend fyzických osôb na vnútornom trhu“

COM(2003) 810 final

(2004/C 302/16)

19. decembra 2003, Európska komisia rozhodla na základe článku 262 Zmluvy o Spoločenstve konzultovať Európsky hospodársky a sociálny výbor: „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru: Zdanenie dividend fyzických osôb na vnútornom trhu“

Odborná sekcia „Hospodárska a menová únia, ekonomická a sociálna kohézia“, poverená pripraviť práce Výboru na túto tému, prijala svoje stanovisko dňa 8. júna 2004 (spravodajca: pán RETUREAU).

Počas svojho 410. plenárneho zasadnutia z 30. júna a 1. júla 2004 (schôdza z 30. júna) Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal nasledovné stanovisko počtom hlasov 151 za, 1 proti a 12 hlasujúci sa zdržali hlasovania.

1. Úvod

1.1 Správa predložená na stanovisko sa týka hlavne zdanenia dividend fyzických osôb, ktoré dostávajú za ich investovanie do cenných papierov.

1.2 Je pokračovaním správy, ktorá sa vzťahuje na prieskum podnikového daňového systému⁽¹⁾, ktorá už navrhovala stanoviť generálne línie, týkajúce sa aplikácie základných nariadení Európskeho súdneho dvora v tejto oblasti a na prípad dividend, ktoré dostávajú fyzické osoby, sa vzťahuje nariadenie Verkooijen⁽²⁾. Zahŕnutie vstupných a výstupných dividend pod voľný pohyb kapitálu je niečo nové; dividendy sa jednoznačne nespomínajú v Zmluve ani v smernici.

1.3 Protichodnosť v daňových systémoch členských krajín v oblasti „dvojitého zdanenia ziskov spoločností, rozdelených akcionárom formou dividend⁽³⁾“ by mohla byť zdrojom vážnej diskriminácie, ako aj prekážkou vo voľnom obehú kapitálov na Jednotnom trhu.

1.4 Navrhnuté generálne línie sa týkajú dopadu právnych nariadení Spoločenstva na spôsob zdaňovania dividend v členských štátoch a majú tiež za cieľ, prostredníctvom horeuvedenej judikatúry Súdneho dvora, eliminovať reštrikcie, s ktorými sa súkromné osoby stretávajú pri zdaňovaní príjmov z akcií, ktoré majú v cenných papieroch. Cieľom návrhu jej taktiež zredukovať neprimerane vysoké daňové sadzby v krajine, odkiaľ dividendy pochádzajú.

1.5 Cieľom je „pomôcť týmto (členským štátom), aby dbali na zlučiteľnosť ich daňových systémov so záväzkami vnútorného trhu“ podľa princípov „Zmluvy o voľnom obehú kapitálov“.

1.6 Ak členské štáty nebudú akceptovať navrhovanú metódu na eliminovanie prekážok voľného obehú investícií v cenných papieroch a akciách, Komisia by mohla v rámci svojej funkcie strážcu dohôd pristúpiť k článku 226 Zmluvy o Európskom spoločenstve.

1.7 Je treba pripomenúť, že Súdny dvor môže vyňať z formulácie znenia otázok, prejudiciálne formulovaných národným sudcom, s prihliadnutím na údaje, ktoré tento poskytol, prvky, vyplývajúce z interpretácie práva Spoločenstva, aby umožnil tomuto sudcovi rozhodnúť právny problém, ktorým ho poverili⁽⁴⁾.

2. Zdanenie dividend na vnútornom trhu

2.1 Zdanenie hospodárskych výsledkov spoločností predstavuje daň zo zisku, ktorej výška je rozdielna podľa krajiny od 12,5 do 40 % (priemerne okolo 30 %). Zdanenie dividend, rozdelených zo zisku po znížení o podnikovú daň, sa môže uskutočniť po odpočítaní dane. Táto môže byť zrazená z pridelenej dividendy, ale tiež zdanená daňou z príjmu fyzických osôb vedľajšími taxami alebo podľa presne stanovenej sadzby.

2.2 Zdanenie hospodárskeho výsledku spoločností a zdanenie dividend môže podľa Komisie vytvoriť „dvojité hospodárske zdanenie“ a u súkromných osôb okrem toho vzniká riziko dvojitého medzinárodného právneho zdanenia (zdanenie dvomi rozličnými štátmi v prípade dividend, získaných v zahraničí).

(1) „Smerom k vnútornému trhu bez daňových prekážok“ COM(2001)582 konečný

(2) Konanie C-35/98 Verkooijen Zbierka 2000 I-4071

(3) Správa Ruding z marca 1992 pp. 207-208

(4) Nariadenie z 28. januára 1992, Bachmann, CR09204/90, Zb. str. I-249

2.2.1 Model dohody, ktorú OCDE navrhla na zamedzenie dvojitého medzinárodného právneho zdanenia sa nedotýka dvojitého hospodárskeho zdanenia.

2.2.2 Na základe modelovej dohody OCDE, daň už inkasovaná z dividend v pôvodnom štáte, by mala byť odpočítaná z dane, ktorá je povinná v štáte daňového sídla akcionára, formou bežného limitovaného odpočítania z dane, ktorú treba z dividend zaplatiť v štáte daňového sídla.

2.2.3 Model OCDE sa aplikuje podľa Komisie vo všetkých systémoch zdaňovania dividend jednotnou alebo zmiešanou formou (klasický systém, dlžobný, odpočítanie, úľava na dani).

3. Nariadenie Verkooijen a niekoľko iných závažných nariadení

3.1 Podľa rozhodnutia Súdneho dvora vo veci Verkooijen sa jednalo o odmietnutie priznať mu výhodu úľavy na dani z príjmu z akcionárskych dividend získaných od spoločnosti iného štátu, ako je Holandsko.

3.2 Táto úľava sa vzťahovala na príjem z akcií alebo na sociálne dávky, z ktorého bola holandská daň z dividend vopred zrazená v Holandsku, čo vylučovalo príjmy z akcií, získaných v iných krajinách.

3.2.1 V prvom rade, úľava na dani sa považovala za merítko, ktorého cieľom bolo zlepšiť úroveň podnikových fondov a stimulovať záujem súkromných osôb, aby investovali do holandských akcií; po druhé, úľava na dani mala byť v istej miere kompenzáciou dvojitého hospodárskeho zdanenia znížením poplatkov v sume tisíc guldenov.

3.2.1.1 V rámci zdanenia príjmov pána Verkooijena, daňový inšpektor nepristúpil k úľave na dani z dividend, lebo sa domnieval, že pán M. Verkooijen nemá na ňu právo, pretože dividendy, ktoré dostal „neboli zdanené holandskou daňou z dividend“.

3.2.2 Súdny dvor, ktorému prípad postúpil národný súd, kompetentný riešiť prejudiciálnu otázku, sa domnieval, že získanie zahraničných dividend malo nerozlučnú väzbu na pohyb kapitálov; rozdielne a menej výhodné účtovné spracovanie dividend, ktoré vstupujú na trh z iného zdroja ako z domácich dividend by predstavovalo teda uvalenie reštrikcií na voľný obeh kapitálov.

3.2.2.1 Súdny dvor upresnil, že legislatívne nariadenie, ktoré tu vystupuje ... „ má za následok, že odradzuje príslušníkov jedného členského štátu, ktorí bývajú v Holandsku, aby investovali ich kapitál do spoločností, ktoré majú sídlo v inom členskom štáte “.

3.2.2.2 „ Takéto nariadenie má reštriktívny účinok aj voči spoločnostiam, ktoré sa etablovali v iných členských štátoch, pretože im vytvára prekážku, aby kumulovali kapitály v Holandsku. “

3.3 V záležitosti Schmid (¹), generálny advokát poukázal na dividendy pochádzajúce zo zahraničných akcií, ktoré v Rakúsku nie sú predložené na zrážku, ktorá oslobodzuje od daní z kapitálových príjmov, sú preto zahrnuté do dane z príjmu a nemôžu využívať výhodu z aplikácie daňových sadzieb, znížených na polovicu. Generálny advokát sa uzniesol, že tu ide o porušenie slobody obehu kapitálov.

4. Všeobecné poznatky výboru

4.1 Členské štáty vykonávajú daňovníctvo vo vlastnej kompetencii. Články 56 a 58 Zmluvy o Európskom spoločenstve, ktoré sú v súčasnosti platné, stanovujú však hranice tejto národnej kompetencie, ktorá nesmie siahať na základnú slobodu ani prekrúcať právo Spoločenstva: článok 56 zabraňuje každej prekážke voľného obehu kapitálov, zatiaľ čo článok 58 uznáva, že ak národné daňové nariadenia môžu „určiť rozlíšenie medzi poplatníkmi, ktorí nemajú trvalé bydlisko tam, kde investovali ich kapitály“ a ak štáty môžu prijať „všetky nevyhnutné opatrenia na zamedzenie porušenia ich práv a právnych nariadení, najmä v oblasti daňových systémov a prísnej kontroly finančných inštitúcií... alebo... prijať opatrenia z dôvodov, ktoré sa viažu na verejný poriadok alebo bezpečnosť verejnosti“, predsa len treba, aby opatrenia prijaté za týmto účelom „nepredstavovali prostriedok ani na súdnu diskrimináciu, ani na obmedzenie, ktoré bráni voľnému obehu kapitálov a platieb“.

4.2 Judikatúra Súdneho dvora žiada v základe rovnaké jednanie s osobami, ktoré podliehajú dani a odsudzuje medzinárodné dvojité zdanenie.

4.3 Po rozšírení Únie, ktoré prináša ešte výraznejšie rozdiely v sadzbách podnikových daní a daní z príjmu fyzických osôb z dividend, treba aby Výbor urýchlene podporil všetky členské štáty, ktoré to ešte neurobili, aby pristúpili k medzinárodným dohodám proti dvojitému zdaneniu, minimálne na základe modelu, navrhnutého OCDE, aby sa na národnej úrovni dosiahla rovnoprávnosť v spracovaní dividend, ktoré získali investori z cenných papierov, nezávisle od ich pôvodu v rámci Spoločenstva.

(¹) Vec C-516/99, 30. máj 2002

4.4 Výbor poznamenáva, že v Zmluve sa počíta tiež s voľným obehom kapitálov smerom do alebo z krajín tretieho sveta, a že existuje už niekoľko medzinárodných bilaterálnych dohôd medzi členskými krajinami a krajinami tretieho sveta.

4.5 Dosiahnuť ideálnu, úplnú nestrannosť kombinovaním všetkých podmienok, ktoré správa predkladá, obmedzujúc sa pritom na priestor Spoločenstva, by bolo možné iba jednotnou daňovou sadzbou Spoločenstva pre podniky v systéme úľav z daní a za podmienky, že podmienky zdanenia daňou z príjmu fyzických osôb budú rovnaké vo všetkých krajinách, ktorých sa to týka, a ak sa bude brať do úvahy, že príjmy z akcií predstavujú jednotný príjem poplatníka investujúceho do cenných papierov. Komisia jednako uznáva, že úplná nestrannosť v daňovníctve by sa dala dosiahnuť iba úplným zosúladením daňových systémov v členských krajinách.

4.6 Daňová nezávislosť parlamentov a štátov, ktoré rozhodujú o zdaňovaní fyzických a právnických osôb alebo národného rozpočtu, je historickým základom európskych demokracií. Rovnoprávnosť občanov pred verejnými úradmi vytvára základný princíp ústavnej hodnoty. Členské štáty si stále uchovávajú, na súčasnej úrovni európskej integrácie, vážne dôvody môcť si ponechať, tak ako to bolo dohodnuté v zmluvách, ich národné kompetencie v oblasti daňovníctva. Tento stav by mohol samozrejme pokračovať v budúcnosti. Výbor si však želá, aby voľnosť, ktorú majú, nevedla k fiškálnemu dumpingu.

4.7 Výbor sa domnieva, že navrhované generálne línie, pokiaľ sú limitované otázkami účinne spracovávanými Súdny dvorom, sa zaradia k tejto podmienke v rámci kompetencií, ktoré prináležia Komisii a členským štátom. Ak by sa o tom teda rozhodlo, Európsky parlament a poradné orgány by sa mali plne zapojiť do kontroly takejto procedúry.

4.8 Výbor sa nakoniec pýta, či hrozba z poverenia Súdneho dvora týmito záležitosťami je skutočne takého charakteru, že zjednoduší hľadanie nevyhnutných riešení; jednako EHSV cíti, že členské štáty, ktorých sa to týka, musia rýchlo prijať opatrenia na zabránenie diskriminácie vstupných a výstupných dividend. Okrem iného by to mohlo viesť k tomu, že vznikne požiadavka vytvoriť zo Súdneho dvora daňovú zákonodarnú moc Spoločenstva, nad rámec kompetencie členských štátov, čo by viedlo k riziku zámeny moci.

5. Zvláštne poznatky

5.1 Výbor poznamenáva, že model relatívne jednoduchej analýzy Komisie zahrňuje iba jednu z hypotéz o investovaní do akcií, tú, ktorá sa týka individuálnej zásoby cenných papierov, zloženej z akcií spoločností, založených v dvoch alebo viace-

rych členských štátov. Zásoba cenných papierov môže pozostávať z akcií spoločností, ktoré majú sídlo vo viacerých členských krajinách EÚ.

5.2 Výbor upozorňuje tiež na to, že príjmy z hnuiteľných hodnôt môžu pochádzať z kolektívnych investičných spoločností alebo penzijných fondov vo formách, ktoré neumožňujú rozpoznať národný pôvod rôznych zložiek dividend a rozdelených nadhodnôt. Okrem toho, sa niekedy používajú odlišné pravidlá pre nadhodnoty týchto foriem investovania a rozdelených príjmov vo vzťahu k tým, ktoré sa týkajú priameho inkasovania dividend fyzickou osobou, ktorá má vlastné cenné papiere v akciách.

5.3 Výbor konštatuje, že otázka zdaňovania nadhodnôt, ktoré vyplývajú z realizácie cenných papierov na burze, nie je v správe rozobraná. Pre súkromnú osobu nie je jediným cieľom investovania do cenných papierov z akcií získanie dividend. Valorizácia burzových dlhopisov za účelom investovania získania ziskov predstavuje niekedy ešte dôležitejší dôvod na investíciu a plne sa zúčastňuje na správe cenných papierov a jeho príjmov. Tento problém by sa mal dôkladnejšie preštudovať.

5.4 Ohľadne diskusie o dvojitom hospodárskom zdanení, sa Výbor domnieva, že nie je nezákonné rozlišovať fyzické a právnické osoby, nezávisle od metód a sadzieb zdanenia, ktorým podliehajú. Časť rozdelená akcionárom, predstavuje pre nich disponibilný príjem, ale celok hospodárskych výsledkov nie je predmetom rozdeľovania. Jedna časť slúži na samofinancovanie spoločnosti, ktorá valorizuje cenné papiere a bohatstvo akcionárov; táto časť hospodárskych výsledkov podlieha iba podnikovej dani a nie dani z príjmov fyzických osôb, ktoré uvádza v hypotézach Komisia. Bolo by teda vhodné dozvedieť sa tiež, či a za akých podmienok sú tieto nadhodnoty zdaňované alebo nie počas ich realizácie; správa sa nezaobráta touto otázkou, tak dôležitou pre Výbor.

6. Závery

6.1 Výbor sa domnieva, že úprava dvojitého zdanenia príjmov a sadzieb prípadných zrážok z domácich dividend a vstupných a výstupných dividend, ktorá sa odvoláva na zabezpečenie nediskriminovaného prístupu, predstavuje veľmi dôležité hlavné ciele, nielen kvôli základnému princípu rovnosti fyzických osôb pred verejnými úradmi na národnej úrovni. Členské štáty by rovnako mohli zaznamenať kooperáciu medzi krajinami, ktoré majú podobné daňové praktiky, aby preskúmali najlepšie existujúce daňové praktiky.

6.2 Otázky, ktoré Výbor oživil vo svojich zvláštnych poznatkoch, by mohli byť preskúmané v neskorších etapách s cieľom viac zosúladiť daňové systémy a zdaňovanie príjmov, výnosov z cenných papierov a nadhodnôt z hnutelných majetkov, aby sa zlepšilo fungovanie vnútorného trhu.

Brusel, 30. júna 2004

6.3 Nakoniec sa Výbor domnieva, že správa Komisie otvára perspektívu na vyriešenie problémov, ktoré sú predmetom konaní Súdneho dvora, a že by bolo vhodné vyhnúť sa im v budúcnosti, aby sa predišlo tomu, aby Súdny dvor nebol zbytočne preťažený žiadosťami na túto tému.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a sociálnym partnerom na úrovni Spoločenstva týkajúceho sa opätovnej revízie Smernice 93/104/EC o určitých aspektoch organizácie pracovného času

COM(2003) 843 final

(2004/C 302/16)

Dňa 5. januára 2004 sa Komisia rozhodla podľa článku 262 Zmluvy ustanovujúcej Európske spoločenstvo, prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a sociálnym partnerom na úrovni Spoločenstva týkajúce sa opätovného preskúmania Smernice 93/104/EC o určitých aspektoch organizácie pracovného času.

Sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru na tejto téme, prijala svoje stanovisko dňa 14. júna 2004. Spravodajca bol pán Hahr.

Na svojom 410. plenárnom zasadnutí z 30. júna a 1. júla 2004 (schôdzi z 30. júna), prijal Európsky hospodársky a sociálny výbor nasledujúce stanovisko počtom hlasov 154 za, 71 proti a 13 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo.

1. Podstata dokumentu Komisie

1.1 Predmetom oznámenia je Smernica 93/104/EC z 23. novembra 1993, novelizovaná Smernicou 2000/34/EC, predpisujúca minimálne požiadavky ohľadom na organizáciu pracovného času, aby sa zaistila lepšia úroveň bezpečnosti a ochrany zdravia pre pracovníkov.

1.2 Cieľ oznámenia je trojaký:

1.2.1 Po prvé má za cieľ zhodnotiť aplikáciu dvoch ustanovení smernice podliehajúcich revízii pred uplynutím sedemročného obdobia, vypočítaného z konečného termínu pre transponovanie členskými štátmi, t.j. pred 23. novembrom 2003, a to odchyľky v článku 17(4) z referenčných období pre aplikáciu článku 6 týkajúceho sa maximálneho pracovného týždňa a voľby v článku 18(1)(b)(i) pre členské štáty neaplikovať článok 6 za predpokladu, že sa podniknú opatrenia, aby sa zaistilo, že jednotliví pracovníci súhlasia s pracovnou dobou prevyšujúcou 48 hodín týždenne (všeobecne známou ako opt-out, t.j. dobrovoľná nadčasová práca).

1.2.2 Po druhé si oznámenie berie za cieľ analyzovať vplyv precedenčného práva Súdu týkajúceho sa definície pracovného času a kvalifikácie času počas pohotovosti, ako aj nových vývojev zameraných na zlepšenie kompatibility medzi prácou a rodinným životom.

1.2.3 Po tretie je cieľom oznámenia prekonzultovať s Európskym parlamentom a Radou, ale aj s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, Výborom regiónov a sociálnymi partnermi možnú revíziu textu.

1.2.4 Malo by sa vziať do úvahy, že Európsky parlament prijal 11. februára správu, ktorá žiadala, aby sa ustanovenia dobrovoľnej nadčasovej práce postupne celkom prestali používať. Komisia vydala druhý konzultačný dokument 19. mája. Podľa Komisie je cieľom tohto dokumentu primäť sociálnych partnerov k rokovaniu, a ak by tento zámer zlyhal, dať širšie indikácie pre smerovanie akejkoľvek legislatívy, ktorá by mohla byť neskôr navrhnutá Komisiou.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 EHSV považuje metódu konzultácie použitú Komisiou za neadekvátnu, vzhľadom k tomu, že táto záležitosť je predmetom kolektívneho vyjednávania na národnej úrovni. Komisia mala najprv rokovať so sociálnymi partnermi a až potom spustiť konzultačnú procedúru s európskymi inštitúciami, EHSV a Výborom regiónov.

2.2 Komisia nepodáva nijaké konkrétne návrhy na zmeny a doplnenia smernice. Konzultácia žiada odpoveď na päť hlavných otázok vzhľadom na budúcu revíziu smernice:

- Dĺžka referenčných období – v súčasnosti štyri mesiace, s určitými ustanoveniami povolujúcimi šesť mesiacov alebo rok.
- Definícia pracovného času podľa najnovších predpisov Európskeho súdneho dvora o pohotovostnom čase.
- Podmienky pre aplikáciu dobrovoľnej nadčasovej práce.
- Opatrenia na zlepšenie rovnováhy medzi prácou a rodinným životom.
- Ako dosiahnuť čo najlepšiu možnú rovnováhu medzi týmito opatreniami.

2.2.1 Pre zaistenie podrobných odpovedí na päť otázok Komisie potrebujú respondenti nielen dôkladnú znalosť všeobecnej Smernice o pracovnom čase č. 93/104/EC, ale aj analýzu spôsobu, ako bola táto smernica zavedená do legislatívy členských štátov a o dôsledku, aký smernica mala v porovnaní s predchádzajúcou národnou legislatívou o pracovnom čase a o národných dohodách o kolektívnom vyjednávaní. Výbor si všima, že správa⁽¹⁾ publikovaná Komisiou a obsah tohto Oznamenia dávajú iba obmedzenú analýzu dôsledkov. Preto budú pripomienky Výboru nevyhnutne rozsiahle.

2.2.2 Kvôli zaisteniu lepšej ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci pracujúcich v súlade so sociálnymi ustanoveniami Zmluvy ustanovujúcej Európske spoločenstvo (článok 136 et seq.) a Smernice 89/391/EEC, stanovuje všeobecná Smernica č. 93/104/EC o pracovnom čase najmä nasledovné:

- maximálny počet hodín práce za týždeň priemerne 48 hodín, vrátane nadčasov;
- minimálnu dobu odpočinku nepretržite 11 hodín pre každú 24-hodinovú dobu;
- prestávku na oddych, ak je pracovný deň dlhší ako šesť hodín;
- minimálnu dobu na oddych jeden deň v týždni;
- štyri týždne platenej dovolenky do roka;
- v priemere nie viac ako osem hodín práce v noci počas akejkoľvek 24-hodinovej doby.

2.2.3 Smernica stanovuje aj podmienky, za ktorých sa môžu členské štáty prostredníctvom legislatívy a národní sociálni partneri prostredníctvom kolektívnych zmlúv odchyliť od pravidiel obsiahnutých v smernici. Odchýlky môžu byť povolené iba vtedy, ak boli splnené všeobecné princípy ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci.

2.2.4 Nanešťastie nebolo ešte urobené žiadne vyčerpávajúce zhodnotenie toho, či realizácia smernice v členských štátoch priniesla zamýšľané zlepšenia v životných a pracovných podmienkach pre pracujúcich v EÚ, ale Komisia predpokladá, že sa tak za nejaký čas v každom prípade stane. Preto sa musia akékoľvek zmeny a doplnenia smernice starostlivo zvážiť a musia byť dobre opodstatnené, najmä z hľadiska sociálnych partnerov.

2.2.5 Zároveň by sa malo pamätať na to, aby smernica budovala na diskusiách a pripomienkach datovaných viac ako štrnásť rokov dozadu. Interpretácie Európskeho súdneho dvora o „pracovnom čase“ a „kompenzačnom oddychu“ spôsobili

⁽¹⁾ Správa Komisie – Stav realizácie Smernice Rady č. 93/104/EC z 23. novembra 1993 týkajúcej sa určitých aspektov organizácie pracovného času (Smernica o pracovnom čase), COM (2000) 787 final.

pre mnohé členské štáty vážne problémy. V dôsledku toho si Výbor so záujmom všima, zatiaľ čo zdôrazňuje už ukázané obmedzenia, konzultačný postup spustený Komisiou, ktorý umožňuje zhromaždiť užitočné hľadiská z rôznych oblastí so zreteľom na to, ako smernica a následná legislatíva fungovali v členských štátoch a tým uzatvára informačnú priepasť ukázanú vyššie. Prirodzene, že podľa ustanovení Zmluvy o ES zohrávajú obzvlášť dôležitú úlohu sociálni partneri.

2.2.6 Pracovný čas a organizácia pracovného času sú rozhodujúce veci vo vzťahu medzi zamestnávateľskými organizáciami a odborovými zväzmi, ako aj pre každodenné vzťahy medzi zamestnávateľom a zamestnancami. Preto je stanovenie pravidiel pre pracovný čas v tarifných zmluvách vo veľkom záujme sociálnych partnerov, ktorí majú v týchto záležitostiach bohaté skúsenosti.

2.2.7 Národná legislatíva o pracovnom čase sa v podstate zakladá na spoločnej zodpovednosti zamestnávateľov a zamestnancov pri zaistení uspokojivej organizácie pracovného času. Je na sociálnych partneroch na rôznych úrovniach v členských štátoch, aby riešili akékoľvek otázky pracovného času, ktoré sa objavujú na pracovisku, na základe svojich rozhodnutí o predpisoch pracovného času a ako súčasť kolektívnych zmlúv.

2.2.8 Čisto právna analýza predpisov Smernice o pracovnom čase o dobách denného odpočinku, prestávkach, týždenných dobách na odpočinok a týždennom pracovnom čase ukazuje, že v porovnaní s povoleným ustanovením o odchýlke podľa Článku 17 a bez zohľadnenia dôsledku nariadení Súdneho dvora o pohotovostnom čase možno pociťovať, že smernica poskytuje istý stupeň negociačnej flexibility. Malo by sa však poznamenať, že Smernica o pracovnom čase je relatívne komplexná oblasť zákonov Spoločenstva. Výbor preto navrhuje, aby v súvislosti s návrhom na revíziu smernice Komisia prerokovala podmienky, za akých by mohla byť zjednodušená. Zjednodušenie však nesmie odsunúť na vedľajšiu kolaj požiadavky bezpečnosti a zdravia pracovníkov.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Referenčné obdobia

3.1.1 O otázkach ročného pracovného času sa už v Európe diskutovalo, keď bola vydaná smernica. „Ročný pracovný čas“ možno najlepšie definovať ako systém, v ktorom referenčné obdobie pre priemerný pracovný týždeň pokrýva jeden rok, alebo 365 dní.

3.1.2 Článok 6 Smernice o pracovnom čase obsahuje predpis o priemernom 48-hodinovom pracovnom týždni. Tento možno rozšíriť na štyri mesiace, alebo podľa Článku 17, na šesť alebo dvanásť mesiacov⁽¹⁾. Smernica takto dáva určité množstvo slobody na rozvrhnutie pracovných hodín v referenčnom období. Organizácia pracovného času musí samozrejme vyhovovať ustanoveniam o dobách denného odpočinku, týždenného odpočinku, nočnej práce, atď. a rešpektovať všeobecné princípy ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci.

3.1.3 Oznámenie Komisie poznamenáva, že „nie je vždy ľahké analyzovať národnú legislatívu so zreteľom na transponovanie Článkov 6 a 16“⁽²⁾ (ktoré sa zaoberajú maximálnym týždenným pracovným časom – čl. 6, a referenčným obdobím – čl.16, a že „Vo všeobecnosti je tendencia k vyjadreniu pracovného času ako ročnej cifry.“⁽³⁾)

3.1.4 Otázkou je miera, do akej referenčné obdobie negatívne ovplyvňuje zdravie a bezpečnosť zamestnancov. Komisia sa k tomuto problému nevyjadruje. Mohlo by byť, samozrejme, nepohodlné musieť sústreďovať hodne práce do relatívne krátkeho časového úseku, ale za predpokladu, že mnohé kolektívne zmluvy naozaj používajú ročné referenčné obdobia – možno sa domnievať, že akýkoľvek negatívny dopad dlhšieho referenčného obdobia čo do zdravia a bezpečnosti je vykompenzovaný stranami do kolektívnych zmlúv, ak budú poskytnuté ekvivalentné oddychové časy.

3.1.5 Jeden z argumentov použitých pre predĺženie referenčného obdobia je ten, že by dalo firmám väčšiu flexibilitu pri organizácii pracovného času. Táto pružnosť už v mnohých krajinách vďaka kolektívnym zmlúvam existuje a problém slabej flexibility má tendenciu negatívne postihovať tie krajiny, kde kolektívne zmluvy už tradične hrali menej dôležitú úlohu. Stálo by za snahu posilňovať kolektívne zmluvy v otázke pracovného času, najmä v tých krajinách, kde také zmluvy nie sú zvlášť silné.

3.1.6 EHSV si všíma, že článok 137 Zmluvy o ES, ktorý podporuje Smernicu o pracovnom čase, zabezpečuje, že smernice, prijaté na báze toho článku „by sa mali vyhýbať uvaleniu administratívnych, finančných a právnych obmedzení takým spôsobom, ktorý by hamoval vytváranie a vývoj malých a stredných podnikov.“

(1) 1. Presné znenie bodu 17 (4), kde sa plánuje dvojstupňové rozšírenie referenčného obdobia: Podľa Článku 17(4) Smernice majú členské štáty možnosť voľby, aby sa v kolektívnych zmlúvach alebo dohodách uzavretých medzi dvoma stranami priemyslu stanovilo referenčné obdobie maximálne 12 mesiacov. Ináč nesmie referenčné obdobie prekročiť 6 mesiacov.

2. Okrem toho môžu členské štáty povoliť predĺženie referenčného obdobia vo veci tarifných zmlúv alebo dohôd sociálnych partnerov na maximálne 12 mesiacov do takej miery, že sa pritom zachovávajú všeobecné základné princípy bezpečnosti a ochrany zdravia zamestnancov a z objektívnych, technických alebo pracovno-organizačných dôvodov.

(2) COM(2003) 843 final, str. 5

(3) COM(2003) 843 final str. 6

3.1.7 Keďže 12-mesačné referenčné obdobie sa už z dôvodu kolektívnych zmlúv používa v mnohých členských štátoch, EHSV cíti, vzhľadom na súčasné ustanovenia, s možnosťou rozšírenia referenčného obdobia tarifnými zmluvami, že sociálni partneri majú potrebnú flexibilitu, aby prispôsobili pracovný čas tak, aby mohli rokovať o rozličných situáciách v členských štátoch, sektoroch a podnikoch. Táto úprava by preto mala byť ponechaná.

3.1.8 Pri posudzovaní špeciálnych úprav pracovného času pre riadiacich pracovníkov je Výbor priaznivo naklonený zapojeniu organizácií reprezentujúcich túto zamestnaneckú kategóriu priamo do procesov a rokovaniach stanovujúcich podmienky ohľadom pracovného času. Toto by si vyžadovalo špeciálne ustanovenia.

3.2 Definícia pracovného času

3.2.1 Článok 2 Smernice o pracovnom čase definuje „pracovný čas“ ako „akúkoľvek dobu, počas ktorej pracovník pracuje, je k dispozícii zamestnávateľovi a vykonáva svoju činnosť alebo povinnosti v súlade s národnými zákonmi a (alebo) praxou.“ A opačne, článok 2(2) definuje „akúkoľvek dobu, ktorá nie je pracovným časom“ ako dobu na oddych.

3.2.2 Súdny dvor musel interpretovať definíciu smernice o pracovnom čase pri dvoch príležitostiach. V prvom rozhodnutí⁽⁴⁾ o čase strávenom na pohotovosti lekármi v zdravotnom zariadení, Súdny dvor nariadil, že čas, ktorý lekár strávi na pohotovosti, by sa mal považovať za pracovný čas v zmysle článku 2(1) smernice, ak musí byť lekár fyzicky prítomný v zdravotnom zariadení. Ale tento čas strávený v pohotovosti zahŕňa v sebe aj povinnosť byť fyzicky prítomný na mieste určenom zamestnávateľom a byť k dispozícii pre službu, keď ho zavolá zamestnávateľ. Keď Súdny dvor rozhodoval o Jaegerovom prípade⁽⁵⁾, potvrdil svoju predošlú interpretáciu a vyvodil taký záver, že doby skutočnej nečinnosti lekárov, ktorí majú pohotovosť, musia byť považované v rámci významu smernice za prácu. Nariadil tiež, aby si lekár okamžite vzal kompenzačný odpočinok.

3.2.3 EHSV poznamenáva, že tieto rozhodnutia – najmä, ale nie výlučne s dôrazom na pracovníkov zdravotného sektoru – môžu mať ďalekosiahle dôsledky na organizáciu práce. Niekoľko členských štátov má národnú legislatívu, ktorá obsahuje predpisy o čase strávenom na pohotovosti. Tieto predpisy sú orámcované rozličnými spôsobmi, ale čo majú spoločné je to, že čas strávený v pohotovosti sa alebo vôbec neráta ako pracovný čas, alebo sa ráta iba čiastočne. Nehodnotí sa ale ani ako oddychový čas.

(4) ECJ rozsudok z 3.10.2000 v prípade C-303/98 (Simap).

(5) ECJ rozsudok z 9.10.2003 v prípade C-151/02 (Jaeger), ešte nepublikovaný.

3.2.4 Je pozoruhodné, že rozsah definície o pracovnom čase v článku 2(1) smernice buď nebol dostatočne analyzovaný alebo diskutovaný pred prijatím smernice. Neexistuje iné vysvetlenie pre prekvapenie, aké vyvolali tieto rozhodnutia tak v inštitúciách EÚ ako aj v členských štátoch, zvlášť preto, že väčšina členských štátov už mala vo svojej národnej legislatíve o pracovnom čase pravidlá o čase strávenom na pohotovosti.

3.2.5 Výbor súhlasí s názorom Komisie, že tuto existuje niekoľko potenciálnych riešení. Za súčasných okolností by Výbor neodporúčal, aby boli podávané nejaké zvláštne riešenia. Zvolené riešenie by sa malo v prvom rade a predovšetkým zamerať na:

- poskytovanie väčšej ochrany a zdravia pracujúcich a bezpečnosti pri práci v súvislosti s pracovným časom;
- zabezpečenie väčšej flexibility pri organizovaní pracovného času pre firmy a členské štáty;
- uľahčenie kombinovania práce s rodinným životom;
- vyhýbanie sa vytváraniu prekážok, najmä pre malé a stredné podniky.

3.3 Realizácia dobrovoľnej nadčasovej práce v súlade s článkom 18(1)(b)(i)

3.3.1 Článok 18 smernice dáva členským štátom právo odchyliť sa od článku 6 smernice, ktorý obmedzuje priemerný týždenný pracovný čas na 48 hodín. Zavedenie dobrovoľných nadčasov podlieha niekoľkým podmienkam:

- a) pracovníci museli súhlasiť s tým, že budú pracovať väčší počet hodín;
- b) pracovníci, ktorí odmietnu, nesmú byť potrestaní;
- c) zamestnávateľia sú povinní viesť aktuálne záznamy o všetkých pracovníkoch, ktorí vykonávajú túto prácu;
- d) záznamy musia byť sprístupnené pre kompetentné úrady;

Malo by sa vziať na vedomie aj to, že aj pracovníci, ktorí pracujú podľa článku 18 o dobrovoľnej nadčasovej práci, majú nárok na denný odpočinok 11 za sebou nasledujúcich hodín a prestávku na oddych po šiestich hodinách.

3.3.2 Smernica o pracovnom čase stavia na akýchsi vágných, neformulovaných predpokladoch, ktoré by mohli byť nazvané „zdravá kultúra pracovného času.“ Podľa článku 137 Zmluvy zakladajúcej Európske spoločenstvo, „Spoločenstvo bude podporovať a dopĺňovať aktivity členských štátov“ na zlepšenie pracovných podmienok a „ochranu zdravia a bezpečnosti pracujúcich.“ Samotná existencia Smernice o pracovnom čase a fakt, že bola zavedená vo väčšine členských štátov, sú v každom prípade dôkazom všeobecnej túžby zredukovať priestor, v ktorom by sa mohla vyvinúť nezdravá kultúra pracovného času. Preto možno dobrovoľnú nadčasovú prácu stanovenú v článku 18(1)(b)(i) aplikovať iba vtedy, ak budú členské štáty rešpektovať „základné princípy ochrany zdravia a bezpečnosti pracujúcich.“

3.3.3 Zhodnotenie legitímnosti dobrovoľnej nadčasovej práce bude nevyhnutne závisieť od toho, či možno ukázať spojenie medzi pracovným týždňom dlhším ako 48 hodín a zdravím a bezpečnosťou pracujúcich. Komisia vo svojom oznámení uvádza, že sa zdá, že analýza dôsledkov nadčasovej práce na zdravie a bezpečnosť pracujúcich „nie je možná kvôli nedostatku spoľahlivých dát“⁽¹⁾. Komisia však predsa spomína nedávnu štúdiu, podľa ktorej môže byť spojenie medzi dlhými pracovnými dňami a fyzickým zdravím, najmä keď pracovný čas presiahne 48 až 50 hodín týždenne. EHSV už vo svojom stanovisku k návrhu smernice z roku 1990 uviedol, že z rozličných štúdií vyplynulo, že pracovať príliš dlho bez odpočinku by mohlo viesť k poškodeniu zdravia pracujúcich, k chorobám z povolania a k vyčerpaniu pracujúcich⁽²⁾.

3.3.4 Je dôležité, aby sa k práci nadčas pristupovalo dobrovoľne. Podľa pravidiel stanovených v smernici musí mať pracovník vždy možnosť slobodnej voľby, že nebude pracovať viac ako priemerných 48 hodín do týždňa. Predpisy boli kritizované, pretože táto sloboda nie je vždy možná: pre zamestnanca je ťažké odmietnuť podpísanie dohody, ak je v situácii náborového pracovníka.

3.3.5 Podľa oznámenia Komisie zamestnávateľský prieskum vykonaný vo Veľkej Británii ukazuje, že 48 % zamestnancov v stavebnom priemysle pracuje viac ako 48 hodín týždenne⁽³⁾. Toto je prekvapujúco vysoká cifra, najmä preto, že mnohí z nich robia zamestnania, ktoré si vyžadujú tak fyzickú odolnosť, ako aj presnosť. Pre zamestnávateľa musí byť výhoda z týchto hodín navyše (počas ktorých je kvôli plateniu nadčasov pracovník veľmi drahou pracovnou silou) relatívne malá. Možno preto uvažovať, či kultúra všeobecne dlhých pracovných hodín vo Veľkej Británii nesúvisí s inými štruktúrnymi problémami.

⁽¹⁾ COM(2003) 843 final, str. 14.

⁽²⁾ OJC 60 of 8.3.1991, str. 26.

⁽³⁾ COM(2003) 843 final, str. 13.

3.3.6 Dôležitou otázkou je dôsledok, aký má dlhá pracovná doba na rodinu. Ako dokážu rodičia, ktorí obaja pracujú viac ako 48 hodín týždenne, všetko zvládnuť? Je kultúra dlhého pracovného času faktorom na držanie jedného z partnerov – zvyčajne ženy – čiastočne alebo úplne mimo trhu práce? Ak je tomu tak, potom by nadčasová práca mohla byť v rozpore s cieľom Lisabonskej stratégie dostať do roku 2010 60 % ženskej populácie do zamestnania. Je trochu zarážajúce, že rozdiel medzi mužskou a ženskou účasťou na pracovnom trhu vo Veľkej Británii je v skutočnosti mierne pod priemerom Európskej únie, ale na druhej strane je Veľká Británia taká krajina EÚ – hneď po Holandsku, kde pracuje na čiastočný úväzok relatívne najviac (asi polovica) žien ⁽¹⁾. Podľa oznámenia Komisie 26.2 % britských mužov pracuje viac ako 48 hodín týždenne, kým pre ženy je percento 11.5 % ⁽²⁾. Štúdiá, publikovaná v *British Medical Journal* zistila, že nekontrolované nadčasy predstavujú zdravotné riziko pre ženské pracovníčky, najmä manuálne pracujúce, ktoré majú rodinu ⁽³⁾. Zdalo by sa teda, že nadčasová práca má negatívny efekt na rovnaké príležitosti medzi mužmi a ženami. Tento aspekt si žiada hlbšiu analýzu.

3.3.7 EHSV nemieni v tomto štádiu zaujať postoj k dobrovoľnej nadčasovej práci. Pred zaujatím stanoviska je potrebná dôkladnejšia analýza situácie s privolaním sociálnych partnerov.

3.4 Opatrenia na zabezpečenie lepšej rovnováhy medzi prácou a rodinným životom

3.4.1 Čo znamená lepšia rovnováha medzi prácou a rodinným životom pre pracujúcich? Čo znamená rodinný život? Ak položíme túto otázku rodičom malých detí, dostaneme jednu odpoveď. Ak položíme tú istú otázku bezdetnej dvojici, takmer istotne dostaneme odlišnú odpoveď. Slobodný otec odpovie zase inakšie. V dôsledku toho nie je možné dať priamočiaru odpoveď na to, ako zlepšiť rovnováhu medzi prácou a rodinným životom.

3.4.2 Vo všeobecnosti však možno povedať, že pre väčšinu ľudí je voľba priamo ovplyvniť svoju pracovnú situáciu

pozitívnym faktorom, ktorý prispieva k dobrému pracovnému prostrediu. Toto je najmä pravdivé o rodičoch s malými deťmi. Uznesenie Európskeho parlamentu o organizácii pracovného času zdôrazňuje najmä fakt, že:

- ženy pravdepodobne viacej trpia negatívnymi účinkami na svoje zdravie a pohodu, ak musia vziať na seba dvojité bremeno pracovného života a rodinných povinností;
- je potrebné venovať pozornosť znepokojivému trendu, že niektoré ženy pracujú v dvoch zamestnaniach na čiastočný úväzok, často s kombinovaným pracovným týždňom, ktorý presahuje legálny limit, aby zarobili dosť peňazí na prežitie;
- kultúra dlhého pracovného času vo vyšších funkciách a manažérskych zamestnaniach je prekážkou pre zvyšovanie mobility žien a udržiava segregáciu podľa pohlavia na pracovisku ⁽⁴⁾.

EHSV silne podporuje tento názor, ale dodáva k nemu, že uvedené problémy sa nevzťahujú na ženy, ale na rodičov vo všeobecnosti, ktorí považujú za ťažké spojiť pracovný život s rodinnými povinnosťami. Toto platí aj pre zdravotné riziko.

3.4.3 EHSV zdôrazňuje, že umožniť každému nechať si nejaký čas mimo práce pre rodinu by malo byť dôležitým aspektom akejkoľvek politiky pracovného času, aby sa tým prispelo k rozvoju spoločnosti a demokratickému životu.

3.4.4 Tak Spoločenstvo, ako aj národné zákony v súčasnosti obsahujú niekoľko predpisov, ktoré zohľadňujú potrebu zladenia rodinného života a starostlivosti o deti s plateným zamestnaním. Sú to napríklad ustanovenia o rodičovskej dovolenke, práci na čiastočný úväzok, telekomutingu (práce z domu, pri ktorej sa komunikuje so spolupracovníkmi pomocou počítača a modemu ⁽⁵⁾), pružnej pracovnej dobe, atď. EHSV by privítal prieskum zahrňujúci sociálnych partnerov existujúcich ustanovení v tejto oblasti ešte pred tým, ako sa navrhnu a prerokujú nové opatrenia. EHSV navrhuje, aby tento prieskum vykonala Európska nadácia pre zlepšenie životných a pracovných podmienok. Nadácia už publikovala jednu správu, ktorá sa čiastočne dotýka týchto problémov ⁽⁶⁾.

Brusel, 30. júna 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Správa Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o rovnosti medzi ženami a mužmi, 2004 COM(2004) 115 final, str. 16.

⁽²⁾ COM(2003) 843 final, str. 12.

⁽³⁾ Ala-Mursula a ďalší: „Účinnosť riadenia pracovného času zamestnancov na zdravie: výhľadová kohortná štúdia“, *Pracovná a environmentálna medicína*, 61:254-261, č.3, marec 2004.

⁽⁴⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 11.2.2004 o organizácii pracovného času (Doplnok k smernici 93/104/EC), P5_TA-PROV(2004)0089, bod 20-22.

⁽⁵⁾ poznámka prekladateľky

⁽⁶⁾ „Nová organizácia času v pracovnom živote“, Európska nadácia pre zlepšenie životných a pracovných podmienok, 2003.

PRÍLOHA

K stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce zmeny a doplnenia získali viac ako 25 % hlasov, ale boli zamietnuté v priebehu rokovaní:

Bod 3.1.7

Nahradiť tento odstavec nasledovne:

„Vo svojom oznámení z 19. mája Komisia navrhuje, aby sa referenčné obdobie rozšírilo bez uvádzania konkrétneho návrhu. Preto EHSV nezamýšľa zaujať stanovisko k tejto záležitosti v tomto štádiu. EHSV tak urobí, keď bude požiadaný o konzultáciu o návrhu smernice.“

Zdôvodnenie

K ďalším dvom otázkam (definícia pracovnej doby, bod 3.2.5, a možnosť nezúčastniť sa, bod 3.3.7) EHSV nezaujíma stanovisko očakávajúc konkrétnejšie návrhy. Preto je odôvodnený rovnaký postup aj ohľadom referenčného obdobia

Výsledok hlasovania

Za: 84

Proti: 35

Zdržali sa: 7

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Vzťahom medzi EÚ a Tureckom so zreteľom na zasadnutie Európskej rady z decembra 2004

(2004/C 302/18)

Dňa 28. januára 2004 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol vypracovať stanovisko v súlade s predpisom 29 svojho Vnútorného poriadku: Vzťahy medzi EÚ a Tureckom so zreteľom na zasadnutie Európskej rady z decembra 2004

Sekcia pre vonkajšie vzťahy, zodpovedná za prípravu práce Výboru zameranej na túto tému, prijala svoje stanovisko 7. júna 2004. Spravodajca bol pán Tom Etty.

Na svojom 410. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 30. júna – 1. júla 2004 (schôdzi dňa 1. júla 2004), schválil Európsky hospodársky a sociálny výbor nasledujúce stanovisko s počtom hlasov za: 166, proti: 17, a 28 členovia sa hlasovania zdržali:

1. Východisková situácia

1.1 EHSV sleduje vývoj v Turecku už dlhé roky. Turecko nadviazalo styky s ES v roku 1963, požiadalo o členstvo v roku 1987 a stalo sa partnerom EÚ v Colnej únii roku 1995.

1.2 Prostredníctvom Spoločného poradného výboru (Joint Consultative Committee – JCC), založeného spolu s organizovanou občianskou spoločnosťou v Turecku a dobre fungujúceho od roku 1995, je EHSV dobre informovaný o úsilí tureckých sociálnych a hospodárskych záujmových skupín v súvislosti so vstupom ich krajiny do EÚ. EHSV tieto snahy vždy bral na vedomie a úprimne dúfa, Európsky summit v decembri 2004 bude schopný vyvodiť také závery, že Turecko splnilo Kodanské politické kritériá z roku 1993 a preto rozhodnúť, aby sa bez odkladu zahájili rokovania o pristúpení.

1.3 Turecko už niekoľko desaťročí dokazuje, že je jednoznačne rozhodnuté napredovať vo svojej ceste smerom do Európy.

1.4 Turecko je krajina so svetským statusom, s drvivou väčšinou islamskej populácie. Praje si fungovať ako moderná svetská demokracia. Je to veľmi dôležitý príklad pre tie krajiny, ktoré majú prevažne islamské obyvateľstvo a ktoré chcú posilniť svoje politické štruktúry z hľadiska sekularizácie a demokracie. Pristúpenie Turecka do EÚ by demonštrovalo vysokú úroveň, ktorú EÚ dosiahla z hľadiska svojho pluralizmu, schopnosť EÚ viesť dialóg medzi kultúrami a náboženstvami a jej úlohu pri podporovaní mieru a spravodlivosti vo svete.

1.5 Turecko je demograficky mladá krajina s rýchlo rastúcou ekonomikou, ktorá predstavuje veľký potenciál. Bolo by však nesprávne naďalej túto krajinu považovať len za rozsiahly trh pre európsky export, alebo za zónu s lacnými investičnými príležitosťami.

1.6 Turecko už dlhé roky rozvíja úlohu na jednej strane nárazníkovej zóny, a na druhej strane mosta medzi Západom a Východom, ale nikdy sa neprestalo považovať za európsku krajinu. Ak sa Turecku podarí stať sa členom EÚ, mohlo by ešte priamejšie podporovať aktivity EÚ týkajúce sa prevencie konfliktov, hlavne vďaka svojim vynikajúcim vzťahom s regiónom strednej Ázie, stredným východom a s oblasťou Perzského zálivu.

2. Úvod

2.1 Vzťahy medzi EÚ a Tureckom sa nesú a do konca roka sa budú niesť v duchu otázky, či sa zahájajú predvstupové rokovania. Európsky summit o tom rozhodne na svojom zasadnutí v decembri 2004.

2.2 Toto rozhodnutie bude pre Turecko rozhodujúcou udalosťou po viac ako pätnástich rokoch čakania na jednoznačnú odpoveď ohľadom jeho žiadosti o členstvo v EÚ. Na svojom zasadnutí v Helsinkách roku 1999 udelila Európska rada Turecku štatút kandidátskej krajiny. Na zasadnutí v Kodani Rada v decembri 2002 rozhodla, že zahájenie predvstupových rokovaní bude závisieť od výsledkov hodnotenia, ak Turecko do tej doby splní kodanské politické kritériá z roku 1993. Splnenie týchto kritérií je považované za základnú podmienku pre vydanie sa na cestu za plnoprávnym členstvom.

2.3 Toto rozhodnutie, ktoré sa má prijať, je prirodzene nielen rozhodnutím najvyššej dôležitosti pre Turecko, ale takisto aj pre EÚ.

2.4 Doposiaľ sú výsledky monitorovania významného pokroku v Turecku vykonávaného Európskou komisiou pozitívne. Podľa názoru Komisie sú výsledky reformných procesov za posledné dva alebo tri roky imponujúce. Značný ďalší pokrok je však potrebný v oblasti nezávislosti súdnictva, slobody prejavu, úlohy armády a kultúrnych práv – hlavne na juhovýchode krajiny.

Európsky parlament podal vo svojej poslednej správe o Turecku podobné hodnotenie. Domnieva sa, že Turecko napriek všetkému jeho doterajšiemu úsiliu ešte stále nespĺňa kodanské politické kritériá. Veľké nedostatky sa nachádzajú v Ústave z roku 1982 schválenej za vojenského režimu. Reformy začaté od roku 2001 ešte neodstránili v podstate autoritatívny ráz krajiny. Ďalšie dôležité obavy sa podľa správy Parlamentu týkajú realizácie reforiem v praxi, neprestávajúceho mučenia na policajných staniciach, napádania organizácií pre ľudské práva a nedostatočného rešpektu pre práva menšín (obzvlášť Kurdov).

2.5 Turecku sa nielenže podarilo zrealizovať pôsobivý legislatívny program, ale takisto podniklo významné kroky v rámci monitorovania implementácie tejto novej legislatívy do praxe.

2.6 Toto stanovisko bolo medzi inými pripravené na základe relevantnej práce odvedenej Spoločným poradným výborom EÚ a Turecka. Toto umožnilo EHSV vziať na vedomie názory, snahy a očakávania významnej časti tureckej občianskej spoločnosti.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Od začiatku musí byť jasné, že najdôležitejšie témy, ktoré musí v tomto období EHSV prediskutovať, sú hlavne politické otázky demokracie, skutočnej právnej normy, ľudských práv a ochrany menšín v súlade s rozhodnutím Európskej rady v Kodani z decembra 2002.

3.2 O ekonomických kritériách a *acquis* sa tu bude diskutovať iba vtedy, pokiaľ pokrok, ktorý Turecko v tej veci uskutočnilo, môže byť považovaný ako príspevok k posilneniu ľudských práv, občianskej spoločnosti a demokracie.

3.3 EHSV dôkladne zaznamenal najnovšie dôležité informácie, hlavne Pravidelnú správu Európskej komisie z roku 2003 o pokroku Turecka smerom k pristúpeniu, Správu Európskeho parlamentu o Turecku z apríla 2004 a Správu Rady Európy o ľudských právach v Turecku z decembra 2003. Výbor súhlasí so všeobecným hodnotením reformného procesu, vypracovaným v týchto správach. Pridanú hodnotu tohto revidovaného návrhu stanoviska vidí v politických kritériách, ktoré sú obzvlášť dôležité pre hospodárske a sociálne záujmové skupiny. Preto sa toto stanovisko sústreďuje na tieto aspekty.

3.4 Najdôležitejšie aspekty politických kritérií sú podľa názoru EHSV nasledovné:

- rešpektovanie ľudských práv (hlavne právo organizovať sa a právo kolektívneho vyjednávania, práva žien a kultúrne práva menšín);
- demokracia a hlavne prínos, ktorý hospodárske a sociálne záujmové skupiny a občianska spoločnosť ako celok môžu predstavovať pre politický rozhodovací proces;
- sloboda prejavu, slobodné médiá a
- postavenie armády v tureckej spoločnosti, hlavne v hospodárskom a sociálnom živote.

3.5 Helsinská Európska rada z roku 1999 jasne prehlásila, že úspešnosť realizácie reforiem v Turecku sa bude merať tými istými predvstupovými kritériami, aké sa vzťahujú na iné kandidátske krajiny.

3.6 V tejto súvislosti treba podotknúť, že niektoré krajiny, s ktorými sa začali predvstupové rokovania pred niekoľkými rokmi, očividne nemali úplne splnené politické kritériá v čase, keď sa s nimi zahájili rokovania. V niektorých z týchto krajín naďalej pretrvávajú vážne nezrovnalosti, dokonca aj teraz, keď sa stali členmi EÚ. V tejto súvislosti prichádzajú na myseľ také závažné prvky ako korupcia, nezávislosť súdnictva a zaobchádzanie s menšinami. Vzhľadom na túto skutočnosť je potrebné podotknúť, že podľa názoru Výboru by Turecko nielenže malo byť hodnotené podľa rovnakých kritérií ako iné kandidátske krajiny, ale že by sa tieto kritériá mali aj rovnako aplikovať.

3.7 V decembri 2002, keď Rada určila konečný termín na rozhodnutie o zahájení rokovaní s Tureckom, ich rozhodnutie mohlo znamenať iba to, že sa domnievali, že v tom čase už Turecko dosiahlo dostatočný pokrok na to, aby mohlo potvrdiť očakávania, že ak vyvinie v zvyšných dvadsiatich štyroch mesiacoch silné úsilie, môžu byť zostávajúce nedostatky prekonané. Ak by toto nebolo bývalo tak, poskytnutie tejto perspektívy Turecku by bolo bývalo nezmyselné a nečestné.

3.7.1 Na odstránenie ostatných ústredných problémov, ako napríklad aká je úloha armády v spoločnosti a ako zaobchádzať s menšinami (najmä Kurdmi na juhovýchode), ktorých komplikovaná história siaha niekoľko desaťročí dozadu, sú dva roky príliš krátka doba. Preto je rozumné usudzovať, že Rada nemohla v skutočnosti od Turecka očakávať úplné splnenie politických kritérií do decembra 2004.

3.7.2 Ak je toto správna interpretácia rozhodnutia Rady z decembra 2002, otázkou ostáva, aký pokrok v ktorých aspektoch politických kritérií môže byť realisticky požadovaný od Turecka predtým, než sa budú môcť začať rokovania.

3.8 V súčasnej diskusii o zahájení predvstupových rokovaní s Tureckom sa často spomína problematika Cypru. Pozitívna úloha, ktorú Turecko zohralo vo svojom pokuse o jej riešenie a nasledovná 65 % podpora v hlasovaní o zjednotení ostrova turecko-cyperskou komunitou musí byť vzatá do úvahy. Bez pochyb, Cyprus ostáva mimoriadne dôležitou otázkou, a to tak v zmysle princípov, ako aj politických skutočností. Avšak ak sa máme verne a čestne pridržiavať rozhodnutia z Kodanskej rady z decembra 2002, spomenutého v odseku 2.2, EÚ nemôže urobiť z riešenia cyperského problému novú podmienku na zahájenie rokovaní, pretože by to znamenalo uloženie dodatočnej podmienky *ex post*.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 *Ludské práva*

4.1.1 Hospodárske a sociálne záujmové skupiny sú hlboko zainteresované v otázkach týkajúcich sa práva organizovať sa a práva kolektívneho vyjednávania, uchovaných v Konvenciách Medzinárodnej organizácie práce (International Labour Organisation – ILO) 87 a 98 a v Európskej sociálnej charte. Turecko ratifikovalo obidve ILO konvencie a je účastníkom Európskej sociálnej charty. Vyslovilo výhrady k článkom 5 (právo organizovať sa) a 6 (právo kolektívneho vyjednávania, právo na štrajk) Charty.

4.1.2 V posledných dvoch desaťročiach, a hlavne ako dôsledok vojenského puču zo septembra 1980, sa v Turecku vyskytli závažné porušenia týchto práv. Vojenský režim zašiel tak ďaleko, že v roku 1982 vpísal viacero závažných porušení základných odborových práv do Ústavy.

4.1.3 Niektoré z týchto článkov a jednotlivých zložiek legislatívy na nich založených boli pozmenené v posledných rokoch.

4.1.4 Niekoľké dôležité odchýlky od základných ILO konvencií však pretrvávajú naďalej. Hlavne článok 54 Ústavy stále obsahuje rozsiahle obmedzenia práva na štrajk. Článok 51 Ústavy stanovujúci podmienky pre voľby odborových funkcionárov bol zmenený tak, aby sa zosúladiť s Konvenciou ILO 87. Pripravujú sa iniciatívy na pozmenenie podobných ustanovení v zákone 2821 o odborových zväzoch a v zákone 2822 o kolektívnych pracovných zmluvách, štrajkoch a podmienkach prepustení z práce. Avšak podľa správy Výboru expertov na ratifikované konvencie ILO k Medzinárodnej konferencii práce, Vláda nedávno zahájila súdne konania založené na tejto legislatíve proti DISK – jednému z odborových zväzov zastúpených na Spoločnom poradnom výbore EÚ a Turecka.

4.1.5 Už viac ako dvadsať rokov kontrolné orgány ILO, menovite nezávislý Výbor expertov pre aplikáciu konvencií, Výbor medzinárodnej konferencie o práci pre aplikáciu konvencií a takisto Výbor vládneho orgánu pre slobodu združovania sa ostro kritizovali tieto porušenia a naznačili, ako by Turecko malo s nimi skončiť. Kroky podniknuté nasledujúcimi tureckými vládami na nápravu situácie boli však neuspokojivo pomalé a bohužiaľ ešte stále chýbajú známky zlepšenia.

4.1.6 Správa o Sociálnom dialógu a hospodárskych a sociálnych právach v Turecku, pripravená na 12. zasadnutie JCC (¹), poukázala hlavne na obmedzovanie práva organizovať sa a práva na štrajk vo verejnom sektore. Napriek viacerým reformám v legislatíve odborov a priemyselných vzťahov tieto obmedzenia bohužiaľ pretrvávajú naďalej.

4.1.7 Čo sa týka práva organizovať sa v mimovládnych organizáciách, v Zákone o združovaní existujú právne obme-

dzenia týkajúce sa medzi iným členstva, získavania finančných zdrojov a rozsahu činnosti. V praxi je fungovanie týchto organizácií často vážne ohrozované. MVO, ktoré uvažovali o tom, že zaujmú nenásilné protivládne pozície, sú vystavené infiltráciám, podrobnému monitorovaniu, cenzúre atď.

4.1.8 Nadácie pre (náboženské) menšiny čelia mimoriadnym ťažkostiam, čo sa týka vlastníckych práv. Zdá sa, že vláda je pripravená napraviť obmedzenia ich slobodného fungovania. Zlepšenia boli prisľúbené na jar 2004, ale doteraz neboli uskutočnené.

4.1.8.1 Vážne problémy naďalej existujú v oblasti vzdelávania cirkevných predstaviteľov náboženských menšín, hlavne gréckeho pravoslávneho duchovenstva. Teologická fakulta v Halki je zatvorená už viac ako 30 rokov.

4.1.9 Čo sa týka práv žien, Výbor zaznamenal viacero vážnych nedostatkov napriek tureckej ratifikácii základných ILO konvencií o Rovnakých odmenách (č.100) a o Diskriminácii (Zamestnanie a povolanie)(č. 111). Konvencie sú zavedené do tureckého práva s niektorými výnimkami (napr. ešte stále existujú právne bariéry zabráňujúce prístupu žien k určitým zamestnaniam). Realizácia v praxi však ukazuje veľa slabých bodov, napr. v oblasti rovnakej odmeny za rovnakú prácu s rovnakými kvalifikáciami a prístup ku kvalitnému zamestnaniu. Podobné problémy existujú takisto v mnohých členských štátoch EÚ.

4.1.9.1 Oblasťou vážneho znepokojenia je problém mocných zločineckých sietí, ktoré využívajú nútenú prostitúciu, ako aj medzinárodný obchod so ženami, chlapcami a dievčatami a s orgánmi.

4.1.10 Napriek dôležitým zmenám v legislatíve pretrvávajú v súčasnosti v praxi vážne problémy v zaobchádzaní s Kurdmi. Ich kultúrne práva ako menšiny ešte nie sú dostatočne rešpektované, napriek určitým nedávnym zlepšeniam hlavne v oblasti vysielania v kurdskom jazyku. V Turecku je status menšiny vyhradený len pre náboženské skupiny v krajine podľa Lausanskej zmluvy z 1923, ktorá sa vzťahuje len na náboženské menšiny.

4.2 *Demokracia*

4.2.1 Pod touto hlavičkou si Sekcia želá znovu zdôrazniť potenciálnu dôležitosť novej Tureckej hospodárskej a sociálnej rady. Táto Rada môže významne prispieť k posilneniu demokratického procesu v oblasti rozhodovania o hlavných hospodárskych a sociálnych záležitostiach prostredníctvom zmysluplných konzultácií vlády s najreprezentatívnejšími záujmovými skupinami. V tomto zmysle to predstavuje oveľa viac, než len zložku sociálneho dialógu, ako o tom Komisia hovorí vo svojej pravidelnej správe.

(¹) „Sociálny dialóg a hospodárske a sociálne práva v Turecku“

4.2.2 Turecká hospodárska a sociálna rada bola založená v roku 2001. Predseda jej predseda vlády a na jej práci sa podieľajú viacerí ministri kabinetu. Od svojho zrodu nebola táto rada zvolaná, až kým sa nedostala pred jeden a pol rokom k moci súčasná vláda. Odvtedy sa zišla podľa harmonogramu trikrát, ale určite nefungovala tak, ako bolo odporúčané v Správe JCC EÚ a Turecka o sociálnom dialógu a hospodárskych a sociálnych právach, spomenutej v článku 4.1.6 vyššie. Namiesto toho sa zdá byť len debatným krúžkom, na ktorom sa prezentujú vyhlásenia a voľné diskusie bez konkrétnych záverov a bez toho, aby sa vytvoril vplyvný orgán, kde by hospodárske a sociálne záujmové skupiny, ktorým oficiálne radí vláda, vynakladali seriózne úsilie o dosiahnutie dohody v záležitostiach, ktoré spadajú do ich kompetencií a činnosti. Je jasné, že taký orgán a také aktivity nemôžu byť vytvorené za jednu noc. Ale vláda doteraz nedokázala poskytnúť organizáciám reprezentovaným v Rade stimul na realizáciu skutočných vzájomných činností, napríklad upokojovaním a dokazovaním, že ak sa dokážu dohodnúť na rozumných kompromisoch, výrazne sa to neskoršie odrazí aj na postupoch vlády. EHSV dúfa, že vláda Turecka bude vážne a konštruktívne spolupracovať s Hospodárskou a sociálnou radou, čím umožní, aby sa Rada vyvinula do významného prvku v demokratizačnom procese v Turecku. Vo februári tohto roka vláda oznámila, že má v úmysle prehodnotiť zloženie Hospodárskej a sociálnej rady a hlavne svoju dominantnú pozíciu v nej.

4.2.3 Výbor si takisto želá poukázať na dôležitosť slobody prejavu a slobodných médií pre demokratický proces v Turecku. Eviduje značný počet reforiem v tejto oblasti. Zdieľa však obavy vyjadrené komisárom pre ľudské práva Rady Európy, podľa ktorého by niektoré z týchto zmien (napr. v Ústave) mohli byť interpretované tak, že by boli ešte obmedzujúcejšie ako ustanovenia, ktoré nahradili. Navyše, praktická aplikácia a interpretácia nových článkov je základný test týchto reforiem, tak ako aj reforiem v iných oblastiach. Ročné skúsenosti v právnych konaniach bohužiaľ ukazujú nízku dôslednosť v tomto ohľade.

4.3 Postavenie ozbrojených síl v tureckej spoločnosti

4.3.1 EHSV si je vedomý dôležitej roly, ktorú ozbrojené sily zohrávali a stále ešte zohrávajú v dejinách tejto krajiny, ako aj v dnešnej tureckej spoločnosti. Je si vedomá aj toho, že existujú príklady, keď bola táto rola pozitívna. Treba však tiež podotknúť, že veľa z problémov, ktorým Turecko dnes čelí v rámci splnenia kodanských politických kritérií z roku 1993, pramení z extrémne rozsiahleho a hlbokého zasahovania armády do spoločnosti. Toto zasahovanie sa musí ukončiť na základe konkrétneho programu a striktného časového rozvrhu.

4.3.2 EHSV si uvedomuje, že je nemožné vykoreniť takéto dominantné postavenie v mnohých sférach života, ktoré ďaleko presahuje normálne úlohy armády (obrana, vnútorná bezpečnosť) za veľmi krátke časové obdobie. Turecku však treba dať jasne na vedomie, že ak sa chce stať členom EÚ, úlohy jeho armády musia byť obmedzené na úlohy armád v ostatných členských štátoch; napr. na zabezpečovanie vonkajšej a vnútornej bezpečnosti krajiny a na účasť na medzinárodných operáciách pod demokratickou kontrolou parlamentu.

4.3.3 Okrem bodov, ktoré už boli prediskutované Európskou komisiou a Európskym parlamentom (okrem iného rola a zloženie Národnej bezpečnostnej rady, politická zodpovednosť za rozpočet armády, vojenská reprezentácia v civilných orgánoch v oblasti vzdelávania a audiovizuálnych médií), treba tu poznamenať, že armáda a armádni dôstojníci takisto zastávajú prominentné miesta v hospodárskom živote. Zákon z roku 2003 stanovuje, že do konca roku 2004 budú dva dodatočné rozpočtové fondy armády včlenené do všeobecného štátneho rozpočtu a prestanú existovať ako oddelená kapitola do roku 2007. Toto znamená, že od roku 2007 bude armádny rozpočet úplne pod demokratickou kontrolou. Avšak v súčasnosti majú ozbrojené zložky značnú moc v tureckej spoločnosti aj ekonomike: existuje obrovská sféra vplyvu – formálna i neformálna – armády, ktorá sa musí stať transparentná rovnakým spôsobom ako všetky ostatné hospodárske činnosti. Tento hospodársky aspekt sa doteraz zanedbával v diskusiách EÚ o silnom postavení armády v tureckej spoločnosti. Európsky parlament to predostrel vo svojej najnovšej správe.

5. Závery a odporúčania

5.1 EHSV pokladá Turecko za vyvíjajúcu sa demokraciu, ktorá dosiahla významný pokrok vo svojom úsilí plniť, najmä od decembra 2002, politické kodanské kritériá.

5.2 Turecko by malo nielen splniť tie isté politické kritériá ako ostatné kandidátske členské štáty predtým, než sa budú môcť zahájiť rokovania, ale úspešnosť jeho reformného procesu by mala byť meraná podľa tých istých kritérií, ktoré boli použité pre iné kandidátske štáty. EÚ by mala vynaložiť všemožné úsilie na to, aby sa predišlo čo len náznakom dvojitých štandardov.

5.3 Rozhodnutie Rady v Kodani z roku 2002 znamená, že EÚ bola v tom časovom bode presvedčená, že Turecko pri vynaložení seriózneho úsilia splní politické kritériá za dva roky. Čo sa týka niektorých oblastí pod vplyvom dlhoročných tradícií a praktík, toto mohlo len znamenať, že úplné dodržanie politických kritérií do decembra 2004 však nie je možné, a že sa hľadá skôr kritické množstvo skutočného pokroku, ktoré by stačilo na otvorenie rokovaní. Dokonca aj niektoré nové členské štáty, ktoré už prešli celým vyjednávacím procesom, dnes ešte úplne nespĺňajú politické kritériá.

5.3.1 V týchto konkrétnych oblastiach EÚ môže a musí realisticky požadovať od Turecka dosiahnutie vierohodného pokroku do konca roku 2004, predpokladajúc, že možnosť na „návrat späť“ už dovedy zanikne. Samozrejme príklady sú postavenie armády a zaobchádzanie s menšinami, hlavne s Kurdmi na juhovýchode. EHSV trvá na tom, aby reformy vzhľadom na veľké zredukovanie moci armády v spoločnosti, ako aj reformy ohľadom kultúrnych práv menšín pokračovali súčasným tempom a súčasným smerom, a dúfa, že sa v budúcnosti nevyskytne nijaký spätný vývoj, ktorý by ohrozil proces prístupových rokovaní.

5.3.2 Postavenie armády, vynímajúc rámec jej základných funkcií obrany a bezpečnosti, sa musí znížiť rozhodujúcim spôsobom tak, aby sa EÚ presvedčila o tom, že tento reformný proces je nezvratný. Armádny rozpočet musí byť privedený pod úplnú demokratickú kontrolu. Malo by sa dosiahnuť, aby bol vplyv armády transparentný a mali by sa podniknúť vhodné opatrenia na zaručenie tejto transparentnosti v budúcnosti.

5.3.3 EÚ by mala pokračovať vo svojej diskusii s Tureckom o definovaní menšín (ktoré Turecko zakladá na Lausanskej zmluve), zameriavajúc sa na ťažkosti, ktoré z toho vyplývajú pre Turecko pri bezvýhradnom ratifikovaní, ako aj pri zavedení do praxe dôležitých medzinárodných nástrojov. V tejto diskusii by mala EÚ upriamiť svoju pozornosť na fakt, že niektoré z jej 25 členských štátov sa takisto pridriavajú úzkej definícii menšín, čo spôsobuje ten istý problém.

5.3.3.1 EHSV sa odvoláva na výsledky práce nedávno dosiahnutej JCC o regionálnom rozvoji⁽¹⁾ a zdôrazňuje dôležitosť aktívnej regionálnej rozvojovej politiky v Turecku, podporovanej EÚ, čo by vytvorilo príležitosť aktívneho zapojenia obyvateľstva tureckých juhovýchodných (a aj iných) oblastí do hospodárskeho a sociálneho rozvoja ich regiónu. Postupné prijatie EÚ štandardov regionálnej politiky predstavuje šancu na

(1) Správy o „Regionálnych nerovnostiach v Turecku/Regionálny rozvoj“ (vypracovali pani Cassina a pán Guvenç)

podporenie užšieho a dôslednejšieho partnerstva medzi organizovanou občianskou spoločnosťou – obzvlášť medzi slobodnými, nezávislými a reprezentatívnymi hospodárskymi a sociálnymi záujmovými skupinami na jednej strane, a úradmi na všetkých dôležitých úrovniach na strane druhej. Spoločne by mali vyvinúť jednotný pohľad na rozvojovú politiku. Takisto by sa mala viac presadzovať výmena skúseností medzi EÚ a tureckými sociálno-ekonomickými organizáciami.

5.3.3.2 EHSV so záujmom sleduje iniciatívy tureckej vlády, ako napríklad návrh zákona z roku 2000 o kompenzácií za škody spôsobené bezpečnostnými silami počas protiteroristických aktivít a projekty ako „Internally Displaced Persons“ (Vysídlené osoby vo vnútrozemí) a „Back to Village and Rehabilitation“ (Návrat na dedinu a rehabilitácia). EHSV pokladá za vysoko dôležité pre vierohodnosť reforiem týkajúcich sa práv obyvateľstva juhovýchodných provincií, aby do decembra 2004 začali obeť v týchto oblastiach dostávať pomoc v konkrétnej podobe.

5.4 V iných oblastiach, ako sú napr. ľudské práva, ktoré už Turecko prejednáva s ILO a Radou Európy dlhšiu dobu, a kde zmena nevyžaduje čiastočné alebo žiadne vykorenenie dávno založených mocenských pozícií, tradícií a vier, by malo Turecko preukázať silný pokrok a dokázať splniť požiadavky, ktoré už veľmi dlho pozná, do konca roka 2004. Napríklad, do tohto termínu sa musia eliminovať porušenia Konvencii ILO 87 a 98, ktoré už trvajú takmer štvrt' storočia. Takisto musia byť odstránené nedemokratické reštrikcie fungovania mimovládnych organizácií v Zákone o združeníach, ako aj v ich každodennej praxi. Reformný proces, ktorým Turecko v súčasnosti prechádza, dáva dôvod na pozitívne očakávania. Konkrétne a úplné výsledky však musia byť preukázané v tejto oblasti do uvedeného termínu.

5.5 Turecká hospodárska a sociálna rada by sa mala už v priebehu tohto roka oveľa viac angažovať na príprave hospodárskej a sociálnej politiky. Vláda s ňou musí konzultovať kľúčové záležitosti v týchto oblastiach a musí ukázať, že berie ich stanoviská a rady vážne. Jedine tým, že vláda prenechá skutočnú zodpovednosť hospodárskym a sociálnym záujmovým skupinám, a že ich odmení za prebratie tejto zodpovednosti, môže od nich očakávať, že budú brať Radu vážne, rovnako ako aj úmysly vlády s ňou. EHSV so záujmom sleduje prípravu vlády na revíziu Európskej a sociálnej rady. Toto by však nemalo byť použité ako argument na ďalšie oddiaľovanie aktívnej účasti organizovanej občianskej spoločnosti na tvorbe hospodárskej a sociálnej politiky v Turecku.

5.6 Aby sa posilnila občianska spoločnosť v Turecku, vláda musí nielen zastaviť svoje zasahovanie do činnosti právnych MVO a hospodárskych a sociálnych záujmových skupín. Skôr by mala povzbudzovať ich vznikanie, uľahčovať ich prácu a spolupracovať s nimi.

5.7 EHSV je toho názoru, že bude urobené pozitívne rozhodnutie o zahájení prístupových rokovaní s Tureckom o vstupe do EÚ, pokiaľ turecká vláda do budúceho decembra:

- podnikne kroky na uspokojenie požiadaviek týkajúcich sa postavenia armády v tureckej spoločnosti, uvedených vyššie v odsekoch 4.3.1 a 4.3.2;
- ukáže na konkrétnych opatreniach rozhodnutie plne zaviesť do praxe právne reformy týkajúce sa kultúrnych práv Kurdov v juhovýchodných provinciách krajiny;
- začne zavádzať do praxe vyjadrené zámery a uskutočnené záväzky ohľadom dobrovoľného návratu, rehabilitácie a kompenzácie vysídlených obetí násillia na juhovýchode v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch minulého storočia;
- úplne zosúladí svoju legislatívu a prax týkajúcu sa základných práv a slobôd odborov s Konvenciami ILO 87 and 98;
- očistí Zákon o združeniach od všetkých protidemokratických škvŕn a zdrží sa v praxi obmedzovania slobodného fungovania skutočných organizácií občianskej spoločnosti vrátane náboženských nadácií; a

— vytvorí podmienky pre slobodné a nezávislé fungovanie Tureckej hospodárskej a sociálnej rady, tak ako aj základ pre zmysluplnú a konštruktívnu spoluprácu s touto Radou.

5.8 EHSV si myslí, že doteraz tureckou vládou uskutočnené reformy týkajúce sa problémov, spojených s úlohou armády v spoločnosti, ako aj tie, ktoré sa týkajú kultúrnych práv Kurdov na juhovýchode, predstavujú presvedčivý pokrok, požadovaný vo vyššie uvedenom odseku 5.3.1.

5.9 Navyše, ak sa do decembra 2004 splnia body, vyčíslené v posledných štyroch odrážkach odseku 5.7, EHSV verí, že bude vytvorená spoľahlivá báza pre zahájenie rokovaní, ktoré v pravý čas povedú k vzájomne výhodným výsledkom. V tomto ohľade má EHSV taký názor, že každá európska inštitúcia, vrátane samotného EHSV, by sa mala začať pripravovať na účinky tureckého pristúpenia na chod a koncept samotnej Európskej únie. Ako výsledok takého rozšírenia bude Európska únia značne rozšírená a zmenená, čo by si vyžadovalo širokú podporu európskej verejnej mienky.

5.10 EHSV bude bez ohľadu na rozhodnutie zasadnutia Rady v decembri pokračovať vo svojej plodnej spolupráci s tureckou organizovanou občianskou spoločnosťou.

Brusel 1. júla 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Modernizácia sociálnej ochrany pre viaceré a lepšie pracovné miesta – komplexný prístup prispievajúci k tomu, aby bola práca zaplatená

(COM(2003) 842 final)

(2004/C 302/18)

Dňa 5. januára 2004 sa Komisia rozhodla podľa článku 262 Zmluvy zakladajúcej Európske spoločenstvo prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Modernizácia sociálnej ochrany pre viaceré a lepšie pracovné miesta – komplexný prístup prispievajúci k tomu, aby bola práca zaplatená

Sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Komisie na tejto téme, prijala svoje stanovisko dňa 14. júna 2004. Spravodajcom bola pani St Hill.

Na svojom 410. plenárnom zasadnutí (schôdzi z 1. júla 2004) prijal Európsky hospodársky a sociálny výbor nasledovné stanovisko počtom hlasov 130 za, 13 proti a 24 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo.

1. Úvod

1.1 Na jar tohto roka si Európska rada vyžiadala toto Oznámenie a zišla sa, aby prediskutovala pokrok v zlepšovaní a modernizácii systémov sociálnej ochrany s cieľom urobiť ich prístupnejšími a priaznivejšími pre zamestnanosť prostredníctvom väčšieho dôrazu na efektívnosť stimulov (to jest spôsobu, akým fungujú v členských krajinách systémy prídavkov, zosúladenie rodinného a pracovného života, dôchodky pre pracujúcich a dávky na zníženie chudoby a sociálneho vylúčenia). Tá schôdza nasledovala po záverečnej správe Operačnej skupiny pre zamestnanosť⁽¹⁾ pre Európsku komisiu v novembri 2003. Oznámenia z oboch významných podujatí zdôrazňujú hlavné problémy zamestnanosti, ktorým čelí Európa a určujú reformy, ktoré treba vykonať, ak má EÚ dosiahnuť ciele, ktoré si vytýčila v Lisabonskej stratégii.

Obe podujatia sa zhodli v tom, že Európska únia mešká v dosiahnutí svojho ambiciózneho cieľa, vytýčeného na Lisabonskom summite v roku 2000, a to stať sa do roku 2010 najkonkurenčnejšou a najdynamickejšou ekonomikou založenou na vedomostiach na svete, schopnou udržateľného ekonomického rastu, s viacerými a lepšími pracovnými miestami a väčšou sociálnou kohéziou. Uznávajú, že keďže Lisabonské ciele sú ambiciózne, Európa si nemôže dovoliť ich zmeškať, a že kľúčovým predpokladom pre uskutočnenie Lisabonských cieľov je ochota členských štátov zintenzívniť svoje snahy.

V tomto kritickom bode poukazujú všetky oficiálne indikátory na to, že úspech pri vytváraní viacerých a lepších zamestnaní bude závisieť od štyroch kľúčových požiadaviek:

1. Zvýšenie adaptability pracujúcich a podnikov,
2. Integrovanie väčšieho počtu ľudí do trhu práce,
3. Intenzívnejšie a efektívnejšie investovanie do ľudského kapitálu,

⁽¹⁾ „Zamestnanosť, zamestnanosť, zamestnanosť, vytváranie väčšej zamestnanosti v Európe“. Správa Inštitúcie pre úlohu zamestnanosti pod predsedníctvom Win Kok (November 2003). Vid' tiež stanovisko EHSV k „Pomocným opatreniam pre zamestnanosť“ (OJ C 110 of 30-4-2004)

4. Zaistenie efektívnej realizácie reforiem cez lepšie riadenie

Kým tieto nevyhnutné predpoklady zo strany ponuky sú jasne v kompetencii národných vlád, toto Stanovisko zavedie ďalšiu požiadavku pre naozajstné verejno-súkromné partnerstvo tým, že dosiahne, že za prácu sa bude platiť, a to tým, že zahrnie zodpovednosť zamestnávateľov do tohto dôležitého úsilia.

1.2 Zdôraznenie nedávnych zhodnotení je ďalšou motiváciou na zvýšenie kvóty zamestnanosti a zároveň na zabezpečenie toho, aby systémy sociálnej ochrany sledovali ústredný cieľ, a to zaistenie vysokej úrovne sociálnej ochrany pre všetkých, bez toho, aby nadmerne zatažili domáce rozpočty. Verejné investície do systémov vzdelávania a kvalifikácie ako i súkromné investície do odborného a ďalšieho vzdelania sú predpokladom pre hospodárstvo založené na vedomostiach a z dlhodobého hľadiska slubné pre odstránenie kvalitatívnej nezhody medzi ponukou a dopytom na trhu práce. Zvyšovanie zamestnatelnosti znevýhodnených skupín trhu práce je ústredným cieľom hlavných línií EÚ o zamestnatelnosti. Práve pre nízkokvalifikovaných ľudí sú potrebné ponuky ďalšieho profesného vzdelávania tak zo strany verejných inštitúcií ako aj zamestnávateľov, aby tieto osoby spĺňali zmenené požiadavky hospodárstva založené na vedomostiach. Takéto opatrenia sú vhodné najmä na zníženie dlhodobej nezamestnanosti, a tým celkovo prispievajú k zvyšovaniu miery zamestnanosti. Výlučne na ponuku orientovaná stratégia však nie je postačujúca. Treba k nej pridať zvýšenie dopytu po pracovných silách, t.j. zvýšenie ponuky pracovných miest prostredníctvom aktívnej, zamestnatelnosť podporujúcej hospodárskej a finančnej politiky.

1.3 Na úrovni EÚ sú úsilia členských štátov o revíziu systémov politickej ochrany, ktoré majú mať bližší vzťah k zamestnanosti, vedené cez posilnenú koordináciu hospodárskej, zamestnaneckej a sociálnej politiky. Pre rok 2010 boli na EÚ úrovni vytýčené ambiciózne ciele: zvýšiť celkovú mieru zamestnanosti na 70 %, mieru zamestnanosti žien na 60 % a mieru zamestnanosti ľudí vo vekovom rozpätí 55 – 64 rokov na 50 %. Tieto ciele sú podporované rôznymi pokynmi a odporúčaniami, ktoré sú súčasťou Hlavných smerov celkovej ekonomickej politiky, ako aj spoločných cieľov Otvorenej metódy koordinácie v oblastiach dôchodkov a sociálneho zariadenia.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Je dôležité, aby sa k tejto revízii pristupovalo zo strednodobej až dlhodobej perspektívy, pretože dostať viac ľudí na trh práce je spojené aj s nákladmi, tak pre nezamestnaných alebo ekonomicky neaktívnych, ako aj pre vlády, tak, aby si mohli reformy vyžiadať zvýšené náklady ešte pred konečným znížením ekonomického zaťaženia na vládu spojeného s nezamestnanosťou alebo podzamestnanosťou. Verejné investície do prípravy ľudí pre ekonomiu založenú na vedomostiach a nepretržitý rozvoj ľudského kapitálu – ľudí v pracujúcom veku, aj keď sú to dlhodobé procesy, ktoré trvajú aj 20 rokov, kým plne dozrejú, zabezpečujú najväčšiu návratnosť investícií zacielených na transformáciu trhu práce istej krajiny. Práve nízkoqualifikovaní ľudia by mali profitovať z verejných a súkromných investícií do zvyšovania kvalifikácie, konkrétne sú potrebné ponuky ďalšieho profesného vzdelávania tak zo strany verejných inštitúcií ako aj zamestnávateľov, aby tieto osoby splňali zmenené požiadavky hospodárstva založené na vedomostiach. Výsledok dlhodobých, na produktivite ponuky založených opatrení je taký, že tieto opatrenia zredukujú ponuku menej kvalifikovaných; znížia nezamestnanosť (najmä dlhodobú nezamestnanosť); zvýšia mieru participácie pracovnej sily (najmä žien); a zvýšia celkovú produktivitu. Toto sú trvalé výsledky. Výlučne na ponuku orientovaná stratégia však nie je postačujúca. Treba k nej pridať zvýšenie dopytu po pracovných silách, t.j. zvýšenie ponuky pracovných miest prostredníctvom aktívnej, zamestnateľnosť podporujúcej hospodárskej a finančnej politiky. Avšak niektoré členské štáty, ktoré sa sústredili na rýchle zisky a prijali málo kvalifikovaných pracujúcich do práce na úkor udržania ľudského kapitálu, pravdepodobne nenájdu trvalé riešenia dilemy, či tento typ pracujúcich platí slabšie, alebo vôbec neplatí v rôznych bodoch ich pracovného života. Takto tieto účinky vidieť hneď, ale aj rýchle zomierajú, pretože živobytie nízko kvalifikovaných nie je v dnešnej svetovej ekonomike udržateľné. Preto je v tomto ohľade efektívnosť nákladov rovnako dôležitým heslom ako znižovanie nákladov.

2.2 Kým hlavným jadrom postupov, ktoré majú zabezpečiť, aby bola práca zaplatená, zostávajú tradičné finančné stimuly, zahrnuté do systémov príspevkov a daní, čoraz viac sú akceptované aj iné stimuly, ako napríklad starostlivosť o deti, prístup a špeciálne opatrenia pre invalidných ľudí, vzdelanie a verejné zdravie. Preto by sa mali odporúčať skôr komplexné národné metódy zahŕňajúce široký rozsah finančných a iných stimulov, ktoré podporujú dosiahnutie a udržanie zamestnanosti, než prístup, ktorý zdôrazňuje jednu alebo druhú metódu. Ak znovu vezmeme do úvahy dlhodobý aspekt udržateľnosti, mali by sme zväziť tieto otázky starostlivosti a investície do ľudského kapitálu z hľadiska recipienta (t.j. detí pracujúcich rodičov a nie samotných pracujúcich rodičov), pretože tieto práva a ustanovenia vytvárajú nemenný základ pre zrýchlený rozvoj ľudského kapitálu v kontexte trhu práce za posledné roky. Do zmesi vládnych finančných zdrojov by sa mohli vniesť Európske štrukturálne fondy, ktoré by lepšie pomohli uchádzačom o zamestnanie s nízkym vzdelaním a dôležitým dlhodobým investíciám do ľudského kapitálu a sociálnej infraštruktúry.

2.3 Kým mnohé členské štáty spolu so sociálnymi partnermi zvýšili investície do aktívnych opatrení na pomoc tým, ktorí opätovne vstupujú na trh práce, alebo v ňom postupujú zlepšovaním svojich zručností a zvyšovaním svojej zamestnateľnosti, oveľa väčšiu pozornosť treba venovať determinantám dopytu na pomoc zraniteľným skupinám v ekonomike, akými sú strašiaci pracujúci a invalidní pracujúci. Výbor naliehavo žiada príslušné orgány EÚ, aby zvýšili a zlepšili dopyt podnetných postupov, ktoré pozitívne ovplyvnia úroveň a kvalitu zamestnanosti a naliehavo žiada začlenenie príkladov a perspektív o úlohe podnikovej sociálnej zodpovednosti pri dosiahnutí Lisabonských cieľov o zamestnanosti. Tak zamestnávateľia, ako aj zamestnanci musia mať podiel na tom, „aby bola práca zaplatená.“ Postupy stimulujúce dopyt následne vyžadujú vyrovnaný prístup „win-win“, umožňujúci zamestnávateľom zamerať sa na svoje hlavné obchodné činnosti a vytváranie pracovných miest, a umožňujúci uchádzačom o zamestnanie nájsť prácu s takými platovými úrovňami, ktoré sú lepšie, než keby poberali podporu v nezamestnanosti alebo sociálne dávky, a ktoré zabezpečujú existenčné minimum. Ako už Výbor skôr argumentoval, „systémy zdaňovania a sociálneho zabezpečenia v členských štátoch by mali byť organizované takým spôsobom, aby sa oplátilo pre pracujúcich, ktorí sa zapojili sa do trhu práce, aby v ňom zostali a pokračovali vo svojej kariére... podporovaní opatreniami na zvýšenie počtu dostupných pracovných miest“ (1).

2.4 Verejná podpora pre harmonizáciu pracovného a rodinného života má za cieľ pomôcť rodinám, pretože vykonávajú úlohy, ktoré sú podstatné pre samotnú organizáciu a záchranu spoločnosti. K tomuto patrí najmä podpora rodín, pretože dávajú zrod, vyživujú a vychovávajú deti a pretože sa starajú o závislých rodinných príslušníkov, väčšinou hlavne chorých, invalidných alebo starých závislých príslušníkov. V kontexte demografického starnutia sa stávajú tieto postupy dôležitejšími ako prostriedok na odvrátenie klesajúcej miery pôrodnosti.

2.5 Je však dôležité, aby mechanizmy, používané na vyplácanie rodinných prídavkov, nemali nepriaznivý účinok na pracovné stimuly. V niektorých krajinách pomáha oddelenie rodinných prídavkov od podpory v nezamestnanosti posilniť finančné stimuly na pozdvihnutie zamestnanosti, najmä medzi matkami a ženami starajúcimi sa o príbuzných v pokročilom veku. Nezískateľnosť primeranej starostlivosti o deti, spôsobená nákladmi alebo fyzickou prístupnosťou, je pocítovaná ako kľúčová prekážka pre participáciu rodičov, najmä žien. Samo o sebe treba výrazne privítať a podporiť kľúčovú úlohu dostatočného a finančne dostupného zabezpečenia starostlivosti o deti pri zväčšovaní participácie v zamestnaní, najmä žien. V niektorých členských štátoch ženy vo veku, kedy by mohli rodiť, strácajú o rodenie detí záujem, pretože osobné náklady, spojené s rodičovstvom, sú pre ženy jednoducho príliš vysoké. Kým tieto postoje môžu byť z národnej perspektívy krátkozraké, ešte nesprávnejšia je ekonomika zo strany istých politikov, ktorí by mohli urobiť viac na zastavenie plynulého znižovania pôrodnosti v Európe tým, že by zaistili zvýšenie miery zamestnanosti žien prostredníctvom finančných a nefinančných stimulov.

(1) Viď Stanovisko EHSV o „Podporných opatreniach na zvýšenie zamestnanosti“ Ú.v. C 110 of 30/4/2004 bod 4.1.

2.6 Pre vysokú úroveň ekonomickej efektivity je rozhodujúca zamestnanecká a geografická mobilita a preto sa musia urobiť opatrenia na zaistenie toho, aby nároky (vyplývajúce) z právnych a podnikových systémov dôchodkového zabezpečenia pri zmene zamestnávateľa alebo bydliska v rámci EÚ ostali zachované. Je tiež dôležité zamerať sa na tých, ktorí vstupujú na trh práce, alebo ktorí menia pozíciu od zamestnanca na podnikateľa, aby sa zaistilo, aby boli adekvátne podporovaní sociálnou ochranou. Existuje tiež priestor pre zníženie pracovnej mobility ako poslednej možnosti stimulovaním stagnujúcich miestnych ekonomík cez partnerstvá verejných a súkromných investícií, ktoré maximalizujú miestne trhy zamestnanosti. Ak vezmeme do úvahy, že jeden aspekt zvýšenej profesionálnej mobility môže znamenať stratu určitej kvalifikovanej pracovnej sily z jednej oblasti do inej, druhá strana mince je taká, že jednotlivci sa môžu voľne presúvať tam, kde je skutočný dopyt po ich vzdelaní, ako aj dostanú príležitosti vyskúšať istý druh prenosu technológie, ktorý pridáva hodnotu základni ich súčasného vzdelania. Preto nemožno mobilitu chápať úzko ako stratu, ale ako efektívnejšie rozdelenie príslušných schopností a talentov tam, kde sú najviac potrebné.

2.7 Fyzická a mentálna kapacita výrazne znižuje ponuku práce, najmä medzi pracujúcimi okolo 50 a 60 rokov, ktorí sú priamymi cieľmi Európskej stratégie, aby bola práca zaplatená. V niektorých členských štátoch až jedna pätina, alebo dokonca jedna štvrtina ľudí vo vekových skupinách 55-59 a 60-64 rokov poberajú invalidné príspevky a sú mimo trhu práce. Táto skutočnosť poukazuje na značné zaťaženie v súčasnom svete práce spojené s veľkým fyzickým a psychickým opotrebovaním. Treba proti tomu zakročiť vhodnými stratégiami na preventívnu ochranu práce a zdravia a na zlepšenie pracovných podmienok. Kým nejde o úplnú ale len o čiastočnú práceneschopnosť, možnosti postihnutého človeka nájsť vhodné pracovné miesto zodpovedajúce jeho postihnutiu sú veľmi malé. Preto treba zvýšiť ponuku pracovných miest v tejto oblasti, aby sa dala šanca aj čiastočne práceneschopným osobám. Avšak mnohí ľudia, ktorí sú v tejto situácii predstieranaj nezamestnanosti, by radšej vykonávali nejakú zárobkovú činnosť, ak ešte majú nejakú pracovnú kapacitu. Treba však uznať, že invalidita je na škále schopnosti a nové zmýšľanie definuje invaliditu ako skôr odpoveď spoločnosti jednotlivcovi, ktorý je invalidný, než ako fyzický alebo iný nátlak pri vlastnom rozhodovaní, či je osoba invalid alebo nie. V tomto kontexte Výbor varuje pred politikami, ktoré neuvážene končia zahmlievaním skutočných úrovní nezamestnanosti. Zatiaľ čo zostávame na pozícii ochrany a podpory potrieb invalidných ľudí, rozhodujúca je tesnejšia spolupráca pre zozorovanie a výmeny osvedčenej praxe v politike v oblasti práceneschopnosti v členských štátoch. Rovnako aj potreba otvoreného koordinačného rámca dobrej praxe a pozitívnych činností zabezpečujúcich príspevky, ktoré sa vzťahujú na zvýšenie zamestnanosti a samo-zamestnanosti medzi tými, ktorí žijú vedľa spektra fyzických a duševných schopností.

2.8 Čo sa týka pracujúcich v zrelom veku, Európska rada v Štokholme si vytýčila smelý cieľ - zvýšiť mieru zamestnanosti ľudí vo veku 55-64 rokov na 50 % (v roku 2002 to bolo 40,1 %, a iba jedna štvrtina u ľudí vo vekovej hranici 60-64 rokov). Európska rada v Barcelone stanovila členským štátom ďalší ambiciózný cieľ, zavádzajúci také opatrenia, aby sa do roku 2010 zvýšil priemerný efektívny vek odchodu z trhu práce o päť rokov. Dosiahnutie týchto cieľov bude rozhodujúce pre zaistenie budúcej finančnej udržateľnosti sociálnej ochrany

a predovšetkým na zaručenie adekvátnych príjmov pre budúcich dôchodcov. Výbor to považuje v zásade za rozumný cieľ, pokiaľ pracovný trh povolí zamestnanie starších pracovníkov a budú podniknuté osobitné opatrenia pre starších pracovníkov na zlepšenie ich dlhodobej zamestnateľnosti. Pokiaľ sa nevytvorí dostatok vhodných pracovných miest pre starších pracovníkov, mala by táto požiadavka za následok predovšetkým nárast nezamestnanosti a krátenie dôchodkov.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Popri špecifických, cielených ekonomických postupoch je dosiahnutie toho, aby bola práca zaplatená, tiež o procese. Jedna oblasť toho, aby bola práca zaplatená, zrelá pre reformu, je utiahnuť sa z pracovného života predčasne pred dovŕšením dôchodkového veku, čo je ale často spojené s finančnými nevyhodami. Napríklad v mnohých členských štátoch ľudia so záznamami, že prispievali, môžu byť oprávnení pre dôchodok ešte pred dosiahnutím štandardného veku odchodu do dôchodku. Silnejšia účasť starších pracujúcich na pracovnom živote si vyžaduje preventívne opatrenia na ochranu práce a zdravia ako i investície do kvality práce, predovšetkým vekovo spravodlivou organizáciou pracovných podmienok a pracovnej doby. Okrem toho aj podniková personálna politika musí zohľadňovať demografické zmeny a dať šance starším pracujúcim zostať v podniku, resp. zohľadniť ich viac pri zamestnávaní. Popri špecifických, cielených ekonomických postupoch je dosiahnutie toho, aby bola práca zaplatená, tiež o procese. Jedna oblasť toho, aby bola práca zaplatená, zrelá pre reformu, je utiahnuť sa z pracovného života predčasne pred dovŕšením dôchodkového veku. Napríklad v mnohých členských štátoch ľudia so záznamami, že prispievali, môžu byť oprávnení pre dôchodok ešte pred dosiahnutím štandardného veku odchodu do dôchodku, čo je často spojené so značnými finančnými znevýhodneniami. Penzionovaných pracujúcich, ktorí stále cítia, že by mohli eventuálne prispieť k ekonomike, treba radšej podporiť, aby naďalej pracovali a to hlavne prostredníctvom vytvorenia rámcových podmienok pre trh práce, ktoré by zohľadňovali vek týchto osôb. Predčasný odchod žien z pracovného života nie je vždy výsledkom dobrovoľného rozhodnutia, ale často súvisí s misogynistickou (protiženskou) diskrimináciou na pracovisku. To sa odráža na dôchodkových nárokoch žien, väčšina ktorých zažije prerušenú kariéru v zamestnaní kvôli materstvu a opatere detí alebo starých ľudí, pracovnú segregáciu do neistoty a nízko platených „feminizovaných“ profesií a generačnú platovú priepasť, tieto všetky by zredukovali dĺžku času a množstvo príspevkov do dôchodkových schém a iba by zhoršili ekonomické vyhliadky žien na dôchodok predčasným okyptením ich plateného zamestnania. Významným opatrením by tak bolo napríklad vyššie hodnotenie náhradných období za obdobia starostlivosti o deti vo výpočte dôchodkových nárokov, čo by dokázalo zmierniť negatívne dopady znevýhodnenia žien v aktívnom pracovnom živote počas dôchodku.

3.2 Iný príklad je zabezpečenie spravodlivej odmeny za prácu bez ohľadu na pohlavie. Zatiaľ čo niektoré nové členské štáty sú zaťažené sociálnymi a zamestnaneckými postupmi, ktoré obmedzujú prístup žien k zamestnaniu, iné majú lichotivé daňové a sociálne politiky, ktoré posilňujú vysokú úroveň účasti pracovnej sily medzi ženami. Tieto predtým výnimočne vysoké miery zamestnanosti sa počas prechodu na trhový

ekonomiku znižovali. Je dôležité, aby výtobytky, ktoré ženy získali smerom k úplnej zamestnanosti, neboli obetované v slepom úsilí neprihliadajúcim na pohlavie o reštrukturalizáciu ekonomík v prístupových krajinách. Národní tvorcovia politiky musia byť podporovaní v tom, aby skôr uprednostňovali tých pracovníkov, pre ktorých dosiahnutie primeranej pláče za prácu je najväčšou výzvou, než pokračovali v takom konaní, akoby všetky nezamestnané alebo podzamestnané skupiny boli znevýhodnené rovnako.

4. „Špecifické pripomienky k (alebo niektorým zo) siedmim poučeniam Komisie“

4.1 EHSV usudzuje (1. poučenie), že hypotéza vytvorenia „nových nástrojov sociálnej ochrany“, ktorá nenastojí na najlepšom využití existujúcich nástrojov, nesmie byť zamietnutá, ale naopak, prehĺbená, upresnená. Napríklad sa zdá, že veľmi fragmentované a veľmi heterogénne systémy pre pomoc a služby orientované na mládež už nezodpovedajú novému charakteru predĺženia tejto časti života. Absencia nástroja (nástrojov) sociálnej ochrany, špecifickejšie venovaného tomuto veku núti, okrem iného, časť tejto skupiny vykonávať veľmi málo kvalifikované a príliš skoré „ volby “ v oblasti vzdelávania a profesijného zaradenia, s veľmi vážnymi štrukturálnymi dôsledkami na celú životnú dráhu, na sociálne výdavky, ktoré generujú tieto rozhodnutia. Absencia nových nástrojov, ktoré by mohli zabezpečiť odbornú sociálnu ochranu počas celého života – spôsobujúca striedanie obdobia vzdelávania, činnosti a „ nečinnosti “ - značne brzdí mobilitu a flexibilitu na trhu práce (6. poučenie).

4.2 EHSV považuje za veľmi dôležité venovať osobitnú pozornosť strednodobým vplyvom generovaným mnohými aktivitami, ktoré iniciovali členské štáty v zmysle „ aktivácie “ sociálnych služieb.

4.3 EHSV usudzuje, že nastal čas silných európskych podnetov (najmä smerom k a v spolupráci so sociálnymi partnermi) v prospech koordinácie režimov doplnkovej sociálnej ochrany, ktoré, ako to zdôrazňuje Komisia, sa stávajú dôležitými prvkami sociálnej ochrany (7. poučenie).

5. Závěry a odporúčania

5.1 Výbor volá po konvergencii (zblížovaní) v úsilíach členských štátov o to, aby bola práca zaplatená tým, že urobí zo zamestnanosti ozajstnú a ekonomicky atraktívnu voľbu oproti nezamestnanosti alebo sociálnej starostlivosti tým, že sa za zameria proti celého radu bariér voči platenej práci. Domáce

politiky musia umožniť pracovníkom a pracovníckam s nízkym príjmom a nízkou kvalifikáciou vyhnúť sa nástrahám chudoby a nezamestnanosti prostredníctvom práce. Z toho vyplýva, že kľúčovou otázkou, pred ktorou stoja členské štáty, ak chcú dosiahnuť, aby bola práca zaplatená, je navrhnutie spoločnej a rozumnej úrovne podpôr do a zo zamestnania, ktoré udržiavajú pohnútky ľudí pre pripojenie sa k trhu práce. Výbor rozlíšil medzi prínosmi postupov rýchleho zisku na zabezpečenie krátkych, ale konečných príspevkov pre nízko kvalifikovaných pracujúcich, a dlhodoběšie kapitálové investície, ktoré sú kľúčom k tomu, aby bola práca zaplatená, najmä pre najzraniteľnejšie skupiny, a to v udržateľne dlhom období.

5.2 Výbor zdôrazňuje podstatnú oblasť pre príspevanie súkromných firiem a zamestnávateľov pri plnení cieľov európskej zamestnanosti. Malo by sa vyvinúť úsilie na identifikáciu uskutočniteľných postupov dopytu, ktoré majú za cieľ meniace sa správanie zamestnávateľa takými spôsobmi, ktoré propagujú dosiahnutie lisabonských cieľov o kvalitnejšiu, udržateľnú zamestnanosť v Európe. Komisia by poskytla a rozšírila dôkazy a skúsenosti o tom, kde dobré podnikové správanie zlepšilo kvantitu a kvalitu v zamestnaní a hľadala by spôsoby na zopakovanie úspechov.

5.3 Okrem podporovania dobrej praktiky sa musia presadzovať sankcie pri nevhodnom správaní zamestnanca, vrátane diskriminácie na základe pohlavia, rasy, sexuálnej orientácie, náboženstva alebo veku, čím sa podporí inovácia, zvýšená ponuka práce a možnosť mať dlhšie pracovné životy v európskych ekonomikách. Diskriminácia v zamestnaní zaháňa talentovaných ľudí do podzemia alebo neformálneho sektora, kde je produktivita nízka, stimuly na školenie a investovanie sú slabé a sociálna ochrana neexistuje. Takéto neracionálne ekonomické správanie nielen zbavuje Európu hospodárskej konkurencieschopnosti, ale aj oberá národné ekonomiky o prepotrebné príjmy z daní.

5.4 V členských štátoch sa preto musí zaviesť rad nástrojov a schém príspevkov, podporovaný silnou národnou koordináciou, ktorá vyvažuje ponuku práce a nástroje dopytu. Spojené domáce účinky prídavkov alebo hladín daní z príjmu musia byť starostlivo vyvážené a vopred očakávané, venujúc zvláštnu pozornosť štruktúram stimulov, ktoré tieto vytvárajú pre chudobné domácnosti. Iné opatrenia, ako napríklad zabezpečenie starostlivosti o deti, pružná pracovná doba, bezpečnosť práce, mobilita práce a príležitosti k školeniam boli zdôraznené ako podstatné pre komplexný rámec politiky, usilujúcej o to, aby bola práca zaplatená.

Brusel, 1. júla 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Budúcnosť textilného a odevného sektoru v rozšírenej Európskej únii

COM(2003) 649 konečné

(2004/C 302/19)

Dňa 28. októbra 2003 sa Komisia rozhodla poradiť s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, v súlade s článkom 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, vo veci Oznámenia Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Budúcnosť textilného a odevného sektoru v rozšírenej Európskej únii.

Sekcia pre spoločný trh, výrobu a spotrebu, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru v danej veci, prijala toto stanovisko dňa 4. mája 2004. Spravodajcom bol pán Pezzini a druhým spravodajcom bol pán Nollet.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 410. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 30. júna a 1. júla 2004 (zasadnutie zo dňa 1. júla) prijal nasledovné stanovisko počtom 81 hlasov za a jeden hlasujúci bol proti.

1. Úvod

1.1 Skutočnosť, že 2,1 milióna ľudí bude naďalej zamestnaných v európskom textilnom priemysle, je znakom toho, že jeho vitalita pretrvala a má obrovský potenciál. S pristúpením nových členských štátov tento počet vzrástol o viac než 500 000. Vďaka významným inováciám v oblasti procesov aj produktov priemysel naďalej prispieva k európskemu bohatstvu s ročným obratom viac než 200 miliárd EUR, pričom sa do úvahy neberie podružný sektor a silný rast – hlavne v „nekonvenčnom“ sektore (špičkový technický textil⁽¹⁾) – ktorý je teraz zodpovedný za takmer 30 % celkovej výroby, a ktorého výdavky na výskum a vývoj sa blížia 8-10 % obratu.

1.2 Európska únia je najväčším svetovým hráčom v textilnom a odevnom sektore. Náznač, že globalizácia textilný priemysel industrializovaných krajín nevyhnutne odsunie na vedľajšiu kolaj, sa ukázal byť nesprávnym, a definitívne sa tak nestalo v Európe. Európsky kontinent je naďalej najväčším exportérom textilných produktov na svete a druhým najväčším exportérom odevov na globálnom importno-exportnom trhu s hodnotou viac než 350 miliárd EUR v roku 2002 (6 % svetového obchodu).

1.2.1 Stojí za zmienku, že Čína je najväčším globálnym exportérom odevov.

1.3 Európe sa doposiaľ darilo zužitkovať svoje aktíva s ohľadom na kvalitu a organizáciu: malé série, moderný systém, veľmi kreatívna „haute couture“, rýchla odozva na dopyt, rýchle výrobné a dodacie lehoty. Tiež zavádzala inovácie v oblasti procesov a inteligentných materiálov vďaka nanotechnológii a novým vláknam, t.j. technickému textilu, ktorý je vysoko konkurencieschopný a má rastúcu obchodnú hodnotu. Nedávne chemické aplikácie v textile viedli k vytvoreniu nových produktov. Je nutné tu zdôrazniť, že podmienky prístupu na globálny trh sa v sektore veľmi líšia. Zatiaľ čo EÚ aplikuje sadzby cla v priemere vo výške menej než 9 %, veľa iných krajín používa okrem silných necolných bariér sadzby až do výšky 30 %.

(¹) „Technický textil“ sa stále viac a viac používa v nasledovných oblastiach: odevy, agrotechnika, stavebná geotechnika, domáca technika, priemyselná technika, zdravotnícka technika, dopravná technika, environmentálna technika, obalová technika, technika ochranných systémov, športová technika. Pozri Prílohu č. 2.

1.4 V Európe sa dokázal textilný a odevný sektor vysporiadať so sériou radikálnych zmien a dokázal rýchlo využiť výhodu novej technológie pri nachádzaní vhodnej reakcie na odlišné výrobné náklady, pričom rýchlo reagoval na objavenie sa nových globálnych konkurentov. Reakcia európskeho priemyslu bola na jednej strane rozhodným zameraním sa na modernizáciu dosiahnutú prostredníctvom konkurenčnej reštrukturalizácie a asimilácie technológie; a na druhej strane na obsadenie novej trhovej pozície využívaním príležitostí na vytváranie sietí vo výrobe, distribúcii, inovácii a technologickom marketingu.

1.5 V roku 2002 boli hrubé investície približne 9 % hodnoty pridanej v sektore, alebo približne 5 miliárd EUR. Pochopiteľne, takmer 70 % týchto investícií šlo do textilného sektoru, pričom odevný sektor dostal približne 30 %. Obchodná bilancia textilného sektoru je pozitívna, pričom v odevnom sektore boli dovozy vyššie než vývozy. Okrem toho, textilno-odevný sektor, ku ktorému by sa mala pridať aj obuv, je veľmi rozmanitým, zloženým priemyselným odvetvím, s veľmi širokým rozsahom produktov od špičkových syntetických vlákien po spracovanie vlny; od bavlny po priemyselné filtre; od handier po vysokú módu; a od kobercových papúč po obuv navrhovanú tak, aby chránila proti korozívnym chemikáliám.

1.6 Textilný, odevný a obuvnícky priemysel je sústredený do piatich najľudnatejších krajín Európskej únie a ich spoločnosti sú zodpovedné za viac než tri štvrtiny európskej výroby v danom sektore. V týchto krajinách sa tiež sústreďuje pridaná hodnota, pričom doposiaľ je z nich najvýznamnejšie Taliansko, po ktorom nasleduje Spojené kráľovstvo, Francúzsko, Nemecko a v neposlednej miere Španielsko. Z menších krajín je z hľadiska pridanej hodnoty obzvlášť významné Portugalsko, Belgicko a Grécko. Belgicko je obzvlášť aktívne v oblasti technického a inteligentného textilu. Čo sa týka členských štátov, tento sektor je mimoriadne dôležitý v Poľsku, Estónsku a Litve a v kandidátskych krajinách – v Turecku, Rumunsku a Bulharsku.

1.7 Čo sa týka zamestnanosti, jej miera klesala počas posledných rokov v priemere o 2,6 % ročne. Španielsko a Švédsko sú jediné výnimky v tomto trende, s nárastom zamestnanosti (+ 2 %) v sektore v období rokov 1995-2002. Ako dokonalý hráč v globalizácii trhu v sektore sa európsky textilný priemysel reštrukturalizoval a zmodernizoval svoje spoločnosti, pričom tie najprácejšie operácie zabezpečuje prostredníctvom outsourcingu a sústreďuje sa namiesto toho na výrobné procesy, ktoré si vyžadujú viac zručnosti. Úlohu tu zohráva aj využívanie informačnej a komunikačnej technológie, novej technológie a efektívnejších výrobných metód.

1.8 Čo sa týka obchodu, dovozné kvóty zmiznú, keď v roku 2005 prestane platiť dohoda týkajúca sa medzinárodného obchodu s textilom (MFA). To znamená, že všetky zmluvné strany budú musieť veľmi premýšľať o tom, ako by sa dali vytvoriť nové obchodné podmienky pre textilné výrobky, aby sa umožnilo európskemu textilnému priemyslu konkurovať globálne; a zároveň, aby sa zabezpečili spravodlivé podmienky pre najchudobnejšie a obzvlášť zraniteľné krajiny. Je stále viac a viac jasné, že prioritou musí byť zavádzanie barcelonského procesu. Tak sa ustanoví oblasť voľného obchodu medzi Európou a celým južným pobrežím Stredozemného mora, čím sa stane paneurópsko-stredozemná oblasť skutočnosťou.

2. Návrh Komisie

2.1 Oznámenie Komisie sa zameriava na komplexný problém textilného a odevného sektoru v snahe o posilnenie jeho konkurencieschopnosti a dynamiky, pričom na sektor špecificky aplikuje lisabonskú stratégiu.

2.2 Oznámenie navrhuje opatrenia založené na priemyselných a obchodných politikách, s mimoriadnym dôrazom na zamestnanosť, výskum a technologický vývoj, inovácie, odborný výcvik, regionálny rozvoj, trvalo udržateľný rozvoj, podnikovú sociálnu zodpovednosť, zdravie verejnosti, ochranu spotrebiteľa, boj proti falšovaniu, patentové a priemyselné práva a práva duševného vlastníctva, politiku hospodárskej súťaže a štátnu pomoc.

2.3 Komisia naznačuje niektoré oblasti, v ktorých by opatrenia priemyselnej politiky mali byť účinnejšie a efektívnejšie, konkrétne:

- výskum, vývoj a inovácie, nové materiály a inteligentné materiály, nanotechnológia, nové výrobné procesy a čistejšia technológia, zameranie sa na módu a podporu tvorivosti;
- podniková sociálna zodpovednosť: dodržiavanie priemyselných pracovných a environmentálnych noriem, zodpovedné riadenie priemyselných zmien, konzultácie pracovníkov;

- školstvo a vzdelávanie: jednoduchší prístup k financiam pre malé a stredné podniky prostredníctvom modernizovaných postupov, rozširovania informácií, koordinácie činnosti;
- rozvoj potenciálu a kapacity vytvárania sietí;
- program z Doha, pre redukciu a harmonizáciu sadzieb cla a odstránenie necolných bariér v obchode;
- dokončenie euro-stredozemnej oblasti do roku 2005, aby sa zabezpečil voľný pohyb textilných produktov v krajinách s tými istými pravidlami o pôvode a správnymi kooperačnými systémami;
- systémy označovania pre vstup do EÚ: preskúmanie používania označení pre artikly/produkty v súlade s medzinárodnými pracovnými a environmentálnymi normami;
- obchodné preferencie EÚ: zameranie sa na 49 najchudobnejších krajín (MRK – menej rozvinuté krajiny) (¹) a rozšírenie preferenčného statusu na odevné polotovary;
- boj proti podvodu a falšovaniu, posilnenie existujúcich opatrení a prijatie nových opatrení na ochranu priemyselného a duševného vlastníctva, kontroly zamerané na predchádzanie nepoctivých obchodných praktík; posilnenie spoločného colného systému;

- značka pôvodu „Vyrobené v Európe“ za účelom podpory kvalitných európskych výrobkov a ochranu spotrebiteľa;
- štrukturálne fondy: využívanie smerníc a nové smernice, hlavne v rámci finančnej perspektívy na roky 2007-2013.

2.4 Okrem toho oznámenie Komisie naznačuje niektoré smery, ktoré by sa mali preskúmať:

- konanie na úrovni skupín osôb spoločného záujmu;
- konanie na úrovni členského štátu;
- konanie na úrovni Európskej únie;

2.4.1 Navrhuje zriadenie skupiny na vysokej úrovni zloženej zo zástupcov z Komisie, členských štátov a sociálnych partnerov, aby kontrolovala iniciatívy a ich realizáciu na rôznych úrovniach. Oznámenie tiež stanovuje, že sa v období medzi jarom 2005 a koncom roka 2006 budú zostavovať pravidelné správy.

(¹) Existuje 49 menej rozvinutých krajín, z ktorých 40 je africkými, karibskými a tichomorskými krajinami a 9 nimi nie je: Afganistan, Bangladéš, Bután, Kambodža, Laos, Mjamsko, Maledívy, Nepál, Jemen.

3. Hľadisko predstaviteľov textilného sektoru

Výbor si vypočul zástupcov textilného sektoru vo svojej budove v Bruseli dňa 21. januára 2004. Názory vyjadrené v tomto bode zohľadňujú prijaté písomné príspevky a vyhlásenia učené počas verejného vypočutia ⁽¹⁾.

3.1 Prítomní sociálni hráči – zamestnávateľa, zástupcovia odborových zväzov – boli jednomyselní vo výzve k urýchlenému konaniu na zmiernenie extrémne rýchleho dopadu dovozov z celého radu krajín, hlavne z Číny, Indie a Pakistanu, na európske podnikanie v danom sektore.

3.2 Keďže rok 2005 a koniec režimu kvót sa blíži, ako urgentné sa vyžadovali nasledovné opatrenia:

- možnosť využívania nových finančných zdrojov;
- zavedenie špeciálnej intervencie v rámci štrukturálnych fondov;
- investovanie do vzdelávania a tým pádom do ľudských zdrojov;
- povinné označovanie pôvodu výrobkov pre všetky krajiny;
- povinná sledovateľnosť vo všetkých štádiách výroby;
- starostlivosť o zdravie spotrebiteľa prostredníctvom príslušného označovania bezpečných výrobkov;
- reciprocita v sadzbách cla s krajinami, ktoré sa v danom sektore rýchlo rozvíjajú;
- revízia dohôd s tretími krajinami, odstránenie colných koncesií pre krajiny, ktoré porušujú pravidlá obchodovania, sociálne normy a trvale udržateľný rozvoj alebo výrobu jadrových zbraní;
- revízia organizácie európskych cieľ s cieľom zjednodušiť ich, a zabezpečiť špecifickejšie kontroly na zredukovanie podvodu, teraz na neutrálne úrovni;

⁽¹⁾ Verejného vypočutia sa zúčastnila pani Concepció Ferrer i Casals, členka Európskeho parlamentu a predsedkyňa Fóra pre textil, odevy a kožu. Európska komisia bola zastúpená pánom Luisom Filipom Girãom, vedúcim jednotky v DG ENTR, a pánom Ghazim Benom Ahmedom z DG TRADE. Medzi zúčastnenými 60 ľuďmi boli Taliani, Nemci, Francúzi, Turci, Litovčania a Belgičania.

- silné finančné angažovanie sa vo výskume a inováciách a pomoc podnikom, hlavne malým a stredným podnikom, aby mohli diverzifikovať výrobu a zahrnúť do nej technický a inteligentný textil.

3.3 Taliansky textilný a odevný sektor, ktorý je jedným z najzraniteľnejších v Európskej únii, predložil spoločný dokument odsúhlasený všetkými producentmi krajiny, veľkými a malými, a zástupcami odborových zväzov, ktorý zdôrazňuje celý rad priorít a odporúčaní, aby viedli k praktickým, účinným a včasným opatreniam. Podľa uvedeného dokumentu nečinnosť v tomto okamihu by mohla v Európe vyvolať vysoké sociálne a hospodárske náklady.

3.3.1 Hlavnými bodmi boli nasledovné body:

3.3.2 Výrobky Spoločenstva majú udelené 0 % sadzby len v 22 krajinách, pričom na iných trhoch podliehajú priemernej sadzbe, ktorá sa pohybuje od 15 do 60 %. Okrem toho, často narážajú na nadbytok necolných bariér. Hlavne od roku 2005 už textilný a odevný sektor nebude schopný znášať privilégia, ktoré boli momentálne udelené najväčším konkurentom EÚ (Čína, India, Pakistan a Indonézia). V každom prípade by mali byť takéto privilégia obmedzené na najmenej rozvinuté krajiny a na krajiny s malou produkciou, ktoré sa samy dostanú do extrémne zraniteľnej pozície.

3.3.3 Dúfame, že označovaním sa predíde všeobecne používanému „Vyrobené v EÚ“ a bude sa používať presnejšia formulácia „Vyrobené v Taliansku – EÚ“, „Vyrobené vo Francúzsku – EÚ“, atď. Viac než 60 % výrobkov na trhu už je dobrovoľne označených údajom o pôvode. Ak bude znenie povinné, mali by nasledovať kontroly a pokuty: v súčasnosti umožnený široký manévrovací priestor otvára stavidlá pre falšovanie a podvod, čo európsky priemysel poškodzuje dvojnásobne. Okrem toho, európski kupujúci sú v nevýhode v porovnaní s ich americkými, japonskými, čínskymi alebo austrálskymi protistranami. Neexistuje žiaden dôvod, prečo by nemali mať tie isté informácie ako ostatní, prostredníctvom povinného označovania. Keby si boli európski spotrebiteľia vedomí pôvodu výrobku, mohli by sa účinne posudzovať nielen cenu, ale aj pomer cena/kvalita podľa svojich požiadaviek.

3.3.4 Prepojenie medzi textilom a zdravím bolo demonštrované opakovaně. Množstvo kožných problémov vyvolalo používanie textilných výrobkov s nízkou kvalitou. To je ďalší dôvod pre umožnenie spotrebiteľom vybrať si oblasť pôvodu výrobkov.

3.3.5 Nezákonné dovozy odevov dosiahli alarmujúcu úroveň a na medzinárodných trhoch sa šíria falošné označenia „Vyrobené v...“. Žiadajú sa tu prísnejšie kontroly a tvrdšie pokuty.

3.3.6 Vývoj nových materiálov, výrobných procesov a čistých technológií pri podpore trvalo udržateľného rozvoja má pre sektor mimoriadnu dôležitosť.

3.3.7 Federácie zamestnávateľov a odborových zväzov zdôraznili, že vždy dodržiavali základné princípy „Kódexu riadenia“ pre textilný a odevný sektor, ktorý bol vlastne priamo začlenený do národných kolektívnych pracovných zmlúv členských štátov. Komisia následne žiada o zavedenie sociálneho rozmeru do oblasti medzinárodných dohôd.

3.3.8 Sociálny dumping (výroba výrobkov za súčasného stláčania mzdových nákladov v neprospech práv pracovníkov, využívanie detskej a vynútenej pracovnej sily) je morálne odporný, ale nedá sa priamo zastaviť uvalením antidumpingových sadzieb. Industrializované krajiny, hlavne Európy, by preto mali bojovať proti dumpingu omnoho energetickejšie prostredníctvom prísnejších klauzúl, a čo je dôležitejšie, prostredníctvom všeobecnej schémy preferencií (GSP ⁽¹⁾). Ekologický dumping tiež znižuje výrobné náklady na úkor životného prostredia.

3.3.9 Medzinárodné inštitúcie s podporou industrializovaných krajín by mali začať ciele projekty s cieľom rozširovania know-how plynúceho z princípu trvalo udržateľného rozvoja medzi rozvíjajúce sa krajiny, čo Spoločenstvo aj vskutku robí v prípade nových členských štátov.

3.3.10 Používanie označení potvrdzujúcich, že vstup výrobku do EÚ podlieha dodržiavaniu medzinárodných environmentálnych noriem, by mohlo byť pri dosahovaní tohto cieľa nápomocné.

3.3.11 Cieľom, ktorý je nutné presadzovať, je ochrana životného prostredia a zabezpečovanie realistických podmienok prevádzky a hospodárskej súťaže pre európske podniky, a to prostredníctvom radikálnej revízie obsahov dohôd.

4. Poznámky EHSV

4.1 EHSV úzko sledoval snahy Komisie, hlavne počas niekoľkých posledných rokov, o obnovu textilného a odevného priemyslu ako kľúčovej oblasti záujmu Spoločenstva. Konštatuje hlavne, že prezentácia najlepšej praxe v rôznych oblastiach inovácie a marketingu poskytla látku na premýšľanie množstvu ľudí, ktorí sa zúčastnili konferencií nedávno organizovaných rôznymi generálnymi riaditeľstvami v Bruseli ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV č. CESE 313/2004 (REX/141).

⁽²⁾ Konferencia konaná dňa 15. októbra 2002 „Európske podnikanie v odevníctve sa stáva špičkovým“, Borschette - Brusel. Konferencia konaná dňa 20. marca 2003 „Budúcnosť textilného a odevného priemyslu v rozšírenej Európe“. Konferencia konaná dňa 5.-6. mája 2003 „Budúcnosť textilu a odevov po roku 2005“, Charlemagne - Brusel.

4.2 Bohužiaľ, dopad týchto podnetných iniciatív na miestnej úrovni nespĺnil očakávania. To nás viedlo znova k premýšľaniu o tom, ako môžeme využiť vedomosti a informácie a rozšíriť ich širšie všetkým skupinám osôb so spoločnými záujmami.

4.2.1 Úzke angažovanie sa profesionálnych asociácií zamestnávateľov a pracovníkov na všetkých úrovniach musí ísť ruka v ruku a musí sa použiť ako rámec pre celý inovačný proces.

4.2.2 Len odskúšaná a otestovaná politika spolupráce medzi sociálnymi partnermi, vrátane skúseností bilaterálnych agentúr ⁽³⁾ a spoločná snaha o podporu rastu v danom sektore nám umožní čeliť výzve globalizácie, ktorá najmä v tomto sektore, „...predstavuje skutočné problémy...“, ako nedávno správne povedal komisár Lamy.

4.3 Rada priemyslu zo dňa 27. novembra 2003 opísala priemyselnú konkurencieschopnosť ako jednu z kľúčových oblastí, kde Európska únia a členské štáty hrajú aktívnu úlohu, aby dosiahli ciele stanovené lisabonskou stratégiou (OJ C 317 zo dňa 30.12.2003, s. 2). Textilný sektor je v súčasnosti nepochybne najviac vystavený deindustrializácii vyvolanej novými aspektmi svetového obchodu.

4.3.1 Hlavne z týchto dôvodov čelí textilný sektor trvalému procesu reštrukturalizácie a modernizácie, ktorý je spojený so značným spomalením hospodárskej činnosti, výroby a zamestnanosti. Ide však o strategický sektor, ktorý naďalej poskytuje zamestnanie, najmä ženám. Vo vyššie uvedenom závere Rada – vedomá si hodnoty sektoru – vyzýva Komisiu, aby podala znova do júla 2004 správu o iniciatívach, ktoré by mohli mať formu akčného plánu na podporu textilného sektora.

4.4 Výbor verí, že Komisia by sa mala, čiastočne vo svetle bodov vytvorených v jej oznámení, urýchlene čerstvo pozrieť na nasledovné body:

4.4.1 Obnovenie rokovaní o agende rozvoja v Doha, posilňujúcich jej vlastný dokument (COM(2003) 734 konečný zo dňa 26. novembra 2003) v odozve na celý rad jasných signálov z kruhov pracovníkov, zamestnávateľov a spotrebiteľov ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Bilaterálne agentúry sa skladajú zo zástupcov malých podnikov a pracovníkov, ktoré na princípe reciprocity poskytujú financie na podporné, opakovacie a inovačné kurzy pre zamestnancov a majiteľov mikro a malých podnikov.

⁽⁴⁾ Porovnaj audienciu zo dňa 21. januára 2004 a závery v bode 13.

4.4.2 Úloha cieľ v integrovanom riadení vonkajších hraníc⁽¹⁾, prijímajúc úvahy a iné návrhy uvedené v stanovisku Výboru.

4.4.3 Pravidlá pôvodu v preferenčných obchodných dohodách (COM(2003) 787 konečné), aby sa stabilizovala úroveň budúcich sadzieb vytvorených novými kolami viacstranných rokovanií, dohodami o voľnom obchode a podporou trvalo udržateľného rozvoja. Okrem toho, ako sa opakovane argumentuje v súčasnom stanovisku, „postupy riadenia a kontrolné a bezpečnostné mechanizmy [...] sa tiež musia vytvoriť, aby sa zabezpečilo, že preferenčné dohody sa používajú správne a aby sa ochránila podnikateľská komunita a finančné záujmy, ktoré sú v hre, pred porušovaním systému“⁽²⁾.

4.4.4 Podmienky partnerstva s Čínou⁽³⁾, v rámci ktorého boli vyčlenené niektoré zdroje Spoločenstva na rastúcu hospodársku súťaž medzi Čínou a EÚ (program školenia manažérov na nižšej úrovni, rozvoj odborného výcviku, pod titulom B7-3).

4.4.5 Zavedenie adekvátne zdrojmi vybaveného programu Spoločenstva na podporu výskumu, inovácií (nielen technologických) a odborný výcvik v danom sektore (kapacita malých zamestnávateľov a pracovnej sily hlavne pri prispôbovaní sa novým medzinárodným úpravám a požiadavkám spotrebiteľov). Tento princíp bol jasne uvedený Európskym parlamentom v jeho uznesení o budúcnosti textilného a odevného sektora prijatom vo februári 2004.

4.4.6 Opatrenia na ochranu spotrebiteľa. Spotrebiteľa sú si stále viac a viac vedomí potenciálnych zdravotných účinkov určitých produktov, ktoré sú často v kontakte s pokožkou, v neposlednom rade v spojení s kontaktnými alergiami alebo inými kožnými problémami⁽⁴⁾. Vo svetle udalostí v európskej legislatíve týkajúcej sa transparentnosti v potravinárskom sektore, by sa mala zaviesť podobná legislatíva pre povinné označovanie, aby sa spotrebiteľa informovali o pôvode použitého materiálu a mieste, kde sa hotový výrobok vyrobil.

4.5 Zavedenie povinnej značky „Vyrobené v ...“ by mohlo pomôcť zvýšiť dôveru spotrebiteľov, že keď kupujú odev, zaplatia cenu, ktorá zodpovedá normám výroby a štýlu používaného v krajine pôvodu - krajina pôvodu musí byť krajinou, kde sa odev dokončil v porovnaní s krajinou, kde sa vyrobil – ale návrh komisie „Vyrobené v Európe“ je nepresvedčivý. Spoločné európske označenie by bolo slepé voči konkrétnym a vynikajúcim kvalitám produktov jednotlivých krajín – „zjednotená rôznorodosť“.

⁽¹⁾ COM(2003) 452 konečné zo dňa 24.4. 2003.

⁽²⁾ COM(2003) 734 konečné zo dňa 26.11.2003.

⁽³⁾ COM(2003) 533 konečné zo dňa 10.09.2002.

⁽⁴⁾ Najčastejšie sa používa približne 1 000 chemických látok spomedzi 5 000 látok dostupných v textilnom sektore. Okrem toho, existuje nešpecifikované množstvo rôznych kombinácií niekoľkých látok, pričom niektoré z nich sú toxické, ktoré sa používajú na farbenie a inú úpravu látky. V EÚ sa toxické látky pred použitím vyberú, zamietnu alebo upravujú v súlade s environmentálnou a zdravotníckou legislatívou. Náklady znášajú európske podniky.

4.5.1 Čo sa týka alternatív stanovených v návrhu Komisie o označeniach pôvodu, Výbor urguje volenie povinného označovania aj dovážaných produktov, aj produktov vyrobených na spoločnom trhu, keď sa ponúkajú na trhu v rámci Európskej únie. Jedným z efektov uvedeného by bolo zjednodušenie usmerňovania spotrebiteľov smerom k „etickým“ produktom, pokiaľ ide o ich skutočnú kvalitu a dodržiavanie práv pracovníkov vo výrobnom procese.

4.6 Kultúra podnikovej sociálnej zodpovednosti by sa mala konsolidovať ako európsky model, ale tiež sa musí rozšíriť na rozvíjajúce sa krajiny, a to prostredníctvom špecifických nástrojov, ktoré by sa dali skontrolovať na úrovni spotrebiteľa, a ktorých aspekty súvisiace s obchodom by boli preto významné⁽⁵⁾.

4.7 Platná environmentálna legislatíva a legislatíva o bezpečnosti na pracovisku by mala byť viac zviditeľnená spotrebiteľom, aby sa posilnila konkurenčná výhoda.

4.7.1 Jasný postoj Únie k trvalo udržateľnému rozvoju a následne k dodržiavaniu časového harmonogramu Kjótskeho protokolu môže byť úspešný a môže sa mu dostať súhlasu európskeho výrobného sektora, za predpokladu, že je sprevádzaný potvrdením snáh, ktoré so sebou nesú tieto záväzky. Ak sa nebude brať do úvahy nečestná konkurencia alebo sa neučinia kroky na jej zabránenie, nič sa neurobí pre umožnenie rozširovania kultúry pokroku medzi európskymi zamestnávateľmi a pracujúcimi. Okrem toho, mohlo by to urýchliť deindustrializáciu v Európe, čo by mohlo priniesť prospech niektorým nadnárodným spoločnostiam⁽⁶⁾, ktoré sa môžu uchýliť k výrobe v krajinách s nižším uvedomovaním si tohto princípu, symbolu „sociálneho trhového hospodárstva“.

4.7.2 Snahy Komisie zredukovať spotrebu energie, sčasti prostredníctvom všeobecného zavedenia požiadaviek ekologického projektovania pre produkty využívajúce energiu⁽⁷⁾, môžu časom dosiahnuť ich cieľ, ak európske priemyselné odvetvia – hlavne textilný a odevný priemysel – budú pre výrobu mať stále trh a následne strojové vybavenie. V opačnom prípade by sa mohol návrh dobre rozšíriť na niektoré údajne rozvíjajúce sa krajiny, aby mohli zvýšiť spotrebu energie závodu využívaného na výrobu ich výrobkov.

⁽⁵⁾ Porovnaj COM(2004) 101 zo dňa 10.02.2004 – Oznámenie komisie o budovaní našej spoločnej budúcnosti, oddiel C: EÚ ako globálny partner.

⁽⁶⁾ Porovnaj Eurostat: HDP vo svete. Zo svetového HDP, ktorý v roku 2002 činil 4 000 miliárd EUR, viac než 55 % bolo v rukách približne 45 000 nadnárodných spoločností.

⁽⁷⁾ Návrh smernice, COM(2003) 453 konečný zo dňa 1.8.2003.

4.8 Výbor urguje, aby sa aj na európskej úrovni stála pozornosť zameriavala na mikro a malé podniky, ktoré sú v tomto sektore veľmi bežné. Mimoriadna pozornosť by sa mala venovať súčasnému finančnému systému, ktorý má sklon favorizovať veľké podniky. Výbor tiež uznáva prácu Komisie na zvýraznenie problémov mikro a malých podnikov a na kultivovanie podnikania v európskej kultúre (¹).

4.9 Výbor volá po znížení počtu krajín, ktoré získavajú prospech zo všeobecného systému preferencií (GSP), ako bolo uvedené skôr. V spojitosti s týmto sa Výbor domnieva, že sadzby cla, ktoré EÚ v súčasnosti uplatňuje – ktoré sú medzi najnižšími vo svete – by sa nemali ďalej znižovať, pokiaľ sa clá z celého radu krajín s veľmi konkurencieschopnými textilnými odevnými vývozmi nedostanú nižšie na porovnateľnú úroveň. Vo svojom uznesení k budúcnosti textilného a odevného sektoru v Európskej únii zo dňa 29. januára 2004, Európsky parlament tiež odporúča prijať kritérium reciprocity, alebo „prístupu na trhy na svetovej úrovni, ktorý je porovnateľný s dovoznými podmienkami, ktorú bude EÚ uplatňovať s účinnosťou od roku 2005“. Výbor je za liberalizáciu trhu, ale je proti jednostrannej liberalizácii. Iné krajiny by mali byť tiež pripravené otvoriť svoje trhy pre výrobcov textilu a odevov z EÚ.

4.9.1 Colné kontroly na vonkajších hraniciach musia byť zvýšené, aby sa prekonali vážne problémy plagiátorstva a falšovania. Musia byť skombinované do skutočných spoločných európskych colných služieb, so špecifickými podpornými opatreniami pre nové členské štáty.

4.9.2 Výbor zdieľa vážne obavy o tie kategórie, ktoré sú dotknuté podvodom, a má za to, že by sa mali prijať všetky možné opatrenia za účelom jeho zredukovania. Colné služby opakovane poukázali na to, že majú nedostatočný personál na kontrolu tovaru v tranzite, najmä v prístavoch. Napríklad, denne do prístavu v Naples príde priemerne 1 000 kontajnerov, pričom tento prístav má na kontrolu len troch zamestnancov: v priemere menej než 1 % sa otvorí (len otvorí, neskontroluje).

4.9.3 Vzhľadom na tento stav záležitostí, zhoršovaný plánovaným podvodom vykonávaným kriminálnymi skupinami, ktoré majú vplyv na podnikanie vo väčšine európskych prístavov, jedným možným prístupom by mohlo byť sústredenie konkrétnych produktov v špecificky vybavených prístavoch, kde by boli zastúpené dotknuté kategórie a kde by sa vykonávali prísnejšie kontroly colnými službami.

4.9.4 Bod 11 uznesenia Európskeho parlamentu s touto líniou v podstate súhlasí a žiada Komisiu, aby podporila výrobcov a pomáhala im pri zriaďovaní sfalšovaných alebo pirátskych produktov a pri ich odstraňovaní z trhu.

(¹) Porovnaj, okrem iného, nasledovné dokumenty: COM(2001) 98 konečný zo dňa 1.3.2001; COM(2001) 366 konečný zo dňa 18.7.2001; COM(2003) 21 konečný zo dňa 21.1.2003; COM(2002) 345 konečný zo dňa 1.7.2002; COM(2001) 122 konečný zo dňa 7.3.2001; COM(2002) 68 konečný zo dňa 6.2.2002; a COM(2003) 27 konečný zo dňa 21.1.2003.

4.9.5 Ďalším riešením by mohlo byť rozdelenie kontajnerov, v zapečatenom stave, medzi oblasti miesta konečného určenia. Tak by sa dramaticky zredukoval počet kontajnerov, ktoré je potrebné skontrolovať v prístavoch a umožnilo by sa vykonanie dôkladnejších kontrol.

4.10 Krajiny, z ktorých tovar pochádza, sa tiež musia požiadať, aby zlepšili kontroly. Krajiny, ktoré sa mlčky prizerajú na podvod prevádzkovaním neúčinných kontrolných mechanizmov, by mali byť postihnuté dočasným stiahnutím výhodných exportných podmienok. Samotný GSP, ktorý sa široko používa v textilnom a odevnom sektore, stojí 2,2 miliardy EUR ročne prostredníctvom straty colných príjmov. Na druhej strane, účastnícke krajiny dostávajú ročnú podporu v tej istej výške. Ak sa EÚ dostane výhod takejto veľkosti, bude mať nárok na stanovenie podmienok pre prijímanie týchto výhod.

4.10.1 Výbor si je dobre vedomý toho, že skutočné hranice EÚ sa nevyhnutne nemusia zhodovať s fyzickými hranicami členských štátov: stále viac a viac ležia na území krajín, z ktorých dovozy pochádzajú. EHSV už vyjadril svoje názory na túto otázku.

4.11 Súčasné pravidlá pôvodu sú príliš zložité a ťažko sa uplatňujú; ľahko sa dajú nesprávne pochopiť a vyžadujú si hlboké znalosti viacerých právnych textov. Teraz predstavujú prekážku v obchode a silné nabádanie na podvod. Prijímajúce krajiny často slúžia ako kanály pre produkty krajín, ktoré nie sú príjemcami.

4.12 S ohľadom na výhody, ktoré sa majú udeľovať rozvíjajúcim sa krajinám, Výbor vyzýva Komisiu – hlavne generálne riaditeľstvo pre obchod – aby definovala jasné normy, najmä pre ochranu práv pracovnej sily, ochranu životného prostredia, potlačanie pašovania drog, dodržiavanie základných ľudských práv, trvalo udržateľný rozvoj a iné dôležité aspekty týkajúce sa ochrany spotrebiteľa a starostlivosti o zvieratá.

4.13 Keď sa pozrieme na spoločný colný sadzobník (SCS), Výbor konštatuje, že nedávne nariadenie č. 1789/2003, ktorým sa mení nariadenie č. 2658/87, a ktoré nadobudlo účinnosť dňa 1. januára 2004, je tiež výsledkom série kompromisov nad úrovňou SCS. Tieto kompromisy sťažujú a komplikujú realizáciu a následne umožňujú podvod a únik. Titulok „Artikle odevov a odevných doplnkov“ označený kódmi 61, 62 a 63 zahŕňa 466 položiek; z nich 398 láka sadzbu 12 %, pričom ostatných 68 má sadzby v rozsahu od úplného oslobodenia do 2 %, 4 %, 5,3 %, 6,2 %, 6,3 %, 6,5 %, 6,9 %, 7,2 %, 7,5 %, 7,6 %, 7,7 %, 8 %, 8,9 %, 10 % a 10,5 %. Ostatné kódy: 64 (Obuv, gamaše a podobné), 65 (Pokrývky hlavy a ich časti), 66 (Dáždniky) a 67 (perie a umelé kvety) majú sadzbu vo výške 1,7 %, 2,2 %, 2,7 %, 4,7 %, 5 %, 5,2 %, 7 % a 8 %.

4.13.1 Existuje viac než 20 úrovní sadzby pre celkovo 1 516 titulov pokrytých kódmi 50 až 67 kombinovanej nomenklatúry (KN). To, že máme taký veľký počet veľmi podobných sadzieb, spôsobuje len problémy, a demonštruje slabosť systému, ktorý by mohol byť racionálnejší a menej náchylný na tlak z centier hospodárskeho záujmu, ktoré zatiaľ čo maximalizujú svoje zisky, nespôsobujú nič iné, len ťažkosti množstvu podnikov. Výbor má za to, že stanovenie obmedzeného počtu sadzieb – najviac tri alebo štyri – by mohlo výrazne znížiť podvod a náramne zjednodušiť systém.

4.14 Výbor prisudzuje mimoriadnu dôležitosť podpore dodržiavania základných pracovných noriem a čestnému obchodu, ochrane životného prostredia a boju proti pašovaniu drog. Hoci je pravda, že súčasný GSP znížil úrovne SCS o 40 %, čím umožnil rozvíjajúcim sa krajinám exportovať ich textilné, odevné a obuvnícke produkty do krajín EÚ so sadzbou nižšou než 5 % za predpokladu, že sa zaviazu dodržiavať sociálne a environmentálne doložky, napriek tomu sa ukázal byť neúspešným ako morálna kampaň. Ani špeciálny stimulačný režim, ktorého zámerom bolo bojovať proti pašovaniu drog, z ktorého získavalo prospech 12 krajín, nemal žiaden dopad s ohľadom na zníženie obchodu s drogami. Na druhej strane, mnoho malých európskych podnikov muselo skrachovať v dôsledku neudržateľnej konkurencie; ide o dôsledok celkových výrobných nákladov, ktoré nie sú porovnateľné s výrobnými nákladmi uloženými progresívnym nariadením orientovaným na trvalo udržateľný rozvoj ⁽¹⁾.

4.15 EHSV verí, že snahy Rady, Komisie a Európskeho parlamentu by sa mali vybičovať, aby sa z GSP vylúčili tie krajiny, ktoré potrebujú vyvážiť svoje textilné, odevné a obuvnícke produkty do EÚ, ale nerespektujú základné práva, ktoré zakotvila ILO ⁽²⁾ (Medzinárodná organizácia práce) ⁽³⁾.

4.16 EHSV je presvedčený, že HDP na obyvateľa nemôže byť jediným kritériom pre rozhodovanie sa, či majú krajiny nárok na redukcie podľa GSP v textilnom sektore. Tiež zdieľa obavy vyjadrené v množstve kvartálov, že neprímeraná časť výhod plynie v súčasnosti pre tie krajiny, ktoré ich najmenej potrebujú. Aby sa zabezpečilo, že pomoc GSP sa sústreďí len na krajiny s najväčšou potrebou, Výbor odporúča, aby boli zo systému vylúčené nasledovné kategórie krajín:

- krajiny, ktoré sú členmi OPEC ⁽⁴⁾;
- krajiny, ktoré nie sú definované OSN ako „rozvíjajúce sa krajiny“;

⁽¹⁾ Porovnaj (REX/141), bod 6.6.2, 6.6.2.1, 6.6.2.2 a 6.6.2.3.

⁽²⁾ C29 – konvencia o nútenej práci; C87 – konvencia o slobode združovania sa a ochrana práva organizovať sa; C98 – konvencia o organizovaní sa a kolektívnom vyjednávaní; C100 – konvencia o rovnoprávnom odmeňovaní; C105 – konvencia o zákaze nútenej práce; C111 – konvencia o diskriminácii (v zamestnaní a povolani); C138 – konvencia o minimálnom veku; C182 – konvencia o najhorších formách detskej práce.

⁽³⁾ Porovnaj REX/141 (GSP), bod 6.6.2.3

⁽⁴⁾ Venezuela, Alžírsko, Nigéria, Líbya, Saudská Arábia, Spojené arabské emiráty, Katar, Kuvajt, Irak, Irán, Indonézia.

- krajiny, ktoré majú jadrový zbrojný program;
- krajiny, ktoré fungujú ako daňové raje;
- krajiny, ktoré majú bilaterálne alebo regionálne dohody s EÚ ⁽⁵⁾;
- krajiny, ktoré nedodržiavajú základné práva, ktoré zakotvila ILO ⁽⁶⁾.

4.17 Technologické póly a inovačné centrá – široko rozšírené po EÚ – musia pomáhať zlepšovať vytváranie sietí a rozširovanie skúseností s podnikateľmi v priemysle, univerzitách a organizáciách občianskej spoločnosti.

4.18 Technický, špičkový textil a technická obuv stále viac a viac získava trhovú podiel v Európe aj globálne. Vďaka svojim solídnym praktickým skúsenostiam môžu malé a stredné európske spoločnosti hrať teraz aj v budúcnosti dôležitú úlohu pri výrobe odevov, ktoré využívajú nové chemické procesy a vyvíjajú novú technológiu.

4.19 EHSV cíti, že existuje potreba otestovať riadené činnosti medzi Komisiou a členskými štátmi, aby sa financovali a podporovali rôzne rozvinuté služby, ktoré môžu zlepšiť podnikateľský výkon, tak aby sa podporil súlad medzi ponukou a dopytom po inovačných odevoch.

4.19.1 Európsky sociálny program (ESF) a 6. rámcový výskumno-vývojový program by sa mali využiť na zlepšenie a rozvoj vzdelávacích zariadení pre nový typ odborníka so špecifickými technicko-prevádzkovými schopnosťami, ktorý dokáže konať – pri postupovaní podľa vhodného plánu hry – ako hnacia sila inovácie pre malé a stredné podniky. Osobitná pozornosť musí byť venovaná tým krajinám EÚ, v ktorých má textilný a odevný priemysel strategický význam.

4.19.2 Medzi odborné profily vyžadované na pomoc podnikom zdokonaľiť a rozšíriť výrobu technického textilu a obuvi patria: analytici technologického auditu, sprostredkovatelia plánu reštrukturalizácie a ľudia so zručnosťami v hľadaní obchodných príležitostí.

4.19.3 EHSV je presvedčený, že využívaním existujúcich miestnych príležitostí – technologických pól, univerzít, štruktúrovaných dialógov medzi zamestnávateľmi, pracovníkmi a miestnymi orgánmi – podniky a hlavne malé a stredné podniky by mohli ťažiť zo spolupráce s týmito novými typmi zručných odborníkov, aby prešli na vyššiu úroveň konkurencieschopnej technológie ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ (Všeobecný systém preferencií), bod 6.6.1.2.

⁽⁶⁾ Tamtiež

⁽⁷⁾ Malé podniky by často rady prešli z výroby odevov vyrábaných z tradičných produktov na nové odevy vyrábané z technického a inteligentného textilu, ale nemajú potrebné informácie o technických a komerčných procesoch.

4.20 Výbor, ako aj Komisia a Európsky parlament, si je tiež vedomý toho, že malé firmy (s menej než 50 zamestnancami) sú zodpovedné za približne 70 % textilného, odevného a obuvníckeho priemyslu EÚ; zhruba 20 % firiem má 50 až 249 zamestnancov a zostávajúcich 10 % zamestnáva 250 zamestnancov alebo viac. Sektor má vyššiu koncentráciu pracovníčok než iné priemyselné odvetvia. Snahy na podporu inovácie a technologického zdokonaľovania sú jasne narušované vysokým stupňom fragmentácie spoločnosti v Európe.

4.21 EHSV, ktorého zástupcovia majú priamy vzťah s organizáciami občianskej spoločnosti, pri niekoľkých príležitostiach odsudzuje neustále podvodné operácie zahŕňajúce široký rozsah tovaru cez hranice spoločenstva. Medzi najkrikľavejšie príklady podvodu patrí:

- prehlásenia nekonzistentné s výrobkami, ktoré boli prečlené⁽¹⁾;
- tovar bez osvedčenia zhody, ktorý je často nebezpečný pre spotrebiteľov;
- vyrobený tovar, ktorý nevyhovuje právam duševného vlastníctva;
- tovar podliehajúci triangulácii medzi rôznymi štátmi⁽²⁾;
- tovar, ktorý nespĺňa pravidlá pôvodu⁽³⁾,
- napodobeniny alebo pirátsky tovar.

4.21.1 Nedávno bolo vykonaných niekoľko štatistických prieskumov o tomto jave. EHSV víta skutočnosť, že Európska únia nakoniec prijala nariadenie, ktoré stanovuje, že sfaľovaný tovar colnice spália a zničia⁽⁴⁾.

4.21.2 Výbor však cíti, že úspech v tejto oblasti zostáva obmedzený.

4.21.3 Vskutku, riaditelia colných agentúr sa sťažujú na nedostatky regulácie Spoločenstva (ktorá by mala kompenzovať fragmentovanú národnú legislatívu), a nedostatok zamestnancov a zdrojov na zaoberanie sa takým obrovským, aktívnym trhom.

(1) Percentuálna sadzba cla závisí na type dovážaného produktu. Často sú deklarované ako rôzne produkty, s nižšími sadzbami, než tie, ktoré sa skutočne dovážajú.

(2) Zelená kniha o budúcnosti pravidiel pôvodu v preferenčných obchodných dohodách, COM(2003) 787 konečné, bod 1.2.2.

(3) Tamtiež.

(4) Nariadenie (EC) 1383/2003 zo dňa 22.07.03. Nadobúda účinnosť dňa 1.7.2004.

4.21.4 V prvej polovici roka 2003, európske colnice⁽⁵⁾ zachytili viac než 50 miliónov napodobenín alebo pirátskych produktov. Podvody sa v období rokov 2000 až 2002 v odevnom sektore zdvojnásobili a strojnásobili sa v sektore parfumov a kozmetiky⁽⁶⁾. To je však len špička ľadovca, v porovnaní s tým, čo prešlo cez sieť.

4.21.5 Čo sa týka pôvodu týchto produktov, 66 % pochádza z Ázie, najmä Číny a Thajska. Podľa komisára Bolkesteina sa falšovanie už nevzťahuje len na luxusný tovar: všetky produkty každodennej spotreby sú teraz potenciálne cieľom falšovania a pirátstva s výsledkom, že malé a stredné podniky sa stále častejšie stávajú obeťami falšovateľov⁽⁷⁾.

4.21.6 Jasný rozsah javu kladie narastajúci tlak na európske firmy, často nútiac malé firmy, aby prestali obchodovať, čo im znemožňuje zostať na trhu.

5. Špecifické poznámky

5.1 Od roku 1971 Európske spoločenstvo – prvotne prostredníctvom GATT a potom WTO (Organizácia svetového obchodu) – udelilo významné zníženia k spoločnému colnému sadzovníku (SCS) rozvíjajúcim sa krajinám.

5.1.1 Produkty klasifikované ako necitlivé sú vyňaté z cla pri exporte rozvíjajúcimi sa krajinami do spoločenstva.

5.1.2 Produkty klasifikované ako citlivé – medzi ktoré patrí textil, odevy a obuv – ťažia z 20 % zníženia (všeobecný režim), ktoré vzrastá na 40 % pri špeciálnych režimoch⁽⁸⁾.

5.1.3 V roku 2003 Organizácia spojených národov uznávala 116 rozvíjajúcich sa krajín. V praxi však EÚ udeľovala výhody až 174 krajinám⁽⁹⁾.

5.1.4 Ázia je zďaleka hlavným príjemcom preferenčných podmienok, ktoré sú zodpovedné za takmer 70 % sumy v roku 2002. Samotná Čína je zodpovedná za približne 25 %.

(5) IP 03/1589 zo dňa 24.11.2003.

(6) Tamtiež.

(7) Tamtiež.

(8) Špeciálny režim na ochranu práv pracovníkov; špeciálny režim na ochranu životného prostredia; špeciálny režim na boj proti výrobe a pašovaniu drog.

(9) Príloha č. I k nariadeniu č. 2501/2001.

5.1.5 Priemerná sadzba EÚ pre sektor TOO (textil, odevy, obuv) uplatňovaná pre vyššie uvedené krajiny je 4,8 %. Sadzba uvalená USA je 8,9 %, Japonskom 6,6 % a Kanadou 12 %. Sadzba uvalená Čínou je 20 %, Thajskom 29 %, Indiou 35 %, a Indonéziou 40 %⁽¹⁾.

5.2 Euro-stredoziemní výrobcovia TOO pokračujú v boji proti prekážkam pri vstupe na ázijský trh. Aby sa zabránilo obchodu, tieto trhy si vytvorili necolné bariéry, ktoré predstavujú vážny problém pre európsky priemysel ako celok⁽²⁾.

5.3 Vo výrobnom priemysle EÚ ako celku textilom pridaná hodnota je zodpovedná za približne 2,5 %⁽³⁾. Niektoré krajiny však majú relatívne vyššie úrovne: Luxembursko 8,7 %; Portugalsko 6,3 %; Grécko 5,1 %; Taliansko 4,6 %; Belgicko 4,3 %⁽⁴⁾. V nových členských štátoch EÚ je textilný a odevný priemysel ešte významnejší. Litva 16,1 %⁽⁵⁾, Estónsko 10,5 %⁽⁶⁾ atď.

6. Závery

6.1 Mnoho európskych podnikateľov v danom sektore cíti, situácia je nespravodlivá a kárna. Často sú nútení prestať obchodovať, keďže často čelia konkurenčnej klíme, ktorá by sa nezdaľa byť ani čestnou, ani spojenou na podnikateľskú schopnosť alebo rešpektovanie ľudských práv na pracovisku. Podnikatelia, pracovníci a politickí riadiaci pracovníci v EÚ na rôznych úrovniach potrebujú mať zdieľanú, spoločnú predstavu pre strednodobý a dlhodobý výhľad budúcnosti konkurencieschopného, rozvinutého európskeho odevného a textilného sektora.

6.1.1 Rešpektovanie základných pracovných práv, ktoré vyjadrujú základné normy ILO, musí byť súčasne posilnené špecifickou kontrolou ILO a úzkou spoluprácou medzi ILO a WTO. EÚ musí zvýšiť svoje snahy, aby zabezpečila, že princípy ILO o ochrane pracovníkov sa stanú bazanitom WTO.

⁽¹⁾ Zdroj: Komisia EÚ.

⁽²⁾ Najčastejšie používané necolné bariéry sú: dodatočné dane alebo poplatky; minimálne dovozné ceny; ceny colného ohodnotenia neplatené za dovážaný tovar; neprimerané diskriminačné požiadavky na označovanie a názvy značiek; dovozné autorizačné režimy; zložité zálohové procedúry.

⁽³⁾ Cod. od 17.1 do 17.6.

⁽⁴⁾ Zdroj: Eurostat, výrobný priemysel v EÚ 1992-2002.

⁽⁵⁾ Štatistický úrad Litvy, 2003

⁽⁶⁾ Štatistický úrad Estónskej republiky, 2003

6.2 Preferenčné colné sadzby by sa mohli uplatňovať len v 49 najmenej rozvinutých krajinách. Rokovania, ktoré sa začali v Doha by mali viesť k väčšej reciprocite medzi paneurostredoziemnou oblasťou a krajinami Ázie. Celosvetové ujednanie by sa mali dosiahnuť ako súčasť kola v Doha, pričom by mali dostať všetky colné sadzby aplikovateľné na textilný a odevný sektor na maximálnu jednotnú úroveň 15 % v rámci špecifického časového rámca, napr. 5 rokov.

6.3 Colné kontroly EÚ sa musia zvýšiť, aby sa dosiahol, čo možno najskôr, spoločný colný systém, ktorý je v súlade s legislatívou spoločného trhu.

6.4 Aby sa mohlo bojovať proti falšovaniu a podvodom a poskytovať spotrebiteľom viac informácií, bolo by možné preskúmať systém označovania pôvodu⁽⁷⁾ (geografického, sociálneho, environmentálneho).

6.4.1 Z toho istého dôvodu EHSV navrhuje preskúmať možnosť prípadnej aktivácie sledovateľnosti textilu, čo by mohlo byť faktorom v znižovaní podvodu v súvislosti s legislatívou o pravidlách pôvodu a sfalšovanými produktmi.

6.5 Výbor podporuje snahy Komisie zabezpečiť prísnejšie nástroje ochrany obchodu, a antidumpingové a protidotačné opatrenia. Podobne vyzýva Komisiu, aby realizovala bezpečnostné opatrenia, hlavne tam, kde sa podvod identifikoval a potvrdil. EÚ by sa mala na rokovaníach v Doha pokúsiť získať oveľa prísnejšiu disciplínu vo veci používania ochranných opatrení, antidumpingových postupov a iných ochranných prostriedkov, akými sú zmeny v nariadeniach o pôvode a tak ďalej.

6.6 Komisia musí vybičovať svoje snahy, aby sa zabezpečilo, že TRIPS (s obchodom súvisiace aspekty práv duševného vlastníctva) budú zaručené WTO a rešpektované členskými štátmi.

6.7 Inovačná kapacita sa musí zvýšiť – hlavne čo sa týka malých a stredných podnikov – prostredníctvom projektov a programov odsúhlasených na miestnej úrovni, s príspevkom všetkých sociálnych partnerov a angažovaním sa výskumných centier. Európa má niekoľko textilných vysokých škôl s dlhodobými skúsenosťami. Bolo by mimoriadne užitočné vytvoriť sieť dokonalosti s úzkym prepojením s podnikom a pracovným trhom, ktorá sa môže napojiť na príležitosti poskytované šiestym rámcovým programom a realizovať technický výhľadový program na podporu technologického rozvoja v danom sektore.

6.7.1 Európsky textilný priemysel musí pridať k svojim aktivitám módnosti a krásy vyrobených produktov kapacitu pre inováciu, zavádzanie nových vlákien a zložených tkaním, obohatených práškami vyvinutými výskumom v oblasti nanotechnológie, čo zvyšuje vhodnosť pre dané účelové, bezpečnostné, tepelno-ochranné vlastnosti a nositeľnosť produktu.

⁽⁷⁾ Zelená kniha: Budúcnosť pravidiel pôvodu v preferenčných obchodných dohodách, COM(2004) 787 konečné zo dňa 18 December 2003.

6.7.2 Netkané textilie – špeciálne textilie – ošetrené chemickými látkami, ktoré pôsobia ako lepidlá, sa viac a viac rozširujú v celom rade sektorov – vrátane športu, stavebníctva, leteckého a dopravného priemyselného odvetia. Ako už bolo povedané, tento trh sa neustále rozširuje a predstavuje príležitosť pre diverzifikáciu s obrovským potenciálom pre budúci rozvoj ⁽¹⁾.

6.8 CCIC (Poradná komisia pre priemyselnú zmenu), ktorá nadobudla bohatstvo skúseností počas viacerých desaťročí riešenia problémov súvisiacich s rozvojom trhu uhlia a ocele ⁽²⁾, by mohla hrať dôležitú úlohu ako spojovací článok medzi Komisiou a textilným sektorom, uľahčujúc diverzifikáciu produktov.

6.8.1 Existuje potreba rekvalifikovať tých zamestnancov, ktorí stratia prácu v dôsledku reštrukturalizácie. Vytváranie a rast záujmov podnikov s ohľadom na tieto nové zložené produkty by sa malo podporiť. V budúcnosti môže dôjsť k skutočnému trvalo udržateľnému rozvoju, len ak sa mladí ľudia oboznámia s novými produktmi a pomôže sa im oceniť ich kvality a uvedomiť si princípy rešpektovania životného prostredia, ktoré môžu propagovať. Európske orgány, ako napríklad CCIC, ktoré majú sociálne a technické skúsenosti, môžu v tomto ohľade vykonať hodnotný príspevok.

6.9 Textilný, odevný a kožený sektor je prvým, na ktorý sa zameria nedávno započatá vertikálna politika Európskej komisie o priemysle, ktorá dopĺňa existujúce horizontálne politiky. Všetci pozorovatelia, a hlavne zamestnávateľia a pracovníci v danom sektore, súhlasia, že je veľmi dôležité, aby Komisia, spolu s členskými štátmi a sociálnymi partnermi uspela v pomoci sektoru modernizovať jeho technológiu a poradiť si s výzvami globalizácie.

6.9.1 Okrem technologických platforiem už zriadených politikami Spoločenstva ⁽³⁾ by sa malo uvažovať aj so štvrtou platformou, venovanou množstvu inovačných aspektov textilu moderného dizajnu.

6.10 Deindustrializácia prebieha vo všetkých viac rozvinutých krajinách. V EÚ hodnota pridaná v terciárnom sektore vzrástla na 70 % celkového HDP (22 % pri priemysle, 5 % pri stavebníctve a 3 % pri poľnohospodárstve) ⁽⁴⁾. Proces by však nemal byť podporovaný, keďže veľká časť pridanej hodnoty smeruje do nasledovných odborov, alebo v nich vzniká: obchod a doprava 21,6 %; finančné a obchodné služby 27,2 %; verejná správa 21,6 % ⁽⁵⁾.

6.11 EHSV verí, že plná váha európskej vízie „sociálneho trhového hospodárstva“ by mala byť aplikovaná pre čo najlepší úpravu pravidiel WTO. V súčasnosti pravidlá neumožňujú dovozy produktov, ktoré sa zakázu, s výnimkou, ak predstavujú nebezpečenstvo. Avšak rešpektovanie celého radu sociálnych, environmentálnych a hospodárskych priorít sa musí zaviesť bez meškania, vzhľadom na to, že EÚ, ako globálny ekonomický hráč, môže realizovať globálne riadenie účinnejšie snažiac sa o „zovšeobecnenie trvalo udržateľného rozvoja na celej planéte prostredníctvom ... medzinárodnej spolupráce a správnych domácich politík“ ⁽⁶⁾.

6.11.1 Náklady na realizáciu týchto politík, ktoré musia rozvíjajúce sa krajiny splňať, by mali byť čiastočne znášané programami rozvojovej spolupráce, ktoré sa snažia o zlepšenie komerčného riadenia. Programy by sa mali revidovať pravidelne.

6.12 Štádium v procese globalizácie sa pravdepodobne dosiahlo, zatiaľ čo sa viac pozornosti musí sústrediť na „kolektívne preferencie a citlivosti“, ktoré žiada všeobecná verejnosť, aby sa uvoľnili medzinárodné napätia a odvrátili sa ideologické „obchodné vojny“, ktoré sú na vzostupe, a ktoré, ako sa zdá, sa nedá vyriešiť s využitím súčasných mechanizmov a pravidiel.

Brusel 1. júla 2004

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Uhlíkové vlákna a kevlarové tkaniny sú odolnejšie než tradične používané kovy a sú ľahšie a kujnejšie.

⁽²⁾ Porovnaj prácu poradného výboru ECSC, ktorý sa stal CCIC.

⁽³⁾ Kozmický priestor, komunikácia a ocel.

⁽⁴⁾ Zdroj: Eurostat.

⁽⁵⁾ Zdroj: Eurostat, štruktúra hrubej pridanej hodnoty, 2002.

⁽⁶⁾ COM(2004) 101 konečné zo dňa 10.02.2004 k Budovaniu našej spoločnej budúcnosti, strana 24.

PRÍLOHA Č. 1

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Hoci nasledovné návrhy na zmenu dostali aspoň jednu štvrtinu hlasov, boli prehlasované:

Vymazať bod 6.1.1.

Výsledok hlasovania:

Za:	31
Proti:	32
Hlasovania sa zdržali:	9

Stanovisko na tému „Metropolity: sociálno-ekonomické začlenenie v budúcej Európe“

(2004/C 302/20)

15. júna 2003 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol v súlade s ustanoveniami článku 29, odsek 2 jeho Vnútroštruktúry poriadku vypracovať stanovisko z vlastného podnetu na tému: „Metropolity: sociálno-ekonomické začlenenie v budúcej Európe“

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť, poverená prípravou prác Výboru na túto tému, vypracovala svoje stanovisko 8. júna 2004 (spravodajca: pán M. van IERSEL).

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal toto stanovisko vypracované z vlastného podnetu počas svojho 410. plenárneho zasadnutia zo dňa 30. júna a 1. júla 2004 (schôdza zo dňa 1. júla) počtom hlasov 129 za, 0 proti a 2 hlasujúci sa hlasovania zdržali.

1. Obsah

1.1 V nadväznosti na regionálnu politiku Európskej únie, chce EHSV v tejto správe upozorniť na dôležitú úlohu metropolitných areálov v Európe.

1.2 Metropolitné areály sú veľmi dôležité pre budúcnosť z hospodárskeho aj demografického hľadiska. Tieto regióny čelia celému radu veľmi ťažkých úloh. Zatiaľ však únia a európske inštitúcie nepreukázali zvláštny záujem o túto tému.

1.3 EHSV tvrdí, že hospodársky, sociálny a environmentálny rozvoj európskych metropol by mal byť stále na programe Spoločenstva. Preto sú dôležité európske údaje a výmena informácií cez Eurostat ako i zvláštny záujem Komisie.

1.4 Je v záujme únie, aby za národnými debatami o organizácii metropolitných areálov pokračovala diskusia v Európe, aby bolo vidieť, akú pridanú hodnotu môže Európska únia vytvoriť. EHSV by sa chcel odvolať na priame spojenie medzi úlohou európskych metropolitných areálov a Lisabonskou stratégiou. Samozrejme, dosiahnutie cieľov Lisabonskej stratégie je široko závislé od toho, ako sa budú uskutočňovať v metropolách.

1.5 EHSV preto nalieha, aby okrem zriadenia fóra pre metropolity a Komisiu, bola táto otázka prerokovaná v Rade pre hospodárske súťaženie a neformálne v Rade pre regionálne a mestské územné plánovanie.

2. Úvod

2.1 Svet sa rýchle mení. Všade sa stretávame s novým hospodárskym, technologickým a sociálnym rozvojom, ktorý má významný vplyv nielen na priemysel, služby a pracovný trh, ale zároveň aj na územie a spoločnosť a v konečnom aj na spôsob vládnutia v štátoch a regiónoch.

2.2 V tomto stanovisku sa EHSV zaoberá najmä problematikou metropolitných areálov, a to veľkých aglomerácií, a ich hospodárskym vplyvom z troch hlavných dôvodov: sú v centre tohto rýchleho vývoja, významne prispievajú k európskej stratégii rozvoja; a nakoniec, sú partnermi veľkého počtu iných aj rozlohou menších vynikajúcich centier Európskej únie.

2.3 Metropolitný areál pozostáva z centra, izolovaného mesta alebo mestskej aglomerácie, a periférie, celku podobných štvrtí, z ktorých časť aktívnych obyvateľov denne cestuje za prácou do centra. Pojem hlavného mesta je teda veľmi blízky pojmu rezervoára práce alebo funkčného mestského územného celku⁽¹⁾. Berie do úvahy existenciu periférnych oblastí, ktoré sa veľmi sústreďujú na centrum a ktorých rozvoj závisí od jeho vývoja. Hlavné mestá sa rozprestierajú na takej rozlohe, že čas presunu môže trvať až hodinu. Hlavné mestá pozostávajú z mestských a vidieckych oblastí.

2.4 V centre musí žiť minimálny počet obyvateľov⁽²⁾, a musí byť vytvorený minimálny počet pracovných miest, aby mohlo byť uznané za centrum metropolity. Na to, aby mohlo byť začlenené do oblasti metropolitného areálu je potrebné dosiahnuť takisto minimálny prah intenzity presunov domov - práca medzi periférnymi oblasťami a centrom⁽³⁾. V praxi boli tieto najnižšie limity stanovené ľubovoľným spôsobom a z toho dôvodu sa ich dôležitosť mení. Skutočnosť, že chýba zosúladenie definícií v európskom merítku obmedzuje možnosť porovnania na medzinárodnej úrovni.

⁽¹⁾ Vo svojom stanovisku zo 14. mája 1998, nazvanom „Otázka miest: Smery pre diskusiu v Európe“, rozvinul Výbor regiónov koncepciu Funkčného mestského regiónu, aby popísal metropolu a jej vplyv. Je tiež známe, že mestá sa zmenili na aglomerácie a potom na metropolity, ktoré sa následne rozšírili, aby vytvorili mestské územné celky. Koncept rovnako zdôrazňuje vzťahy vzájomnej závislosti, ktoré medzi mestskými štvrtiami existujú: pracovný trh, presun domov-práca, dopravné siete, obchodné centrá, lokalizácia nových činností, trh s nehnuteľnosťami, zábavné parky, ochrana životného prostredia.

⁽²⁾ Napríklad, 500 000 obyvateľov (limit, získaný od METREX-u), pozri v prílohe zoznam európskych aglomerácií s viac ako 500 000 obyvateľov.

⁽³⁾ Napríklad, 10 % aktívneho obyvateľstva, ktoré má zamestnanie v centre mesta a býva v štvrtiach na periférii (limit získaný od GEMACA).

2.5 V priebehu posledných desiatich rokov sa začal objavať nový typ metropol. Pretože viaceré aglomerácie fungujú na báze sietí a ich rezervoáre pracovných miest sú včlenené, vytvárajú komplex polycentrických metropolitných areálov. Je to napríklad v prípade Randstadu (7 miliónov obyvateľov) regiónu Rýn-Porúrie (11 miliónov obyvateľov), regiónu Viedeň-Bratislava (4,6 miliónov obyvateľov), regiónu Oresund (2,5 miliónov obyvateľov) a regiónu Lille (1,9 miliónov obyvateľov) (1).

2.6 Metropolitné areály majú regionálny, národný, európsky a svetový vplyv podľa ich dôležitosti a ich funkcií. Odhaduje sa, že v rozšírenej Európskej únii sa nachádza okolo 50 metropol s viac ako miliónom obyvateľov.

2.7 Je dôležité poznamenať, že metropoly, o ktorých sa hovorí v tomto stanovisku patria k územiám s hospodársko-sociálnymi realitami, ktoré nezodpovedajú európskym entitám systému regionálnych správ, spájajúceho „ regióny “ NUTS (Nomenklatúra štatistických územných celkov), a oficiálne ho používajú EUROSTAT a európske inštitúcie. Koncepcia správneho územného celku v Európe je obzvlášť nejasná. Okrem vzácných výnimiek, sú geografické hranice týchto regiónov buď príliš široké alebo príliš úzke ako hranice metropolitných areálov (2). Následkom toho, nie sú územné správne celky vhodné na analýzu a porovnanie sociálno-ekonomického vývoja v metropolách európskeho merítka.

2.8 Vo februári 2004, vydala Európska komisia svoju Tretiu správu o kohézii. Otvára nové perspektívy v rámci diskusie o regionálnej politike a hospodárskom rozvoji. Z toho vyplýva aj územný rozvoj a rozvoj miest. Pre budúcnosť objasňuje tretia správa vzťah medzi regionálnou politikou a Lisabonskou stratégiou. Popri kohéznej politike, politike územnej kooperácie a zamestnanosti, sa tretím pilierom regionálnej politiky stane hospodárska súťaž. Z tohto hľadiska vyzdvihuje Tretia správa najmä úlohu miest a veľkých aglomerácií.

2.9 Nové prístupy a idey vychádzajú hlavne z nadobudnutia svetového charakteru, zavedenia jednotného trhu (vrátane nových členských štátov) a Lisabonskej stratégie. Samozrejme, metropol sa netýka iba regionálna politika ale aj politika priemyslu, vzdelania, dopravy a európskych sietí, trvalo udržateľného rozvoja a kvality života.

2.10 Fenoménom, ktorý pozorujeme v celom svete je vzrastajúca pozornosť, ktorá sa venuje „ renesancii mesta “. Je na každodennom programe vo väčšine členských štátov únie.

2.11 Situácia v metropolitných areáloch a otázka ich riadenia neboli nikdy predmetom hĺbkového prieskumu na úrovni Európskej únie. Následkom toho nikdy nevytvorili špecifické ciele spoločných politík. EHSV sa domnieva, že nastala chvíľa, kedy treba prehĺbiť analýzu a preskúmať, akým spôsobom môže byť dobrá regionálna politika zo strany všet-

kých aktérov, ktorí sa na nej podieľajú, prospešná pre ich populáciu a pre Európsku úniu v jej celku. Prieskum o situácii v metropolách môže byť úspešný iba vtedy, ak bude založený na dostatočnom množstve spoľahlivých údajov, porovnateľných v rámci Európy. Nuž tieto sú vo veľkej miere nesprávne. V dôsledku toho sa EHSV domnieva, že Európska únia by mala viac dbať na to, ako sú spracované.

3. Postavenie metropol

3.1 Viac ako tri štvrtiny európskej populácie žije v mestskej alebo predmestskej oblasti. Medzi metropolami a Lisabonskou stratégiou je priamy vzťah. Jedna dôležitá časť činiteľov, ktoré sú v pozadí hospodárskej súťaže v Európe, sa nachádza v týchto zónach. Metropoly šíria smerom k ostatným európskym mestám inováciu a informácie. Prosperita metropolitných areálov je podmienkou, potrebnou na riešenie problémov sociálnej a územnej kohézie, ktoré sa vyskytujú na ich vlastných územiach a v iných mestách alebo oblastiach Európy.

3.2 Metropoly v Európe tak ako aj inde vo svete stoja zočivoči viacerým veľkým výzvam: globalizácia, spojená s procesom integrácie medzinárodných trhov, služby, kapitály, vzdelanie a kvalifikovaná a nekvalifikovaná pracovná sila, ktorá vedie k rýchlej transformácii ich produktívnych systémov; trvalo udržateľný rozvoj nastoluje prezieravú otázku o prírodných zdrojoch; sociálna kohézia; kvalita života ako i územná celistvosť.

3.2.1 V mnohých prípadoch, mestá a metropoly práve úspešne prijímajú ich ekonomickú, sociálnu a inštitucionálnu štruktúru. Je to prípad mohutných mestských oblastí, národných a medzinárodných uzlov dopravných sietí, ktoré sú zabezpečené všetkými druhmi rýchlej dopravy a telekomunikačnými sieťami s vysokým výkonom, a ich hospodárstvo spočíva už dávno v rôznorodých činnostiach, najmä však v službách vysokej úrovne, poskytovaných jednotlivcom ako i podnikom. Oblasti, závislé na tradičných priemyselných odvetviach, zo začiatku v kríze, sú vynikajúcimi príkladmi tohto vývoja. Lille, Barcelona alebo Bilbao ilustrujú tento proces reštrukturalizácie.

3.2.2 V desiatich nových krajinách Európskej únie prebiehajú podobné procesy. Týka sa to najmä oblastí hlavných miest Varšavy, Prahy a Budapešti.

3.3 Už roky sleduje regionálna politika spoločenstva cieľ zlepšiť podmienky rozvoja, pracovných príležitostí a konkurencieschopnosti menej rozvinutých regiónov. Za týmto účelom boli vytvorené špecifické programy a bol vypracovaný a zavedený systém prerozdelenia finančných zdrojov. Vo väčšine prípadov dosiahli regióny, ktorých sa to týka niekedy významný pokrok následkom týchto politík spoločenstva.

(1) Randstad pozostáva z aglomerácií Amsterdamu, La Haye, Rotterdamu a Utrechtu. Región Rýn-Porúrie pozostáva z aglomerácií Bonnu, Kolína, Düsseldorfu, Duisburgu, Essenu a Dortmundu. Región Viedeň-Bratislava tvoria aglomerácie Viedne a Bratislavy. Región Oresund zahŕňa aglomerácie Kodane a Malmö, zatiaľ čo francúzsko-belgický región Lille pozostáva zo štyroch miest strednej veľkosti a z vysokého počtu menších miest a obcí.

(2) Príklad Londýn : 7 400 000 obyvateľov v administratívnom celku (NUTS 2) a 13 230 000 v hlavnom meste. Severný departement (NUTS 3) : 2 600 000 obyvateľov a 970 000 pre francúzsku časť v hlavnom meste Lille.

3.4 V dôsledku toho, sa vyhodnotenie regiónov v Európe obmedzuje na analýzu regiónov, ktoré využili štrukturálne fondy.

3.5 Relatívne priaznivý alebo nepriaznivý hospodársky a sociálny vývoj ostatných regiónov nemôže zostať bez povšimnutia. EHSV považuje za potrebné, aby tieto regióny boli tiež predmetom hĺbkovej analýzy na úrovni európskeho merítka. Táto analýza je potrebná z hľadiska diskusie o Tretej správe na tému regionálnej kohézie, ktorej cieľom je otvorenie nových ciest. Rovnako môže uľahčiť naše chápanie súčasných ekonomických evolúcií a ich účinkov na prispôbenie spoločnosti a životných a pracovných podmienok. Nakoniec, taká analýza môže pomôcť prispôsobiť niektoré politiky spoločenstva, aby primeraným spôsobom podporili niektoré aspekty rozvoja a regionálne potreby, vrátane tých, ktoré sa týkajú metropol.

3.6 Je nesporné, že všade – v centralizovaných ako aj v decentralizovaných krajinách – prebieha dialóg o potrebe novej rovnováhy medzi centralizáciou a decentralizáciou. Verejní činitelia skúmajú zospodu hore (bottom-up) ako i zhora dolu (top-down) nové prístupy. Samozrejme, často je ťažké tieto procesy zaviesť vzhľadom k vládnym tradíciám a záujmom, ktoré sa v krajinách, ktorých sa to týka, presadzujú. Napriek inštitucionálnej blokáde z jednej i z druhej strany, existuje nepopierateľná tendencia k uvedomeniu si potreby integrovaného riadenia hlavných miest pre blaho a prosperitu obyvateľov a podnikov.

3.7 Medzi európskymi metropolitnými areálmi možno ľahko rozlišovať niekoľko kategórií. Na jednej strane sú to veľmi veľké metropolitné areály ako sú Londýn Paríž, Rýn-Porúrie, Randstad alebo Madrid s populáciou nad 5 miliónov obyvateľov, a na strane druhej niekoľko menej významných hlavných miest, ale vždy prosperujúcich a takých, ktoré majú veľký potenciál rozvoja a veľké ambície. To sú tie, ktoré sa nachádzajú okolo metropol a hospodárskych centier v takmer všetkých členských štátoch.

3.8 Tak ako sme to povedali, niektoré z týchto hospodárskych centier boli predtým zaostalými zónami. Za ich obnovu vďaka spoločnému úsiliu súkromníkov a verejných činiteľov v regióne. Je vhodné pripomenúť, že oblasti metropol nových členských štátov sú vo fáze prechodného obdobia a práve vytvárajú ich porovnateľné výhody, aby sa stali konkurencieschopnými na medzinárodných trhoch.

3.9 Na európskej úrovni sa prejavuje stúpajúci počet týchto oblastí. Od roku 2003, sa okruh nemeckých metropolitných areálov zorganizoval v projekte „Regióny budúcnosti“. V roku 2003 vyzvala britská vláda vybrané regióny, aby definovali ich stratégie rozvoja tak, aby sa rozvíjali ako konkurencieschopné regióny na medzinárodnej úrovni. Dánska vláda zo srdca podporuje prebiehajúcu iniciatívu pozoruhodnej medzihraničnej spolupráce medzi mestami Kodaň a Malmö (Švédsko), ktorej cieľom je, aby sa stali najdôležitejším hospodárskym centrom v Pobaltsku. V Holandsku je najnovším fenoménom podpora oblasti Randstad, ako metropolitného areálu medzinárodného rozletu. V Španielsku, sú prejavom tej istej ambície programy územného plánu Barcelony a Bilbaa. A mohli by sa uviesť ďalšie príklady.

3.10 V členských štátoch sa objavuje pokrok v regionalizácii, čo má očividný účinok na organizáciu riadenia v metropolitných areáloch a na ich schopnosť viesť hospodársky rozvoj. Súčasne zohrávajú niektoré vlády aktívnu úlohu v hospodárskom rozvoji veľkých miest. Príkladom na ilustráciu je iniciatíva britskej vlády, ktorá vytvorila pracovnú skupinu z 8 hlavných centrálnych miest alebo „Core Cities“, 9 regionálnych agentúr rozvoja a niekoľko ministerských odborov, aby definovali akčný program na zvýšenie ekonomickej výkonnosti metropol a následnej konkurencieschopnosti krajiny⁽¹⁾. Vo Francúzsku vláda definovala národnú stratégiu určenú na posilnenie vplyvu francúzskych metropol na európskej úrovni⁽²⁾ uverejnením správy o európskych mestách⁽³⁾.

3.11 Najnovšie dejiny jasne ukazujú, že žijeme v období, kde sa objavuje nový prístup k rozvoju veľkých mestských regiónov. Štruktúry pre poradenstvo, pokiaľ existujú, sú iba na národnej úrovni. Paralelne so štruktúrami národného poradenstva, prebiehajú iniciatívy na podporu európskych platforiem, kde sa stretávajú hlavní aktéri územného rozvoja. Napríklad Euromestá, hlavne na tému uvedomelej spoločnosti a najnovšie METREX (The Network of European Metropolitan Regions and Areas). Ale vcelku sa tieto kontakty a stretnutia organizujú náhodným spôsobom. Zároveň sa však konštatuje, že je vhodná klíma na iniciatívy viac štrukturálneho charakteru.

4. Dynamiky

4.1 Metropolitácia je charakteristická zväčšovaním veľkých aglomerácií a grandióznou koncentráciou populácie na ich území, činnosťami a produkciou bohatstva na geografickom území, ktoré narastá a má nepresné hranice. Tento nárast často sprevádza sociálny a priestorový rozpad (sociálna segregácia, priestorová špecializácia, kriminalita a neistota). Metropola, v protiklade s mestom, nemá politické zriadenie. Riešenie problémov, pred ktorými stojí, sa realizuje počas mnohých rokovaní medzi aktérmi. Priestorové členenie môže spomaliť a byť prekážkou pre verejné a súkromné investície. Regionálna politika má za cieľ redukovat' toto priestorové členenie, a pritom zosúladiť riadenie metropolitných areálov s nastolenými dynamikami a preto je prospešná. Pozitívnymi príkladmi v tejto oblasti sú mestá Barcelona a Stuttgart. Berú do úvahy, že aj občianska spoločnosť zohráva významnú úlohu.

⁽¹⁾ „Cities, regions and competitiveness“, Office of the Deputy Prime Minister and other public partners, jún 2003

⁽²⁾ Európske mestá, komparatívna analýza – Celine Rozenblat, Patricia Cicille (DATAR 2003)

⁽³⁾ www.Datar.gouv.fr - CIADT z 13.decembra 2003

4.2 Proces získania svetového charakteru: európske územné celky nadobúdajú v procesoch a dynamikách stále viac a viac svetovú štruktúru. Veľké európske centrá sa stávajú podstatou svetového základu metropol so stálym vývojom. New York, Londýn, Tokyo, Hong Kong, ale aj Frankfurt, Paríž, Randstad, Brusel, Miláno alebo Madrid zohrávajú významnú úlohu. Tieto metropoly „pilotujú“ svetovú ekonomiku cez medzinárodné inštitúcie, banky, veľké medzinárodné podniky, ktoré si tam vybudovali ich základnú činnosť vedenia a kontroly vďaka informačným a spravodajským technológiám. V nasledujúcich rokoch sa hlavné metropoly Ázie stanú súčasťou tohto svetového základu.

4.3 Proces nadobudnutia európskeho charakteru: interaktívny proces adaptácie politík, ekonomík, sociálneho života, životného prostredia a územného usporiadania v procese integrácie a rozšírenia Európy. Zavedenie jednotného spoločného trhu, ktoré prebieha, nástup európskej meny euro a rozšírenie budú ešte dlho a významne prispievať k fenoménu integrácie a rozptylu ekonomickej činnosti na európskom území. Navyše zmiznú národné hranice a rozšíri sa prirodzená tendencia posilniť hospodárske protiklady na kontinentálny rozmer. Progresívna organizácia medziregionálnych protikladov, poprípade medzihraničná organizácia, (Kodaň-Malmö, Limburg holandský-Limburg belický-Aix-la-Chapelle, metropola Lille francúzska a belgická) ukazuje, že hospodársky rozvoj stále viac ignoruje politické a administratívne hranice, ktoré národy zdedili v dejinách a ktoré sú často umelé.

4.4 Metropolitné areály sú hlavnými miestami výskumu, modernizácie a vytvárania nových činností. Sústreďujú sa tam činnosti s vysokou pridanou hodnotou, najmä služby podnikom. Informačné a komunikačné technológie zohrávajú prvoradú úlohu. Dynamika ekonomiky sa konkretizuje hlavne v metropolách, ktoré sú privilegovanými miestami na inováciu, uvedomelú spoločnosť a vzdelávanie.

4.5 Tieto oblasti sú navzájom prepojené všetkými druhmi fyzických a virtuálnych sietí so zreteľom na objem a význam hospodárskych centier v rôznych regiónoch. Tento proces má tendenciu sa šíriť a stať sa intenzívnejším. Európska politika dopravy (Transport European Networks) právom podporuje tieto siete tak ako liberalizáciu odvetvia letectva.

4.6 Lisabonská stratégia má pre konkurencieschopnú ekonomiku, založenú na kompetencii a zohľadnení sociálnej súdržnosti a trvalom charaktere, výnimočný význam. Jej uplatnenie by mohlo vytvoriť nové poslanie pre metropolitné areály.

4.7 Toto nové poslanie je čiastočne spôsobené vzrastajúcim významom sietí v spoločnosti, ktoré vytvárajú základ prosperity, priťahujú nové investície a vedú k novým prístupom vo výchove mládeže a k pracovnému trhu vo všeobecnosti. Takisto, súčasný záujem o mestá a hlavné mestá sa viaže aj na nové aplikované technológie, najme ITC (Informačné a komunikačné technológie) a internetové siete s vysokou prenosovou rýchlosťou, ktoré majú významný dopad na život občanov a na podniky. Informačné a komunikačné technológie v podstatnej miere ovplyvňujú štruktúry výroby a služieb

a následne rovnakým spôsobom ovplyvňujú územné plány v regiónoch a vývoj miest a metropolitných areálov.

4.8 Medzinárodný charakter investícií, presun mozgov a vzájomné pôsobenie univerzít, technologických inštitútov a súkromného sektoru bude môcť podporiť zoskupenie ekonomík, povestné „Porter Diamond“. To je veľmi dôležitým základom odbornej spoločnosti „network society“, v ktorej metropolitné areály zohrávajú prvoradú úlohu.

4.9 Metropoly sú tiež dôležitým miestom kultúry, turistiky a zábavy. Ich monumentálne dedičstvo je najdôležitejším prvkom ich histórie a ich identity. Ich knižnice, múzeá, divadlá, opery, koncertné sály, sú miestami, kde sa sústreďuje a šíri európska kultúra. Zohrávajú veľmi dôležitú úlohu v tvorbe a šírení kultúry. A opäť sú to metropoly, kde sa konajú významné športové stretnutia a hudobné koncerty, ktoré priťahujú davu.

4.10 Kozmopolitný charakter metropolitných areálov je veľmi dôležitým prvkom pre rozvoj mediálneho priemyslu. Mediálny priemysel (tlač, vydavateľstvá, rozhlas, televízia, film, video, reklama, telekomunikácie) a ešte všeobecnejšie kreatívny priemysel, sú tam najrozšírenejším sektorom.

4.11 Aktéri a sociálno-ekonomické skupiny a kultúrne organizácie sa mobilizujú, aby znovu vynašli proces integrácie a účasti. Popri činnosti verejných činiteľov, zohráva v dynamike mestských celkov veľmi dôležitú úlohu občianska spoločnosť. Vo väčšine prípadov sa v metropolitných zónach zaznamenal úspech vďaka kooperácii a vzájomnému pôsobeniu verejného a súkromného sektoru.

4.12 Táto kooperácia a vzájomné pôsobenie verejného a súkromného sektoru sú v kontexte metropolitných areálov rozhodujúce. Skúsenosť ukazuje, že táto kooperácia a interakcia je ľahšie realizovateľná a plodnejšia na úrovni veľkých teritoriálnych celkoch ako na národnej úrovni. Rozmer metropolitných areálov je v podstate primeraným rozmerom na definovanie cieľov územného plánu mestského celku a zavedenie všetkých potrebných prostriedkov na ich dosiahnutie, ktoré by mali zrealizovať všetci aktéri, ktorých sa to týka.

4.13 Naopak v porovnaní s tendenciou, ktorá sa objavuje v Spojených štátoch amerických, sa európske mestá dnes rozvíjajú naraz ako mesto a ako aglomerácia. Centrum miest má vždy úlohu centra činností a miesta stretnutí. Metropoly zohrávajú tiež rozhodujúcu úlohu v posilňovaní modelu európskej spoločnosti.

4.14 Európske hospodárstvo sa nachádza v dôležitej fáze prechodu v procese rozšírenia a zavedenia jednotného spoločného trhu. Tento proces podnecuje dvojaké fungovanie konkurencieschopnosti a partneriát medzi územiaми, najmä medzi metropolitnými areálmi. Tieto zohrávajú rozhodujúcu úlohu v tomto komplexnom fungovaní. Nedostatok riadenia na úrovni metropolitných areálov je nedostatkom, pre ktorý sa nemôže stanoviť a uplatniť stratégia konkurencieschopného ekonomického rozvoja a činnosti partneriátu.

5. Špecifické sociálne aspekty

5.1 Veľké mestá sa omnoho viac ako iné oblasti potýkajú s problémom sociálnej súdržnosti a územnej nerovnováhy. Metropolitné areály môžu byť príkladnými miestami znovunastolenia sociálnej a územnej rovnováhy v Európskej únii. Avšak, vo všetkých hypotézach môžu byť realizované iba ak sa zabezpečí ich trvalo udržateľný hospodársky rozvoj.

5.2 Každá metropola má svoj vlastný charakter. Avšak okrem rozdielov v kultúre a sociálnom a ekonomickom rozvoji, možno badať rovnaké javy v celej Európe. Našťastie vo väčšine prípadov sú si verejní aj súkromní činitelia vedomí potreby zlepšiť životné a pracovné podmienky pre všetkých. Treba však pripustiť, že často zostáva pred nami dlhá cesta.

5.3 Pokiaľ už prebehla ekonomická reštrukturalizácia, alebo práve prebieha, prechod ekonomického cyklu na druhý viedol, alebo ešte vedie, k veľkej nezamestnanosti najmä u mladých ľudí a ľudí starších ako 50 rokov. Tento proces sa týka najmä metropolitných areálov. Treba rovnako pripomenúť, že tento proces často vedie k zavedeniu úplne nových činností, ktoré vytvárajú zamestnania viac prispôbené pre budúcnosť.

5.4 Hospodárska reštrukturalizácia tiež spôsobuje delokalizáciu, najmä manuálnej pracovnej sily, čo vedie k štrukturalnej nezamestnanosti v regiónoch zameraných na jeden priemysel. S týmto javom sa niekedy stretávame aj v metropolách, ktoré inde často majú schopnosť zmeniť ich ekonomickú podstatu. V týchto procesoch modernizácie často vidieť prechod zo základne ťažkého priemyslu smerom k spoločnosti služieb a vysokých technológií, ako napríklad oblasť Bilbaa, Lille alebo Rýnu-Porúria.

5.5 Únia stojí pred stále väčším prílevom migrantov z krajín tretieho sveta. Tak ako existuje veľa významných rozdielov v spôsobe, akým krajiny a mestá prijímajú imigrantov, Európa musí vo svojom celku veľmi veľa v tejto oblasti urobiť a metropolitné areály sú tomu vynikajúcim príkladom. EHSV požiadal niekoľkokrát vo svojich stanoviskách, aby Únia vytvorila spoločnú legislatívu o imigračnej a azylovej politike. Únia prijme nových hospodárskych migrantov z demografických, sociálnych dôvodov, a z dôvodov, ktoré sa viažu na zamestnanie. (1) Bude sa to týkať osôb s vysokou kvalifikáciou ako i nízkou kvalifikáciou. Legislatíva spoločenstva musí podporovať legálne prisťahovanie a zamedziť tajnú imigráciu. Okrem iného musí Únia podporovať začlenenie imigrantov do spoločnosti a zabrániť diskriminácii. (2)

5.6 V mnohých mestách a metropolách sa pristupuje ku koncentrácii migrantov, ktorí majú vážne problémy získať kvalitné zamestnanie z dôvodu nedostatočnej odbornej kvalifikácie, zlého ovládania jazyka, sociálnej diskriminácii absenciou integračnej politiky. Táto situácia vedie k nerovnoprávnemu odmeňovaniu a následne k nerovnoprávnemu udeľovaniu bytov ako i prístupu k verejným službám, vrátane vzdelania

a zdravotných služieb. Treba venovať stále väčšiu pozornosť chudobným štvrtiam, ktoré sa potýkajú s týmto vážnym problémom.

5.7 Metropolizácia prináša často so sebou nárast sociálnej nerovnosti a prehĺbenie územných rozporov. Znevýhodnené sociálne vrstvy, ku ktorým patrí aj veľký počet mladých nezamestnaných a starších ľudí s nízkym príjmom, sa sústreďujú v niektorých štvrtiach, v ktorých sa vyskytuje viacero nevýhod. Vylúčenie znevýhodnenej populácie a nedostatočná kvalita verejných služieb v týchto štvrtiach samé živia situáciu, ústiacu do pasci, z ktorých je viac menej nemožné sa dostať. Často sa sily územného vylúčenia kumulujú, najmä ak bola politika rekvalifikácie v týchto štvrtiach po celé roky v kríze. Aby sa vytvorila čo možno najväčšia šanca na úspech, je potrebná aktívna veľkého rozmeru, koordinovaná na úrovni hlavných miest.

5.8 Bezpečnosť v metropolách sa často stala najdôležitejšou otázkou, ktorá môže mať veľký dopad na sociálnu súdržnosť a rovnováhu v rozvoji. Paradoxne, silné stránky a demografické vlastnosti metropolitných areálov sú nadradené niektorým rizikám. Na jednej strane, ich systematické fungovanie môže narušiť skutočnosť, že do jedného z ich vitálnych činiteľov zasiahne, aj keď minimálne, neistota. Na druhej strane, charakter metropolitných areálov podporuje príliv populácie a tovaru, vhodného na rozvoj nelegálnej činnosti v nadväznosti na národné a medzinárodné kriminálne skupiny. Môže zjednodušiť prítomnosť pohybu aktivistov, ponúkajúc im anonymitu, logistiku a základňu na nábor. Neuralgické centrá metropol sú výsadnými cieľmi nových foriem terorizmu. Tento vývoj je má popredné miesto v súčasnom medzinárodnom politickom kontexte.

5.9 Metropoly stoja zoči voči aj takým problémom ako je ochrana životného prostredia a rešpektovanie cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Musia rešpektovať medzinárodné záväzky: Protokol z Kyota, Agenda 21, Maastrichtská zmluva, program spoločenstva o udržateľnom rozvoji od roku 1993 do 1998. A teda, zlúčiť hospodársky rozvoj a ochranu životného prostredia, ktoré sa môžu posilniť navzájom v organizovaní územného rozvoja (dopravné systémy, vytváranie obytných zón, spravovanie odpadu a odpadových vôd, zníženie hluku, ochrana historického centra, ochrana prírodného a poľnohospodárskeho dedičstva...).

5.10 Rýchly rast niektorých metropolitných areálov je spojený aj s rozšírením a intenzifikáciou ich ekonomík a predstavuje výzvu v oblasti infraštruktúry a verejnej a súkromnej dopravy. Z dôvodov ochrany životného prostredia ako aj z dôvodov ekonomických si preplnenie miest vyžaduje nové moderné technologické riešenia. Všetky politiky ochrany životného prostredia si vyžadujú zvýšené náklady pre súkromný aj verejný sektor. Verejné financovanie je vo všeobecnosti nedostatočné a úspech partenariátu verejný-súkromný sektor je zatiaľ zanedbateľný.

(1) COM(2003) 336 final „Správa Komisie o emigrácii, integrácii a zamestnanosti“.

(2) Stanovisko EHSV na tému „Imigrácia, integrácia a zamestnanosť“, Ú. v. EÚ C 80 z 30.3.2004, s. 92.

5.11 Problémy v metropolitných areáloch sa ešte prehľbujú, nakoľko administratívne riadenie týchto oblastí nesleduje rytmus ekonomického rozvoja a nárastu populácie, počet bytov a každodenných presunov z domu do práce. V metropolách vychádza často administratívne riadenie z epochy, ktorá už bola zavŕšená, čo zabraňuje dobrému fungovaniu správy, a následne zavedeniu účinnej hospodárskej politiky. Predpokladom pre dobré riadenie metropolitných areálov je dobrá koordinácia medzi administratívnou správou, hospodárskymi činiteľmi a v širšom merítku medzi verejnosťou a súkromným sektorom.

5.12 Z tohto hľadiska sú situácie veľmi odlišné. Niekedy je metropolitný areál menší ako administratívna zóna, ku ktorej patrí. Oveľa častejšie sa rozprestiera na viac ako jednom administratívnom územnom celku. Jeden metropolitný areál má skoro vždy viac obcí alebo iných administratívnych celkov. Väčšinou považuje verejná moc (regionálna a národná) túto situáciu za skutkový stav a nie za predmet na diskusiu.

5.13 Každá vláda predkladá svoje vlastné metódy na hľadanie riešení. Metropolity majú tendenciu vymieňať si ich skúsenosti, ale je veľmi málo konzultácií a výmen na úrovni únie, aby sa mohli porovnávať alebo propagovať dobré praktiky.

5.14 Ak sú hore opísané javy charakteristické pre metropolity, možno pozorovať veľké rozdiely v spôsobe, ako ich v každej oblasti spravujú. Početné sú príklady regionálnych vlád, vo všeobecnosti podporované národnou vládou a naviazaných na súkromný sektor a na organizovanú občiansku spoločnosť, čo ovplyvňuje priebeh udalostí a vytvára nový model do budúcnosti. Realizácia týchto politík zlepšuje sociálno-ekonomické podmienky a tieto regióny sa stávajú viac konkurencieschopné a sociálne lepšie prispôbené. Európska únia by mala poslúžiť takými príkladmi na zavedenie poradenstva, aby sa určili najlepšie praktiky a dosiahnuť spôsob, ktorým by EÚ mohla zlepšiť situáciu vo výbere prostriedkov, ktorými disponuje.

6. Európske regionálne údaje a metropolity

6.1 Európsky štatistický systém sa vyvíjal na základe európskych politík. Teda, vďaka PAC poznáme počet hovädzieho dobytky a prasníc v každom regióne. Ale neberie sa tu do úvahy zamestnanie a pridaná hodnota každého sektoru vo veľkých mestách a ich sféra vplyvu na ekonomiku, v dôsledku toho, že chýba politika ad hoc, ale aj v dôsledku toho, že Európa venovala do súčasnej doby málo prostriedkov štatistike v mestách. Odbor Eurostatu mestá - regióny má iba 5 osôb. Prostriedky, ktorými Eurostat disponuje, nemajú taký rozmer ako dôležitosť jeho poslania.

6.2 Sociálno-ekonomické komparatívne štúdie o oblastiach metropolitných areálov, so zameraním na európske teritórium ako celok, ktoré vypracovali inštitúcie s kompetenciami pre hospodársky rozvoj a podporu regiónom, univerzity, porad-

ovia alebo Európska komisia, sú často iba vágnym a nekompletným popisom. V skutočnosti sa zakladajú na regionálnych štatistikách, vydaných Eurostatom. Tie posledné majú výhodu, že sú k dispozícii v súlade so štatistickými definíciami na európskej úrovni. Majú však tiež jeden veľký nedostatok: regionálne rozdelenie Eurostatu, Nomenklatúra štatistických územných celkov (alebo NUTS), je zlátnina národných administratívnych celkov. Tieto obmedzenia zodpovedajú politickým a správny dejinám každej krajiny. Okrem výnimiek sú geograficky neprimerané k tomu, aby boli zodpovedným spôsobom porovnávané údaje o hospodárstve, sociálnom živote a životnom prostredí metropol v európskom merítku. Rozdelenie NUTS nebolo zostavené za týmto účelom.

6.3 Štatistiky Eurostatu neumožňujú teda kontrolu populácie, činností, nezamestnanosti alebo výroby v hlavných mestách, a teda vyhodnotiť a zaručeným spôsobom porovnať strategické ukazovatele ako: rytmus nárastu populácie, pridaná hodnota výroby, zamestnanosť, nezamestnanosť alebo celková produktivita práce. Príklad výsledkov prieskumu v oblastiach metropol, realizovaných súkromnými konzultantmi alebo národnými verejnými inštitúciami ukazuje, že nedostatok geograficky porovnateľných dôveryhodných údajov môže viesť k nielen mylným, ale často protirečivým uzáverom o výsledkoch sociálno-ekonomického vývoja, ktoré sú „sledovaných“ v európskych hlavných mestách. (napríklad, čo sa týka vývoja produktivity v tom istom regióne).

6.4 Nedostatok údajov o sociálno-ekonomickom vývoji v oblastiach metropolitných areálov v Európe je škodlivým javom z dvoch hlavných dôvodov:

6.4.1 Metropolity sú hybnými silami rozvoja. Hospodárska činnosť, ktorú vyvíjajú a výhody, ktoré z nej vyplývajú sa šíria do ostatných mestských celkov v každej krajine. Aby bolo možné vybrať si najlepšiu stránku z tlakov a zmien, spojených so zmenami medzinárodného prostredia, je potrebné, aby metropolity mohli disponovať pravidelným, aktualizovaným vyhodnotením ich činností v európskom merítku.

6.4.2 Je tiež žiadúce, aby na európskej úrovni existovali dôveryhodné analýzy a porovnania dôležitých aspektov ako sú problémy imigrácie, kvalita práce, chudoba a sociálna izolácia, životné prostredie, bezpečnosť a iné.

6.5 Spojené štáty americké už niekoľko desaťročí zverejňujú pre 276 hlavných miest celý rad porovnateľných údajov, ktoré sú aktualizované a sú všetkým k dispozícii na internetových stránkach (¹). V Európe, má každá krajina svoje vlastné definície mesta (a niekedy metropolity), a určite je omnoho ťažšie nájsť spoločnú definíciu pre metropolitné areály. Vzhľadom na to, že sa teraz stalo dôležitým uviesť do praxe Lisabonskú stratégiu, aby bolo možné disponovať dôveryhodnými a porovnateľnými údajmi o európskych metropolách, EHSV sa domnieva, že nastala chvíľa, aby ich Eurostat v nadväznosti na Národné štatistické úrady presne stanovil, a aby v rámci týchto limitov boli vypracované mnohé údaje.

(¹) <http://data.bls.gov/servlet/SurveyOutputServlet>.

6.6 Mestský Audit II., zavedený Európskou komisiou, ktorý prebieha, vytvorí údaje o životných podmienkach populácie v 258 mestách a aglomeráciách. Tento projekt predstavuje dôležitý pokrok pre získanie obrazu o sociálnej súdržnosti. Avšak neumožní získanie sociálno-ekonomických ukazovateľov v porovnaní s európskym merítkom. V skutočnosti, sú ukazovatele vyhodnotené v rámci merítka miest mestských aglomerácií každej krajiny podľa ich národnej definície. Navyiac, ukazovatele Londýna, Paríža a Berlína budú vyhodnotené v limitoch príslušných administratívnych regiónov (Greater London, Île-de-France a Land Berlin).

6.7 Projekt ORATE (Observatórium územného plánu Európskeho regiónu) má za cieľ zlepšiť poznanie teritória. Ale naráža, hlavne na nedostatok ekonomických údajov v rámci obcí, ale aj v rámci NUTS 3, o európskom teritórii ako celku. Jeho zásluhou sa jasne ukazujú mnohé medzery v európskom štatistickom systéme.

6.8 Všetky horeuvedené prieskumy vedú k poznatku, že k tomu, aby mohol Eurostat poskytovať dôveryhodné a porovnateľné údaje o mestách a metropolách, musí disponovať potrebnými finančnými prostriedkami a dostatočnými ľudskými zdrojmi.

6.9 Najnovšia štúdia, ktorá uvádza údaje Európskej ankety o pracovných silách v metropolitných areáloch nad jeden milión obyvateľov na severozápade Európy si zasluhuje, aby bola známa⁽¹⁾. Poukazuje na to, že pre veľké metropoly, ktoré sú presne stanovené podľa spoločných kritérií, je možné vypracovať za zanedbateľnú cenu množstvo porovnateľných sociálno-ekonomických údajov v európskom merítku, využívajúc anketu, ktorú každý rok zrealizujú Národné štatistické úrady a ktorá bude koordinovaná Eurostatom. Kvôli experimentu je potrebné, aby sa tento prieskum rozšíril aj do ostatných európskych metropol.

7. Závěry a doporučení

7.1 Už celé desaťročie prebiehajú rozbory a diskusie vo viacerých členských štátoch, ako aj na regionálnej úrovni o novej skutočnosti, ktorú predstavujú územné celky metropolitných areálov v Európe. Aj keď sú tieto celky omnoho viditeľnejšie na národnej aj medzinárodnej úrovni ako predtým, zatiaľ sa nezačlenilo zavedenie Lisabonskej stratégie do života.

7.2 Metropolitné areály sú kľúčovými územnými celkami na realizáciu cieľov Lisabonskej stratégie – ekonomických, sociálnych cieľov a cieľov v oblasti životného prostredia. V skutočnosti sú najdôležitejšími územiami pre vzdelanie, výskum, modernizáciu, špičkové technológie, tvorbu nových činností a zdravú reklamu podniku. Sú základnými uzlami

dopravy a telekomunikácií, čo uľahčuje zapojenie podnikovej dopravy, centrom univerzít a výskumu. EHSV zdôrazňuje, že najlepšia mobilizácia vzrastu ekonomického potenciálu Európy si vyžaduje aktívnu podporu všetkých verejných a súkromných činiteľov, ktorí sú otvorení trvalo udržateľnému hospodárskemu rozvoju územných celkov metropolitných areálov. Inak povedané, úloha, ktorú v Európe zohrávajú metropoly, je daná, a ciele Lisabonskej stratégie sa nebudú môcť dosiahnuť, pokiaľ nebudú realizované v územných celkoch metropol.

7.3 Základným dôvodom, pre ktorý sa tomuto vývoju nevenuje dostatok pozornosti vo vládných kruhoch nadväzuje na skutočnosť, že politicko - administratívne hranice regiónov sú iba zriedka geografickými hranicami územných celkov metropol. Z dôsledku toho, okrem niekoľkých výnimiek, žiaden dôveryhodný a porovnateľný údaj európskeho rozmeru, ktorý umožňuje popísať sociálno-ekonomickú situáciu a uplatňované dynamiky v metropolách, nie je k dispozícii.

7.4 EHSV zdôrazňuje, že v záujme únie je, aby:

- boli určené územné celky metropolitných areálov 25 krajín únie,
- bol každý rok o týchto územných celkoch vypracovaný súbor náležitých údajov, najmä údajov z Európskych ankiet o pracovných silách,
- boli pre tieto územné celky vyhodnotené základné ukazovatele Lisabonskej stratégie,
- boli identifikované na týchto územiach priestory, kde sa vyskytuje zhuk činností (prepad) s pridanou hodnotou,
- Komisia pravidelne predkladala správu o sociálno-ekonomickej situácii v metropolách.

7.5 Poskytovanie týchto informácií a ich zverejnenie pre všetkých by malo mať nasledovné užitočné dopady:

- prispeje k poznaniu metropol a prehĺbeniu poznania o sociálnych a hospodárskych pomeroch a ich životnom prostredí,
- uľahčí vyhodnotenie silných a slabých stránok týchto územných celkov v európskom merítku,
- zlepší definovanie a uplatňovanie tak európskych ako i národných politík a ich prispôbenie špecifickým podmienkach území,
- poskytne regionálnym a miestnym vládám vyhodnotenie konkurenčného postavenia ich územných celkov v európskej mierke, vyhodnotenie, ktoré je dnes nesprávne a je vytvorené s vysokými nákladmi na neistom základe,

(1) Štúdia realizovaná v rámci programu INTERREG II spoločnosťou GEMACA (Group for European Metropolitan Comparative Analysis). Zverejnená v Periodiku I'IAURIF čís.135, www.iaurif.org/en/doc/studies/cahiers/cahier_135/index.htm

- obohatiť diskusiu o európskej regionálnej politike a uľahčiť dialóg medzi všetkými stranami, ktoré sa zúčastňujú na plnení základných cieľov,
- poskytnúť súkromnému sektoru užitočné informácie k náležitej definícii podnikových stratégií.

7.6 EHSV veľmi podporuje návrh, ktorý urobila spoločnosť METREX v roku 2003 na vytvorenie európskeho programu pre územné celky metropol. ⁽¹⁾ Takýto program, METROPOLITAN, by mohol byť fórom pre stretnutie a výmenu názorov. Mohol by tiež zahrnúť pracovné skupiny, poverené určiť a šíriť dobré praktiky v oblastiach, o ktorých sa v tomto stanovisku pojednáva.

7.7 EHSV si blahoželá k tomu, že sa prisudzuje veľká dôležitosť „konkurencieschopnosti“ a súvislosti, ktorá sa vytvorila medzi novo nastolenou regionálnou politikou a Lisabonskou stratégiou v Tretej správe o hospodárskej a sociálnej kohézii, čo má výnimočný význam pre územné celky metropolitných areálov. Pre metropoly, sa môže niektoré ciele na dosiahnutie „konkurencieschopnosti“ a „kompetencie“ podporiť Európskymi fondami na regionálny rozvoj.

Brusel, 1. júla 2004

7.8 EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné v Eurostate vytvoriť bunku „Územné celky metropol“, ktorá bude poverená každý rok vypracovávať horeuvedené údaje.

7.9 Ťažkosti, ktoré sa môžu vyskytnúť pri stanovení geografických hraníc všetkých územných celkov metropol a vypracovaní informácií a porovnateľných údajov nebudú môcť ospravedlniť prípadnú nečinnosť. Preto EHSV predpokladá, že sa vytvorí pilotný program, zodpovedajúci horeuvedeným doporučeniam, pre ohraničený počet územných celkov metropol v čo najkratšom čase. Rovnako predpokladá, že tento pilotný program sa bude realizovať v partneriáte medzi Generálnymi riaditeľstvami regionálnych správ, národných štatistických úradov a metropol, ktorých sa to týka.

7.10 EHSV dúfa, že európske inštitúcie zdieľajú myšlienky smerov, ktoré sú predložené v tomto stanovisku. Preto sa EHSV domnieva, že je potrebné, aby paralelne s vytvorením fóra, združujúceho územné celky metropol a Komisiu, bola prezentácia situácie v týchto celkoch tiež zahrnutá do pracovného programu Rady pre hospodárske súťaženie a Informačnej rady o teritoriálnych územných celkoch a mestských otázkach.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ METREX – The network of European Regions and Areas – Základné ciele, navrhnuté pre európsky program METROPOLITAN:

- 1 – spoznať dôležitú úlohu metropol v Európe
- 2 – podporiť vytvorenie účinného spravovania metropol
- 3 – podporiť definíciu pre všetky strany, ktoré sa zúčastnia na stratégiách začlenených metropol
- 4 – podporiť politiky územných celkov metropol, ktoré majú za cieľ posilniť ich konkurencieschopnosť, ich sociálnu a územnú súdržnosť